A Londoni Közgazdasági és Politikatudományi Iskola

A kínai nacionalizmus megértése a kínai politikán keresztül Versengő
követelések és állam-társadalmi dinamikák

Justine Zheng Ren

A szakdolgozatot a

A London School of Economics and Political Science kormánytudományi tanszéke, a
filozófia doktora cím elnyerése céljából

London, 2015 november

John Sidel által

rendezett disszertáció
Sir Patrick Gillam, a nemzetközi és összehasonlító politika professzora

Nyilatkozat

Igazolom, hogy az általam a London School of Economics and Political Science MPhil/PhD fokozat megszerzéséhez vizsgára benyújtott szakdolgozat kizárólag az én munkám, kivéve, ha egyértelműen jeleztem, hogy mások munkája (ebben az esetben az általam és más személyek által közösen végzett munka terjedelme egyértelműen fel van tüntetve).

A szakdolgozat szerzői joga a szerzőt illeti meg. Idézni belőle szabad, amennyiben az teljes mértékben feltüntetésre kerül. A szakdolgozat előzetes írásbeli hozzájárulásom nélkül nem sokszorosítható.

Garantálom, hogy ez a felhatalmazás legjobb meggyőződésem szerint nem sérti harmadik fél jogait.

Kijelentem, hogy szakdolgozatom 106 056 szóból áll.

任政

Absztrakt

Ez a dolgozat azt vizsgálja, hogy egy egyre inkább liberalizálódó társadalom különböző társadalmi szereplőinek különböző értelmezései, értelmezései és követelései hogyan hatnak egymásra a kínai tekintélyelvű állammal és a piac különböző szereplőivel a kortárs kínai nacionalizmus kialakításában. A hagyományos vélekedéssel ellentétben, amely a nacionalizmus erejét és hatását elsősorban az emberekre gyakorolt homogenizáló hatásában látja, ez a dolgozat ehelyett azt állítja, hogy a nacionalizmus mint mozgósító erő sikere a különböző társadalmi szereplők által az állami nacionalizmus diskurzusába beillesztett különbségektől függ. Ezért a kortárs kínai nacionalizmus megértésének kulcsa az ilyen különbségek jelentéseinek és okainak tanulmányozása, amelyek a nacionalizmus diskurzusába burkolóznak, és a kínai politika új dinamikáját tükrözik.

Ez a jelenség, ahogyan Kínában megfigyelhető, tipikus esete azoknak a társadalmaknak, ahol az emberek hajlandósága és képességei megnőttek arra, hogy nacionalista követeléseket támasszanak más népekkel szemben. Azzal, hogy elmagyarázza, hogyan és miért vált a nacionalizmus hasznos mozgósító erővé Kínában, ahol az emberek nem veszik természetesnek azt, amit a kormány propagál, ez a dolgozat elméleti előrelépést is próbál tenni a nemzetek és a nacionalizmus irodalmában. Vizsgálja egyrészt a nacionalizmusba ágyazott feszültségek és egyenlőtlenségek, másrészt a nacionalizmus nemzeti és szimbolikus szinten kifejtett homogenizáló hatása közötti dialektikus kapcsolatokat. Ezáltal új megvilágításba helyezi a nemzetek és a nacionalizmus területének egyik leghívebb rejtélyét - azt, hogy a nacionalizmus (mint minden ideológia) miért képes széles körű szenvedélyt és vonzerőt kelteni a terepen.

Az 1. és a 2. fejezet a kortárs kínai nacionalizmus jelenségét, a hagyományos nézeteket, amelyek alapján azt vizsgálták, az elméleti feltevéseket és azok főbb kritikáit, valamint a dolgozatban kifejtendő elméleti tételeket vizsgálja. Az 1. fejezet azt a rejtélyt vizsgálja, hogy miért képes a nacionalizmus a népek és a nacionalizmus általános területén népszerű szenvedélyt és vonzerőt kelteni. Különösen azt a kérdést teszi fel, hogy honnan ered a nacionalizmus mozgósító ereje - vajon a sokféleség rendezésére és a népesség homogenitásának konstruálására való képességében rejlik-e, vagy éppen fordítva. Így ez a fejezet bemutatja, hogy a kortárs kínai nacionalizmus tanulmányozása mit kölcsönözhet és mit kölcsönözhet a területnek. Az 1. fejezet lefekteti a dolgozat főbb tételeit, bemutatja az alkalmazott kutatási módszereket, és áttekintést nyújt a többi fejezetről.

A 2. fejezet két részből áll. Az első rész áttekinti és megkérdőjelezi a kortárs kínai nacionalizmus tanulmányozásának három alapfeltevését, amelyeket újra kell gondolni a terület fejlődéséhez. Az első feltételezés a kínai nacionalizmus felemelkedését 1989 utáni jelenségnek tekinti. A második feltételezi az államközpontúságot, és nem vizsgálja szisztematikusan az állam és a társadalom közötti dinamikát a nacionalizmus újratermelésében. A harmadik magától értetődőnek veszi, hogy a kínai nacionalizmusnak a nemzetközi biztonságot felforgató erőnek kell lennie, vagy azért, mert a kínai kormány manipulálja, vagy azért, mert alulról jövő populisták szítják.

A második rész bevezetést nyújt az állam és a társadalom változó kapcsolatába a kortárs Kínában, megfejtve azt a társadalmi-politikai kontextust, amelyben a következő empirikus fejezetek kidolgozása történik. A különböző társadalmi szereplők felemelkedésének, valamint a kínai nacionalizmussal kapcsolatos értelmezéseik, értelmezéseik és követeléseik megértése érdekében ez a rész a kínai társadalmat tagolja, hogy a reformkorszakban a társadalmi differenciálódás és a társadalmi viták releváns folyamatai analitikusan bemutatásra kerülhessenek. Annak érdekében, hogy megértsük azokat a mechanizmusokat, amelyeken keresztül ezek a társadalmi szereplők az állam által támogatott kínai nacionalizmus zászlaja alatt képesek nacionalista követeléseiket megfogalmazni, a rész a (párt)államot is tagolja, hogy tisztázódjanak a részek közötti és a társadalommal való kapcsolatok, valamint a központi és a helyi hatóságok közötti kapcsolatok a mai Kínában.

A bevezető és a zárófejezet kivételével ez a dolgozat négy empirikus fejezetből áll. A 3. fejezet a kínai nacionalizmus különböző értelmezéseivel, értelmezéseivel és állításaival foglalkozik a kínai-japán kapcsolatok áldozattá válásának problémáján keresztül. Bemutatja, hogy a 2nd kínai-japán háborúban elszenvedett szenvedésekkel kapcsolatos versengő követelések hogyan jutottak kifejezésre, hogyan alakultak át és hogyan nacionalizálódtak, ami a társadalom aljáról nő ki, és nemzeti szinten japánellenes nacionalizmust szít.

A 4. fejezet a kínai nacionalizmus igényeinek és értelmezéseinek a kínai nacionalizmusra vonatkozó állítások és értelmezések során a szubnépesség és a pártállam közötti egyenlőtlenségek és feszültségek vizuális megjelenítését vizsgálja a japánellenes ellenállás változó képein keresztül a filmekben, televíziós sorozatokban és internetes programokban. Megállapítja, hogy a helyi kormányok, a profitorientált producerek, a művészek és értelmiségiek, valamint a kisebbségi csoportok közös erőfeszítései és eltérő motivációi a maoista években a japánellenes ellenállásról alkotott népszerű képeket a tömegszórakoztatás idején új, stilizált képekké alakították át.

Az 5. fejezet a *Baodiao* (a Diaoyu-szigetek védelme) mozgalmat és annak fejlődését vizsgálja három politikai kontextusban (Tajvan, Hongkong és Kína). Megmutatja, hogy mindhárom kontextusban a *Baodiao* egy spontán társadalmi mozgalom, amely a rezsim és a nacionalizmusért versengő igénylők közötti küzdelemben bontakozik ki. A legautoritáriusabb és leginstabilabb rendszerben azonban a középosztály és a szakemberek által támogatott, a *Baodiao-ba* ágyazott civil vitát megfojtották, és a mozgalom az utcai erőszak áldozatává vált.

A 6. fejezet a kínai elit egy különleges csoportjára összpontosít - a Népi Felszabadító Hadsereg (PLA) szókimondó katonatisztjeire. Bemutatja, hogy a tömegmédiában megjelenő, Amerika-ellenes nacionalizmust szító nézeteik inkább saját személyes nézeteiket és ágazati érdekeiket tükrözik, mint a párt irányvonalát. A 3., 5. és 6. fejezetek együttesen a mai Kína különböző társadalmi rétegeinek esettanulmányaival világítják meg a dolgozat általános érvelését.

A 7. fejezet a zárófejezet. Ez a fejezet összefoglalót és öt politikai figyelmeztetést tartalmaz a nemzetközi biztonság és diplomácia számára, amelyek a dolgozat tanulmányozásából származnak. Azt sugallja, hogy a társadalmi-politikai feltételek és

az állam-társadalom dinamikájának alakulása, nem pedig az állami nacionalizmus vagy a népi

nacionalizmus, amely meghatározza, hogy a nacionalizmus milyen hatással lesz Kína belpolitikájára és nemzetközi viselkedésére. Ezért óvatosnak kell lennünk, hogy ne vonjunk le túl sok következtetést, sem pesszimista, sem optimista módon, a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedéséből.

Köszönetnyilvánítás

Ez a disszertáció nem jöhetett volna létre John Sidel professzor és édesanyám bátorítása és támogatása nélkül. Legmélyebb hálám és elismerésem illeti őket.

Nagy megtiszteltetés és szerencse számomra, hogy John volt a tudományos felügyelőm és szellemi mentorom, amikor úgy döntöttem, hogy politológus leszek. Értelme, kritikus elméje és humoros tehetsége magasra tette számomra a mércét. Mindenekelőtt az ő felvilágosító útmutatásának köszönhetően találtam meg az egyetlen utat a végtelen intellektuális kreativitáshoz - egy szabad elmét, amely határokat átlépve gondolkodik.

Dedikáció

A szüleimnek
Ki nyitotta meg a
szememet a
mentoraimnak
Ki nyitotta meg az elmémet

Tartalomjegyzék

1. fejezet A nacionalizmus rejtélye a homogenizáció és a megosztottság között: A kortárs kínai nacionalizmus felemelkedése és elméleti .....kö vetkezményei10

2. fejezet A kínai nacionalizmus megértése a kínai politikán keresztül: A hagyományos .....bö lcsességhárom feltételezésével szembeni ..... ki hívások39

3. fejezet A háborús szenvedésekkel kapcsolatos versengő igények: Kínai áldozatok, értelmiségiek és az .....áll am87

4. fejezet A japánellenes ellenállás változó képei, változó állam-társadalmi ..... din amika124

5. fejezet A Diaoyu-szigetek védelmét célzó mozgalom vitái: *Baodiao* Az aktivisták és a hatóság összehasonlító ..... perspektí ában175

6. fejezet A pártvonal vagy személyes vélemény: Kína nyíltan beszélő PLA-tisztjei a ..... töm egmédiában229

7. fejezet Következtetések és szakpolitikai ..... figyelmez tetések272

Bibliográfia .....,...295

"Miért vagy Japán-ellenes?" - kérdeztem egy aktivistától, aki Peking központi üzleti negyedének egyik elegáns kávézójában ült: "Több mint hatvan éve. A mi generációnk nem volt szemtanúja az akkori atrocitásoknak".

"Egészen egyszerű" - válaszolta nyugodtan interjúalanyom, egy tisztességes középosztálybeli férfi - "mert a kormányunk megnyerte a háborút, de a népünk nem".

-- Párbeszéd Pekingben, 2009. január

"Az amerikai kormány a kínai kormány ellensége, de a japánok a kínai nép ellenségei."

-- Idézet egy bejegyzésből, amely az 1999-es NATO-ellenes tüntetés után jelent meg, Jeffrey N. Wasserstrom, "Student protests in fin-de-siècle China", *New Left Review*, 237(1999), 70. o., idézi.

"A társadalmunk teteje Amerika-ellenes, nem japánellenes. Társadalmunk alja japánellenes, nem Amerika-ellenes."

-- Egy kínai professzor beszélgetett a szerzővel Pekingben, 2009 januárjában.

1. fejezet A nacionalizmus rejtélye a homogenizáció és a megosztottság között: A kortárs kínai nacionalizmus felemelkedése és elméleti következményei

A kortárs kínai nacionalizmus felemelkedése intenzív vitákat váltott ki a tudósok és a politikai tanácsadók körében, a kínai fenyegetéstől való félelem és a kíváncsiság miatt egyaránt. Nem kétséges, hogy a kínai nacionalizmusról szóló viták folytatódni fognak, amíg Kínát olyan felemelkedő hatalomnak tekintik, amely konfliktusba kerül a nyugati civilizációval, és kihívást jelent az amerikai hegemónia dominanciája ellen.[1] Az utóbbi években Kína egyre magabiztosabb politikai gesztusai és katonai tevékenysége Ázsiában úgy tűnik, hogy újabb bizonyítékot szolgáltat az ilyen aggodalomra. Még azok a szakértők is, akik megértik Kína törékenységét, kifejezetten aggódnak a kínai nacionalizmus miatt.[2] Ezekben a nemzetközi és tudományos kontextusokban a kínai nacionalizmus tanulmányozása egyre nagyobb érdeklődésre számot tartó témává válik.

Ez a dolgozat megpróbál hozzátenni valamit a kínai nacionalizmus területéhez, ami eddig figyelmen kívül maradt. Ahelyett, hogy azt vizsgálná, hogyan propagálja és használja fel a nacionalizmust az állam, azt vizsgálja, hogy az egyre inkább liberalizálódó társadalom szereplői által a nacionalizmusról alkotott különböző értelmezések, értelmezések és követelések hogyan alakították a kortárs kínai nacionalizmust mint olyat. Ezek az alulról jövő kezdeményezések kölcsönhatásba lépnek a tekintélyelvű állammal és az opportunista piaccal, és ez a folyamat nemcsak a kínai nacionalizmus szubsztanciáit és tartalmát határozza meg, hanem azt is megmagyarázza, hogy a kommunizmus csődje után a nacionalizmus miért vált a kínaiak számára a legmegkapóbb ideológiává, amely kitölti a kommunizmus csődje utáni vákuumot.

Ősi mítosz, hogy a Kínai Kommunista Párt (KKP) propagandája olyan sikeres volt, hogy a kínai népet agymosással arra kényszerítették, hogy az összeomlott kommunizmus helyett a nacionalizmust fogadják el új ideológiaként. Ez a mítosz azonban egy rejtett feltételezésen alapul. Vagyis a nacionalizmus (mint minden ideológia) sikere az emberek tudatának homogenizáló hatásától függ, amely az embereket a nemzettel való azonosulásra készteti.

[1] Samuel Huntington, 1993, "A civilizációk összecsapása?" *Foreign Affairs*, 72(3), pp. 22-49; Richard Bernstein és Ross Munro, 1997, *The Coming Conflict with China*, New York: John Bernstein, New York: Vintage Books; John Bernstein, New York: Vintage Books; John
J. Mearsheimer, 2001, *The Tragedy of Great Power* Politics, New York: Norton.
[2] Susan Shirk, 2007, *Kína:* New York: China: *Fragile Superpower*, New York: Oxford University Press.

ugyanúgy, és ezért az állam akaratának megfelelően cselekszenek. Mindazonáltal ezt a feltételezést sem az elméletben, sem a gyakorlatban nem tartják igaznak.

Elméletileg általában úgy vélik, hogy a nacionalizmus politikai ereje abban rejlik, hogy képes homogenizálni az embereket, közös nevezőre hozni és szolidaritást építeni közöttük. Ahogy Ernest Renan leírja híres "Qu'est-ce qu'une nation" című esszéjében, két dolog alkotja a nemzet lelkét. "Az egyik az emlékek gazdag örökségének *közös* birtoklása; a másik a mai *egyetértés*, az együttélés vágya, az akarat, hogy az ember *osztatlanul* kapott örökség értékét megörökítse". [3] Ernest Gellner szerint a nemzeteket az ipari forradalom és a modern társadalmak igénye hozta létre, amely mobilis és írástudó munkaerőt igényelt, és példátlan tömeges bevándorláshoz vezetett a városokba. A modern ipari társadalmak tehát a *közös* identitás és a kulturális *homogenitás* valamilyen formájának megteremtésére irányuló igényt generáltak. Ezt az igényt a *közös* történelem, kultúra és nyelv megteremtésével elégítették ki, amely az iparosodás és modernizáció folyamatában egyesítette az új munkaerőt, és beolvasztotta őket egy magas kultúrájú közösségbe (azaz egy nemzetbe). [4] Benedict Anderson számára a nemzet egy olyan képzelt *közösség*, amelyet az új kommunikációs technológiák ("nyomtatott kapitalizmus") tesznek lehetővé, mert "függetlenül az egyes országokban ténylegesen uralkodó egyenlőtlenségtől és kizsákmányolástól, a nemzetet mindig mély, *horizontális bajtársiasságként* képzelik el".[5] A horizontális kapcsolatok által határolt közösség egyben alényegi hasonlóság magas fokát is jelenti. Így, ahogy Richard Handler definiálja, a nacionalizmus "a *sokféleséget magába foglaló* korlátozottsággal, folytonossággal és *homogenitással* foglalkozó ideológia... bármennyire is különböznek a nemzet egyes tagjai, mégis *osztoznak a* nemzeti identitásukat alkotó alapvető tulajdonságokban; *az azonosság felülírja a különbözőséget*".[6] (Dőlt betűvel szedve).

---

[3] Ernest Renan, 1882, "Mi a nemzet? (Qu'est-ce qu'une nation?)", először 1882-ben tartott előadás formájában. Részleteket talál a http://www.nationalismproject.org/what.htm honlapon.
[4] Ernest Gellner, 1983, *Nemzetek és nacionalizmus*, Ithaca: Cornell University Press.
[5] Benedict Anderson, 2006 (1983), *Képzelt közösségek:* London; New York: *Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, London; New York: Verso, 7. o.
[6] Richard Handler, 1988, *A nacionalizmus és a kultúra politikája Québecben*, Madison: Wisconsin Press, 1988, 6-8. o., Québec: The University of Wisconsin Press, 1988.

E klasszikus definíciók szerint a belső differenciálódás hatása legfeljebb minimális lehet a nemzetek és a nacionalizmus tanulmányozása során. "[A] nemzetet a nacionalizmus olyan képzeletbeli entitásként fogja fel, amelynek szubsztanciája *nem* hordoz semmilyen következménnyel járó *belső differenciálódást".* [7] Ezért a nacionalizmus diskurzusa "osztályfeletti jelleget" nyer, ami megnehezíti, hogy "a nacionalizmus tárgyát a társadalmi osztályok sajátos érdekeihez kapcsoljuk". Ez a modern társadalomban a tömegoktatás térnyerése miatt válik lehetővé. Az oktatási intézmények "a nemzeti identitás uralkodó változatát a nemzet minden tagjának *homogenizálása* révén építik fel és őrzik meg... az *egységes* nemzeti tudat ápolásával és a nemzet iránti legfőbb lojalitás eszméjének beoltásával".[8] (Dőlt betűvel szedve).

Ezek a definíciók és tételek, amelyeket a modernisták klasszikus felfogása képvisel, képezik a nacionalizmus hagyományos bölcsességének elméleti alapját. Vagyis a nacionalizmus ereje abban rejlik, hogy képes a sokféleséget rendezni és homogenitást konstruálni a lakosság körében, amelyet az állam, az elit vagy a modernizáció társadalmi-gazdasági folyamatai eszközös célokból kényszerítenek rá a lakosságra. A nemzetekről és a nacionalizmusról szóló néhány más tanulmány azonban egy másfajta elméleti történet lehetőségét sugallja: A modern nemzeteket meggyökeresedett etnikai, vallási és kulturális különbségek szaggatják. A társadalom belső differenciálódása gyakran vezetett versengéshez, rivalizáláshoz, sőt polgárháborúhoz, ahelyett, hogy egységes társadalmat és homogén népet hozott volna létre.

Valójában mind a modernisták, mind a kritikusaik felismerték a hagyományos bölcsességgel szembeni kihívást, és mindketten értékes meglátásokkal szolgáltak. Ahogy Eric Hobsbawm, a modernizmus teoretikusa élesen rámutat, a nemzeteket és a hozzájuk kapcsolódó jelenségeket nem lehet másként megérteni, mint "kettős jelenségként, [amelyeket] lényegében felülről konstruálnak", de "alulról is elemezni kell, vagyis a hétköznapi emberek feltételezései, reményei, szükségletei, vágyai és érdekei szempontjából, amelyek nem feltétlenül nemzeti és még kevésbé nacionalista jellegűek". [9] Mivel a kettős jelenségek "alulról" "rendkívül

[7] Padelis Lekas, 1996, "A nacionalizmus osztályfeletti retorikája: bevezető megjegyzés". *East European*

Quarterly. 30(3), p. 272.
[8] Ibid., 277-78. o.
[9] Eric J. Hobsbawm, 1990, *Nemzetek és nacionalizmus 1780 óta: Hobinsky, National National Nations: Nationalmobilizmus: Program, mítosz, valóság*,

nehéz felfedezni", Hobsbawm három elvet javasol a felülről jövő nacionalizmus és az alulról jövő nacionalizmus közötti kapcsolat megfejtésére,

> Először is, az államok és mozgalmak hivatalos ideológiái nem iránymutatóak arra nézve, hogy mi van a leghűségesebb polgárok vagy támogatók fejében. Másodszor, és még konkrétabban, nem feltételezhetjük, hogy a legtöbb ember számára a nemzeti identifikáció - ha létezik - kizárja, vagy mindig, illetve mindig fölötte áll a társadalmi lényt alkotó identifikációk többi részének. Valójában mindig másfajta identifikációkkal kombinálódik, még akkor is, ha úgy érzik, hogy fölötte áll ezeknek. Harmadszor, a nemzeti identifikáció és az, amiről úgy gondolják, hogy azt jelenti, időben változhat és eltolódhat, még egészen rövid időszakok alatt is. Megítélésem szerint ez a nemzeti tanulmányok azon területe, ahol ma a legsürgősebben szükség van gondolkodásra és kutatásra.[10]

Az állami nacionalizmusnak az emberek homogenizálására irányuló célja és a modern társadalmon belüli tartós megosztottság közötti feszültségeket a nemzetek és a nacionalizmus primordiális/örökös és etnoszimbolikus teoretikusai is megjegyzik és vitatják. Clifford Geertz, egy kiemelkedő primordialista,[11] megállapítja, hogy az ázsiai és afrikai új államokban "sajátosan súlyos és krónikus formája" van a feszültségnek "a népek önérzete" - amely "továbbra is a vér, faj, nyelv, hely, vallás vagy hagyomány durva aktualitásaihoz kötődik" - és "a szuverén államnak mint a kollektív célok megvalósításának pozitív eszközének ... folyamatosan növekvő jelentősége" között.[12] A feszültség fennmaradása két forrás kölcsönhatásából ered. Egyrészt azok számára, akik

---

Cambridge: Cambridge University Press, 10. o.

[10] Ibid., 11. o.

[11] A különbség az őseredeti és az örökérvényű állítás között az, hogy az előbbi azt állítja, hogy a nemzetek és a nacionalizmus örökérvényűek és természetesek. Fearon és Laitin azonban azzal érvel, hogy a primordializmus "maga is valamiféle konstruktivista konstrukció". Tanulmányozzák Geertz eredeti szövegét (255-310. o.) a *The Interpretation of Cultures* (1973) című művében, és megállapítják, hogy Geertz nem követi el az állítólagos primordialista tévedést. Amint érvelésük szerint "Geertz azt vallja, hogy a nem polgári társadalmakban az etnikai konfliktusokat az emberek ősi kötődéseikbe vetett hite, nem pedig e kötődések eredendő megváltoztathatatlansága hajtja". Mindazonáltal elismerik, hogy "[i]gy más, Baliról szóló esszéiben Geertz primordialistának tűnik". Az úgynevezett "primordialisták" álláspontja tehát összetettebb és kétértelműbb lehet, mint általában feltételezik. Lásd James D. Fearon és David D. Laitin, 2000, "Violence and the social construction of ethnic identity", *International Organization*, 54(4), 849. o.

[12] Clifford Geertz, 1963, "The integrative revolution: primordial sentiments and politics in the new

states", in Clifford Geertz (szerk.), *Old Societies and New States: The Quest for Modernity in Asia and Africa*, New York: The Free Press of Glencoe: Collier-Macmillan, 108. o.

népek, "ha ezeket a konkrét és ismerős identifikációkat alárendeljük egy átfogó és némileg idegen polgári rend iránti általános elkötelezettség javára, azzal azt kockáztatjuk, hogy elveszítjük autonóm személyként való meghatározottságunkat, akár egy kulturálisan differenciálatlan tömegbe való beolvadás révén, akár - ami még rosszabb - egy másik rivális etnikai, faji vagy nyelvi közösség uralma révén, amely képes saját személyiségének temperamentumával átitatni ezt a rendet". Másfelől "ugyanakkor az ilyen társadalmak legfelvilágosulatlanabb tagjain kívül mindenki legalább halványan tisztában van azzal - és vezetőik is élesen tudatában vannak annak -, hogy a társadalmi reform és az anyagi haladás lehetőségei, amelyekre oly intenzíven vágynak, és amelyek elérésére oly eltökélten törekszenek, egyre nagyobb súllyal esnek latba, ha egy viszonylag nagy, független, erős, jól szervezett államalakulatba vannak zárva". [13] Ezért a két forrás - a népek sajátos és megszokott identifikációi és a nagy politeia alapjául szolgáló differenciálatlan kultúra - közötti feszültséget aligha lehet összeegyeztetni.

Az etnoszimbolikus teoretikusok, akik mind a modernista, mind a primordialista/perennialista nézeteket elutasítják, középutat keresnek. A nemzetek és a nacionalizmus koherensebb elméletét próbálják felépíteni, amely magában foglalja mind a történelmi folytonosságot (a hagyományos és a modern korszakok között), mind a modernitás által a kollektív identitásokon végbement nagy átalakulásokat. Ennek során a nacionalizmusnak mint a modernitás termékének homogenizáló hatása és "a kollektív kulturális kötődések és érzelmek terjedelmének, intenzitásának, hangsúlyosságának és politikai jelentőségének változatossága" közötti feszültség vált kutatási napirendjük egyik fő témájává. [14] Ezek az etnoszimbolikus tudósok főként két csatornán - a kultúrákon és az intézményeken - keresztül vitték előre az új elméleti irányzatot.

A kultúrán keresztül az etnoszimbolizmus a történelmi *etnikumok* emlékeit, értékeit, mítoszait és szimbólumait hangsúlyozza, valamint ezek szerepét a modern nacionalizmus témáinak és formáinak előformálásában.[15] Így Anthony Smith számára a nemzetek, bár a modernitás termékei, nem "tout court" a modernitás igényeiből erednek.[16] Gellnerrel szemben, aki

[13] Ibid., 109. o.
[14] Anthony Smith, 1988 (1986), *The Ethnic Origins of Nations*, Oxford: Blackwell, 13. o.
[15] Ibid. 13-18. o.
[16] Anthony Smith, 1996, "Emlékezet és modernitás: elmélkedések Ernest Gellner elméletéről".

azt állítja, hogy "a kulturális folytonosság esetleges, lényegtelen" a modern nemzetek kialakításában,[17] Smith a nemzetek genealógiájának fontossága mellett érvel, amely "biztosít[hat] valamilyen kapcsolatot, sőt folytonosságot a modem nemzet és egy vagy több múlt között". A kapcsolatot és a folytonosságot két mechanizmus - a kulturális folytonosság és a kollektív emlékezet - révén teremtik meg.[18]

Az etnoszimbolizmus az intézmények szerepét is hangsúlyozza, amelyek "évszázados konfliktusok" emlékeit vitték át a modern világba "a missziós vallások, a birodalmi terjeszkedés, a háborúk, a távolsági kereskedelem, a népvándorlások és a gyarmatosítások" révén. Megcáfolja azt az elképzelést, hogy a kultúrák és identitások tisztán idealista és korlátlanul proteán jellegűek. Inkább, ahogy John Hutchinson érvel, "kötelező erővel ruházzák fel őket... amikor intézményesülnek". [19] Douglas North szerint az intézmények "az ember által kitalált korlátok, amelyek az emberi interakciókat alakítják".[20] Ezek a korlátok lehetnek informálisak vagy formálisak, a "konvencióktól, magatartási kódexektől és viselkedési normáktól kezdve a törvényi szabályozáson és a szokásjogon át az egyének közötti szerződésekig". Míg "a formális szabályok egyik napról a másikra változhatnak..., addig a szokásokban, hagyományokban és magatartási kódexekben megtestesülő informális korlátok sokkal kevésbé befolyásolhatók a szándékos politikákkal szemben". [21] A társadalmi hálózatok kulturális jellemzői, mint például a nyelv, a szokások, a hagyományok és a magatartási kódexek szintén kötelező erővel felruházott informális intézmények. A kultúrák és identitások kialakításában és fenntartásában "a sajátos kulturális jellemzőkkel rendelkező emberek gyakran társadalmi hálózatot vagy hálózatok sorozatát alkották, amelyek a nemzedékek során azzá váltak, amit ma "etnikai közösségeknek" nevezünk".[22]

Az etnoszimbolizmus keretein belül a nacionalizmusnak az emberek homogenizálására irányuló hatalmát kérdőjelezik meg. A nacionalizmus felülről jövő, tisztán instrumentális szemlélete

---

nacionalizmus," *Nations and Nationalism*, 2(3), 375. o.
[17] Ernest Gellner, 1996, "Ernest Gellner válasza: *Nemzetek és nacionalizmus*, 2(3), 369. o.
[18] Anthony Smith, 1996, "Emlékezet és modernitás", 378. o.
[19] John Hutchinson, 2005, *Nations as Zones of Conflict*, London: Thousand Oaks, Calif.: Sage, pp. 4-5.
[20] Douglass North, 1990, *Institutions, Institutional Change, and Economic Performance*, Cambridge;

New York: Cambridge University Press, 3. o.
[21] Ibid., 6. o.
[22] Anthony Smith, 1989, "The origins of nations", *Ethnic and Racial Studies*, 12(3), 344. o.

kritizálták is. A nemzetek közötti kulturális különbségeket tartós létezésnek tekintik. Ahogy John Hutchinson rámutat, "az államoknak a népesség szabályozására vonatkozó hatalma korlátozott és ingadozó".[23] "[A] nacionalisták nem *tabula rasa* keretei között működnek", mert "etnikai múltra, szimbólumokra és kultúrákra kell hivatkozniuk", és hogy mit tudnak és mit nem tudnak kihasználni, azt így a kialakult kulturális rendszerek és a már létező etnikai érzelmek előre megszabják. "Ezért nem hihető, hogy a modernizálódó nacionalistákat úgy képzeljük el, mint akik kívül állnak a társadalmukon, és felülről mozgósítják azt. Az etnikai emlékek, ha egyszer már előhívták őket, önálló erővel rendelkeznek, amellyel tárgyalniuk kell."[24]

Anthony Smith szerint a felülről jövő instrumentális nacionalizmus és az etnikai népi kultúrák közötti különbség a kulcs ahhoz, hogy megértsük, "miért van a nacionalizmusnak oly gyakran olyan széles körű népszerűsége". Míg az értelmiség "meghívhatja a tömegeket a történelembe", és politizálhatja őket és kultúrájukat", az emberek nem feltétlenül reagálnak rá, hacsak a folyamat "nem foglalja magában a tömegek népnyelvi mozgósítását".[25] Ez tükrözi "a modern nemzetek és a régebbi *etnikumok*, valamint a modern nacionalizmus és egy régibb és ősibb etnocentrizmus közötti finom kapcsolatokat". Ezért "a mai "nemzet" összekovácsolásához elengedhetetlen az etnikai komponensek létrehozása és kikristályosítása, amelyek hiánya valószínűleg komoly akadálya a "nemzetépítésnek"".[26]

A modernisták és kritikusaik által felajánlott meglátások rávilágítanak a felülről jövő nacionalizmus és az alulról jövő nacionalizmus közötti feszültségek és egyenlőtlenségek fontosságára. Különösen arra utalnak, hogy az alulról jövő nacionalizmus nem feltétlenül nemzeti vagy nacionalista, és hogy a nacionalizmus különböző érdekek és vágyak mentén osztható meg. Sajnos ezt a bölcsességet nem vették kellőképpen figyelembe a kortárs kínai nacionalizmus tanulmányozása során. A pártállam szerepének megszállottja, a meglévő szakirodalom nem vizsgálja kellőképpen az elit nacionalizmus és a népi nacionalizmus közötti finom kapcsolatokat.

---

[23] John Hutchinson, 2005, *Nations as Zones of Conflict*, 4. o.
[24] Ibid., 33. o.

[25] Anthony Smith, 1996, "Opening statement: Nations and their pasts", *Nations and Nationalism*, 2(3), 362. o.
[26] Anthony Smith, 1988 (1986), A *nemzetek etnikai eredete*, 17. o.

Hogy ezt érzékeltessük, érdemes kölcsönvenni Whitmeyer kritikáját, amelyet a nemzetek és a nacionalizmus általános területén végzett empirikus tanulmányokkal szemben fogalmazott meg. Amint Whitmeyer jelzi, nem következtethetünk ok-okozati összefüggésre az elit és a népi nacionalizmus között pusztán azért, mert sok helyen a népi nacionalizmust nagymértékben megelőzi az ilyen jellegű promóció. "Még ha a népi nacionalizmus át is veszi a nacionalizmus elit által támogatott kulturális aspektusait - például a mítoszokat, a történelmet, sőt a standardizált nyelvet -, ebből nem következik, hogy magát a nacionalizmust az elit okozta".[27] Az ilyen asszociációknak vannak alternatív magyarázatai. Az elitek "valóban befolyásolják a népi nacionalizmus megnyilvánulásait, és valóban kihasználják a népi nacionalizmust, és saját céljaikra használják fel". [28] De nem szükséges és nem elégséges feltételei a népi nacionalizmusnak. "Ha az elitek - bármilyen okból - gyakran nem képesek létrehozni a népi nacionalizmust, akkor az elitek nyilvánvalóan nem elégségesek. Ha a népi nacionalizmus anélkül jelenik meg, hogy elit vezetné, szintén bármilyen okból, akkor az elitek nyilvánvalóan nem szükségesek."[29] Ahhoz tehát, hogy az a tétel, miszerint "az elitek hozzák létre a nacionalizmust", megállja a helyét, "két lábon állásra" van szüksége. Először is, "látnunk kell, hogyan történhet meg az egyéni viselkedés szintjén az, amit posztulálnak". Másodszor, empirikus bizonyítékokat kell látnunk - "amikor az elitek támogatják a nacionalizmust, az átlagemberek hamarosan átveszik ezt a nacionalizmust, és amikor az elitek nem, az átlagemberek nem".[30]

Ez a dolgozat, amely a kortárs kínai nacionalizmus szisztematikus empirikus vizsgálatán alapul, a nemzetek és a nacionalizmus, valamint a kínai nacionalizmus általános szakirodalmához szól. Megcáfolva azt az évszázados mítoszt, miszerint a kínai nacionalizmus a KKP instrumentális propagandájának eredménye, ez a dolgozat új elméleti magyarázatot kínál a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedéséről. Megállapítja, hogy a nacionalizmus homogenizáló ereje csak nemzeti és szimbolikus szinten létezik. Mikroszinten - vagyis az állam és a társadalom közötti kölcsönhatásban a nacionalista követelések felépítése, mozgósítása és kifejezése során - a nacionalizmus minden más, mint a konszenzus kialakításának és az emberek közötti különbségek felszámolásának ereje. Ehelyett a

[27] Joseph M. Whitmeyer, 2002, "Elitek és népi nacionalizmus", *British Journal of Sociology*, 53(3), 328. o.
[28] Ibid., 321. o.
[29] Ibid., 323. o.
[30] Ibid., 328-29. o.

A nacionalizmusnak a népesség mozgósítására és a nemzeti és szimbolikus szintű konszenzus kialakítására irányuló képességét a különböző alpopulációk által vallott és a nacionalizmus diskurzusába csomagolt értelmezések, felfogások és követelések tartós különbségei adják. Az ilyen különbségek megléte szükséges feltétele, nem pedig akadálya annak, hogy a nacionalizmus hatékony ideológiává váljon.

Miért képes a nacionalizmus népi szenvedélyt és vonzerőt kelteni? Versengő követelések és az állam-társadalom dinamikája

Bár olyan éles elmék, mint Hobsbawm, azt javasolták, hogy a nemzeteket "kettős jelenségként" kell felfogni, kevés erőfeszítés történt a rejtély megértésére: hogyan épülnek fel a "kettős jelenségek"? Mivel az alulról jövő nacionalizmus és a felülről jövő nacionalizmus különbözőképpen épül fel, hogyan és miért egyesülnek végül? Az etnoszimbolisták a felülről jövő instrumentális nacionalizmus és a már létező etnikai közösségekbe beágyazott kulturális különbségek közötti finom kapcsolatokon keresztül némiképp megvilágították a rejtélyt. Megközelítésük azonban főként történeti jellegű. Ez azt jelenti, hogy megközelítésük jobban alkalmas lenne a hosszú távú fejlődés magyarázatára a nagyszabású intézményi változások hatására. Ennek megfelelően elméletükben nem foglalkoznának a mikroszintű dinamikával rövid időintervallumban, különösen akkor, ha a kapcsolódó nemzeteket és nemzetállamokat a rövid időszakban jól megalapozottnak és viszonylag stabilnak gondolják.

Ezért, bár az etnoszimbolizmus is a folyamatokat hangsúlyozza, és a nemzeteket "dinamikus entitásokként" értelmezi, a[31] fontos rejtélyt hagyja megválaszolatlanul: Miért emelkednek és süllyednek a nacionalista mozgósítások és követelések rövid időn belül, amikor a nemzetépítés tágabb folyamatában kevés jelentős változás következik be? Ez történt Kínában az 1980-as évek óta. A kortárs kínai nacionalizmus felemelkedését lelkesen kutatják értelmiségi körökben, köszönhetően a Kína felemelkedése és tekintélyelvű rugalmassága miatti globális aggodalomnak. A kortárs kínai nacionalizmusról szóló szakirodalom azonban úgy tűnik, nem rendelkezik megfelelő elméleti ismeretekkel

[31] John Hutchinson, 2005, *Nations as Zones of Conflict*, 5. o.

a nemzetek és a nacionalizmus irodalmának fejlődése. Ez ahhoz a kínos helyzethez vezetett, hogy a kortárs kínai nacionalizmus területe csak önmagához szól, lekicsinyelve az általános területhez való potenciális hozzájárulását.

A jelenség Kínában nem egyedülálló. Tipikus esetet képvisel, amikor a népek egyre nagyobb hajlandósága és képességei mutatkoznak arra, hogy nacionalista követeléseiket más népekkel szemben érvényesítsék. Ezt jelenti a "felemelkedés", amikor a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedéséről beszélünk. Ez egy szürke zóna a szélsőséges nacionalista mozgósítások (például identitásháborúk és nagyszabású etnikai erőszak) és a nemzet mindennapi reprezentációi közötti kontinuumon. Ez az a terület, amely több tudományos erőfeszítést érdemel ma a terület számára általában, mert az ilyen jellegű jelenségek sokkal elterjedtebbek, mint azok a szélsőséges nacionalista mozgósítások, amelyeket ma figyelmesen tanulmányoznak. A háborúk és az erőszak helyett az etnikai együttműködés a norma világunkban. Valójában a szakirodalomban elemzett nacionalizmus és erőszak közötti lenyűgöző kapcsolatok ellentmondásban vannak a kvantitatív adatokkal, ami arra utal, hogy a szélsőséges nacionalista mozgósításokra való akadémiai összpontosítást talán a szelekciós torzítás vezette félre.[32] A politikai következmények szempontjából az ilyen jellegű jelenségek fontosabbak, mint a nemzet mindennapi reprezentációi, mivel befolyásoló korlátokat jelentenek az állami diplomáciára és a nemzetközi biztonságra.

E tekintetben ez a dolgozat a szakterület általános szakirodalmához is szól. A kortárs kínai nacionalizmus szisztematikus tanulmányozására alapozva elméleti előretörést kísérel meg, hidat képezve a nemzetek és nacionalizmus általános területe és a kortárs kínai nacionalizmus speciális területe között, megmutatva, hogy az utóbbi mit kölcsönözhet és mit kölcsönözhet az előbbinek. Ma a nemzetek és nacionalizmus általános területének egyik leghívogatóbb megoldatlan rejtélye, hogy megmagyarázza egyrészt a felülről (az állam, a nemzeti vagy helyi elitek, illetve a nagy társadalmi-gazdasági folyamatok által) és az alulról építkező nacionalizmus közötti feszültségeket és egyenlőtlenségeket, másrészt a szimbiózis finom viszonyait. Ez a kérdés

[32] David D. Laitin, 2007, *Nations, States, and Violence*, Oxford; New York: Oxford University Press,

vii. és 23. o.

jelentős vitákat váltott ki és váltott ki a szakterületen. A nagy társadalomtörténeti szinten a nemzetek eredetéről szóló vita a modernisták, a primordialisták és az etnoszimbolisták között zajlik. Amint azt fentebb Eric Hobsbawm, Clifford Geertz és Anthony Smith beszámolójában tárgyaltuk, a három iskola tudósai eltérő elméleti eredeteik ellenére többé-kevésbé mind felismerik, hogy a nacionalizmus nem értelmezhető teljes mértékben felülről lefelé irányuló folyamatként, mert ez nem ad magyarázatot arra, hogy a nacionalizmus miért képes széles körű népi szenvedélyt és vonzerőt kelteni a terepen. Ezért olyan tényezőket vontak be, mint a történelmi *etnikumok*, intézmények, népi kultúrák és más társadalmi identifikációk, hogy különböző magyarázatokat dolgozzanak ki a nemzetek és a nacionalizmus eredetére a modernitás által okozott nagy társadalmi-gazdasági átalakulásokban. Ez az első nagy vita az általános területen.

Véleményem szerint a vita középpontjában nem annak kellene állnia, hogy a nemzeteknek van-e köldökük, Ernest Gellner híres metaforáját kölcsönözve, amelyet a warwicki vitában használt. Inkább arra kellene összpontosítania, hogy miért és hogyan teremtették Ádámot abban a formában, ahogyan a teremtés pillanatában bemutatták, "a légzés, a vérkeringés vagy a táplálék megemésztésének ciklusaival, amelyekkel Ádámnak rendelkeznie kellett ahhoz, hogy élni tudjon",[33] , ismét Gellner metaforáját kölcsönözve. "Nihil ex nihilo. Semmi sem jön a semmiből." [34] Anthony Smith koherensebb és meggyőzőbb a vitában. Az ítélet logikája egyszerű és világos: Ha a nemzeteket a nacionalizmus hozza létre, amely mindazonáltal nem hívhatja elő ex nihilo a nép szenvedélyét és vonzalmát, akkor hogyan mondhatjuk, hogy az így létrehozott nemzetek ex nihilo jöttek létre? Ahhoz, hogy a modernisták megcáfolják az etnoszimbolikus érvet, és bebizonyítsák, hogy a nemzeteket a nacionalisták hirtelen ex nihilo hozták létre, nem elég azt állítani, hogy a már létező *etnikum* csak a nemzet köldöke (ami eddig nem nagyon sikerült nekik). Azt is meg kell válaszolni, hogy miért követik a tömegek a nacionalizmust felülről, és meg kell mutatni, hogy a tömegek valóban felülről követik-e a nacionalizmust.

A modernisták közül Gellner soha nem foglalkozott részletesen ezekkel a kérdésekkel. Hobsbawm

[33] Ernest Gellner, 1996, "Ernest Gellner válasza: Gellner: "Van-e a nemzeteknek köldökük?"", 369. o.
[34] Anthony Smith, 1996, "Emlékezet és modernitás", 385. o.

felvetette a rejtélyeket, de nem foglalkozott velük kellőképpen. Az etnoszimbolika-kutatók, mint például Anthony Smith sem. Ez nem azért van így, mert figyelmen kívül hagyják e kérdések létezését és fontosságát, hanem azért, mert elméleteik elemzési szintje nem alkalmas e kérdések vizsgálatára. Ezt a hiányosságot elkerülte a terület második nagy vitája, amely empirikusabban orientált, és a kortárs politikában a szélsőséges nacionalista és etnikai mozgósításokra (pl. identitásháborúk és nagyszabású etnikai erőszak) összpontosít. Kortárs perspektívája lehetőséget kínál arra, hogy a nacionalizmus zászlaja alatt zajló szélsőséges mozgósításokban a helyi mechanizmusokat és a strukturális okokat egyaránt megfigyeljük.

A második nagy vita a szélsőséges nacionalista és etnikai mozgósításokkal kapcsolatos kulturalista és racionalista vélemények között zajlik, amelyet Fearon és Laitin foglal össze a legjobban.[35] Hat empirikus tanulmányt áttekintve, amelyek társadalmak széles körét érintik, köztük a hindu-muszlim feszültségeket Észak-Indiában, a hutu-tutsi konfliktusokat Ruandában, a szingalézek és a tamilok közötti harcot Srí Lankán, az etnikai polgárháborúkat Szudánban, a Jugoszlávia összeomlása utáni szerb-horvát háborút és a radikális Sinn Fein pártot Észak-Írországban, Fearon és Laitin azt vizsgálja, hogy az etnicitás társadalmi konstrukciója befolyásolja-e a nagyszabású etnikai erőszak valószínűségét. Mivel az erőszakban való részvétel veszélyes és költséges a tömegek számára, különös figyelmet szentelnek annak a rejtélynek, hogy miért követik a tömegek. Három következtetésre jutnak.

(1) A racionalista elméletek, amelyek "az egyéneket (akár eliteket, akár tömegeket) az etnikai erőszakhoz kötik", és a kulturalista elméletek, amelyek "a diskurzusokat az erőszakos viselkedéshez kötik", áthidalhatók és egy konstruktivista keretbe illeszthetők, mivel mindkét hagyomány "az etnikai csoportok tartalmát és határait meghatározott társadalmi folyamatok által előállított és reprodukált módon" tételezi.[36]

(2) Számos bizonyíték van arra, hogy "a nagymértékű etnikai erőszakot a politikai hatalom megszerzésére, fenntartására vagy növelésére törekvő elitek provokálják", különösen

[35] James D. Fearon és David D. Laitin, 2000, "Violence and the social construction of ethnic identity", *International Organization*, 54(4), pp. 845-877.
[36] Ibid., 874. o.

amikor "belső konfliktusok vannak a szélsőségesek és a mérsékeltek között". Ezek a konfliktusok arra ösztönzik "a vezetőket vagy disszidenseket, hogy erőszakot provokáljanak egy külső csoport tagjaival".[37]

(3) A helyszínen azonban "bizonyos bizonyítékok arra utalnak, hogy a tömegeket egyáltalán nem csapják be". A hétköznapi emberek stratégiailag építik fel az etnikai határokat, olyan számítások által motiválva, mint a "fosztogatás, földrablás és személyes bosszú", félelem az erőszakos cselekményektől, ha az elitek "elengedik a gengsztereket", vagy a csoporton belüli státuszuk növelésének vágya. [38] Ezért "az etnikai erőszaknak nevezett erőszaknak" nem feltétlenül van "szükséges etnikai dimenziója".[39]

Ez világosabb magyarázat arra, hogy a tömegek miért követik a szélsőséges nacionalista és etnikai mozgósításokat. A legértékesebb meglátása ez: Még a drámai nacionalista és etnikai mozgósítások idején is, amikor úgy tűnik, hogy a tömegeknek nincs más választásuk, mint követni az elitet, mégsem lehet őket passzív válaszadóként kezelni. A tömegek inkább ugyanolyan stratégiai fontosságúak, mint az elit, amely megpróbálja őket manipulálni. A rejtélyre, hogy miért követik a tömegek, ez egy erős magyarázat, de nem elegendő az olyan jelenségek magyarázatára, mint a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedése. A nacionalista és etnikai mobilizációk erőszakos szélsőségekbe torkolló mozgósításaitól eltérően a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedése a nacionalista mozgósítások egy másik (és szélesebb) kategóriáját képviseli. A nagyszabású erőszakos mozgósítások és a nemzet mindennapi reprezentációi közötti spektrumon helyezkedik el.

A nacionalista mozgósításokban részt vevő emberek másként viselkednek a béke és stabilitás idején, mint a nagyszabású erőszakos konfliktusok idején. Fearon és Laitin tanulmánya is erre utal. Ahogyan ők sugallják, az etnikai erőszak "nagyon hasonlít a bandák közötti erőszakra, amelynek nincs szükségszerűen etnikai dimenziója". Így ~~"feltételezhetjük, hogy a tart~~ós "etnikai erőszak" szükséges feltétele a gengszterek (a legtöbb esetben rosszul képzett, munkanélküli vagy alulfoglalkoztatott, kisvárosokból

[39] Ibid., 869. o.

származó fiatal férfiak) rendelkezésre állása, akiket a nacionalista ideológusok, akik maguk is, egyetemi végzettségűek, mozgósítani tudnak,

[37] Ibid., 846. o.
[38] Ibid., 871-74. o.

[39] Ibid., 869. o.

visszariadnának attól, hogy macsétával gyilkolják meg szomszédaikat".[40] Béke és stabilitás idején azonban a gengszterek általában nem jelentős aktivistái a nacionalista mozgósításoknak. Az, hogy a gengsztereket béke és stabilitás idején fő stratégiai szereplőként azonosítják, ellentmond annak az érvelésnek is, hogy az embereket egyáltalán nem csapják be. A lakosság körében ugyanis ezek az emberek hajlamosabbak arra, hogy "elcsábuljanak a "magas" által" (idézet Fearontól és Laitintól).[41], a rossz iskolázottság és az anyagi körülmények miatt, hogyan győződhetünk meg arról, hogy az alulról jövő tömegek, ha gengszterekből állnak, nem becsapottak, és mindig a saját céljaikat követik? Mivel a fosztogatás, a földrablás, a személyes bosszú és az egymás elleni erőszak lehetősége nagyon kicsi, milyen konkrét vágyai és félelmei vannak a gengsztereknek, ha stratégiailag követik az elitet a béke és stabilitás idején? A gengszterek valószínűleg nem lesznek jelentős aktivistái a nacionalista mozgósításoknak egy ilyen időszakban.

A dolgozat az állami nacionalizmus és a társadalmi szereplők közötti finom kapcsolatokat vizsgálva a kortárs Kínában a béke és rend időszakában, az etnoszimbolizmushoz hasonlóan, elutasítja a strukturális-instrumentalizmus túlzottan leegyszerűsített nézetét, amely a nacionalizmust felülről erőltetettnek tekinti. Az etnoszimbolizmust kiegészítve, ez a dolgozat az általa vizsgált rövid időtáv miatt a mikroszintű társadalmi-politikai dinamikára tud összpontosítani. E dinamikákon keresztül feltárja a társadalmi csoportok és különböző felhívásaik szerepét a nacionalizmus gerjesztésében és a nacionalista mozgósítások és megnyilvánulások alakításában. A nacionalista mozgósítások folyamatának nyomon követésével magyarázatot ad arra, hogy a különböző motivációkkal és felhívásokkal rendelkező kínai emberek miért reagáltak a felülről jövő felhívásra és manipulációra, és hogy reakcióikat hogyan könnyítették meg és hogyan korlátozták a kortárs kínai társadalmi-politikai körülmények.

A dolgozatban kínált magyarázó keret hasznosabb és integratívabb a felülről jövő nacionalizmus és az alulról jövő nacionalizmus közötti finom kapcsolatok tanulmányozásához, mint a nacionalista és etnikai erőszak tanulmányozásában használt racionalista-konstruktivista megközelítés. Nemcsak a felülről jövő nacionalizmus és az

alulról jövő nacionalizmus közötti különbségekkel foglalkozik, hanem azt is sugallja, hogy a különbségek

[40] Ibid., 869. o.
[41] Ibid.

az alulról jövő nacionalizmusban ugyanolyan fontosak, mint az állam és a társadalom közötti különbségek. Ebben a dolgozatban a nacionalizmus különböző társadalmi szereplők általi megértése, értelmezése és igénye között nagy különbségek mutatkoznak. Gyakran eltérnek az állami nacionalizmustól, és néha vitatkoznak az állami nacionalizmussal. Néha versengenek egymással, néha pedig kiegészítik egymást. Együttesen, ellentmondásos módon, növelik az állami nacionalizmus népszerűségét. Így az ilyen különbségek megléte mikroszinten szükséges feltétele, nem pedig akadálya a nemzeti és szimbolikus szintű nacionalizmus kialakulásának.

A felülről jövő nacionalizmus és az alulról jövő nacionalizmus közötti finom kapcsolatok középpontjában az állam és a társadalom közötti szimbiózis áll a nacionalizmus újratermelésében. A nacionalizmus, mint nemzeti és szimbolikus szinten homogenizáló erő sikere nemcsak az állam azon szándékától és képességétől függ, hogy ki tudja-e használni az alulról jövő érdekeket és felhívásokat, hanem az ilyen érdekek és felhívások autonómiájának és spontaneitásának mértékétől is. Ahhoz, hogy a szimbiózis működjön, a társadalomnak szüksége van bizonyos fokú autonómiára és spontaneitásra. Csak az alulról jövő hiteles érdekek és felhívások képesek az állami nacionalizmus diskurzusába a népi rezonanciát kiváltó erőt belevinni. Sem az állami nacionalizmus indoktrinációja, sem a megtévesztettek vagy elcsábítottak felhívásai nem képesek erre a célra működni. A társadalom nem monolit. Béke és stabilitás idején a nacionalista felhívások felemelésében és a nacionalista mozgósítások megszervezésében a többségi társadalom társadalmi szereplőinek, nem pedig az irregulárisoknak és a gengsztereknek van nagy szerepük. Az ilyen nacionalista szereplők jól képzettek, politikailag kifinomultak és szociálisan találékonyak. Részvételük, mozgósításuk és az állammal való interakciójuk nem redukálható a magasabbrendűek csábítására, mert ezek a szereplők saját érdekeiket is igyekeznek előmozdítani, és eközben növelni ingroup-státuszukat. Mint a dolgozatban látni fogjuk, gyakran a kínai pártállam az, amelyik olyan diplomáciai válságba kényszerül, amelyet egyébként mindenáron el akart volna kerülni.

A kortárs kínai nacionalizmus felemelkedésében feltárt finom összefüggések azt is sugallják, hogy figyelembe kell vennünk azt a széles társadalmi-politikai struktúrát,

amely befolyásolja a kétféle nacionalizmus kölcsönhatását. A tekintélyelvű Kínában,

a politikai tér az alpopulációk számára, hogy követeléseket terjeszthessenek elő, korlátozott. A politikai kultúra konzervatív, és még mindig magán viseli a maoista idők nyomait. Ezek a tényezők olyan helyzethez vezettek, amelyben a társadalmi szereplők nagyobb valószínűséggel engednek az öncenzúrának. Hajlamosak alkalmazkodni, és állításaikat olyan módon ismertetni, amelyet politikailag "helyesnek" tartanak. Ezért az alulról jövő mozgósítások autonómiáját és spontaneitását a társadalmi-politikai struktúra és a politikai kultúra is szabályozza és korlátozza, amely fenntartja és reprodukálja az állam és a társadalom viszonyába ágyazott egyenlőtlen hatalmi viszonyokat. Ennek következtében az alulról jövő nacionalizmus legfelforgatóbb része "autonóm módon" leszűrődik, ahogyan az a nyilvános diskurzusban megjelenik. Eközben az alulról jövő nacionalizmus legvonzóbb része beépül a nacionalizmus hivatalos diskurzusába, ami növeli az állami nacionalizmus legitimitását.

Az állam és a társadalom közötti szimbiózisnak tehát két oldala van, amelyek egymással versengve és egymást kiegészítve ösztönzik a nacionalista mozgósításokat és megnyilvánulásokat nemzeti és szimbolikus szinten. Nem az a tétel érdemel figyelmet, hogy az alulról jövő nacionalizmus nem azonos a felülről jövő nacionalizmussal. Ez nyilvánvaló. A dolgozat fő hozzájárulása az, hogy *mivel, és* nem *ennek ellenére, az* alulról jövő nacionalizmus nem ugyanaz, mint a felülről jövő nacionalizmus, és az alulról jövő nacionalizmus szükségszerűen belülről megosztott, a nacionalizmus erőteljes ideológiává és hasznos mozgósítási eszközzé vált az autoriter állam számára. A kortárs kínai nacionalizmus empirikus tanulmányozásának előmozdítása érdekében a kulcs e különbségek jelentéseinek és okainak tanulmányozása, amelyek a különböző társadalmi csoportok által követelt kínai nacionalizmus diskurzusába burkolóznak, és a kínai politika folyamatban lévő új dinamikáját tükrözik. Ezek az új politikai dinamikák a szélesebb körű társadalmi-politikai átalakulások következményei, ami Kínában most kezdődik.

A tézis felépítése és fő tételei

Ebben a dolgozatban a kínai társadalom társadalmi szereplőinek egy sorát, valamint a kínai nacionalizmusról alkotott felfogásaikat, értelmezéseiket és állításaikat vizsgálom.

Megvizsgálom azokat a mechanizmusokat, amelyeken keresztül ezek a szereplők képesek arra, hogy a kínai

nacionalizmus az állami nacionalizmus zászlaja alatt. Feltárom, hogy miért éppen ezeken a különböző értelmezéseken, értelmezéseken és állításokon keresztül - és nem az állam gyakran gúnyolt propagandagépezetén keresztül - vált a kínai nacionalizmus erőteljes ideológiává és a mozgósítás hasznos eszközévé a mai Kínában.

A társadalmi spektrum minél szélesebb lefedése érdekében a dolgozatban vizsgált társadalmi szereplőket a kortárs Kína teljes társadalmi hierarchiáját felölelő, különböző társadalmi háttérrel rendelkező szereplők közül választottuk ki. A legalján a háborús jóvátételért és a nemzeti emlékezetben való hivatalos elismerésért küzdő alantasok állnak. Középen a kínai középosztály és a szakemberek jelentős szerepet játszottak a Diaoyu/Senkaku-szigeteki vita kiéleződésében, ami miatt az autoriter állam egy sor olyan nemzetközi válságba keveredett, amelyet a KKP egyébként szeretett volna elkerülni. Ezután a dolgozat a társadalmi hierarchia csúcsára lép, és az elit egyik legszókimondóbb csoportját vizsgálja - a katonai elitet, amely a tömegmédiában az Amerika-ellenes nacionalizmust szítja.

Bár ezek a társadalmi szereplők kevéssé osztoznak a társadalmi tőkében, a politikai célokban és a mozgósítási eszközökben, egy dologban feltűnően hasonlóak: abban, hogy a kínai nacionalizmus értelmezése és aktív részvétele fontos szerepet játszik a nacionalizmus felemelkedésében a mai Kínában. A kínai nacionalizmus megértésében, értelmezésében és követelésében bekövetkezett változások a tömegmédia kulturális termékeiben is tükröződnek, ahogyan azt a filmek, televíziós sorozatok és internetes programok képviselik. A japánellenes ellenállásról alkotott képek drámai változáson mentek keresztül az elmúlt három évtizedben ahhoz képest, amilyenek a maoista korszakban voltak. Az eltolódás nemcsak a közönség ízlésében és a piaci keresletben bekövetkezett változásokat tükrözi, hanem a kínai állam-társadalom viszonyában bekövetkezett változásokat is. A japánellenes ellenállás új képei az ilyen filmekben, televíziós sorozatokban és internetes programokban változatosabb társadalmi hátteret képviselnek, visszhangozva a változó állam-társadalmi dinamikát, amely a kínai nacionalizmus konstruálásában újra a különböző társadalmi szereplőket emeli ki.

A kínai nacionalizmus e különböző értelmezései, értelmezései és állításai, valamint a

nacionalista hősök új képei a tömegmédiában együttesen rávilágítanak egy

a kortárs kínai nacionalizmus tanulmányozásának új iránya. A változó kínai társadalmi-politikai dinamika eredményeként a nacionalizmus felemelkedését az állam, a piac és a liberalizálódó kínai társadalom kölcsönhatásán keresztül kell megérteni. Különösen a társadalmi-politikai dinamikán keresztül kell tanulmányozni, amelyben a kínai nacionalizmus különböző követelései összefonódnak és kölcsönhatásba lépnek az állammal.

A dolgozat azt igyekszik bemutatni, hogy a nacionalizmus aktív politikai erővé való átalakulásának folyamatában a mai Kínában a társadalomtól való autonóm elköteleződés, a különböző társadalmi szereplők sajátos értelmezései, értelmezései és követelései szükséges feltétel. A társadalmi autonómia történetének azonban kettős oldala van. A másik oldalon, bár a társadalom részéről való elköteleződés valódi és autonóm, a tekintélyelvű politikai kultúra és a hátrányos strukturális helyzet, amelyben egyes szereplőket az egyenlőtlen hatalmi viszonyok korlátoznak és konstruálnak, korlátozza.

A tézis politikai következményei nyilvánvalóak. A kínai nacionalizmus felemelkedésének és következményeinek megértéséhez először is meg kell értenünk a kínai politikában zajló új dinamikát. E dinamikák alakulása, nem pedig a kínai nacionalizmus tartalma (akár alulról, akár felülről) határozza meg, hogy a kínai nacionalizmus a politikai liberalizáció vagy a tekintélyelvű megszilárdulás erejét fogja-e szolgálni, és hogy Kína külpolitikája együttműködőbbé vagy magabiztosabbá válik-e a nemzetközi társadalomban. Ezért a kínai nacionalizmus erősödésének politikai következményeire vonatkozó bármilyen előrejelzés alaptalan, ha nem vesszük figyelembe ezeket a Kínában kialakuló politikai dinamikákat.

Ahhoz, hogy a fő érvek a dolgozat világosabban és tömörebben, összefoglalja a következőképpen,

(1) A felülről jövő kínai nacionalizmus és az alulról jövő kínai nacionalizmus szükségszerűen különbözik egymástól.

(2) Az alulról jövő nacionalizmus egy homályos fogalom, és az alulról jövő nacionalizmust kell vizsgálni...

lakossági szinten.

(2.1) A különböző alpopulációkban a népi nacionalizmust különböző jelentésekkel, értelmezésekkel és állításokkal értelmezik és képviselik.

(2.2) Ezek az alpopulációk a társadalmi hierarchia csúcsára jutva átfedést mutathatnak az államhatalommal, ami azt sugallja, hogy bizonyos körülmények között az államot is tagoltan kell értelmezni az alulról jövő nacionalizmus tanulmányozása során.

(3) Ezek az ellentmondások a felülről jövő nacionalizmus és az alulról jövő nacionalizmus, valamint a különböző alcsoportok (vagy társadalmi csoportok) között, összességében véve, együttesen alkotják a nacionalizmus "kettős jelenségét".

(3.1) Különösen a nacionalizmus különböző társadalmi szereplők általi különböző értelmezései, értelmezései és igényei teszik sikeressé az állami nacionalizmus kampányait, abban az értelemben, hogy a nacionalizmus az állam számára a hatalom egyesítésének hasznos eszközévé vált.

(3.2) Ha egy liberalizálódó társadalomban nem jelennének meg ilyen különbségek, mint ami Kínában történik, az állami nacionalizmus kampányai kudarcot vallanának, akárcsak a csökkenő legitimitáson nyugvó tekintélyelvű állam más propagandakampányai.

(4) Ennek jelentős politikai következményei vannak. Bár a nacionalizmus erősödik a mai Kínában, a jelenségből nem szabad túl sokat levonni a Kína-politika számára. A társadalmi-politikai dinamika alakulása, nem pedig a kínai nacionalizmus tartalma (akár alulról, akár felülről) határozza meg, hogy milyen erőt képvisel majd Kína belpolitikájában és nemzetközi viselkedésében.

Bár ez a dolgozat a kortárs kínai nacionalizmusra összpontosít, a nemzetek és a nacionalizmus területén végzett kutatások számára ez a dolgozat néhány érdekes

hipotézist is megfogalmaz, amelyek

megérdemlik, hogy a jövőben feltárjuk őket. Mivel a nacionalizmus homogenizáló erejét nemzeti és szimbolikus szinten egyaránt az államnak a nacionalizmus kihasználására irányuló szándéka és képessége, valamint egy társadalom autonómiájának mértéke határozza meg, a két szempont változása befolyásolhatja a nacionalista mozgósítás és kifejezésmód tendenciáját a béke és rend idején. Íme néhány ideáltípus, amelyeket a jövőbeli kutatásokban vizsgálni és összehasonlítani lehet.

(1) Ha az állam szándéka és képessége a nacionalizmus szítására erős, ugyanakkor a társadalmi szereplők számára kevés a nyilvános tér vagy információ a nacionalizmus különböző értelmezéseinek, értelmezéseinek és állításainak kezdeményezésére, akkor a nacionalizmus mint mozgósító ideológia aligha tud széles körű népszerűséget generálni.

Ennek az ideáltípusnak megfelelő empirikus esetek lehetnek a totalitárius vagy erősen autoriter rezsimek, mint például Észak-Korea Kim Dzsong Il alatt, ahol a nacionalista mozgósítást és megnyilvánulásokat az állam teljes mértékben színpadra állítja. Bár a kifejezett nacionalista érzelmek nagyon magasak ezekben a rendszerekben, a nacionalizmusnak mint a népet egyesítő, hasznos mozgósító ideológiának a hatása gyanús, különösen közép- és hosszú távon, illetve válság idején. Ezért látjuk az észak-koreai menekültek határon túli áramlását, akik új életet keresnek a súlyos büntetés hatalmas kockázata mellett. Ez arra utal, hogy az állami nacionalizmus mozgósító hatása gyenge lehet az ilyen rezsimek alatt, ha nem támogatja az állam elnyomó apparátusa.

(2) Ha az állam szándéka és képessége a nacionalizmus gerjesztésére erős, és ugyanakkor a társadalmi szereplők számára van némi nyilvános tér és információ a nacionalizmus különböző értelmezéseinek, értelmezéseinek és állításainak kezdeményezésére, akkor a nacionalizmus mint mozgósító ideológia népszerű vonzerőt generálhat, és rövid idő alatt a nacionalizmus felemelkedéséhez vezethet. Ez a forgatókönyv hasonló ahhoz, ami a mai Kínában történik.

(3) Ha az államnak nincs erős szándéka vagy képessége a nacionalizmus szítására, bármilyen okból (pl. erős legitimáció alternatív forrásokból vagy félelem a felbujtástól),

akkor az államnak nem áll szándékában vagy nem képes a nacionalizmus szítására.

szeparatista mozgalmak), akkor a nacionalizmusnak mint mozgósító ideológiának is gondjai vannak a népi vonzalom felkeltésével nemzeti és szimbolikus szinten. Ebben a helyzetben ugyanis bármely társadalmi csoport, amely erősen ösztönözve van arra, hogy a nacionalizmus saját értelmezése, értelmezése és igénye mellett kampányoljon, nehezen talál rezonanciát magasabb szinten és egy külső csoport tagjainál.

Kutatási módszerek és fejezetek áttekintése

Bár ez a dolgozat elméleti előretörést is próbál elérni a nemzetek és a nacionalizmus általános területén, elsődleges célja a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedésének elemzése és magyarázata a mögötte álló kínai politikán keresztül. Vegyes módszereket alkalmazva felméri a reprezentatív társadalmi csoportok kínai nacionalizmusra vonatkozó értelmezéseit, értelmezéseit és állításait, a társadalmi hierarchia aljától a csúcsig, és vizsgálja a tömegmédiában megjelenített nacionalista képeket.

A téma széles skálája miatt ez a dolgozat az oral history, a történelmi archívumok (beleértve a hivatalos archívumokat, újságokat és személyes dokumentumokat), a résztvevő megfigyelés, a mélyinterjúk, az online tartalomelemzés, a médiaelemzés és a tudományos szakirodalom áttekintése kvalitatív módszereit ötvözi. A mérce, amely szerint az egyes fejezetek vizsgálatához a módszereket kiválasztják, egyszerű. Azaz, hogy az elemzések és magyarázatok a lehető leginformatívabbak legyenek. A bevezető fejezet további részében áttekintést nyújt a következő fejezetekről és az egyes empirikus fejezetekben alkalmazott módszerekről.

A 2. fejezet kritikai áttekintést nyújt a kortárs kínai nacionalizmusról szóló meglévő munkákról. Három, a szakirodalomban explicit vagy implicit módon megjelenő, uralkodó feltételezést kérdőjelez meg. Az első feltételezés a kínai nacionalizmus felemelkedését 1989 utáni jelenségnek tekinti, amely a KKP hazafias kampányainak következménye a kommunista ideológia összeomlása ellen. Ez a feltételezés figyelmen kívül hagyja a történelmi folytonosság hatásait, és súlyos empirikus hibákkal rendelkezik. A nacionalista mozgósítás megfigyelésére támaszkodik, amikor és *csak* akkor, amikor az sikeres, ami szelekciós torzításhoz vezet, amelynek alapja a

kimeneti változót, és feltételezi, hogy a nacionalizmus pszichológiai jelenség vagy az irracionalitás szélsőségessé váló kitörése.

Az első feltételezéshez kapcsolódik a második feltételezés, az államközpontúság, amely csak felületesen veszi figyelembe a társadalmi szereplőket. Bár az utóbbi években a tudományterület az államközpontúságtól a dialektikus perspektíva felé fejlődik, figyelembe véve mind az állam, mind a társadalom szerepét a nacionalizmus gerjesztésében, még mindig hiányzik az állam és a társadalom közötti dinamika szisztematikus vizsgálata a nacionalizmus reprodukálásában.

A harmadik megkérdőjelezendő feltételezés a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedésének politikai következményei. A legtöbb tudós egyetért abban, hogy a kínai nacionalizmus a nemzetközi biztonságot felforgató erő, amelyet vagy a kínai kormány manipulál, vagy alulról jövő populisták szítanak. Bár néhány tudós megkérdőjelezi ezt a pesszimista nézetet, számuk csekély, és ellenérveik túl optimisták ahhoz, hogy empirikusan megalapozottak legyenek.

A 3. fejezet a kínai társadalom legalján álló nacionalista aktivistákat vizsgálja. Kifejti, hogy a 2nd kínai-japán háborúban (1937-1945) elszenvedett kínai szenvedések történelmi emlékezetének kialakítása hogyan alakult ki a reform utáni Kínában, és hogyan vált fontos tényezővé a kínai-japán kapcsolatok befolyásolásában. A háborús szenvedésekről szóló, a kínai háborús áldozatok, az értelmiségiek és az állam által megfogalmazott, egymással versengő állítások révén a kortárs kínai nacionalizmus a kínai nemzet áldozati mivoltára épül.

A dolgozat első empirikus fejezeteként ez a fejezet fontos a dolgozat által bemutatni és megalapozni kívánt átfogó kép bonyolítása szempontjából. Egyrészt ez a fejezet megcáfolja és megnehezíti a kínai nacionalizmusról alkotott, szűk értelemben vett "felülről lefelé" képet. Másrészt nem mutat be egy túlságosan leegyszerűsített képet a háború áldozatainak tisztán, hitelesen, autonóm módon "alulról felfelé" irányuló dinamikájáról és érzelmeiről, mivel a létrehozott és reprodukált történelmi emlékek még mindig a pártállam nyomait viselik.

Mielőtt a pártállam az 1990-es évek elején megkezdte hazafias kampányát, a kínai háborús

az áldozatok és a polgári aktivisták egy kis csoportja már kampányokat kezdeményezett a háborús szenvedésekről való megemlékezés és a háborús jóvátétel követelése érdekében. Tevékenységük azonban nem tudott tartós hatást gyakorolni az elnyomó politikai környezetben. A dinamika egészen addig nem változott, amíg néhány háborús áldozat és leszármazottaik kínai értelmiségiek segítségével pert nem indítottak a japán kormány ellen. Egy ilyen szimbolikus tevékenység megzavarta azt a politikai dinamikát, amely korábban elnyomta a háborús szenvedés kifejezését a kínai társadalomban.

Két további tényező tovább bonyolítja a helyzetet. Először is, a közvetítők, azaz a kínai értelmiségiek szerepe, értelmezéseikkel és állításaikkal néha konfliktusba kerülnek mind a pártállammal, mind az áldozatokkal, míg máskor szerepvállalásuk elősegíti, hogy a történelmi emlékezet az állam politikai napirendjére kerüljön. Másodszor, a történelmi emlékezet megteremtése, és így a japánellenes nacionalizmus felépítése a reform utáni időszakban nem érthető meg átfogóan a korai posztforradalmi politikai diskurzus, gyakorlat és politikai kultúra ismerete nélkül Kínában. Az ilyen örökség és a pártállam tekintélyelvű jellege miatt a háború áldozatainak "alulról felfelé" irányuló dinamikája és érzelmei a pártállam mély lenyomatát viselik.

Ez a fejezet mélyinterjúk, szóbeli történetek, résztvevő megfigyelés és levéltári kutatás vegyes módszertanát alkalmazza annak feltárására, hogy a háborús atrocitások óta hogyan őrzik meg, alakítják át és terjesztik a háborús szenvedést. Résztvevő megfigyelésemet 2010 nyarán végeztem Chongshan faluban, amely a Zhejiang tartománybeli Yiwu város külvárosában található.

A japán megszállás idején, 1942 októberében fekete halál sújtotta a falut, amelynek lakossága 300 háztartásban mintegy 1200 fő volt. Három hónap alatt 405 falubeli halt meg a pestisben, és 23 háztartás pusztult el. A betegség terjedésének megakadályozása érdekében 176 háztartás otthonát felgyújtották, és 421 szobát teljesen leromboltak. A pestis nem természeti katasztrófa volt, hanem a japán bakteriális háború okozta Zhejiang tartományban 1940-1942 között.

Chongshan faluban részt vettem a nacionalista aktivisták találkozóin, meglátogattam a helyi bakterháborús múzeumot és a klántemplomot, publikált és kiadatlan anyagokat szereztem az aktivistáktól és a Yiwu Archívumtól, és interjúkat készítettem a kínai polgári jóvátételi mozgalom aktivistáival. A mozgalom sanghaji és pekingi aktivistáival is interjúkat készítettem, és publikációkat szereztem be tőlük.

Ezeknek az anyagoknak a felhasználásával a szerző bemutatja, hogy bár a háborús szenvedés kifejezését 1949 után évtizedekre megfojtották, a kínai társadalom alján a családi történetek, a falusi nyilvános események és az állam által támogatott maoista politikai mozgósítás révén megmaradt és átalakult. A háborús szenvedésnek ezt a megőrzött és átalakított emlékezetét az elmúlt évtizedekben az értelmiségiek és az állam ügynökei többször is kihasználták saját politikai programjuk előmozdítására.

Másrészt az áldozatok és leszármazottaik - a kínai társadalom hangtalanjai és erőtlenjei - szintén megpróbáltak minden lehetséges lehetőséget megragadni, hogy hangot adjanak sérelmeiknek. Még a maoista időkben is, amikor a japánellenes nacionalizmus háttérbe szorult a nemzeti politikai napirendben, és az osztályharc uralta a politikai mozgósítást, ezek a háborús áldozatok soha nem felejtették el sérelmeiket, és mindenféle eszközzel megpróbálták sérelmeiket nyilvánosan kifejezni. A háborús szenvedések orvoslására irányuló kampányaik messze megelőzték a pártállam Japánnal szembeni politikájának 1990-es években bekövetkezett változását. Az 1990-es évekbeli állami hazafias kampány csak egy új lehetőséget jelentett számukra, hogy sérelmeiket meghallgassák.

A 4. fejezet a dolgozat központi érvének kulturális reprezentációját vizsgálja. A kutatás elsődleges forrása a filmekben, televíziós sorozatokban és internetes programokban található vizuális anyagok, amelyek többségét a kortárs kínai nacionalizmusról szóló meglévő szakirodalom nem használta fel.

A japánellenes ellenállás változó képeit kutatja a kínai filmekben, televíziós sorozatokban és internetes programokban. Feltárja, hogy a különböző motivációk és közös törekvések hogyan

a kínai helyi önkormányzatok, a profitorientált film- és tévéproducerek, a kínai művészek és értelmiségiek, valamint különböző kisebbségi csoportok a maoista évek japánellenes ellenállási harcosainak régi képeit a Mao utáni korszakban új, stilizált képekké alakították át. Ez nem csupán a tömegmédia kulturális termékeinek alapvető változását jelenti, hanem a kínai társadalom mélyreható átalakulását tükröző folyamat.

Megállapítja, hogy a tömegszórakoztatás kulturális termékeiben a maoista évek végét követően alapvetően megváltozott Kína Japánnal szembeni ellenállásának narratívája. A maoista években a nacionalista ellenállás portréját azosztályharc nyelve színezte. Ez az egységes portré az 1980-as évek közepétől fokozatosan új képek felé mozdult el, amelyek lehetővé teszik és kihasználják a kínai társadalom társadalmi megosztottságának kifejezését.

A japánellenes ellenállás harcosairól, köztük az "osztályellenségről", mint a KMT, a nemesek és a hadurak, valamint a nép "rossz elemeiről", mint a banditák és a prostituáltak, számos kép alakult ki. Ezzel szemben a KKP kiemelkedő szerepe az ellenállási mozgalomban zsugorodott, az egyedüli vezetőtől más szervezett erők támogatójává vagy szövetségesévé vált, és néha még az ellenállás során is hiányzott. Ezek az új képek széles körű népszerűségre tettek szert a tömegmédiában.

Mindazonáltal, akárcsak a régi képek, ezek az új stílusok sem mutatnak pontos képet a történelemről. A régi és az új képek közötti szembetűnő különbségek ellenére a japánellenes ellenállás képeinek folytonossága szembetűnő. Az új képeket még mindig a maoista évek politikai diskurzusának öröksége színezi. Hiányzik belőlük a háborúra való mélyreható reflexió, és inkább az új kínai politikai dinamika által létrehozott társadalmi-politikai konstrukciók, amelyek nem feltétlenül állnak közelebb a történelmi valósághoz.

Az 5. fejezet a kínai középosztály mozgósítását vizsgálja a Diaoyu-szigetek védelme mozgalomban (*Baodiao)*. Feltárja, hogyan és miért vesz részt a középosztály, az iskolázottak és a szakemberek a *Baodiao* mozgalomban, elemezve a kínai nacionalizmusról alkotott felfogásukat, értelmezésüket és állításaikat.

Kezdeményezéseik és

a Baodiao-ban való részvétel nemcsak a Diaoyu/Senkaku vitát helyezte a politikai napirend középpontjába, hanem megváltoztatta a pártállam előtt álló politikai döntések sorát is.

A Baodiao mozgósításának különböző fajtái vannak a nagy-kínai térségben. Ez a fejezet összehasonlítja a *Baodiao* mozgalmat a különböző társadalmi-politikai körülmények között Tajvanon, Hongkongban és Kínában. Míg mindhárom kontextusban a *Baodiao mozgalmat* olyan aktivisták kezdeményezték, akik az állammal versengtek a kínai nacionalizmus magyarázó hatalmáért, a mozgalom az egyes kontextusokban hasonlóságok és különbségek mintázatát mutatja.

Ez az első olyan tanulmány, amely *Baodiao-t* gazdag történelmi anyagokkal és kontextuális összehasonlítással kutatja. A történelmi és összehasonlító perspektíva előnye, hogy nemcsak annak jobb megértéséhez járul hozzá, hogy a kínai *baodiao* aktivisták kínai nacionalizmusról alkotott felfogása, értelmezése és követelései hogyan különböznek az állami nacionalizmusban propagáltaktól, hanem azt is feltárja, hogy a kínai *baodiao* aktivisták hogyan és miért értelmezik, fejezik ki és használják ki az állami nacionalizmust másképp, mint tajvani és hongkongi társaik.

Az összehasonlításon keresztül ez a fejezet szembetűnő különbségeket mutat be mind a *Baodiao* aktivistáinak tagjai, mind a mozgalmak különböző kontextusokban történő fejlődése tekintetében. A hatósági elnyomás különböző szintjei miatt különböző mozgósító struktúrákra van szükség, amelyeket az aktivisták felhasználhatnak ahhoz, hogy sikeresen megkérdőjelezzék az állam monopóliumát a nacionalizmus diskurzusában. Mivel a különböző mozgósító struktúrákhoz az erőforrások és készségek különböző kombinációjára van szükség, az állam elnyomási hajlandósága azt is megmagyarázza, hogy a vezető *Baodiao* aktivisták miért rendelkeznek eltérő társadalmi háttérrel Tajvanon, Hongkongban és Kínában. Kínában, a legautoritáriusabb rezsim alatt a *Baodiao* civil megmérettetése az utcai erőszak irányába siklott ki.

Ebben a fejezetben a szerző a hólabda-módszert alkalmazta a kínai *Baodiao* mozgalom vezető aktivistáinak azonosítására. Az online tartalommal kombinálva

elemzés során a szerző kétszeresen ellenőrizte az interjúkból szerzett beszámolókat, és további részleteket szerzett a mozgalomról. Az összes interjút Sanghajban és Pekingben készítették 2008-ban és 2009-ben. Az online tartalomelemzéshez használt weboldalak a kínai nacionalisták által fenntartott népszerű weboldalak voltak. Ezek a weboldalak a Kínából a Diaoyu-szigetekre irányuló navigációk szervezésének, valamint a különböző nacionalista célokra történő adománygyűjtésnek az információs platformjai voltak. A tajvani és hongkongi *Baodiao* mozgalom kutatásakor a szerző publikációkra, újságokra és személyes visszaemlékezésekre támaszkodott. Mivel a *Baodiao* néhány évtizeddel korábban történt Tajvanon és Hongkongban, mint Kínában, elegendő írásos anyag áll rendelkezésre arról, hogy mi történt a két politikai kontextusban.

A 6. fejezet a kínai elit egy szókimondó csoportjára összpontosít - a Népi Felszabadító Hadsereg (PLA) katonatisztjeire, akik a tömegmédiában Amerika-ellenes nacionalizmust szítanak. A PLA tisztjei korábban titkos katonai intézményekbe voltak zárva, és láthatatlanok voltak a nyilvánosság előtt. Az utóbbi években megjelent a PLA tisztjeinek egy olyan csoportja, akik nyíltan megnyilvánulnak a tömegmédiában. A televízió és a műsorszolgáltatás, az újságok és a magazinok, a bestsellerek és az internet csatornáin keresztül nézeteik kínaiak millióihoz jutnak el, és széles körben népszerűvé váltak.

A felszínen ezek a nézetek a párt nacionalista propagandájának vonalát és az USA szándékaitól és képességeitől való, régóta tartó félelmét tükrözik. A közelebbi vizsgálat azonban feltárja, hogy ezek a PLA-tisztek inkább a tömegmédia csatornáit használták ki, hogy a kínai nacionalizmus zászlaja alatt kifejezzék saját személyes nézeteiket és ágazati érdekeiket. A külpolitikával kapcsolatos ajánlásaik sértőbbek, mint amire a párt bátorítaná őket. Ráadásul már nem elégszenek meg azzal, hogy a külpolitikai színtérre szorítkozzanak, és elkezdték nyilvánosságra hozni a belpolitikával kapcsolatos kritikáikat, amelyeket mindig a nacionalizmus diskurzusába is csomagolnak.

Módszertanilag ez a fejezet a kínai média négy típusát vizsgálja a katonai elit tanulmányozásához: televíziós és műsoros műsorok, újságok és magazinok, bestsellerek, blogbejegyzések és weboldalak. A kínai hadseregről szóló

tanulmányokban,

az információk átláthatósága és a kiszivárgott hírek megbízhatósága közismert probléma, bár a katonai elemzőkhöz való hozzáférés az 1990-es évek óta javult. A korábbi tanulmányokkal ellentétben ez a fejezet nem támaszkodik tudományos folyóiratcikkekből vagy a hongkongi sajtóban kiszivárgott hírekből gyűjtött információkra, amelyek vagy nem állnak rendelkezésre a kínai közönség nagy része számára, vagy megbízhatóságuk megkérdőjelezhető. Ehelyett olyan nyílt forráskódú anyagokra támaszkodik, amelyeket kínaiak milliói láttak, olvastak és vitattak meg, nem pedig belső jelentésekre vagy tudományos cikkekre, amelyeket csak korlátozott számú akadémikus vagy katonai személyzet terjeszt és olvas.

Úgy tűnik, hogy ez a fejezet a kutatási alanyok kiválasztása szempontjából elfogult, mivel a média hajlamos arra, hogy a legszókimondóbb felszólalókat bátorítsa és felhasználja. Ez azonban e kutatás szempontjából pozitív tényező, mert éppen ezeknek a legszókimondóbb PLA-tiszteknek a nézetei hatolnak be a nyilvánosságba és befolyásolják a közvéleményt. Ahogy Susan Shirk rámutat, az ilyen forrásokból gyűjtött információk torzak lehetnek, de éppen ez a torzítás befolyásolja a politikai döntéshozók megítélését és döntéseit.[42]

A 7. fejezet az előző fejezetekben szereplő szisztematikus tanulmány alapján öt politikai figyelmeztetést fogalmaz meg Kína és Japán nemzetközi biztonsági és diplomáciai döntéseivel kapcsolatban. Mivel a KKP nacionalizmus feletti ellenőrzése a maoista évekhez képest meggyengült, a nemzetközi társadalom számára irreális reményt keltő, hogy a kínai kormány képes lesz hatékonyan megfékezni a nacionalizmust otthon. Egyszerűen nincs mód arra, hogy a KKP monopolizálja a nacionalizmus megértését, értelmezését és követeléseit egy egyre inkább liberalizálódó társadalomban.

Arra is emlékezteti az olvasókat és a politikai döntéshozókat, hogy óvatosnak kell lennünk, hogy a Kína-politika kialakításakor ne vonjunk le túl sok következtetést a kortárs kínai nacionalizmus erősödéséből. Amint az állam és a társadalom közötti bonyolult dinamika mutatja, a társadalmi-politikai feltételek és az állam-társadalom dinamikájának alakulása, nem pedig az anyagok és a kifejezett követelések

[42] Susan Shirk, 2007, "Változó média, változó külpolitika Kínában", *Japanese Journal of Political Science*, 8(1), 60. o.

állami nacionalizmus vagy népi nacionalizmus, amely meghatározza, hogy a kínai nacionalizmus milyen erőt képvisel Kína belpolitikájában és nemzetközi viselkedésében.

Ennek gyakorlati következményei vannak a kelet-ázsiai nemzetközi biztonságra és a kínai-japán kapcsolatokra. Mivel nincs olyan bizonyíték, amely alapján meg lehetne ítélni, hogy a kínai nacionalizmus végső soron jó vagy rossz hatással van-e a nemzetközi biztonságra, a kínai nacionalizmussal kapcsolatos gyakorlati politikai kutatásoknak Kína teljes portfólióját - például érdekeit, szándékait, kapacitásait, a történelem során tanúsított viselkedését, lehetőségeit és korlátait - figyelembe kell venniük.

A kínai-japán kapcsolatok szempontjából mind a kínai, mind a japán államférfiak számára, akik azt remélik, hogy az idő végül elmossa a háborús szenvedések és a gyűlölet emlékét, ez üres kívánság, amelyet jobb lenne minél előbb feladni. A háborús szenvedésnek ugyanis saját élete van, és az átalakítható és államosítható. A stabilabb és megbízhatóbb kapcsolatok kiépítése érdekében mindkét kormánynak stratégiai előrelátással kell felkészülnie a mély megbékélés elősegítésére, ami csak akkor lehetséges, ha mindkét kormány odafigyel az alulról jövő kezdeményezésekre, meghallgatja aggodalmaikat és enyhíti elégedetlenségüket.

2. fejezet A kínai nacionalizmus megértése a kínai politikán keresztül: Kihívások a hagyományos bölcsesség három feltételezésével szemben

A nacionalizmus kérdései mindig a nemzet reprezentációjáról szólnak, mintha a nemzet egy monolit lenne, és annak reprezentációja homogén. A reprezentáció kérdése azonban politikai kérdés, amely vitatható és megváltoztatható, például a strukturális átalakulások és a különböző motivációk miatt. Ahhoz, hogy a nacionalizmus hatékony mozgósító ideológiává váljon, amelyet az állam vagy az elitek ki tudnak használni, mozgósító erejének szilárd mikroszintű alapokra kell épülnie.

Ezért azt kell sugallnia, hogy ahelyett, hogy a nacionalizmus felülről történő indoktrinálásával homogenizálná az emberek gondolkodását, a nacionalizmus mint mozgósító erő sikere a különböző értelmezések, értelmezések és állítások létezésén múlhat, amelyeket a társadalmi szereplők képesek és hajlandóak beilleszteni a nacionalizmus széles körű diskurzusába. Ez egy olyan fordított mechanizmus, amelyet a meglévő szakirodalom nem vizsgált kellőképpen. Ez egyben a fő tétel is, amely mellett ez a dolgozat érvel.

A mai kínaiak szenvedélyesen szeretik a nacionalizmust, de nem úgy értik, értelmezik és követelik a nacionalizmust, ahogyan azt az állam kívánta. Ehelyett az alulról jövő kínai nacionalizmus eltér a Kínai Kommunista Párt (KKP) által felülről propagált ortodox nacionalizmustól. A nacionalizmus értelmezése, értelmezése és állítása gyakran nem egyezik, és néha ellentétes azzal, amit a kínai állam képviselni kíván.

Ráadásul a totalista entitásként megjelölt kínai nép sem ugyanúgy érti, értelmezi és követeli a nacionalizmust. Eltéréseik és eltéréseik a nacionalista mozgósítás és megnyilvánulások különböző társadalmi csoportok különböző eseteiben mutatkoznak meg, az alantasoktól a középosztálybeli aktivistákon át a katonai elitig.

A kortárs kínai nacionalizmusról szóló meglévő munkákban azonban a kutatás gyakran

néhány explicit és implicit feltételezésen alapul, amelyek nem feltétlenül igazak. A kortárs kínai nacionalizmusról szóló meglévő szakirodalom kritikai áttekintésével ez a fejezet megkérdőjelezi a szakirodalom három legmarkánsabb feltételezését, amelyek kritikus átgondolása és tisztázása szükséges ahhoz, hogy a terület előbbre léphessen. Az empirikus tanulmányok a következő fejezetben kezdődnek.

Irodalmi vita 1: Történelmi diszkontinuitás vs. történelmi folyamatosság

Az első megkérdőjelezendő feltételezés szerint a kínai nacionalizmus felemelkedése 1989 utáni jelenség. Ez egy széles körben elterjedt hagyományos bölcsesség, amelynek fő érve a következő: A kommunista ideológia összeomlásával szemben a KKP propagálta a nacionalizmust, és alternatív ideológiaként használta fel uralmának legitimálására és a tekintélyelvű rendszer megszilárdítására.[43] Az első feltételezés nem egyenlő az államközpontúsággal, amelyet a következő részben vizsgálunk meg. Míg a legtöbb tudós ebben a sávban az állam szerepét hangsúlyozza, néhányan alulról felfelé irányuló szemléletet is képviselnek, és az állami nacionalizmus és a népi nacionalizmus közötti szakadék létezését látják.

Ezért ebben a csoportban mind a felülről jövő nacionalizmus, mind az alulról jövő nacionalizmus hívei megtalálhatók. Szerintük a nyolcvanas évek kora szöges ellentétben áll a kilencvenes évek évtizedével.[44] Míg az 1980-as évek egy liberális és nyugatbarát korszakra hasonlít, addig az 1990-es évek az irracionalitás és az idegengyűlölet időszaka, amennyiben a kínaiak (különösen a felemelkedő középosztály) szemet hunynak a belpolitikai problémák felett, és a saját érdekükből cselekszenek

[43] Suisheng Zhao, 1998, "A state-led nationalism: the patriotic education campaign in post Tiananmen China", *Communist and Post-Communist Studies*, 31(3), pp. 287-302; Suisheng Zhao, 2004, *A Nation-State by Construction: Dynamics of Modern Chinese Nationalism*, Stanford, Kalifornia: Stanford University Press; Christopher Hughes, 2006, *Chinese Nationalism in the Global Era*, London: *Chinese Nationalism in the Global Era:* Routledge; William Callahan, 2010, "When is China? (1): Hazafias nevelés és a nemzeti megaláztatás évszázada", 2. fejezet in *China: The Pessoptimist Nation*, Oxford: Oxford University Press, pp. 31-59.

[44] Yongnian Zheng, 1999, *A kínai nacionalizmus felfedezése Kínában:* Cambridge; New York: *Modernizáció és nemzetközi kapcsolatok*, Cambridge; New York: Cambridge University Press; Peter Hays Gries, 2004, "Popular nationalism and state legitimation in China," Chapter 9 in Peter Hays Gries and Stanley Rosen (eds.), *State and Society in 21st Century China: Crisis, Contention, and Legitimation*, New York; London: Routledge Curzon, 180-194. o.; Peter Hays Gries, 2005, "Chinese

nationalism: challenging the state?" (Kínai nacionalizmus: kihívás az államnak?). *Current History*, 104(683), pp. 251-256; Simon Shen, 2007, *Redefining Nationalism in Modern China: Sino-American Relations and the Emergence of Chinese Public Opinion in the 21st Century*, Basingstoke: Palgrave Macmillan.

nacionalista láz.

Ennek a feltételezésnek azonban komoly empirikus hibái vannak. A legtöbb tanulmányban és szinte minden újságírói jelentésben a kínai nacionalizmus ábrázolásának van egy egységes stílusa. Részletesen rögzíti a kínai harag időszakos kitöréseit a külföldi célpontok ellen, bemutatva, hogy a kínai nacionalizmus veszélyesen erősödik. Az 1999-es NATO-ellenes diáktüntetés a belgrádi bombázást követően, a 2001-es kémrepülőgép-konfliktus, a 2005-ös japánellenes tömegtüntetés és a 2008-as fáklyás staféta tiltakozás csak néhányat említ, amelyekről gyakran esik szó a tudományos és újságírói diskurzusban.

Ezek az események azonban egyáltalán nem mutatják a kínai nacionalizmus okait. Először is, mivel a nacionalista mozgósítás kitöréseit véletlen események váltják ki, ezek a kínai nacionalizmus felemelkedésének politikai következményei, nem pedig politikai okai. Így alaptalan ezekből az incidensekből arra következtetni, hogy a kínai nacionalizmus az állam által színpadra állított vagy a társadalomból spontán módon felemelkedő, pusztán néhány, a mozgósítás ilyen időszakában bekövetkező eseményre való hivatkozással.

Következésképpen az ilyen eseteknél mindkét oldalt alátámasztó anekdoták találhatók. De az anekdoták nem magyarázhatnak meg semmit. Egy olyan anekdota, mint például az, hogy az állami egyetemek diákokat szállítanak az amerikai nagykövetségre, hogy részt vegyenek a tüntetésen, történhetett azzal a szándékkal, hogy Amerika-ellenes nacionalizmust szítsanak a fiatalok körében, de történhetett azzal a szándékkal is, hogy a tüntetést kontrollálják, hogy az ne váljon kormányellenes tüntetéssé. Ugyanígy a kínaiak autonóm önmozgósítása ilyen alkalmakkor lehet, hogy valódi dühükből fakad, de nem világos, hogy az ilyen "valódi" közvélemény mennyire hiteles, mentes a hatalom beavatkozásától és a tágabb környezet kényszereitől, amelyben ezek az emberek élnek.

Másodszor, ezek a feljegyzések a nacionalista mozgósítás megfigyelésére támaszkodnak, amikor és *csak akkor*, amikor az sikeres. Ez a kimeneti változó alapján

szelekciós torzítást tesz lehetővé. Jól használhatóak ezek az esetek Kína állam-társadalom interakcióinak elemzésére a diplomáciai válság idején, de nem tükrözik a kínai nacionalizmus okait, és nem

megmagyarázza, hogy a nacionalista mozgósítás miért sikeres, de miért nem sikerül máskor. A valódi ok-okozati mechanizmus(ok)nak egyszerre két dolgot kell tudnia megmagyarázni: (1) Miért hajlandóak a kínaiak válság idején felkelni a nacionalizmusért, *nem pedig azt*, hogy miért lázadnak fel ilyenkor; (2) Miért lázadnak fel a kínaiak bizonyos időkben, de máskor hallgatnak vagy hallgatnak.

Ezért ezeknek a nacionalista kirohanásoknak az okai, a *valódi társadalmi-politikai okok* valahol máshol, az eseményeken kívül és a válság idejét megelőzően kell, hogy legyenek. Sajnos, mivel a mainstream nézet a kínai idegenellenes mozgósítást az agymosott kínaiak irracionális tevékenységének mutatja be, kevés erőfeszítést tettek annak vizsgálatára, hogy miért történnek ezek a tevékenységek a Kínában végbemenő drámai társadalmi-politikai változásokban lehorgonyzott tágabb nézőpontból. Ha néha szóba kerülnek ezek a változások, akkor általános háttérként beszélnek róluk, és hiányzik a folyamatok nyomon követésének szükséges munkája annak bemutatására, hogy ezek a változások hogyan és miért állították elő a kortárs kínai nacionalizmus társadalmi-politikai okait.

A kínai nacionalizmus tanulmányozása többet tanulhatna és többet kellene tanulnia a társadalomtudományok más területeiről. A társadalmi mozgalmak új elméletének kidolgozásakor az 1980-as évek elején Doug McAdam kritizálja a társadalmi mozgalmak klasszikus modelljét, miszerint az inkább pszichológiai, mint politikai jelenséget képvisel. [45] Az "őrület" középpontba állítása hosszú időre kisiklatta a politikai erőszak tanulmányozását is, amit Sztatisz Kalyvasz, a terület egyik legkiválóbb tudósa, nagy "patológiának" nevez, ami "nem kielégítő és félrevezető".[46] Ugyanebben a betegségben szenved a kínai nacionalizmus tanulmányozása is.

A nacionalizmus, mint egy társadalom más társadalmi-politikai termékei, mindenekelőtt társadalmi-politikai jelenség, nem pedig az irracionalitás kitörése, vagy egyszerűen az állam instrumentális eszköze, amely képes irányítani, hogy mikor és hogyan alakuljon ki, fejlődjön a nacionalizmus.

---

[45] Doug McAdam, 1999 (1982), *Political Process and the Development of Black Insurgency, 1930-*

1970 (2nd ed.), Chicago: University of Chicago Press.
[46] Stathis Kalyvas, 2006, "Pathologies", 2. fejezet, *The Logic of Violence in Civil War*, Cambridge; New York: Cambridge University Press, pp. 32-51.

és visszahúzódnak. Elméletileg a nacionalizmus fogalma nem egy monolit.[47] (Intellektuális) eszmékre, (népi) érzelmekre és konkrét tettekre utal. [48] Ahhoz, hogy a nacionalizmus mint cselekvés egy adott időpontban megvalósuljon, elengedhetetlen két szükséges feltétel figyelembevétele - az ezeket a cselekvéseket megelőző nacionalista érzelmek reprodukciója és a sikeres mozgósítás feltételei egy társadalomban.

Ezért a nacionalizmus nem tekinthető magától értetődő pszichológiai jelenségnek vagy az irracionalitás szélsőségessé váló kitörésének, bár a szélsőséges megnyilvánulások idején a legtöbb figyelmet leköti. Ahogy a társadalmi mozgalmak tanulmányozói ismét emlékeztetnek bennünket, "a nacionalista viták politikáját, valamint a politika más formáival való metszéspontját" nem szabad "szívélyesen figyelmen kívül hagyni" [49]. Mivel a nacionalizmus mint cselekvés a különböző társadalmi szereplők politikai szerepvállalásának egy formája, nem elegendő a nacionalizmust csak mint érzelmet vagy hitet elemezni, és az sem elegendő, ha a nacionalizmust csak akkor elemezzük, amikor a legszélsőségesebb formában tör ki.

Mivel a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedése társadalmi-politikai jelenség, azt tudományos-történelmi szemlélettel kell vizsgálni. Történelmi perspektívából nézve a kínai nacionalizmus hagyományos periodizációja, amely az 1989-es évet használja vízválasztó eseményként,[50] nem tükrözi a történelmi valóságot, hanem egy tudományos és politikai konstrukciót jelent. Valójában, ha a történelmet kontinuumnak tekintjük, nem pedig kritikus csomópontok megszakadt láncolatának, akkor a kortárs kínai nacionalizmus okait és emelkedő pályáját egészen másképp látnánk.

Az a nézet, amely szerint a kínai nacionalizmus felemelkedése 1989 utáni jelenség, azt feltételezi, hogy a történelem diszkontinuus, amelyet kritikus pontok választanak el (vagyis azok a nagy

---

[47] Christopher Hughes, 2008, "Japan in the politics of Chinese leadership legitimacy: recent developments in historical perspective", *Japan Forum*, 20(2), pp. 245-266.
[48] John Breuilly, 1993 (1982), *Nationalism and the State* (2nd ed.), Manchester: Manchester University Press, 404. o.
[49] Doug McAdam, Sidney Tarrow és Charles Tilly, 2001, *Dynamics of Contention*, Cambridge: Cambridge University Press, 234. o.

[50] Bár a hagyományos bölcsesség az 1989-es évet tekinti vízválasztó eseménynek, a legtöbb empirikus tanulmány tárgya a 90-es évek végi nacionalista mozgalmak, mivel feltételezhető, hogy az ideológiai indoktrináció és annak hatásai (a nacionalista mozgalmak felemelkedése) között időeltolódás volt.

események). A kritikus csomópont gondolatát a történelmi összehasonlítók az intézményi közgazdaságtanban az útfüggőség gondolatából kölcsönözték a forradalom, a modernizáció, az iparosodás, a demokratizálódás, a történelmi institucionalizmus és a technológiai változások főbb eseményeinek tanulmányozására. [51] Collier és Collier nyomán a kritikus csomópontokat olyan átmenetekként határozzák meg, amelyek "a változások bizonyos irányait megalapozzák, és másokat olyan módon zárnak ki, amely a politikát az elkövetkező évekre meghatározza".[52] Ezeket az átmeneteket gyakran "a kulcsfontosságú szereplők döntései" mozdítják elő, amelyek "olyan intézmények kialakulásához vezetnek, amelyek önreprodukáló tulajdonságokkal rendelkeznek". Mivel "[ezek az intézmények... reakciók és ellenreakciók sorozatát hozzák létre, amelyek a főbb rezsimek kimenetelének kialakulásában csúcsosodnak ki", a "kulcsszereplők döntései a kritikus fordulópontok során" ok-okozati szempontból inkább determinisztikusak.[53] A kulcsszereplők befolyásos "politikai vezetők, politikai döntéshozók, bürokraták, bírák...[akik] az intézményi fluiditás szakaszában ... az eredményeket egy új egyensúly felé irányítják".[54]

A kritikus pont definíciója szerint a kínai nacionalizmus felemelkedését 1989 utáni jelenségnek tekintve logikusnak és helyesnek tűnik. Az 1989-es Tian'anmen téri vérontás nemcsak az 1980-as évek erőteljes diákaktivizmusának vetett véget, hanem a KKP reformista vezetőjét, Zhao Ziyangot és bürokratákból álló csapatát is eltávolította. Az incidens megszakította Kína politikai reformját és megváltoztatta gazdasági fejlődésének pályáját. A fokozatos politikai reformra tett kísérletek felfüggesztésre kerültek. A kialakulóban lévő piacot mélyen áthatotta az államhatalom. Virágzott a cinkos kapitalizmus, és elszabadult a korrupció. A technológiai innováció leállt. Az ingatlanspekulációra és a magas hozamú ágazatok monopóliumára épülő buborékos növekedés vált a nemzetgazdaság legfontosabb pillérévé. A társadalom mélyen megosztottá és széttöredezetté vált. A fejlődés súlyos környezeti, emberi és erkölcsi költségei miatt a társadalmi morál lesüllyedt, a politikai elégedetlenség pedig nőtt.

[51] A kritikus pontokkal kapcsolatos tanulmányok áttekintését lásd: Ruth Collier és David Collier, 1991, *Shaping the Political Arena:* Princeton: *Critical Junctures, the Labor Movement, and Regime Dynamics in Latin America:* Princeton University Press; Giovanni Capoccia és R. Daniel Kelemen, 2007, "The study of critical junctures: theory, narrative, and counterfactuals in historical

institutionalism", *World Politics*, No. 59, pp. 341-69.

[52] Ruth Collier és David Collier, 1991, *Shaping the Political Arena (A politikai aréna alakítása)*, 27. o.

[53] James Mahoney, 2001, "A rendszerváltás útfüggő magyarázatai: *Studies in Comparative International Development*, 36(1), p. 112.

[54] Giovanni Capoccia és R. Daniel Kelemen, 2007, "The study of critical junctures" (A kritikus csomópontok tanulmányozása), 354. o.

Akkor miért nem a Tian'anmeni mészárlás volt az a vízválasztó esemény, amely a kínai nacionalizmus felemelkedését hozta? A válasz a meglévő empirikus bizonyítékok szisztematikus erejében rejlik. Míg az 1980-as éveket a liberalizmus korszakaként, az 1990-es éveket pedig a nacionalizmus korszakaként idealizálták, az empirikus bizonyítékok a másik irányba mutatnak. A történelemnek vannak kritikus fordulópontjai, de mindenekelőtt a történelem folyamatosságban fejlődik. A történelem során bekövetkező vízválasztó események (mint például a Tian'anmeni mészárlás) nem elegendőek ahhoz, hogy megszakítsák a történelem fejlődését. Megváltoztatja a történelem pályáját, de nem választja el azt a múlttól, akár a történelmet egészében, akár az egyes építőelemekből állónak tekintjük. A politikai rendszer nem tapasztalja a diszkontinuitást. "A politikai rendszerek még a forradalmakban sem alakulnak át teljesen". [55] Az intézmények, mint a politikai rendszer egyik fő építőköve, nem szakadnak meg. "Egy kritikus fordulópont egy intézmény tekintetében nem feltétlenül jelent kritikus fordulópontot egy másik tekintetében... még ha a politikai rendszerek egészének arca" drámaian megváltozott is, "sok intézmény érintetlen maradhat".[56]

A nacionalizmus területére alkalmazva a történelmi diszkontinuitás gondolata több kihívásba ütközik, mert a nacionalizmus "nem csupán egy doktrína... hanem a beszéd, a gondolkodás és a cselekvés egy alapvetőbb módja". [57] A nacionalizmus tartós politikai diskurzus és politikai erő a modern társadalmakban, amely mindennapi szinten konstruálja identitásunkat, és a mindennapi gyakorlatban reprodukálódik. [58] Egy ilyen diszkurzív dimenzió és a nacionalizmus mindennapi gyakorlatba való beágyazottsága arra is utal, hogy a kortárs kínai nacionalizmus nem lehet a történelmi diszkontinuitás társadalmi-politikai terméke. Sőt, amint azt az 1. fejezetben tárgyaltuk, sem a nemzetek, sem a nacionalizmus nem ex nihilo jött létre. Ez arra utal, hogy a történelmi folyamatosság nyomait hordozó tényezők, amelyek nem feltétlenül nemzeti vagy nacionalista jellegűek, gyakran szerepet játszanak a nemzetek reprodukálásában és a nacionalizmus szításában.

---

[55] Ruth Collier és David Collier, 1991, *Shaping the Political Arena*, 34. o.
[56] Giovanni Capoccia és R. Daniel Kelemen, 2007, "The study of critical junctures" (A kritikus csomópontok tanulmányozása), 349. o.

[57] Craig Calhoun, 1997, *Nacionalizmus*, Minneapolis: Minnesota Press, p. 11.
[58] Michael Billig, 1995, *Banal Nationalism*, London: Sage; Umut Özkırımlı, 2000, *Theories of Nationalism: A Critical Introduction*, New York: St. Martin's Press; Craig Calhoun, 1993, "Nationalism and ethnicity", *Annual Review of Sociology*, Vol. 19, pp. 211-239.

A kortárs kínai politikáról készült empirikus tanulmányok alátámasztják ezeket az elméleti feltételezéseket. Az 1989-es és az 1999-es diákmozgalmak összehasonlító tanulmányában Wasserstrom megállapítja, hogy az 1999-es NATO-ellenes diáktüntetés és az 1989. június 4-ith mozgalom nem teljesen különbözőek. Az az elképzelés, hogy az 1999-es generáció idegengyűlölő, szemben az 1989-es generációval, amelyről azt gondolják, hogy liberális és internacionalista, egyszerűen mítosz.[59]

Az 1989-es demokráciapárti mozgalom sem választható el a KKP által egy korábbi korszakban vezetett politikai kampányoktól. A maoista években a nacionalizmus és a tömegmobilizáció volt a KKP kezében lévő két legerősebb mozgósítási apparátus. Az ezekben a kampányokban, különösen a kulturális forradalomban végbement szocializációs folyamat révén a kínaiak annyira megismerkedtek ezekkel az eszközökkel, hogy megszokásból ugyanezeket az eszközöket vették elő, hogy az elégedetlenséget a kormány felé irányítsák.

Ahogy Craig Calhoun, aki Kínában volt az 1989-es mozgalom idején, megjegyzi: "A nemzeti identitás szókincse lehetővé tette a diákok számára azt is, hogy megerősítsék a demokrácia és a szabadság magasabb céljait, és felülemelkedjenek a szűkebb értelemben vett önérdekű követeléseken és vágyakon."[60]

Calhoun feljegyzésében egy 1989-es mozgalomban éhségsztrájkoló diák érzelmes levele szerepel. Az 1989-es demokráciapárti mozgalom egyik egyszerű résztvevőjének leveléből világosan kiderül, hogy elsősorban a "hazám iránti szeretet", nem pedig a liberális internacionalizmus iránti csodálat inspirálta a diákokat arra, hogy részt vegyenek ebben a kockázatos éhségsztrájkban az 1989-es mozgalomban. A részletet az alábbiakban idézzük (dőlt betűvel szedve):

Kedves édesanyám és édesapám,

---

[59] Jeffrey N. Wasserstrom, 1999, "Student protests in fin-de-siècle China," *New Left Review*, No.237, pp. 52-76.
[60] Craig Calhoun, 1994, *Sem istenek, sem császárok:* Berkeley: *Students and the Struggle for Democracy*

in China: University of California Press, 261. o.

Azért veszek részt ebben a diákmozgalomban, mert *szeretem a hazámat*. Nem vagyok ellenforradalmár. Nem vagyok törvénytelen agitátor. Kérem, értsék meg tetteimet... Biztos lehet benne, hogy fia nem fog szégyent hozni önökre. Nem fogok szégyenben meghalni.[61]

Az ország a mi országunk,
az emberek a mi
embereink,
A kormány a mi kormányunk,

Ha mi nem kiáltunk, akkor ki
fog? Ha mi nem cselekszünk,
ki fog? ...

Az életünk feláldozásának szellemében harcolunk az életért. De mi gyerekek vagyunk, még mindig gyerekek vagyunk! *Kína anyja, nézz komolyan fiaidra és lányaidra*; ahogy az éhség könyörtelenül elpusztítja fiatalságukat, ahogy a halál közeledik hozzájuk, tudsz-e közömbös maradni?[62]

Míg az 1989-es diákmozgalom demokratikus felhívásait az önkényuralmi rendszer kíméletlenül elfojtotta, a mozgalom nacionalista elemei 1989 után is folytatódtak. Amint az ebben a dolgozatban látható, az 1980-as évek nacionalista felhívásai az 1990-es évektől kezdve beépültek a különböző társadalmi csoportok politikai felhívásaiba Kínában. Az 1980-as években az értelmiség és a diákok szövetsége volt az egyetlen olyan társadalmi erő, amely képes volt megkérdőjelezni a nacionalista diskurzus állami monopóliumát a közéletben. A mai Kínában azonban egyre több társadalmi csoport képes a kínai nacionalizmus különböző jelentéseit értelmezni és követelni.

Valójában a történelmi folytonosság szempontjából az 1989-es demokráciapárti mozgalom is elválaszthatatlan attól a politikai mozgósítástól, amely a korábbi időszakokban a

[61] Idézi Craig Calhoun, 1994, *Neither Gods nor Emperors (Sem istenek, sem császárok)*, 50. oldal.
[62] Idézi Craig Calhoun, 1994, *Neither Gods nor Emperors (Sem istenek, sem császárok)*, 62. oldal.

Kínai Népköztársaság. Ahogy MacFarquhar rámutat, a tömeges mozgósítás formája az 1980-as évek végén úgy tűnik, hogy "a kulturális forradalom sötét félárnyékát viseli magán", [63] bár olyan tudósok, mint Esherick és Wasserstrom nem értenek egyet az ítéletével. [64] Mindazonáltal Esherick és Wasserstrom ellenérve nem foglalkozik MacFarquhar érvelésének fő problémájával. Az ellenérvük normatív szempontból talán értékelhető, de nem meggyőző.

E vita értékes pontja nem az, hogy normatív ítéletet alkossunk az 1989-es diákmozgalomról. Hanem az, hogy megértsük, hogyan és miért cselekedtek azok a tüntetők. Például az a drámai előadás, amelyet néhány diákvezető, akik letérdeltek, amikor a petíciót átadták a tisztviselőknek,[65] és a diákok bizalmatlansága a kevésbé művelt emberekkel (például parasztokkal, munkásokkal és vállalkozókkal) szemben[66] , Elizabeth Perry szerint "a tudós mártírok ősi hagyományára utal, amely a Kr. e. harmadik századig nyúlik vissza".[67] Ezeknek a diáktüntetőknek a nemzet jövőjéért való harc talán nem csak az áldozatvállalás ügye. Ez lehet a tudás osztálya számára fenntartott megtisztelő és kegyelmi kiváltság is. Bár e diákok viselkedésének normatív következményei továbbra is vitathatóak, az a tény, hogy az 1989-es diákmozgalom a történelmi folytonosság kontextusában zajlott, segíthet újragondolni a kínai nacionalizmus tanulmányozása során a történelmi diszkontinuitás feltételezését.

Egyes tudományos munkák kezdik újra felfedezni a nacionalizmust, mint a

---

[63] Roderick MacFarquhar, 1989. július 20., "A kínai forradalom vége", *The New York Review of Books*, 8-10. o. Idézi: William A. Joseph, Christine P.W. Wong és David Zweig, "Bevezetés: új perspektívák a kulturális forradalomról", in: William A. Joseph, Christine P.W. Wong és David Zweig (szerk.), 1991, *New Perspectives on the Cultural Revolution*, Cambridge, Mass.: Council on East Asian Studies/Harvard University, 15. o. (angol nyelven).

[64] Joseph W. Esherick és Jeffrey N. Wasserstrom, 1994 (1990), "Acting out democracy: political theater in modern China", 2. fejezet in Jeffrey N. Wasserstrom és Elizabeth J. Perry (szerk.), *Popular Protest and Political Culture in Modern China: Learning from* 1989 (2nd edition), Boulder, Colo.; Oxford: Westview Press, 33. o.

[65] Joseph W. Esherick és Jeffrey N. Wasserstrom, 1994 (1990), "Acting out democracy", 37. o.; Craig Calhoun, 1994, *Neither Gods nor Emperors*, 43. o.

[66] Elizabeth J. Perry, 1994. "Casting a Chinese 'democracy' movement: the roles of students, workers, and entrepreneurs," in Jeffrey N. Wasserstrom and Elizabeth J. Perry (eds.), *Popular Protest and Political Culture in Modern China: Learning from 1989* (2nd edition), Boulder, Colo.; Oxford: Westview Press.

[67] Elizabeth J. Perry, 1994, "Casting a Chinese 'democracy' movement" (A kínai "demokrácia" mozgalom megformálása), 80. o.

a kínai diákok politikai mozgósítása az 1980-as évek elején. Jessica Weiss disszertációjában először rögzíti részletesen az 1985-ös japánellenes tüntetéseket, amelyek "a kínai-japán kapcsolatok 1972-es normalizálása óta a népi japánellenes érzelmek első olyan megnyilvánulása volt, amelyet Kína szárazföldi részén engedélyeztek".[68] Weiss azt is felismeri, hogy az 1985-ös japánellenes tüntetések kapcsolatban álltak az 1986-os demokráciapárti tüntetésekkel, amennyiben az 1985-ös japánellenes tüntetések "valószínűbbé tették az 1986-os tüntetéseket", és "segítettek előkészíteni az 1989-es demokráciamozgalmat".[69] A 2012-ben megjelent *Strong Society, Smart State* című könyvében James Reilly szintén úgy találja, hogy a kínai japánellenes populizmus gyökerét az 1989 előtti évekre kell visszavezetni, és amellett érvel, hogy az utóbbi évek idegenellenes lakossági mozgósítási hullámai nagyrészt a KKP ellenőrzésén kívül eső tényezőkkel magyarázhatók.[70]

Ez a dolgozat két új dimenzióval egészíti ki ezt a kialakulóban lévő tendenciát, amely a kortárs kínai nacionalizmust a történelmi folytonosság keretei között vizsgálja újra. Először is felméri a különböző társadalmi rétegeket a kortárs Kínában, különösen azokat a társadalmi csoportokat, amelyek fontos szerepet játszottak a kínai nacionalizmus felemelkedésében, de amelyeket eddig nem vizsgáltak szisztematikusan. Másodszor azt vizsgálja, hogy a maoista évek (1949-1976) szocialista politikai kultúrája milyen hosszan tartó hatást gyakorolt az idegenellenes nacionalizmus kifejeződésére a mai Kínában. A három évtizedes szocialista uralom a maoista jellegzetességekkel a történelmi folytonosság legfontosabb forrása a mai Kína számára. Xi Chen, a kínai vitatott politika kutatója például úgy találja, hogy a társadalmi tiltakozások 1990-es évek eleje óta tartó felemelkedését és rutinszerűvé válását a maoista korszak pártállami szervezeti öröksége segítette elő. [71] A kortárs kínai nacionalizmusról szóló szakirodalomban azonban ennek hatása és következményei érintetlenül maradnak, ami annak a hagyományos feltételezésnek köszönhető, hogy a kínai nacionalizmus felemelkedése elsősorban 1989 utáni jelenség.

---

[68] Jessica Weiss, 2008, "From anti-Japan to pro-democracy: the road from 1985 to 1989", 3. fejezet a "*Powerful patriots: Nationalism, diplomacy, and the strategic logic of anti-foreign protest in China" című* könyvben, PhD Dissertation, University of California, San Diego, 46. o..
[69] Ibid., 58. o.
[70] James Reilly, 2012, *Erős társadalom, intelligens állam: The Rise of Public Opinion in China's*

Japan Policy, New York: Columbia University Press.

[71] Xi Chen, 2011, *Social Protest and Contentious Authoritarianism in China*, Cambridge: Cambridge University Press, 19. o.

Tisztázzuk, hogy a dolgozat célja nem az, hogy dokumentálja és elbeszélje a nacionalizmus létezését, mind a cselekvés, mind az érzelmek tekintetében, 1989 előtt. A dolgozat célja elemző és magyarázó, nem pedig leíró jellegű. Az a célja, hogy szisztematikus és történelmi magyarázatot adjon a mai kínai nacionalizmus felemelkedésére, és tudományos alapot nyújtson a Kínával kapcsolatos politikák kialakításához. Az empirikus fejezetek a kortárs kínai nacionalizmus történelmi folytonosságát tárják fel a felemelkedés mögött álló politikai dinamika nyomon követésével.

A történelmi diszkontinuitás feltételezésének megkérdőjelezése nem tagadja a kritikus pontok szerepét a történelemben. A történelmi folytonosság felfogása nem tagadja a történelem folyamán bekövetkező drámai változások szerepét. Ahogy Collier és Collier összefoglalja: "[i]gyanítható, hogy bizonyos esetekben olyan látszólagos folytonosságokkal van dolgunk, amelyek jelentős változásokat takarnak.... Vagy pedig olyan látszólagos különbségeket találhatunk, amelyek folytonosságokat takarnak".[72] A társadalomtudományi kutatás alapelvei mindig dialektikusak.

A Mao-korszak vége, a gazdasági reform, valamint az 1989-es demokráciapárti mozgalom kitörése és leverése mind olyan kritikus események, amelyek hatással voltak a kínai politikai dinamika alakulására. Mindazonáltal ezeknek a vízválasztó eseményeknek a hatásait alaposan mérlegelni kell a kínai nacionalizmus felemelkedésének megértéséhez. Míg az 1989-es demokráciapárti mozgalom arra késztette a KKP-t, hogy megerősítse a hazafias kampányokat, az ilyen kampányok és az 1990-es évek kínai nacionalizmusa közötti okozati összefüggés továbbra sem világos. Nincs közvetlen bizonyíték arra, hogy a KKP hazafias kampánya okozta a korabeli kínai nacionalizmus felemelkedését. Amit tudunk, az az, hogy a KKP 1989 után valóban megerősítette a hazafias nevelést és propagandát, és ezért egy ilyen akció megelőzte a legtöbb nacionalista mozgósítást az 1990-es és 2000-es években. Az időbeli sorrend azonban nem garantálhatja az ok-okozati összefüggést.

Valójában a nacionalizmus már az 1980-as évek vége előtt felkarolta a kínaiak egy

részét. Az 1989-es kritikus pont és az azt követő hazafias kampány csak az egyik tényező,

[72] Ruth Collier és David Collier, 1991, *Shaping the Political Arena*, 34. o.

sok más mellett, amelyek megváltoztatták a politikai dinamikát Kínában. A megszakítás nélküli gazdasági reform, a társadalmi alapok újrakonfigurálása, a tömegkommunikáció technológiai újításai és a nemzetközi környezet változásai a KKP hazafias kampánya mellett mind hozzájárulnak a kínai nacionalizmus későbbi mozgósításához. Ráadásul e vízválasztó események hatásai nem egy irányba konvergálnak. A nettó hatás attól a folyamattól függ, hogy a KKP és a társadalom milyen folyamaton keresztül kapcsolódik egymáshoz. Ezért számos tényezőt kell mérlegelni a kínai politikai dinamika megváltoztatásában játszott szerepüket illetően, és a kínai nacionalizmus felemelkedését okozva.

Irodalmi vita 2: Államközpontúság vs. dialektika

A második feltételezés, amelyet ebben a dolgozatban meg kell kérdőjelezni, az államközpontúság. A tudományterület az államközpontúságtól egy dialektikus perspektíva felé fejlődik, amely az államot és a társadalmat egyaránt figyelembe veszi. Ez a dolgozat a szakterületnek ezt a folyamatban lévő változását továbbviszi azon a ponton, ahol eddig megállt. Vagyis nem elegendő rámutatni arra, hogy mind az állam, mind a társadalom hatással volt a kínai nacionalizmus felemelkedésére. Szükség van az állam és a társadalom közötti dinamika szisztematikus vizsgálatára a nacionalizmus újratermelésében, és az ezzel járó politikai következmények újraértékelésére.

Az államközpontúság hagyományos nézőpont a szakirodalomban. Ebben a hagyományban a társadalmi szereplőket csak felületesen veszi szemügyre, és a nacionalizmus felemelkedését nagyrészt az 1989-es válságot követő állami politikai kampányoknak tulajdonítja.[73] Ez az államközpontúság alapvető, instrumentális típusa. Az államközpontúság egy második típusa a kínai nacionalizmus gyártásának felülről lefelé irányuló folyamatának konstruktív aspektusát hangsúlyozza. Ez a folyamat a nemzeti emlékezet rekonstruálását jelenti.

A nemzeti emlékezet rekonstrukciója a történelem újraírásán keresztül bontakozik ki. Kína háborús történelméről szóló beszámolója hajlamos egyes szempontokat hangsúlyozni, másokat pedig elhanyagolni. Ahogy Parks Coble

[73] Suisheng Zhao, 2004, *A Nation-State by Construction*; Christopher Hughes, 2006, *Chinese Nationalism in the Global Era (A kínai nacionalizmus a globális korszakban)*

írja, a 2nd kínai-japán háború közemlékezete gyakorlatilag eltűnt a maoista években, és csak a reformkorban tért vissza. A reformkorszakban a kormány nemcsak "a hősies ellenállás hazafias nacionalista narratíváját" hangsúlyozta, hanem a japán atrocitásokat is kiemelte, "gyakorlatilag egy 'számjátékot' a történelemírásban". [74] Ennek eredményeként, annak ellenére, hogy az elmúlt években terjedelmes publikációk jelentek meg a háborúról, a háború kínai szemlélete továbbra is szelektív marad, és nem nyújt átfogó és elfogulatlan történeti elbeszélést.[75]

Mivel a hivatalos hadtörténet tartalma az állam politikai érdekeivel együtt változott, a[76] az elit fontos szerepet játszott a történelmi "mítoszteremtésben".[77] Ebben a szemléletben a többi társadalmi szereplő magától értetődőnek tekinthető, mint a néma tömegek, akik az elit utasításainak passzív befogadói. [78] Így mind az államot, mind az elitet úgy tekintik, mintha egy monolitot alkotnának, amely az idegenellenes nacionalizmus botját alkupozícióként használja a nemzetközi tárgyalásokon[79] és az agyatlan embereket tetszésük szerint irányítja.

Az államközpontúság ilyen feltételezése azonban maga is mítosz. A kínai nacionalizmus felemelkedése során a társadalmi szereplők mindenekelőtt agyatlanok és monolitikusak. Nem agyatlanok, mert racionális számításokat végeznek, és érzelmekből is cselekszenek. Nem monolitikusak, mert a politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális tőkéjük alapján differenciálódnak. Ezért az állam által propagált ortodox nacionalizmus és a különböző társadalmi szereplők által képviselt heterodoxiák között nagy különbségek, sőt intenzív feszültségek vannak.

Valójában a fentről jövő ortodox ideológia és az ortodox ideológia közötti egyenlőtlenségek és feszültségek

---

[74] Parks Coble, 2007, "China's 'new remembering' of the anti-Japanese war of resistance, 1937- 1945," *The China Quarterly*, No.190, p. 394.
[75] Ibid., 394-410. o.
[76] James Reilly, 2011, "Remember history, not hatred: collective remembrance of China's war of resistance to Japan," *Modern Asian Studies*, 45(2), pp. 463-90.
[77] Yinan He, 2009, *A megbékélés keresése:* Cambridge; New York: *Sino-Japanese and German-Polish Relations since World War II:* Cambridge University Press.
[78] Yinan He, 2007, "Remembering and forgetting the war: Elit mítoszteremtés, tömeges reakció és a kínai-japán kapcsolatok, 1950-2006", *History and Memory*, 19(2), pp. 43-74.
[79] Jessica Weiss, 2008, "*Hatalmas hazafiak*"

az alulról jövő heterodoxiák a társadalomtudományok egyetemes elve. A társadalmi jelenségek széles skáláján megfigyelhető, beleértve a kommunizmust és a vallást, a[80] polgárháborút és az etnikai erőszakot.

Az agrártársadalmak tanulmányozásában például az ilyen ellentétet úgy vizsgálják, mint a társadalom kis hagyományát az elit nagy hagyományával szemben.[81] A kettő közötti lényegi különbség nem a formában van, amelyet gyakran "szóbeli" vs. "írott" formában ábrázolnak, sem a terjesztés helyén, amely a vidéki terület vs. városi terület. Hanem a nagy hagyomány átalakulásának folyamatában, amikor különböző társadalmi struktúrákban különböző embercsoportokhoz jut el. Ahogy James Scott mondja, a nagy hagyomány és a kis hagyomány közötti kapcsolat nem izomorf és harmonikus, ahogyan azt egyes kulturális antropológusok gondolják,[82] , hanem tele van feszültséggel, kritikával, ellenállással, alárendeltséggel, hierarchiával és a nagyobb társadalmi struktúrát tükröző hatalmi viszonyokkal.

Mindazonáltal a felülről erőltetett és az alulról kialakuló folyamat közötti feszültség nem mindig vezet zéróösszegű játékhoz. A két folyamat között szimbiózis alakulhat ki. A polgárháborúk tanulmányozásában Kalyvas azt is megállapítja, hogy "a csoportok megosztottságának szokásosan hivatkozott okai (pl. ideológiai, társadalmi vagy etnikai polarizáció) gyakran nem adnak számot az erőszak tényleges dinamikájáról".[83] Ehelyett "a szelektív erőszak a politikai szereplők és az egyének közötti tranzakciók eredménye: *közösen* állítják elő". [84] (dőlt betűvel szedve). Amikor az egyik politikai szereplő (a hivatalban lévő vagy a felkelő) közel hegemón helyzetben van a polgárháborúban, a szelektív erőszakra leginkább azért kerülhet sor, mert ilyenkor e politikai szereplő információigénye találkozhat a helyi egyének kínálatával. A helyi egyének azért hajlandóak információt szolgáltatni, mert "erős ösztönzőkkel rendelkeznek az információs

[80] James Scott, 1977, "Protest and profanation: agrárlázadás és a kis hagyomány, I. rész", *Theory and Society*, 4(1), pp. 1-38.
[81] Ibid. Lásd még: Robert Redfield, 1956, *Paraszti társadalom és kultúra:* Chicago: *An Anthropological Approach to Civilization*, Chicago: *An Anthropological Approach to Civilization:* University of Chicago Press.
[82] Lásd például Yiyuan Li (tajvani kulturális antropológus, aki először mutatta be Redfield elméletét

a kínai kontinensen), 1996, *Renlei de Shiye (Az emberek perspektívája)*, Shanghai: Shanghai Wenyi Chubanshe (Shanghai Literature and Arts Publishing Company).
[83] Stathis Kalyvas, 2006, *Az erőszak logikája a polgárháborúban*, 5. o.
[84] Ibid., 12. o.

a polgárháború aszimmetriái, hogy mindenféle előnyökre tegyenek szert, beleértve a személyes és helyi ellenségekkel való leszámolást is",[85] nem a nemzeti szintű főnöki hasadás motiválja őket.

A központ és a periféria közötti ilyen "együttműködési" folyamatot a kínai politika tanulmányozásában is megtalálhatjuk, különösen a kulturális forradalom területén. Bár ezt a katasztrofális politikai mozgalmat Mao Ce- tung kezdeményezte és manipulálta, a mozgalom nem érthető meg az alulról jövő motivációk, érdekek és felhívások nélkül. A terület főáramú nézete szerint a mozgalomban az állami kormányzás hirtelen összeomlása a társadalmi csoportok közötti, már korábban is létező érdekellentétek eredménye volt. [86] Különösen a kiváltságos kommunista bürokratákkal szembeni ellenérzés volt az, ami miatt az emberek lelkesen támogatták Mao romboló politikáját. Az emberek nem azért követték Mao végtelen forradalmi utasításait, mert őrültek és esztelenek voltak, hanem mert racionális szereplők voltak, akik saját érdekeiket látták Mao utasításainak követésében. A politikai frakciók mindenütt kihasználták a felülről érkező kétértelmű utasításokat, hogy azokat saját érdekeik szerint értelmezzék.[87] A helyi kollaboránsok megpróbálták "saját előnyükre manipulálni ezeket a kampányokat. Sok esetben az egyének, családok vagy helyi frakciók között régóta fennálló ellenségeskedés motiválta őket".[88] Az alulról jövő autonómia és racionalitás volt az, ami végül aggregált irracionalitáshoz vezetett egy felülről irányított politikai kampányban a kínai autoriter intézmények sajátos környezetében.[89]

A kortárs kínai nacionalizmus területén a közelmúltban jelent meg egy dialektikus megközelítés, amely megkérdőjelezi az államközpontúságot. Ez elismeri mind az állam, mind a társadalom szerepét,

---

[85] Ibid., 14. o.
[86] Lásd: Hong Yung Lee, 1978, *The Politics of the Chinese Cultural Revolution*, Berkeley: Rosen, 1982, *Red Guard Factionalism and the Chinese Cultural Revolution in Guangzhou*, Boulder: Westview.
[87] Guoqiang Dong, 2012, "Shehuishi shiye xia de wenhua dageming yanjiu (Tanulmányok a kulturális forradalomról a társadalomtörténet szemszögéből)", *Zhonggong Dangshi Yanjiu (A KKP történetének kutatása*), 2. szám, 74. o. (2012).
[88] Jun Jing, 1996, *Az emlékek temploma:* Stanford, Kalifornia: Stanford University Press, 87. o.
[89] Shaoguang Wang, 1995, *Failure of Charisma: the Cultural Revolution in Wuhan*, Oxford University Press.

a társadalmi szereplőket a kínai nacionalizmus aktív konstruktőreinek tekintve. Peter Gries és Xu Wu saját kutatásaik révén amellett érvelnek, hogy a népi nacionalisták az internet által felhatalmazást kapnak, és képesek az államtól függetlenül, szervezett módon cselekedni.[90] James Reilly megállapítja, hogy a történelem újraírása a 2nd kínai-japán háborúról nem teljes mértékben állami projekt. Kezdete és fejlődése elválaszthatatlan az 1990-es években felbukkanó "történelemaktivisták" csoportjától, akik "egyetlen, vezérlő célt tűztek ki maguk elé: dokumentálni Japán háborús atrocitásait, hogy azok ne merüljenek feledésbe". Ezek az aktivisták, akik "tudományos szabadsággal, helyi támogatással és népszerűséggel" rendelkeznek, "bizonyos fokú politikai autonómiával" is rendelkeznek, amitől a kínai kormány óvakodott.[91]

A dialektikus megközelítés továbbá azt állítja, hogy a kínai nacionalizmus építése során az állam és a társadalmi szereplők közötti kapcsolat nem volt zavartalan.[92] Egyrészt a kapcsolat feszültsége a "*minjian waijiao* újjászületésén" keresztül hatással volt Kína külpolitikájára. (nyilvános diplomácia) által kikényszerített, a KKP által nem szívesen látott közvélemény hatására.[93] A Japán elleni tömeges mozgósítás az 1990-es évek végétől a 2000-es évek elejéig, amely "a közvélemény, a politikai aktivizmus és a népszerű médiatartalmak változásaiból" állt össze, elsősorban a társadalmi szereplők kezdeményezése volt, és a KKP célja ebben az időszakban az volt, hogy fenntartsa az egyensúlyt a népszerű felhívások és a Japánnal való kezelhető kétoldalú kapcsolatok között. Ebben a folyamatban az állam a legtöbbször passzív válaszadó volt.[94]

Másrészt a KKP még nem vesztette el a nacionalista mozgósítás feletti ellenőrzést, köszönhetően a tekintélyelvű intézményeknek, amelyekből előnyt tud kovácsolni. Bármikor, amikor a KKP

---

[90] Peter Hays Gries, 2004, *Kína új nacionalizmusa: A nemzeti nacionalizmus: Büszkeség, politika és diplomácia.* Berkeley: Xu Wu, 2007, *Chinese Cyber Nationalism:* Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

[91] James Reilly, 2004, "China's history activists and the war of resistance against Japan: history in the making," *Asian Survey*, 19(2), p. 277.

[92] Peter Hays Gries, 2004, "Népi nacionalizmus és állami legitimáció Kínában"; Suisheng Zhao, 2005, "China's pragmatic nationalism: is it manageable?". *The Washington Quarterly*, 29(1), pp. 131-144.

[93] James Reilly, 2008, "A közvélemény szerepe Kína Japán-politikájában: 1997-2007", PhD disszertáció, The George Washington University; James Reilly, 2009, "The rebirth of *minjian*

waijiao: China's popular diplomacy towards Japan," *Japan Policy Research Institute Working Paper*, No.115. http://www.jpri.org/publications/workingpapers/wp115.html. http://www.jpri.org/publications/workingpapers/wp115.html

[94] James Reilly, 2012, *Strong Society, Smart State*, 208-209. o. és 126. o.

a nacionalista mozgósítás visszaszorítására törekedett, a népi nacionalizmus mozgósítását sikerült megfékezni, bár gyakran csak rövid időre.[95] Ráadásul az a fajta stratégia, amelyet a KKP alkalmazott, hatással volt a civil szervezetek fejlődésére a japánellenes nacionalista mozgalomban, amint azt Bin Xu és Xiaoyu Pu kiterjedt kínai terepmunkájuk során megállapítják.[96] Az állam még mindig fontos szerepet játszik a nacionalista mozgósítás lehetőségstruktúrájának és mikrokörnyezetének alakításában, bár már nem képes kizárni a társadalmi szereplőket és különböző igényeiket a területről.

Ez a dialektikus megközelítés fejlődése a kortárs kínai nacionalizmus területén. A fejlődés ellenére az új megközelítés még mindig szenved egy kritikus hiányosságtól. Miközben hangsúlyozza a kortárs kínai nacionalizmus mint "kettős jelenség" felemelkedését, nem magyarázza meg, hogy az állam és a társadalmi szereplők közötti ellentmondás és feszültség hogyan vezetett a kínai nacionalizmus megújulásához és reprodukciójához, nem pedig annak csökkenéséhez vagy megszűnéséhez, ahogyan az más területeken tapasztalható, ahol a kínai állam és a társadalom heves versenyt folytat egymással.

A dialektikus megközelítésben felismerhető, hogy a kínai nacionalizmus értelmezésében, értelmezésében és követelésében az állam és a társadalom között egyenlőtlenségek és feszültségek vannak. De nem ad választ arra a kérdésre, amelyből kiindul. Azaz, mivel a nacionalizmus "kettős jelenség", hogyan épül fel az állam és a társadalmi szereplők közötti versenyben és feszültségben, akiknek a nacionalizmusról eltérő értelmezései, értelmezései és igényei vannak? Milyen természetű az állam és a társadalmi szereplők közötti kapcsolat a kínai nacionalizmus felemelkedésében?

Különösen, ha az államnak versenyeznie kell a társadalmi szereplőkkel a kínai nacionalizmus diskurzusáért, ahogy azt a dialektikus megközelítés sugallja, akkor miért tűnik a KKP hazafias propagandája olyan sikeresnek e heterodoxiák kihívásával szemben? Ez a rejtély fordított módon is megfogalmazható. Miközben a KKP soha nem adja fel az egyre sokszínűbbé váló társadalom feletti ideológiai ellenőrzés szigorítására irányuló erőfeszítéseit, miért van az, hogy a legtöbb

[95] Ibid.
[96] Bin Xu és Xiaoyu Pu, 2010, "Dynamic statism and memory politics: a case analysis of the Chinese war reparations movement," *The China Quarterly,* No.201, pp. 156-175.

propagandakampányok miatt a társadalomban figyelmen kívül hagyták, kigúnyolták és dekonstruálták?

Például a "harmonikus társadalomért" (*hexie shehui*) folytatott kampányt, amelyet Kína korábbi legfőbb vezetője, Hu Csin-tao kezdeményezett, a "folyami rákok társadalmáért" (*hexie shehui)* folytatott kampányként gúnyolták ki. A mandarin kínai nyelvben a "folyó rák" és a "harmonikus" homonimák, míg a "folyó rák" a féktelen hatalom metaforája, amely lábbal tiporja a polgári jogokat és felborítja a jogállamiságot. A pornóellenes kampány egy másik tanulságos példa. Az ilyen kampány az eszmék és gondolatok feletti ellenőrzés szigorításának hagyományos eszköze Kínában, általában a "szellemi szennyezés megtisztítása" nevében. Régebben jól működött, mind az 1950-es évek elején, mind az 1980-as években, de mára kudarcot vallott. Ahelyett, hogy megtapsolnák a kampányt, a kínaiak most hevesen vitatkoznak arról, hogy a szexuális munkásokkal szembeni brutális rendőrségi bánásmód sérti-e az emberi méltóságot. Ez azt jelzi, hogy a kampány ideológiailag csődöt mondott, és már nem képes visszhangra találni az emberek körében.

Ezzel szemben a hazafias kampány kivételesen sikeresnek tűnik abban az értelemben, hogy a nacionalizmus valóban hasznos mozgósítási eszközzé válik az állam számára az emberek egyesítése érdekében. Sikere azon az egyszerű tényen alapul, hogy a nacionalizmus képes megszólítani a közvéleményt. Ahogy Shogo Suzuki rámutat, a kínai elit számára a japánellenes nacionalizmus retorikájának politikai célokat szolgáló felhasználása csak azért működhet, mert a retorika képes megragadni a közönséget.[97] Zheng Wang is amellett érvel, hogy a kínai nacionalizmus megértésének kulcsa nem az, hogy felülről lefelé vagy alulról felfelé irányuló jelenségről van-e szó, hanem az, hogy a nemzeti megalázás propagandájának miért van nagy és szimpatikus közönsége.[98]

Suzuki és Wang is megpróbál magyarázatot adni, de egyikük magyarázatát sem támasztják alá empirikus vizsgálatok. Ennek az az oka, hogy bár mindketten felismerik, hogy a történelmi emlékezet mélyen beágyazódott a társadalomba, és így nem lehet kizárólag az elit manipulációjának tulajdonítani, munkájuk nem indul ki a változó

[97] Shogo Suzuki, 2007, "A "másság" jelentősége Kína nemzeti identitásában: *The Pacific Review*, 20(1), 23-47. o., "A kínai-japán kapcsolatok mint az identitáskapcsolatok színtere".
[98] Zheng Wang, 2008, "Nemzeti megaláztatás, történelemoktatás és a történelmi emlékezet politikája: hazafias oktatási kampány Kínában", *International Studies Quarterly*, 52. szám, 783-806. o., 2008.

társadalomból, hanem a nemzet pszichéjéből, amelyet a Kínában zajló változó társadalmi-politikai dinamika nem támaszt alá és nem hamisít meg.

Ebben a megközelítésben Suzuki megállapítja, hogy Japán fontos "Másik" Kína önazonosságának meghatározásában,[99] és Wang pedig a történelmi emlékezet erejét vizsgálja a kínai identitás kialakításában.[100] Mivel elemzéseik megmaradnak a nemzet - egy aggregált intellektuális konstrukció - szintjén, értelmezéseik tautologikusak, nem képesek arra válaszolni, hogy a kínaiak miért hisznek úgy a nacionalizmus propagandájában, ahogyan hisznek. Ha a propaganda azért képes rezonanciát kiváltani a kínai népben, mert Japán szerepet játszik a kínaiak nemzeti identitásának meghatározásában, ahogy Suzuki és Wang sugallja, akkor mi készteti az embereket arra, hogy egyáltalán így gondolkodjanak és higgyenek? Végül is, miért kell a különböző alpopulációkhoz tartozó kínaiaknak Japán és nemzeti identitásuk kapcsolatával foglalkozniuk? Ezeket a rejtélyeket Suzuki és Wang megválaszolatlanul hagyja.

Ez a dolgozat a dialektikus megközelítést próbálja továbbfejleszteni azzal, hogy arra összpontosít, hogy az állam, a piac és a társadalmi szereplők közötti kölcsönhatások hogyan erősítik egymást a kínai nacionalizmus kialakításában, a különböző értelmezések, igények, célok és kapcsolati feszültségek *miatt, nem pedig azok ellenére.* A dialektikus megközelítést két szempontból fejleszti tovább. Először is, amellett, hogy a dolgozat elemzi az állam és a társadalmi szereplők közötti nacionalizmus igényeinek különbségeit, a különböző alpopulációk közötti különbségeket is hangsúlyozza. Másodszor, az állam és a társadalmi szereplők, valamint a különböző társadalmi csoportok közötti ilyen különbségek jelentéseinek és okainak feltárásával ez a dolgozat egy ellenkező értelmű ok-okozati mechanizmust javasol a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedésében. Vagyis ahhoz, hogy a kínai nacionalizmus olyan erőteljes ideológiává váljon, amely képes széles szimpatizáns közönséget megragadni, először a különböző társadalmi szereplőknek kell azt saját érdekeikhez és céljaikhoz igazodó módon értelmezniük és felhasználniuk.

Ez a javasolt ok-okozati mechanizmus megdönti az ok-okozati magyarázatot, amelyet a

[99] Shogo Suzuki, 2007, "A "másság" fontossága".
[100] Zheng Wang, 2008, "Nemzeti megaláztatás, történelemoktatás és a történelmi emlékezet politikája"; Zheng Wang, 2012, *Never Forget National Humiliation: Historical Memory in Chinese Politics and Foreign Relations*, New York: Columbia University Press.

A hagyományos bölcsesség szerint a kínaiak azért válnak nacionalistábbá, mert különböző okokból elfogadják a KKP hazafias propagandáját. Ebben a dolgozatban ezzel ellentétes logikát javasolunk. Azaz, ha a társadalmi szereplők nem rendelkeznek saját értelmezéssel, értelmezéssel és állításokkal a nacionalizmusról, akkor az állami propagandakampányt nem fogadhatta volna el a társadalom legitim diskurzusnak. Ez látható a "harmonikus társadalomért" folytatott kampány és a fentebb tárgyalt pornóellenes kampány sikertelen eseteiben.

A különböző alcsoportok eltérő motivációi, értelmezései és követelései azok, amelyek legitimitást adnak a KKP kínai nacionalizmusra irányuló propagandakampányának. Ez az ellenkező értelmű oksági mechanizmus más társadalmi-politikai jelenségek esetében is létezik, és a társadalomtudósok nagyobb figyelmet érdemel a jövőbeni erőfeszítéseik során. Itt csak néhány további példát említünk a kínai politika szélesebb körű tanulmányozásából.

A köztársasági korszak (1912-1949) kínai politikájának tanulmányozásában Zhongping Chen megállapítja, hogy az 1919-es Negyedik Május mozgalom - a kínai nacionalizmus zászlaja a köztársasági korszakban - a regionális hadurak különböző érdekeit is magába foglalta sikeres felemelkedése során, ahelyett, hogy homogenizálta és megszüntette volna ezeket a különbségeket.[101] Sőt, éppen azért, mert a mozgalom "különböző személyes, parochiális és frakcióérdekeiket egy széles nacionalista platformba foglalta", "a Negyedik Május Mozgalom döntő támogatást tudott szerezni a tartományi hadurak különböző frakcióitól, és elérhette végső sikereit". Ahogy Chen sugallja, ez egy egymást erősítő folyamat volt, mert "a Május Negyedik Mozgalom kitörése új lehetőséget adott a tartományi haduraknak, hogy növeljék befolyásukat a politikában, különösen diplomáciai kérdésekben".[102]

A kwangsi militaristák 1925 és 1937 közötti kínai politikai tapasztalatai nagyjából ugyanezt mutatják. A hagyományos bölcsességgel ellentétben, miszerint "a nagyfokú politikai regionalizmus veszélyeztetheti a nemzet kohézióját", Diana Lary úgy találja, hogy még "a központi hatalom szélsőséges decentralizációjának időszakában, az 1920-as és 1930-as években is,

[101] Zhongping Chen, 2011, "The May Fourth Movement and provincial warlords: a reexamination," *Modern Kína*, 37(2), pp. 135-69.
[102] Ibid., 163-64. o.

és egy Kína szélén fekvő tartományban, Kvangsziban" a regionalizmus és a nacionalizmus valójában kiegészítették egymást.[103] Ezért az a hiedelem, hogy "minél erősebb a regionalizmus, annál gyengébb a nacionalizmus"[104] egyszerűen mítosz.

Az egymást kiegészítő folyamat azért volt lehetséges, mert a nacionalizmust a regionális militaristák arra használták, hogy a nemzet szolgálatának nevében igazolják a regionalizmust, mivel ezek a militaristák úgy látták, hogy "a Kuomintang nacionalista gyengesége azt jelenti, hogy más csoportok is igényt tarthatnak a nacionalizmusra".[105] Ezért a központi hatalom gyengesége és a helyi militaristák azon törekvése, hogy versengjenek a nacionalizmus értelmezéseiért és igényeiért, összeért, ami ahhoz a politikai dinamikához vezetett, amely az 1920-as és 1930-as évek korában felfelé lendítette a kínai nacionalizmus lendületét.

A szerző szerint ez a folyamat nagyon hasonló ahhoz, ami a mai Kínában a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedésében megfigyelhető. Bár a KKP ma sokkal erősebb, mind gazdasági erejét, mind tekintélyelvű irányítását tekintve, mint a KMT a köztársasági korszakban, a KKP gyenge az ideológia terén, és a társadalom mindenféle kihívással szembesül. Ez ismét a gyenge központi hatalom és a kínai nacionalizmus zászlaja alatt a résznépességektől érkező erős felhívások kombinációját mutatja a mai kínai politikai dinamikában.

A köztársasági Kína tanulmányozásában nemcsak a regionális hadurak, hanem a kereskedők és a munkásosztály szülőhelyén tapasztalható különbségek is befolyásoló erőt jelentettek a nacionalizmus felemelkedésének támogatásában. Bryna Goodman a sanghaji regionális hálózatokról és identitásokról szóló tanulmánya azt mutatja, hogy az 1919. évi negyedik májusi mozgalomban "a szülőhelyi szerveződések sok olyan társadalmi koalíció alapját képezték, amelyek a sanghaji diák-, kereskedő- és munkássztrájkokat rendezték a pekingi diákok negyedik májusi letartóztatásának hírére". [106] Ezek a szülőföldek nem csak a nacionalista

---

[103] Diana Lary, 1974, Bevezetés a *Régió és nemzetben: The Kwangsi Clique in Chinese Politics, 1925-1937*, New York: Cambridge University Press, pp. 2-3.
[104] Ibid., 1. o.

[105] Ibid., 18. o.
[106] Bryna Goodman, 1995, "A bennszülött hely és az állam: nacionalizmus, államépítés és nyilvános manőverezés", 8. fejezet a *Native Place, City, and Nation: Regionális hálózatok és identitások a*

mozgósítás, hanem a nemzeti identitás megteremtése is. Ahogy Goodman érvel, ezek "paradoxonra világítanak rá: az egyetemes identitás (a nacionalizmus) a sajátos identitás további artikulációjától függött... Ilyen módon az őshonos hely ereje hozzájárult a nemzeti erőhöz".[107]

Hasonló jelenséget találunk Elizabeth Perry tanulmányában a republikánus korszak munkáspolitikájáról, a *Shanghai on Strike* című könyvben. A köztársasági Sanghaj munkásmozgalmairól szóló levéltári munkák alapján Perry megállapítja, hogy "a sanghaji munkásmozgalomnak saját élete volt, amely szorosan kapcsolódott a vidékhez, ahonnan a munkásai származtak". Legérdekesebb megállapítása, hogy az osztályon belüli megosztottság nem jelentett akadályt a munkásmozgalom számára. "A szülőhelyi származás, a nemek és a képzettségi szint szerinti fontos különbségek *ellenére* (és nagyrészt éppen ezek *miatt) a* kínai munkásosztály képesnek mutatkozott befolyásos politikai cselekvésre". (dőlt betűvel szedve)

Ez a politikai dinamika fontos következményekkel jár. Ahogy Perry kifejti, "[a] kínai munkásmozgalom kétségtelenül jelentős átalakuláson ment keresztül, amikor politikai indíttatású értelmiségiek bekapcsolódtak az irányításába..... Mindazonáltal a kínai munkások nem voltak tabula rasa, amelyre a pártkáderek bármilyen politikai üzenetet írhattak, ami megfelelt a terveiknek. A munkások a saját tiltakozási hagyományaik örökösei voltak, amelyek a szülőföldjük kultúrájában és a munkahelyi tapasztalatokban gyökereztek, ami bizonyos feszültséget szült közöttük és a diákszervezők között, és korlátozta azt az irányt, amelybe a munkásságot vezetni lehetett." Perry szerint egyértelmű, hogy a társadalom megosztottsága, amelyet a sanghaji kínai munkásság széttagoltsága példázott, befolyásolta az állami átalakulást a köztársasági korszakban.[108]

Összefoglalva, a kínai politika tanulmányozásának gazdag hagyománya van, amely alátámasztja a felülről lefelé és az alulról felfelé irányuló folyamatok közötti dialektikus kapcsolatokat, amelyek mind az ideológiai propagandában, mind a tömeges mozgósításban megjelennek. Ez a hagyomány

---

Sanghaj, 1853-1937, Berkeley: University of California Press, 261. o.

[107] Ibid., 270. o.
[108] Elizabeth J. Perry, 1993, Bevezetés in *Shanghai on Strike: The Politics of Chinese Labor*, Stanford, Calif.: Stanford University Press, 5. oldal.

intellektuálisan finom és kifinomult. Nemcsak a kettő közötti különbségeket látja, hanem felismeri a társadalom különböző alpopulációinak különbségeit, valamint a felülről jövő és az alulról jövő folyamatok egymást erősítő kölcsönhatásait is.

A kínai politika tanulmányozásában a dialektikus megközelítés ilyen gazdag és intelligens hagyománya feledésbe merült a kínai nacionalizmusról szóló legújabb szakirodalomban. Ez a dolgozat megpróbálja újraindítani a lendületet, előremozdítva a társadalmi sokszínűség és az állami nacionalizmus közötti kapcsolatok megértését. Ahogy Helen Siu, egy elismert Kína-kutató lenyűgözően rámutat, a kínai politika állam-társadalom kapcsolatainak megértéséhez "az állami hagyomány által elismert hatalmi szimbólumok után aktívan törekvő ambiciózus egyének kezdeményezése nélkül" "a különböző állami rendszerek prioritásai nem tudtak volna behatolni a helyi társadalomba".[109]

Irodalmi vita 3: Determinizmus vs. bizonytalanság

A harmadik feltételezés, amelyet ez a dolgozat megkérdőjelez, a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedésének politikai következményei. E társadalmi-politikai jelenség eredetéről és szereplőiről alkotott nézeteiktől függetlenül a legtöbb tudós egyetért abban, hogy a kínai nacionalizmus a nemzetközi biztonságot felforgató erő. Mint arra figyelmeztettek, a kínai nacionalizmust az autoriter állam manipulálja, hogy elterelje az elégedetlenséget és levezesse a haragot a nyugati demokráciák (beleértve Japánt is) felé. Még azok számára sem optimista a kínai nacionalizmus kilátása, akik látták a társadalmi szereplők szerepét és az általuk az autoriter állam számára jelentett kihívásokat. A kínai nacionalistákat mindenekelőtt "populistáknak" tekintik, akik "olyan erős államra törekszenek, amely képes megvédeni Kína összes területi igényét és biztosítani a nemzetközi tiszteletet".[110]

Csak néhány tudós kérdőjelezte meg ezt a pesszimista következtetést, de ellenérveik túl optimistának tűnnek, és azt állítják, hogy a kínai nacionalista mozgalom demokráciapárti. Suisheng Zhao szerint a nacionalista aktivisták "liberálisak".

[109] Helen Siu, 1989, *Ügynökök és áldozatok Dél-Kínában:* London: Yale University Press, 293. o.
[110] James Reilly, 2012, *Strong Society, Smart State (Erős társadalom, okos állam)*, 113. o.

nacionalisták", akik "a külpolitikai döntéshozatalban való népi részvételre szólítottak fel".[111] Jessica Weiss azt is megállapítja, hogy az 1985-ös japánellenes tüntetések kapcsolatban álltak az 1986-os demokráciapárti tüntetésekkel.[112] Ezek az ellenérvek azonban empirikusan gyengék. Zhao állítása nélkülözi a szilárd bizonyítékokat, és csak két professzor megjegyzéseit használja fel optimista előrejelzésének alátámasztására. Míg Weiss tanulmánya sokkal gazdagabb információkat tartalmaz, az 1985-ös tüntetések politikai következményei a mára nézve kétségesek, mivel a politikai kontextus és a társadalmi körülmények azóta drámaian megváltoztak.

Mit tanulhatunk a kortárs kínai nacionalizmus ilyen paradox előrejelzéseiből a pesszimista és az optimista tudósoktól? A szerző szerint a pesszimista érvelés túl mechanikus, az optimista pedig túl idealista. Először is vizsgáljuk meg újra, hogy a pesszimista érvelés mire nem ad tájékoztatást. Ahogy Peter F. Sugar amerikai történész emlékeztet bennünket: "nincs olyan szeglete a földkerekségnek, ahol a legjelentősebb vagy a legjelentéktelenebb állam vezetői ne használnák folyamatosan a rendelkezésükre álló összes (tágabb értelemben vett) kommunikációs eszközt a nacionalizmus, az államot támogató lojalitás ápolására".[113] Ezért a pesszimista érvelés nem nyújt számunkra hasznos eszközt ahhoz, hogy megértsük, mi történik Kínában a konkrét érdekesség. Vagyis mi különbözteti meg a mai kínai nacionalizmust az államilag támogatott ideológiától és az államilag támogatott lojalitástól más országokban, más időkben? Mivel a modern nemzetközi rendszerben a nacionalizmus ápolása szinte egyetemes állami projekt, kevés felvilágosítást nyújt, ha azt mondjuk, hogy a KKP érdeke a nacionalizmus beoltása és mozgósítása a saját érdekei érdekében.

Továbbá, amint azt fentebb tárgyaltuk, a társadalmi-politikai jelenségek, ha egyszer létrejönnek, önálló életre tesznek szert, és tovább fejlődnek, mint azt az elit, amely létrehozásukat motiválta, előre látta. Elméletileg indokolatlan azt állítani, hogy a KKP képes a kínai nacionalizmust ellenőrzése alatt tartani, vagy a maga javára manipulálni. Kiderülhet, hogy a kínai nacionalizmus felemelkedése valóban segíti az állami legitimitás megszilárdítását bizonyos

[111] Suisheng Zhao, 2005, "Kína pragmatikus nacionalizmusa", 138. o.

[112] Jessica Weiss, 2008, 3. fejezet, "*Hatalmas hazafiak*", 42-87. oldal.
[113] Idézi: "Bevezetés" in Jonathan Unger (szerk.), 1996, *Chinese Nationalism*, Armonk, N.Y., 1996: Sharpe, p. xi.

válságok, de ez nem feltétlenül bizonyítja, ahogyan fentebb elemeztük, hogy ez vagy a KKP propagandája, vagy a KKP akarata miatt van. Egy bonyolult és interaktív társadalmi-politikai folyamaton keresztül, amely nagyrészt kívül esik az állam ellenőrzésén, jut el egy adott időpontban bizonyos kimenetelhez.

Ez azt jelenti, hogy nincs garancia arra, hogy minden alkalommal ugyanarra az eredményre jut. Valójában a KKP számára a 21. század második évtizedében[st] az az elsődleges probléma, hogy a kínaiak túl szenvedélyesen értelmezik és követelik a nacionalizmust a maguk módján, nem pedig az, hogy nem reagálnak a nacionalizmus hívására. Ezért alaptalan az a következtetés, hogy Kína belföldön tekintélyelvűbbé, külföldön pedig magabiztosabbá válik, pusztán azért, mert a kínai nacionalizmus erősödik. Nincs olyan szisztematikus bizonyíték sem, amelyből arra lehetne következtetni, hogy a kínai nacionalizmus "jó" vagy "rossz" a nemzetközi biztonság szempontjából. És a szerző kételkedik abban, hogy ilyen bizonyíték valaha is létezne.

Míg a pesszimista érv gyenge, nem vezet az ellenkező következtetéshez, hogy az optimista érvnek erősebbnek kellene lennie. A kínai nacionalizmust a civil részvétel egyik formájaként és a demokráciapárti mozgalom erejeként ábrázolva az optimista nézet gyorsan megalapozatlan következtetésre jut. Vagyis a kínai nacionalizmus veszélyt jelent az autoriter rezsimre, és a társadalom nacionalista kihívásai demokráciapárti erőt jelentenek a mai Kínában. A következtetés mögött álló indoklás alaptalan. Nem határozza meg azokat a feltételeket sem, amelyek mellett a fenyegetés valóra válna. Ez azt jelenti, hogy nem hamisítható.

A kínai nacionalizmus és a tekintélyelvű rezsim közötti nehézkes viszony egyik leggyakrabban említett referenciapontja a köztársasági korszak. A KMT képtelenségét, hogy ellenállt Japán inváziójának, hevesen támadták a baloldali értelmiségiek, ami tüntetéseket és tiltakozásokat váltott ki a KMT-kormány ellen. Chen Duxiu, a KKP alapító atyja 1932-ben írta híres cikkét, "A Japán-ellenességtől a KMT-ellenességig (*cong fanri dao fan guomindang*)", amely megvédte a diákok erőszakos fellépését a KMT-kormány ellen a nacionalizmus nevében, és arra buzdította a diákokat, hogy fokozzák az anti-kommunista harcot.

Japán mozgalom magasabb szintre emelése a KMT-kormány ellen.[114]

Ezért az 1930-as években a japánellenes nacionalizmus és a KMT-ellenes mozgalom összeért. Ennek a konvergenciának a legemlékezetesebb eseménye az 1935. december 9-ith mozgalom volt, amikor egyetemi hallgatók tüntettek Csiang Kaj-sek kommunistaellenes politikája ellen, és sürgette a kormányt, hogy alakítson egységes frontot Japán inváziója ellen. De ez a konvergencia egy nagyon sajátos történelmi kontextusban történt - Mandzsúria 1931-es japán megszállása és Kína területének folyamatos behatolása után. Eközben a KKP, egy szervezett politikai és katonai erő, hatalomra került. A nacionalizmust erőteljes propagandaeszközként használva nemcsak a paraszti réteget mozgósította, hogy csatlakozzon a KKP által vezetett forradalomhoz, hanem a baloldali diákok és értelmiségiek szívét is magához vonzotta. A 2nd kínai-japán háború 1937-es kitörése után a KKP propagandagépezete "feltűnően mentes volt a "kommunista" minőségtől", helyette a "nemzeti üdvösséget" hangsúlyozta.[115]

Bár az idegenellenes nacionalizmus szerepet játszott a KMT bukásában, ez egy sajátos kontextusban, az elhúzódó háború és a külföldi invázió idején történt, és egy kevésbé tekintélyelvű rendszerben, mint amilyen Kína ma. Ellentétben a KMT-vel a köztársasági időkben, ma a KKP megszüntette a szervezett politikai és katonai erő minden fajtáját. Nincs olyan alternatív erő, amely a KKP-val versenyezhetne a nacionalizmuson alapuló legitimitás igénylésében. És ma a hosszú béke idejét éljük. A nemzeti újjászületés felváltotta a nemzeti üdvösséget, és a kínai nacionalizmus legerősebb vonzerejévé vált. Ennek ellenére a nacionalizmus és a rendszerváltás közötti kapcsolatok nem determináltak, a tágabb társadalmi-politikai kontextustól és a nemzetközi környezettől függően. Ugyanígy valószínű, hogy a társadalomból eredő idegenellenes nacionalizmus, annak ellenére, hogy értelmezésében és a nacionalizmusra vonatkozó állításokban különbözik az állami nacionalizmustól, bizonyos körülmények között segíthet a KKP uralmának alapjait megszilárdítani.

---

[114] Wan Shi (Duxiu Chen, a KKP egyik befolyásos alapítójának írói álneve), 1932. január 23., "Cong fanri dao fan Guomindang (A Japán-ellenességtől a KMT-ellenességig)", *Re Chao (Hőhullám)*, 7. sz.
[115] Chalmers Johnson, 1963, *Peasant Nationalism and Communist Power: The Emergence of Revolutionary China, 1937-1945*, New York: Stanford University Press, 3-4. o.

Még ha feltételezzük is, hogy a kínai nép elégedetlensége a KKP-vel szemben végül a pártállam bukásához vezet, egy ilyen rendszerváltás nem feltétlenül garantálja, hogy Kína liberális demokráciává válik. Ahogy William Callahan a kínai álomról szóló versengő diskurzusokról szóló feltáró tanulmánya mutatja, "Kína új civil társadalma nem feltétlenül liberális; inkább a tevékenység széles spektrumát tartalmazza, amely a Kína-modell fundamentalizmusának népszerűsítésétől a Kínáról és a világról alkotott kozmopolitább nézetekig terjed".[116] A KKP összeomlása után virágozhat a demokrácia, de az alkotmányos liberalizmus nem biztos, hogy virágzik. Míg Nyugaton a demokrácia és az alkotmányos liberalizmus közel egy évszázada összefonódott, addig a világ többi részén "szétválnak", és "soha nem voltak megváltoztathatatlanul vagy egyértelműen összekapcsolva".[117]

Nemcsak egy demokratizálódó Kína lehet illiberális, hanem egy demokratizálódó Kína is lehet illiberális. Ahogy Mansfield és Snyder is beszámol róla, a demokratikus átmenetet megélő államok nagyobb valószínűséggel vesznek részt külső háborúkban, mint a változatlanul maradó vagy autokratikus irányba változó rezsimek. Ennek az az oka, hogy az újonnan demokratizálódó államok elitjei hajlamosak nacionalista felhívásokat használni a tömegek támogatásának megszerzésére, és az átmeneti államok gyenge intézményei nem képesek megfékezni ezeket a háborúra hajlamos demagógokat.[118] Egy kifinomultabb kutatási tervet alkalmazva továbbá megállapítják, hogy az autokratikus rezsimről a részben demokratikus rezsimre való átmenet különösen veszélyes.[119]

Ezen elméleti és empirikus hátteret figyelembe véve ez a dolgozat cáfolja azt a nézetet, hogy a növekvő kínai nacionalizmus politikai következményei meghatározottak, bármilyen irányban is. Inkább egy óvatos és agnosztikus álláspontot képvisel, amely nem jósol semmilyen politikai következményt a kortárs kínai nacionalizmusból. Egy ilyen nézet szerint a jóslatok

[116] William Callahan, 2013, "Officials, dissidents, and citizen intellectuals," Chapter 1 in *China Dreams: 20 Visions of the Future*, New York: Oxford University Press, 39. o.
[117] Fareed Zakaria, 1997, "Az illiberális demokrácia felemelkedése", *Foreign Affairs*, 76(6), 23. o.

[118] Edward Mansfield és Jack Snyder, 1995 "Democratization and the danger of war", *International Security*, 20(1), pp. 5-38; 1995, "Democratization and war", *Foreign Affairs*, 74(3), pp. 79-97.
[119] Edward Mansfield és Jack Snyder, 2002, "Democratic transitions, institutional strength, and war", *International Organization*, 56(2), pp. 297-337.

mind a pesszimista, mind az optimista érvelés ugyanazzal a gyengeséggel rendelkezik, amelyet ez a tézis megkérdőjelez. Azaz eltúlozzák a kínai nacionalizmus fejlődésének determinizmusát, amely valójában a nemzetközi társadalom strukturális változásaitól, a kínai társadalmi-politikai viszonyoktól és a történelmi folyamat véletlen tényezőitől függ.

Ez nem jelenti azt, hogy a jóslatok lehetetlenek. De szilárdabb empirikus alapokra és dinamikusabb megközelítésre kell építeni őket Kína jelenlegi társadalmi-politikai dinamikájának tanulmányozásakor. Ez egy újabb példa arra, hogy a kínai nacionalizmus tanulmányozása a politikatudományok más részterületeiről is kölcsönözhetne és kölcsönöznie is kellene felismeréseket. A demokratizálódással foglalkozó szakirodalomban például a demokratizálódás feltételeiről szóló "felülvizsgált gondolatokra" van szükség. Ahogy Karl és Schmitter érvel, nem létezhet egyetlen előfeltételrendszer sem egy demokratikus államberendezkedés kialakulásához, és következésképpen a kutatásnak a strukturális feltételek kereséséről a stratégiai döntésekre, a változó szövetségekre, a kialakuló folyamatokra és a demokratikus átmenetben részt vevő szekvenciális mintákra kellene összpontosítania.[120]

Ezért a demokratikus átmenet eredményeinek megértéséhez a strukturális feltételeket és a bizonytalanságot egyaránt mérlegelni kell. "Egyrészt a szándék és a bizonytalanság akkor is fontos, ha a strukturális feltételeket ellenőrzik. Másrészt a különböző szereplők által hozott döntések még a hatalmas bizonytalanság közepette is reagálnak a már meglévő vagy az emberek emlékezetében létező társadalmi-gazdasági struktúrákra és politikai intézményekre, és azoktól függnek".[121] A *Journal of Democracy* című folyóiratban nemrég megjelent cikkében Donald Horowitz is újragondolja a demokratizálódás átmeneti paradigmáját, és nagyjából ugyanazt mondja - szerinte "a kiindulási feltételek zsarnoksága és a korai döntések szerencsés volta" az egyetlen két változó, amelyet érdemes hangsúlyozni a demokráciához vezető különböző utakon.[122]

---

[120] Terry Lynn Karl és Philippe Schmitter, 1991, "Modes of transition in Latin America, Southern and Eastern Europe", *International Social Science Journal*, 128. szám, 269-284. o., magyarul: "Az átmenet módjai Latin-Amerikában, Dél- és Kelet-Európában".
[121] Ibid., 271. o.

[122] Larry Diamond, Francis Fukuyama, Donald L. Horowitz, Marc F. Plattner, 2014, "Reconsidering the transition paradigm," *Journal of Democracy*, 25(1), 89. o.

Ez a dolgozat nagymértékben egyetért ezzel az elvvel. Az erősödő kínai nacionalizmus politikai következményeinek megértése és a politikai ajánlások megfogalmazása során a strukturális feltételeket és a bizonytalanságot egyaránt mérlegelni kell. Ehhez a kortárs kínai nacionalizmus tanulmányozását a kínai alpopulációk, valamint a kínai nacionalizmussal kapcsolatos értelmezéseik, értelmezéseik és követeléseik gazdagabb empirikus vizsgálatára kell építenünk. Meg kell vizsgálnunk, hogy ezek az értelmezések, értelmezések és állítások különböznek-e az állami propagandától és egymástól. Fel kell tennünk a kérdést, hogy honnan erednek ezek a különbségek, és hogyan hatnak egymásra egymással és az állami propagandával a kínai nacionalizmus konstruálásában. Figyelmet kell fordítanunk azokra az ok-okozati mechanizmusokra, amelyek a kínai nacionalizmust úgy konstruálják, hogy az a közönség számára befogadhatóvá váljon, amihez az állami propaganda sok más területen kudarcot vallott. Át kell látnunk a folyamat rejtett hatalmi viszonyait, és a kínai nacionalizmust a mögötte zajló társadalmi-politikai változásokon keresztül kell megértenünk. A kínai nacionalizmussal kapcsolatos ezen fenntartások átfogóbb tárgyalása a 7. fejezetben, a dolgozat záró részében kerül kifejtésre.

A háttérkörnyezet: Az állam és a társadalom változó viszonya a mai Kínában

Mielőtt rátérnénk a dolgozat empirikus fejezeteire, be kell mutatni az állam és a társadalom változó viszonyát a mai Kínában, vagyis azt a társadalmi-politikai kontextust, amelyben a következő empirikus fejezetek kidolgozásra kerülnek. A kortárs kínai nacionalizmus tanulmányozása nem választható el ettől a kontextustól, mivel a reformkorban a társadalmi differenciálódás és a társadalmi viták folyamatai teszik lehetővé a kínai nacionalizmus különböző értelmezéseinek, értelmezéseinek és igényeinek egyre aktívabb kifejezését. A folyamatok a tekintélyelvű állammal és az opportunista piaccal kölcsönhatásba lépve nemcsak a kínai nacionalizmus állításainak anyagát határozzák meg, hanem azt is megmagyarázzák, hogy a nacionalizmus miért vált a kínaiak számára a legvonzóbb ideológiává, hogy kitöltse a kommunizmus csődöt mondott ideológiája által hagyott vákuumot.

Másrészt az ilyen megnyilvánulásokat és hatásaikat a (párt)állam, amelynek fogalmát szintén tisztázni fogjuk ebben a részben, egyszerre segíti és korlátozza. Míg a dolgozat a konklúzióban részletesebben kifejti, hogy a nacionalizmus felülről lefelé és alulról felfelé irányuló mozgósításai hogyan jutnak kölcsönös alkalmazkodásra a mai Kínában, ez a bevezető rész néhány háttérinformációt nyújt a kínai (párt)államról és annak a társadalommal való kapcsolatáról.

Ez a rész két részből áll. A különböző társadalmi szereplők felemelkedésének, valamint a kínai nacionalizmussal kapcsolatos értelmezéseik, értelmezéseik és követeléseik megértése érdekében az első rész a kínai társadalmat tagolja, hogy analitikusan bemutassa a társadalmi differenciálódás és viták releváns folyamatait a reformkorban. Annak érdekében, hogy megértsük azokat a mechanizmusokat, amelyeken keresztül az állam megkönnyíti és egyben korlátozza ezeket a társadalmi szereplőket a kínai nacionalizmusra vonatkozó követeléseik megfogalmazásában, a második szakasz a (párt)államot bontja szét, hogy tisztázza az alkotóelemei és a társadalom közötti kapcsolatokat, valamint a központi és a helyi hatóságok közötti kapcsolatokat a mai Kínában.

A kínai társadalom széttagolódása

Az állam és a társadalom viszonya drámai változásokon ment keresztül Kínában a reformok 1970-es évek végi kezdete óta. A reform előtt a kínai pártállam közvetlenül ellenőrizte a termelési eszközöket, monopolizálta az összes gazdasági erőforrás elosztását, és szigorúan korlátozta a magántulajdon létezését. Képes volt totalista intézményi struktúrát létrehozni, amely "az 1950-es évek végére egy olyan bürokratikus szervezeti hálóra épült, amely az egész kínai társadalmat lefedte, és mélyen behatolt annak szövetébe". [123] Bár a pártállamba való behatolás kiterjedése, intenzitása és hatása, valamint a felső vezetés kohéziója újragondolásra és vitára hívott fel, különösen a kulturális forradalom (1966-1976) és annak utóhatásai tekintetében, ez nem borítja fel a

[123] Franz Schurmann, 1968, *Ideology and Organization in Communist China*, Berkeley, CA: University of California Press, 17. o. Idézi: Yanzhong Huang és Dali Yang, 2002, "Bureaucratic capacity and state-society relations in China", *Journal of Chinese Political Science*, 7(1), 19. o. (19-

46. o.).

a kínai pártállam általános ábrázolásának fontos meglátásai.[124]

A maoista időszakban a kínai emberek gazdasági, politikai és társadalmi életének minden fontos aspektusát szigorúan szabályozta és szervezte a munkaegységek (*danwei*) rendszere a városokban és a vidéki területeken a kommunák rendszere. Az egyének számára nemcsak a megélhetést és a szociális jólétet monopolizálta az állam, hanem politikai és társadalmi életük is a munkaegységekhez és a kommunákhoz volt kötve. A városokban a munkaegységek biztosították az alkalmazottak számára az egész életen át tartó foglalkoztatást és jólétet, beleértve a lakhatást, a gyermekgondozást és másfajta szolgáltatásokat. Azonban nem minden városi lakost kezeltek azonos színvonalon. Az osztályellenségek családjait megfosztották a társadalmi felemelkedés lehetőségeitől. Az egyes munkások számára elérhető jólét a pártállam iránti lojalitáshoz kapcsolódott. Vidéken a parasztság előnyeit nagyrészt feláldozták a városi ipari forradalom és Kína USA-val és Szovjetunióval való nemzetközi versenyének érdekében. A szigorú belső bevándorlási politika és a háztartási nyilvántartási (*hukou)* rendszer miatt mind a városiak, mind a falusiak számára nagyon nehéz volt munkahelyet és lakóhelyet változtatni.

A reform óta az állam tovább vonult ki a gazdasági és társadalmi szférából. Bár a reform néhány úttörő kezdeményezése alulról indult, a reformista vezetés (Deng Xiaoping és elvtársai) és az állami politika gyorsan megragadta ezeket a kezdeményezéseket, és reformmodellként hirdette meg az egész országban. Így kezdődött Kína vidéki reformja. 1978-ban Xiaogang faluban (Anhui tartomány) éhező gazdák egy kis csoportja titokban megállapodást írt alá a földek egymás közötti felosztásáról, ami hatékonynak bizonyult az élelmiszertermelés növelésében. Ezt az akkoriban hatalmas politikai kockázattal járó illegális újítást hamarosan felfedezte és támogatta az új vezetés, amely lelkesen kereste a módját, hogy a katasztrofális kulturális forradalom után csődbe ment kínai gazdaságot megreformálja.

---

[124] Kenneth Lieberthal és Michel Oksenberg, 1988, *Politikai döntéshozatal Kínában:* Princeton: *Leaders, Structures, and Processes: Leaders, Structures, and Processes:* Princeton University Press, pp. 4-9. Amivel a későbbi mérföldkőnek számító revizionista munkák hozzájárultak, az az állam-társadalom kapcsolatok komplex kölcsönhatásainak és folyamatainak hangsúlyeltolódása.

A reform a korabeli Kínában a gyors gazdasági és társadalmi átalakulás hosszú időszakát nyitotta meg. A vidéki szektorban 1979-ben felszámolták a kommunákat, és létrehozták az egyéni háztartáson alapuló gazdálkodási rendszert (azaz a háztartási felelősségvállalás rendszerét). Egy sor szakpolitika eredményeként, beleértve a főbb hadtestek állami beszerzési árainak emelését és a vegyi műtrágyák egyre jobb hozzáférhetőségét, Kína mezőgazdasági növekedése 1978-1984 között az előző időszakhoz képest többszörösére gyorsult.[125] Eközben a vállalkozások és a kereskedelem állami uralma is enyhülni kezdett, mind a vidéki területeken, mind a városokban. Minxin Pei szerint az állami tulajdonú vállalatok (SOE-k) részesedése Kína teljes ipari termeléséből 1978 és 1999 között 78%-ról 28%-ra csökkent. A foglalkoztatás is diverzifikáltabbá vált. Míg 1978-ban az állami vállalatoknál foglalkoztatottak a nem mezőgazdasági munkahelyek 60%-át tették ki, addig 1999-ben ez az arány csak 30%-ra csökkent.[126] A magánszektor egyre inkább előtérbe került, és a gazdasági növekedés fő forrásává vált: "2007-ben a GDP 66 százalékát és az adóbevételek 71 százalékát adta".[127] Bár az 1990-es években az állami politika a városok javára kezdett eltolódni, a nemzeti erőforrásokat a vidékről a nagyvárosokba, például Sanghajba irányítva át - amit a vállalkozói szellem és a vidéki szegénység csökkentése szempontjából kontraproduktívnak tartanak[128] -, Kína gazdasági teljesítménye mind a városokban, mind a vidéken példátlan és megdöbbentő volt az elmúlt három évtizedben.

A növekvő gazdasági fejlődéssel és differenciálódással legalább olyan fontos a társadalmi autonómia és a politikai aktivizmus növekvő tere, amely kiszabadul a pártállam totalista ellenőrzése alól. Először is, az 1980-as években lehetővé vált a tömeges társadalmi mobilitás és az országos fizikai mobilitás. A maoista időszakban megszűntek azok a korlátozó politikák, amelyek bizonyos rétegeket eltiltottak a társadalmi felfelé irányuló mobilitástól. Bár a háztartások

---

125 Justin Yifu Lin, 1992, "Rural reforms and agricultural growth in China", *The American Economic Review*, 82(1), pp. 34-51.
[126] Minxin Pei, "Changing state-society relations in China", http://www.ceibs.edu/ase/Documents/EuroChinaForum/minxin.htm.
[127] Jie Chen és Bruce J. Dickson, 2008, "Allies of the state: democratic support and regime support

among China's private entrepreneurs," *The China Quarterly*, No.196, 780. o., "Az állam szövetségesei: demokratikus támogatás és a rendszer támogatása a kínai magánvállalkozók körében".
[128] Yasheng Huang, 2008, *Kapitalizmus kínai jellemzőkkel: New* York: *Vállalkozás és az állam*, New York: Cambridge University Press.

regisztrációs rendszert nem törölték el, a belső bevándorlás sokkal könnyebbé vált, így az emberek (városiak és falusiak egyaránt) képességeikkel jobban fizető és ígéretesebb munkahelyeket találhattak országszerte. "[A]z alternatív jövedelmező jövedelemszerzési lehetőségek megléte ... átstrukturálta a teljes vidéki munkaerő törekvéseit. Körülbelül 60 millió vidéki lakos vándorol el évente, hogy jobban fizető munkahelyeket keressen. Egyesek a városokba vándorolnak, mások a gazdagabb, iparosodottabb vidéki területekre...".[129] A városokban a virágzó gazdaság a középosztály széles bázisát hozta létre. "1995 és 2005 között a kínai középosztály népessége - amelyet itt úgy határozunk meg, mint a 6000 és 25 000 dollár közötti éves jövedelemmel rendelkező háztartások - az 1995-ös közel nulláról 2005-re becslések szerint 87 millióra nőtt."[130]

Ennek következtében egy viszonylag független civil társadalom kezdett kialakulni, és az állam és a társadalom közötti kapcsolat átstrukturálódott. A tudományos szakirodalomban tükröződően ezek a változások a társadalomközpontú paradigma és az állam-társadalom modell felvirágzásához vezettek, amelyek megkérdőjelezik az államközpontú paradigma dominanciáját Kína területén, és "a hangsúlyt a viszonylag autonóm piacokra, kultúrára, eszmékre, osztályokra, társadalmi csoportokra vagy akár egyénekre" helyezik át.[131] Mutatóként a reform kezdete után drámaian megnőtt az egyesületek száma. Míg a kulturális forradalom idején csak kevés államilag támogatott egyesület volt aktív, addig 1978 után gyorsan nőtt a számuk. Jiangsu tartományban (Kína egyik leggazdagabb tartománya) például 1978 előtt csak 65 bejegyzett tartományi egyesület volt, míg 1978 és 1985 között 254-re, 1986 és 1992 között pedig 268-ra emelkedett a számuk.[132]

A kínai civil társadalom nem teljesen független az államtól. Kínában számos civil társadalmi szervezet nem felel meg a nem kormányzati csoportok nyugati kritériumainak.

---

[129] Jean Oi, 1999, "Two decades of rural reform in China: an overview and assessment", *The China Quarterly*, No.159, Special Issue: The People's Republic of China after 50 Years, 620. o., A Kínai Népköztársaság 50 év után.

[130] Kheehong Song és Allison Cui, 2009. január 1., "Understanding China's middle class", *China Business Review*, http://www.chinabusinessreview.com/understanding-chinas-middle-class/, hozzáférés: 2015. szeptember 5.

[131] Bruce Gilley, 2011, "Paradigms of Chinese politics: kicking society back out", *Journal of*

Contemporary China, 20(70), p. 520.

[132] Idézi: Minxin Pei, 1998, "The growth of civil society in China", 17. fejezet, James A. Dorn (szerk.), *China in the New Millennium: Piacreformok és társadalmi fejlődés*, Washington, D.C.: Cato Institute, 247. o.

A civil társadalom kialakulása azonban "kritikus hatást gyakorol a politikai eredményekre ... gyakran az állammal való szoros "beágyazott" kapcsolat révén".[133] Ez "új lehetőségeket teremtett a nyilvánosság részvételére az állam politikai döntéshozatali folyamatában.... az információhoz való jobb hozzáféréssel és a kifinomultabb kommunikációs képességekkel együtt a kínai emberek jogtudatosságának folyamatos bővülése következett be".[134] A kínai civil társadalom egyedülálló státusza részben tükrözi a pártállam hajlandóságát és erőfeszítéseit az állam-társadalom viszony újraszabályozására, hogy a jobb társadalmi kormányzás érdekében delegálhasson némi állami hatalmat és átadhasson bizonyos irányítási funkciókat a kijelölt társadalmi szervezeteknek.[135] Ezt a dinamikát az állam és a társadalom között a civil szféra kiterjesztésében azonban nem szabad félreértelmezni - egyik irányba sem.

Egyrészt a KKP engedélye vagy kezdeményezése a civil társadalmi szervezetek létrehozásának ösztönzésére nem jelenti azt, hogy a pártállam a politikai liberalizáció irányába mozdult volna el. Inkább "teljes mértékben tudatában van annak a politikai kockázatnak, amely a kínai [civil társadalmi szervezetek] felemelkedését kíséri, és nem kímélte erőfeszítéseit, hogy diktálja Kína politikai fejlődésének eredményeit". Azáltal, hogy a KKP új érdekelt feleket, például a középosztályt kooptálta, és a civil társadalmi szervezeteket bevonta a közös társadalmi kérdések kezelésébe, "a kínai társadalmi szervezeteket a politikai legitimitás és a társadalmi stabilitás fenntartására használta fel".[136] A KKP kooptációjának hatékonyságát erősíti a kínai középosztály összetétele, amely a reform útfüggő eredménye. A kínai középosztály kialakulása két különböző utat követ, vagyis vagy "az állami intézményeken keresztül, ahol a középosztály a kormányzati és párthivatalokban, állami vállalatokban, kollektív tulajdonú vállalatokban és állami szervezetekben dolgozik", vagy "a piaci intézményeken keresztül, ahol a középosztály a

---

[133] Bruce Gilley, 2011, "A kínai politika paradigmái", 521. o.

[134] Sheng Ding, 2014, "Analyzing the impacts of civil society organizations on China's political modernization," Chapter 5 in Sujian Guo (szerk.), *State-Society Relations and Governance in China*, Lanham, Md.: Lexington Books, pp. 97-98.

[135] Keping Yu, 2014. október 29., "Restructuring the relations between the state, market and society in China", http://www.chinausfocus.com/political-social-development/restructuring-the-relationship-between-the-state-the-market-and-society-in-china/", hozzáférés: 2015. szeptember 5.

[136] Sheng Ding, 2014, "A civil társadalmi szervezetek hatásának elemzése Kína politikai modernizációjára", 98. o.

a magánszektorban foglalkoztatottak (pl. magánvállalkozások, külfölddel kapcsolatos vállalkozások és magánszervezetek) vagy önálló vállalkozók (pl. önálló vállalkozói tevékenységet folytató munkások)".[137] Egy 2008-ban öt városban végzett felmérés szerint "a kínai középosztály mintegy fele a közszférában dolgozik". Ez a megállapítás összhangban van néhány korábbi vizsgálattal, és megerősíti, hogy "a kínai állam fontos szerepet játszott a középosztály létrehozásában és alakításában".[138]

Másrészt a pártállamnak a feltörekvő civil társadalom kooptálására tett kísérleteiről alkotott egyoldalú kép elfedheti "a "kooptált csoportok" azon képességét, hogy befolyásolják a politikai döntéshozatali folyamatot, vagy hogy érvényesítsék tagjaik érdekeit". Ennek a fenntartásnak két fő oka van. Először is, az állam "kapacitása ennek az ellenőrzésnek a megvalósítására egyre korlátozottabb", mert nincsenek pénzügyi eszközei és emberi erőforrásai az ellenőrzés végrehajtásához, és mert a helyi önkormányzatok olyan célokat követhetnek, amelyek ellentétesek a nemzeti politikával. Másodszor, a társadalmi szervezetek "stratégiákat dolgozhatnak ki arra, hogy olyan kapcsolatot tárgyaljanak ki az állammal, amely maximalizálja tagjaik érdekeit, vagy amely megkerüli vagy eltereli az állami beavatkozást".[139] Ennek eredményeképpen a társadalmi szervezetek mindig képesek sikeres politikai inputot tenni, a tagjaik érdekeit megszerezni vagy a szervezeti célokat "tárgyalás, kitérés vagy színlelt megfelelés" révén elérni.[140]

Miközben a kínai emberek jogtudatának folyamatos bővülése nem tud megfelelően figyelembe véve és intézményesülni, társadalmi vitákhoz vezet a sérelmek kifejezése és a kollektív alkudozás érdekében. Az 1990-es évektől a 2000-es évekig a népi ellenállás drámaian megnőtt Kínában. Jianrong Yu, a Kínai Társadalomtudományi Akadémia (CASS) kutatója szerint, míg 1993-ban a tiltakozási incidensek száma mindössze 8709 volt, addig 2006-ra 90 000-re emelkedett, amelynek több mint 75%-át munkások és falusiak jelentették be. [141] A társadalmi helyzet vizsgálatának uralkodó modellje

---

[137] Chunlong Lu, 2013, "Kína középosztálya: egységes vagy széttöredezett?" *Japanese Journal of Political Science*, 14(1), p. 131.
[138] Ibid., 132. o.
[139] Tony Saich, 2000, "Negotiating the state: the development of social organizations in China", *The China Quarterly*, 161. szám, 125. oldal.

[140] Ibid., 125-126. oldal.
[141] Jianrong Yu, 2008, "Gongzhi weiquan yu fazhi weiquan: zhongguo zhengzhi fazhan de wenti he chulu (A kollegialitás tekintélyelvűsége és a törvényesség tekintélyelvűsége: problémák és megoldások a kollégiumban).

A nyugati társadalmakban a politikai folyamatok modellje, amely három fogalmi eszközből áll: politikai lehetőségek (és korlátok), mozgósító struktúrák, valamint a keretbe foglalás (és folyamatok). [142] Bár a modell heurisztikus eszköztárként hasznos, túlságosan statikus és strukturalista ahhoz, hogy a vitatott politikát a mai Kína kontextusában tanulmányozhassuk. Amint arra Elizabeth Perry Kína-szakértő rámutat, a társadalmi mozgalmak tanulmányozását inkább az érzelmekre való odafigyelésnek és a hatalmi viszonyokra való éles érzékenységnek, mintsem a magasan professzionális munkáknak kellene irányítania.[143] Még Doug McAdam, a politikai folyamatmodell atyja is arra bátorít, hogy ma már dinamikusabb kereteket használjunk, hogy az átfogó strukturális modellbe beépítsük "a vitában részt vevő különböző felek közötti interakció kibontakozó mintáit".[144]

Ezért a kortárs kínai vitatott politika tanulmányozásában a társadalmi differenciálódás és a viták megértéséhez gyakran hasznosabbak az őshonos fogalmak, keretek és empirikus munkák, mint az általános társadalmi mozgalomelméletek. Az elmúlt évtizedben a kínai tudósok számos empirikus munkával járultak hozzá a munkáspolitikáról, a falusiak tiltakozásáról, a diákmozgalmakról, a városiak tulajdonjogi mozgalmairól és a környezetvédelmi tiltakozásokról, valamint a népi ellenállás más formáiról. [145] E munkák közül a

---

Kína politikai fejlődése)", *Dangdai Shijie Shehui Zhuyi Wenti (Issues of Contemporary World Socialism)*, No.4, pp. 17-25.

[142] A politikai folyamat modelljét először Doug McAdam klasszikus munkájában elméletileg az amerikai polgárjogi mozgalomról, lásd Doug McAdam, 1999 (1982), *Political Process and the Development of Black Insurgency, 1930-1970* (2nd ed.), Chicago: University of Chicago Press. Ld: Sidney Tarrow, 1998 (1994), *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics* (2nd ed.), Cambridge: Cambridge University Press; Doug McAdam, John D. McCarthy és Mayer N. Zald, 1996, *Comparative Perspectives on Social Movements: Political Opportunities, Mobilizing Structures, and Cultural Framings*. New York: Cambridge University Press.

[143] Elizabeth J. Perry, 2008, "Diceng shehui yu kangzhengxing zhengzhi (Underclass society and contentious politics)", *Dong Nan Xue Shu (Southeast Academic Research)*, No.3, pp. 4-8.

[144] Doug McAdam, 1999 (1982), *Political Process and the Development of Black Insurgency, 1930-1970* (2nd ed.), p. xiv.

[145] A szakszervezeti politikáról lásd: Ching Kwan Lee, 2007, *Against the Law: Labor Protests in China's Rustbelt and Sunbelt*, Berkeley, Kalifornia: University of California Press; William Hurst, 2004, "Understanding contentious collective action by Chinese laid-off workers: the importance of regional political economy", *Studies in Comparative International Development*, 39(2), pp. 94-120; Yongshun Cai, 2006, *State and Laid-Off Workers in Reform China: The Silence and Collective Action of the Retrenched*, London: Routledge. A falusiak tiltakozásáról lásd Kevin O'Brien és Lianjiang Li, 2006, *Rightful Resistance in Rural China*, Cambridge; New York: Cambridge

University Press. A diákmozgalomról lásd Dingxin Zhao, 2001, *The Power of Tiananmen: State-Society Relations and the 1989 Beijing Student Movement*, Chicago: University of Chicago Press. A környezetvédelmi tiltakozásról lásd Peter Ho és Richard Louis Edmonds (szerk.), 2007, *China's China's*

a "jogos ellenállás" fogalma különösen hasznos keretet teremt a kínai tiltakozók és az államapparátus egyes szegmensei közötti dinamika megértéséhez. A "népi tiltakozás olyan formájaként definiált, amely az engedélyezett csatornák határának közelében működik", a jogos ellenállás "a hatalom gyakorlásának megfékezésére a hatalom retorikáját és kötelezettségvállalásait használja fel, az államon belüli megosztottság lokalizálására és kihasználására épül, és a szélesebb nyilvánosság támogatásának mozgósítására támaszkodik".[146] Hasonlóan az egykori Német Demokratikus Köztársaság kontextusában elméletileg megfogalmazott "konszenzusos vitatkozás" gondolatához[147], a jogos ellenállás értéke abban rejlik, hogy az államhatalommal és a korrupt állami szervekkel szemben hátrányos helyzetben lévő kínai tiltakozók szaván foghatják az államot, hogy "a saját játékukban verjék meg a hatóságokat".[148]

A jogos ellenállás fogalma kétféleképpen világítja meg a kortárs kínai politika vitás kérdéseinek vizsgálatát. Először is, az államot különösen rétegzettként és széttöredezettként kezeli, amelynek strukturális jellemzője lehetőséget biztosít a társadalmi és politikai vitáknak egy autoriter rendszerben. Másodszor rámutat az állam és a társadalom közötti szimbiózisra még a viták idején is, mivel a vitatott politika számára biztosított lehetőség az államhatalom reprodukciójának alapját is képezi. Például a vidéki ellenállásban a kínai tudósok már azt találják, hogy "azok a tisztviselők és közigazgatási fellebbezők ... együttműködve kenik a kormánygépezetet az új korszakban".[149] Amikor mind a falusiak, mind a helyi káderek megpróbálják kihasználni a köz- és a magánszféra elmosódó határát, a káderek mindig kihasználhatják a személyes kapcsolatokat és a józan észt az államhatalom megvalósítására, ami egyébként a

---

Beágyazott aktivizmus: Milton Park, Abingdon, Oxon; New York: Routledge. Általános szerkesztett könyvekért lásd: Elizabeth J. Perry és Mark Selden (szerk.), 2000, *Chinese Society: Change, Conflict, and Resistance*, London; New York: Routledge; Kevin O'Brien (szerk.), 2008, *Popular Protest in China*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

[146] Kevin O'Brien és Lianjiang Li, 2006, *Rightful Resistance in Rural China*, Cambridge; New York: Cambridge University Press, 2. o.

[147] Jeremy Brooke Straughn, 2005, "Taking the state at its word: the arts of consentful contention in the German Democratic Republic", *American Journal of Sociology*, 110(6), pp. 1598-1650.

[148] Ibid., 1626. o.

[149] Xing Ying, 2000, "Dahe yimin shangfang de gushi: cong 'taoge shuofa' dao 'baiping lishun' (A "nyilatkozat kérésétől" a "kapcsolatok kiegyensúlyozásáig (*baiping lishui*)": egy délnyugat-kínai

vízerőmű területének története)", PhD disszertáció, Kínai Társadalomtudományi Akadémia, 150. o.

lehetetlen vagy nagyon költséges megvalósítani.[150] Bár e felismerések többsége a gazdasági sérelmek által kiváltott társadalmi vitákból ered (pl. elbocsátások, elmaradt nyugdíjak, elégtelen kártérítés a földek elkobzásáért, ingatlanrombolások vagy korrupció a falusi választásokon), ezek az állam-társadalom dinamikára is fényt derítenek a nacionalizmus felemelkedésének és fejlődésének megértésében a mai Kínában. Ennek megfelelően a kínai nacionalizmus tanulmányozása nem választható el ettől a háttérösszefüggéstől, mivel a pártállam uralma alatt a népi politika más formáival együtt létezik.

A pártállam szétválasztása

Ahhoz, hogy megértsük az állam-társadalom dinamikájának mechanizmusait, amelyeken keresztül a társadalmi szereplők egyszerre segítik és korlátozzák a kínai nacionalizmusra vonatkozó követeléseiket, szükség van a kínai pártállam alkotóelemei és a társadalom közötti kapcsolatok, valamint a központi és a helyi hatóságok közötti kapcsolatok megértésére Kínában. Ez a fejezet ezekkel a kérdésekkel foglalkozik.

A reform előtt a Kínai Kommunista Pártot (KKP) a kormánytisztviselők, a munkások és a parasztok uralták. A reformot követő gazdasági és társadalmi differenciálódási folyamatokkal a KKP a társadalmi bázisának bővítése érdekében megpróbált a fejlett termelőerőt és az új kultúrát képviselő új társadalmi rétegeket bekebelezni. 2001-ben az akkori kínai elnök, Jiang Zemin a párt 80. születésnapján kijelentette, hogy "magánvállalkozók, magánvállalkozók, önálló művészek, külföldi vállalatoknál és vegyesvállalatoknál alkalmazott fehérgalléros szakemberek szívesen csatlakoznak a párthoz".[151] Ez a nyilatkozat, valamint a párt kormányzási képességének növeléséről szóló 2004-es határozat a legjobban jelzi a KKP proaktív pragmatizmusát az új körülményekhez való alkalmazkodásban.[152]

---

[150] Liping Sun és Yuhua Guo, 2000, "'Ruanying jianshi': zhengshi quanli feizhengshi yunzuo de guocheng fenxi ('Carrot and stick': process analysis of the informal operation of formal power)", *Qinghua Shehuixue Pinglun (Tsinghua Sociology Review)*, Special Edition, Amoy: Lujiang Publishing Company.

[151] Ming Xia, "The Communist Party of China and the 'party-state'", China Rises Companion, http://www.nytimes.com/ref/college/coll-china-politics-002.html.

[152] David Shambaugh, 2008, *Kína kommunista pártja:* Washington, D.C.: Woodrow Wilson Center

Press; Berkeley: University of California Press.

A kínai pártállam egy autonóm entitás. Nem szabad csupán egy gazdasági vagy társadalmi bázis érdekeit tükröző felépítményre redukálni. Bár a párt (azaz a KKP) és az állam névlegesen különálló, végső soron a KKP irányítja az államot. Ezt a fajta rendszert tipikusan pártállamnak nevezik.[153] Mint minden egypártállamban, a KKP-nak joga van egyetlen politikai pártként kormányt alakítani, betiltva minden ellenzéki pártot. A KKP és a kormány közötti kapcsolat áll tehát Kína politikai rendszerének középpontjában. Általánosságban elmondható, hogy a KKP "vezeti a kormány (a kínaiak által általában "államnak", *guojia-nak* nevezett) munkáját, de a kormánytól elkülönülve marad".[154] Ebben a dolgozatban a KKP (párt), az állam és a pártállam szinonim kifejezésekként használom, amikor a központban lévő nemzeti hatalomra utal. Amikor a helyi szintű hatalomra utal, a helyi kormányzat terminológiát használom.

A kínai kormány névlegesen legfelsőbb törvényhozó szerve a Nemzeti Népi Kongresszus (NPC). Mivel azonban a KKP az 1949-es forradalom sikeréből és nem a jogalkotási folyamatokból eredezteti uralkodói hatalmát, a KKP az, amely meghatározza az NPC számára az irányelveket és a végrehajtandó politikákat, hatalmat gyakorol az NPC Állandó Bizottságának és az alsóbb szinteken dolgozók rutinmunkája felett, kádereket nevez ki a kongresszusok fontos pozícióiba, és hatalmat gyakorol a választási munka felett. Az Államtanács a kínai kormány végrehajtó ága, a kínai igazságszolgáltatási ág pedig inkább a végrehajtó hatalom egyik részlegeként működik. A KKP vezetői egyszerre foglalnak el minden fontos pozíciót a végrehajtó és az igazságszolgáltatási intézményekben. [155] A csúcson a KKP "élén a Politbüro Állandó Bizottsága, a Politbüro és a Központi Bizottság áll .... Tartományi, önkormányzati és megyei szinten hasonló vezető testületek (KKP-bizottságok) és személyzeti irodák működnek.

---

[153] Teresa Wright, 2015, "Párt és állam, vagy pártállam?" Chapter 2 in *Party and State in post-Mao China*, Cambridge; Malden, MA, 2. fejezet: Polity, pp. 18-40.
[154] Susan L. Shirk, 1992, "The Chinese political system and the political strategy of economic reform", 3. fejezet in Kenneth G. Lieberthal and David M. Lampton (szerk.), *Bureaucracy, Politics, and Decision Making in Post-Mao China*, Berkeley: University of California Press, 60. o. p. http://publishing.cdlib.org/ucpressebooks/view?docId=ft0k40035t&chunk.id=d0e59&toc.depth=1&toc.id=d0e59&brand=ucpress.
[155] Sujian Guo, 2001, "The Party-State relationship in post-Mao China", *China Report*, 37(3), 301-

315. o., "A párt és az állam kapcsolata a Mao utáni Kínában".

Az országos, tartományi és megyei kormányok minden hivatalának van egy pártbizottsága."[156]

Bár a KKP a kormány különböző szintjein minden fontos pozíciót kinevezhet és betölthet, a döntéshozatali és politikai végrehajtási folyamatok feletti monopóliuma nem garantált. Bár úgy tűnik, hogy "egységes parancsnoki lánc van a kínai politikai rendszer csúcsán", ahogy Susan Shirk állítja, a KKP és a kormány közötti hatalmi struktúra inkább "a kettő közötti delegációs viszony megnyilvánulása", "nem pedig a párt és a kormány közötti határok hiányának bizonyítéka". [157] Vagyis a KKP "megbízóként", a kormány pedig "ügynökként" jár el. Ez felveti az összes lehetséges megbízó-ügynök problémát ebben a hatósági viszonyban. A KKP hatalma a kormány felett elsősorban azon a hatáskörén alapul, hogy kinevezheti és előléptetheti a kormánytisztviselőket, meghatározhatja az általános politikai irányvonalat és felügyelheti a kormány munkáját, valamint a média ellenőrzése révén átformálhatja az egész társadalom ideológiáját.[158] A KKP azonban soha nem volt képes diktálni és egyesíteni az ügynökök széttöredezett motivációit és érdekeit, amelyek eltérhetnek a pártállamtól mint olyantól (önmagában), sőt, akár ellentétesek is lehetnek vele.

Régebben azt hitték, hogy a központi KKP politikai irányelveit a különböző szinteken feltétel nélkül végre kell hajtani, de az 1980-as évek óta végzett empirikus kutatások szerint ez nem igaz. Inkább "a kínai politikai rendszer csúcspontja alatt a hatalom széttöredezett és széttagolt ... A széttagoltság ráadásul az 1970-es évek végén kezdődő reformok alatt egyre erőteljesebbé vált".[159] Ezért a "racionalitásmodell" előrejelzéseivel ellentétben a politikai eredmények nem "az észlelt politikai problémákra adott összehangolt válaszok, az ideológiai

---

[156] Susan L. Shirk, 1992, "A kínai politikai rendszer és a gazdasági reform politikai stratégiája", 60-61. o., magyarul: "A kínai politikai rendszer és a gazdasági reform politikai stratégiája", 60-61. o.
[157] Ibid., 60. o. (lásd az 1. lábjegyzetet).
[158] Ibid., 61. o.
[159] Kenneth G. Lieberthal, 1992, "Bevezetés: Lieberthal és David M. Lampton (szerk.), *Bureaucracy, Politics, and Decision Making in Post-Mao China*, Berkeley: The 'fragmented authoritarianism' model and its limitations", 1. fejezet in Kenneth G. Lieberthal and David M. Lampton (szerk.), *Bureaucracy, Politics, and Decision Making in Post-Mao China*, Berkeley: University of California Press, 8. o. o.

http://publishing.cdlib.org/ucpressebooks/view?docId=ft0k40035t&chunk.id=d0e59&toc.depth=1&toc.id=d0e59&brand=ucpress.

a mindenkori politikai döntéshozók hajlamai".[160] Ahogy Lieberthal és Oksenberg érvel, a racionalitási modell figyelmen kívül hagyja a kínai vezetés korlátait, nem veszi figyelembe a korlátozott információt, a vezetők értékpreferenciáinak kétértelműségét és ambivalenciáit, valamint azt az időnyomást, amellyel az alternatívák értékelése során szembesülnek. Emellett figyelmen kívül hagyja "a hatalomra való törekvést és a hatalomért folytatott küzdelmet, mint a politika alapvető érdekét", és kritikátlanul elfogadja azt az elképzelést, hogy "a politikát elsősorban a csúcson alakítják".[161]

A KKP számára egyszerűen soha nem létezett "a társadalmat zökkenőmentesen irányító, összetartó vezetői csoport", még Mao Ce-tung karizmatikus vezetése alatt sem. A politikai konfliktusok és feszültségek inkább végig jelen voltak a kommunista Kínában.[162] A Mao-korszak vége és a reformok kezdete bonyolította a széttagoltság és a széttagoltság problémáját. A Szovjetunióval összehasonlítva, amely centralizáltabb volt, mert a sztálini tisztogatások megtizedelték a regionális szintű politikai eliteket, a KKP megalakulása óta a tartományi szinten mutatkozó ereje lehetőséget biztosított a reformorientált vezetés számára, hogy a közigazgatási decentralizáció útjára lépjen.[163]

A reform előtt a KKP a párt "vezető csoportjaira" vagy "frakcióira" (*dang zu*) támaszkodott, amelyeket minden kormányzati ügynökségben létrehoztak a kormányzati intézkedésekkel kapcsolatos információk megszerzésére és az ügynökség munkájának irányítására. E megállapodás értelmében a KKP "valójában a kormány helyébe lépett", és "a párt és a kormány közötti szervezeti határok elmosódtak".[164] A KKP és a kormány közötti elmosódott kapcsolat az 1980-as években kezdett megváltozni, mert "a döntéshozatali hatáskörök decentralizálása kulcsfontosságú reformkezdeményezés volt", amellyel "Peking arra törekszik, hogy

---

[160] Ibid., 12. o.
[161] Ibid., 13. és 17. o.
[162] Kenneth Lieberthal és Michel Oksenberg, 1988, *Politikai döntéshozatal Kínában:* Princeton: *Leaders, Structures, and Processes: Leaders, Structures, and Processes:* Princeton University Press, p. 7.
[163] Susan L. Shirk, 1992, "A kínai politikai rendszer és a gazdasági reform politikai stratégiája", 82. o.
[164] Susan L. Shirk, 1992, "The Chinese political system and the political strategy of economic

reform", 62-65. o., "A kínai politikai rendszer és a gazdasági reform politikai stratégiája". Shirk szerint "a párt vezető csoportja egy kormányhivatalon belül sokkal erősebb, mint a pártbizottság ... A pártbizottság csak a párttagok életét és gondolatait felügyeli az adott ügynökségen belül. De a párt vezető csoportjának hatalma van a párton kívüli bürokraták és a párttagok felett is".

inkább az alsóbb szintekkel együttműködve, mintsem hogy diktáljon nekik".[165] Ezért "[a] Párt több felelősséget delegált a kormányzati bürokráciára, különösen a gazdaságpolitikai döntéshozatalban... Tartományi szinten megszüntették a párt szakosodott osztályait, amelyek átfedésben voltak a megfelelő kormányhivatalokkal".[166] A kényszer alkalmazásának csökkentésével, a megvalósíthatósági tanulmányok hangsúlyozásával, a kormányzati szervek önfenntartásra való ösztönzésével, az ideológia mint ellenőrzési eszköz használatának lazításával és a személyzeti irányítás decentralizálásával ezek a reformok "fokozott alkudozást eredményeztek a kínai bürokratikus rendszerben".[167]

Az alkufolyamatok a kormányhivatalokat és a kormányzat alacsonyabb szintjeit a delegálás ügynökeiből érdekelt felekké alakították át, mivel a különböző szerveket "kölcsönös vétójoggal" ruházták fel a projektek fejlesztéséhez szükséges konszenzus keresése során. "Ez a konszenzus viszont kiterjedt és gyakran bonyolult alkukat igényelt, amelyeket különböző típusú alkudozási stratégiák segítségével kellett megkötni".[168] Ez a széttagoltság és decentralizáció helyi protekcionizmushoz, a hatalom intézményesülésének elaprózódásához és burjánzó korrupcióhoz is vezetett, ami árthatott a pártállam jólétének és kormányzásának egyaránt. A tárcaszinteken a különböző közigazgatási osztályok egyszerre törvényvégrehajtók és törvényhozók. Mivel a közigazgatási szervek "hatáskörébe tartozik az NVB és az Államtanács által kihirdetett általános jogi rendelkezések értelmezése és végrehajtása", a közigazgatási osztályok arra ösztönözve vannak, hogy de facto jogalkotási hatáskörüket saját érdekeik legalizálására használják. Néha "mérlegelési jogkörükkel olyannyira visszaélnek, hogy az már törvénysértéssé válik".[169] Helyi szinten a helyi önkormányzatok sokkal nagyobb hatalmat kaptak a helyi gazdaság és erőforrások felett, valamint sokkal nagyobb felelősséget a közszolgáltatások nyújtásában. A gazdasági bevételek jelentős regionális eltérései miatt sok helyi önkormányzat elegendő adóalap nélkül

[165] Kenneth G. Lieberthal, 1992, "Bevezetés: A "töredezett autoritarianizmus" modellje és korlátai", 6. o.
[166] Susan L. Shirk, 1992, "The Chinese political system and the political strategy of economic reform", 65-66. o., "A kínai politikai rendszer és a gazdasági reformok politikai stratégiája".
[167] Kenneth G. Lieberthal, 1992, "Bevezetés: A "töredezett autoritarianizmus" modellje és korlátai", 9. o.
[168] Ibid.

[169] Guangbin Yang, 2014, "Decentralization and central-local relations in reform-era China", Chapter 8 in Kenneth G. Lieberthal, Cheng Li and Yu Keping (eds.), *China's Political Development: Chinese and American Perspectives (Kínai és amerikai perspektívák)*, pp. 259-260.

működésük finanszírozása érdekében a közszolgáltatások csökkentésére vagy a gazdákra kivetett önkényes adók és illetékek kivetésére fordultak, ami a pártállam számára a konfliktusok és viták egyik fő forrása volt.[170]

A kormányzó hatalom széttagoltsága és decentralizációja ellenére nem pontos az a következtetés, hogy a reformkorszakban a pártállam általában véve meggyengült. Íme három a legfontosabb okok közül. Először is, a kínai vezetés általános stratégiája, hogy a reformkezdeményezéseket a "tartományoknak való kijátszással", a helyi tisztviselők ösztönzésével és a rivális vezetők által ellenőrzött központi bürokrácia megkerülésével hajtja végre. Ez a Deng Xiaoping által bevezetett radikális költségvetési decentralizáció és számos más, az 1980-as években bevezetett reformpolitika mögött álló logika. Egy szóval: "a közigazgatási decentralizáció a gazdasági reform politikai stratégiájának kulcsfontosságú elemévé vált".[171]

A kulturális forradalmat éppen befejező kínai kommunista rezsim számára sürgetőbb volt olyan kormányzati funkciókat ellátni, mint a gazdaság fejlesztése és a közjavak és közszolgáltatások biztosítása, mint a korrupció megfékezése és a hatalom központosítása a gazdasági szférában. Utólag az is nyilvánvaló, hogy a gazdasági növekedés és stabilitás biztosítása volt a jelenlegi rendszer egyik alappillére. A helyi politikai rendszerekben, amelyeket a hatalom széttagoltsága és a jogállamiság hiánya jellemez, a patronázshálózatok olyan funkciókat láttak el, amelyeket a professzionális modern bürokráciák az átmenet bizonyos időszakaiban nem tudtak ellátni. Bár a helyi tisztviselőknek a pártállamtól önmagában eltérő, sőt azzal ellentétes, egymással versengő érdekeik vannak, az állami hatalomhoz való hozzáférésért folytatott versengés és a KKP alapvető politikai diktátumainak való megfelelés során a pártfogói hálózatok a hivatalok közötti koordinációt, a finanszírozás mozgósítását, a projektek végrehajtását és a helyi kormányzás megkönnyítésére szolgáló kiegészítő szabályrendszer biztosítását is szolgálják.[172]

---

[170] Ben Hillman, 2014, "Bevezetés: In: *Patronage and Power: Local State Networks and Party-State Resilience in China*, Stanford, California: Stanford University Press, pp. 1-12.
[171] Susan L. Shirk, 1992, "The Chinese political system and the political strategy of economic reform", 82-84. o., "A kínai politikai rendszer és a gazdasági reform politikai stratégiája".
[172] Ben Hillman, 2014, "Bevezetés: Hillman, Hillman: A helyi állam tanulmányozása Kínában".

Másodszor, bár a döntéshozatali folyamatokat és a szakpolitikák tényleges végrehajtását "jelentős mértékben" befolyásolja a decentralizáció és a bürokrácia széttagoltsága, a rendszer mégis megőrizte "a koherencia fontos elemeit". A kutatási folyamatok, a viták és az alkudozások hozzájárultak olyan "politikai közösségek" kialakulásához, amelyek bizonyos projektekre és kérdésekre épülnek, és amelyek átívelnek a hivatalos bürokratikus vonalakon. Általánosságban elmondható, hogy a központi hatóság nem "tehetetlen", a bürokráciák részlegei nem "képtelenek az együttműködésre", és a helyi szervek nem "mindenhatóak".[173] Egyszerűen csak arról van szó, hogy a kommunista Kínában, akárcsak a liberális demokráciákban, az uralkodó hatóságot a bürokratikus politika és a politikai rendszer struktúrái és folyamatai által jellemzett informális hálózatok korlátozzák.

Végül, de nem utolsósorban, a decentralizáció szintje és intenzitása a politikai és gazdasági szférában egyenlőtlen. Nagy vonalakban Kína nemzeti politikai szervezetei hat funkcionális klaszterbe sorolhatók: gazdasági bürokrácia, propaganda- és oktatási bürokrácia, szervezési és személyzeti bürokrácia, polgári kényszerítő bürokrácia, katonai rendszer és a kommunista párt területi bizottságai. [174] A decentralizáció stratégiai kezdeményezése többnyire bizonyos klaszterekben történt, amelyek a piacra támaszkodva növelhetik a hatékonyságot és a bevételeket. Ezért egyes tudósok a kínai rendszert "politikai centralizmus és gazdasági föderalizmus"[175] vagy "föderalizmus az egységes államban" néven jellemzik.[176]

Más klaszterekben, például Kína katonai rendszerében a KKP és a klaszter közötti kapcsolat centralizáltabb. A Népi Felszabadító Hadsereg (PLA) közvetlenül a KKP-nak van alárendelve, és vezető testülete egyenrangú a végrehajtó hatalmi ággal. A PLA nemcsak a külső fenyegetésekkel szembeni biztonságszolgáltatóként funkcionál, hanem a belpolitikai rivalizálásban is részt vett a történelem során a

[173] Kenneth G. Lieberthal, 1992, "Bevezetés: A "töredezett autoritarianizmus" modellje és korlátai", 9-10. o., 9-10. o., "The 'fragmented authoritarianism' model and its limitations".
[174] Ibid., 2-3. o.
[175] Guangbin Yang, 2014, "Decentralization and central-local relations in reform-era China", 265.

o.[176] Susan L. Shirk, 1992, "The Chinese political system and the political strategy of economic reform", 82. o.

kommunista Kína. [177] A PLA és a KKP közötti kapcsolat létfontosságú a kínai pártállam túlélése szempontjából. Mint más kommunista hadseregekben, "a hadsereg és az uralkodó kommunista párt között alapvető szimbiózis van". Bár néha a KKP nagyobb ellenőrzést gyakorol a PLA felett, máskor pedig a PLA politikailag határozottabbá válik, "az alapvető szimbiózis miatt a hadseregek általában nem szerveznek államcsínyeket az uralkodó pártjuk ellen (bár részt vehetnek a párton belüli frakcióközi manőverezésben)".[178]

A korai reformidőszak gazdasági kezdeményezéseivel ellentétben a PLA legfontosabb szervezeti reformja az 1980-as években a recentralizáció irányába tett lépések voltak. "[A] tizenegy katonai régiót hétbe olvasztották össze annak érdekében, hogy javítsák a pekingi vezérkari főosztálytól származó parancsnokság és ellenőrzés központosítását... a Központi Katonai Bizottság (CMC) elrendelte, hogy minden fő és regionális erőegységet a GSD ellenőrzése alá helyezzenek (ez utóbbiakat korábban a katonai regionális parancsnokok irányították). Ennek eredményeként minden dandár méretű vagy annál nagyobb erő mozgatását külön a GSD-nek kell engedélyeznie, és semmilyen esetben sem lehet csapatokat a katonai régiók határain keresztül mozgatni a CMC jóváhagyása nélkül"." [179] Ráadásul a PLA 1980-as évek óta tartó, évtizedes kereskedelmi tevékenységét a CMC 1998-ban hivatalosan leállította.[180] A PLA elszámoltathatóságának kérdése a KKP helyett az állam felé először az 1980-as években került vitába, és 1997-ben került újra napirendre, amikor az Országos Népi Kongresszusban elfogadták a nemzetvédelmi törvényt. [181] Ezek a kezdeményezések azonban soha nem kérdőjelezték meg a KKP alapvető ellenőrzését a PLA felett, a tisztikar folyamatos professzionalizálódása és a PLA feletti kormányzati hatalom törvényi szabályozására irányuló erőfeszítések ellenére.[182]

---

[177] Kenneth G. Lieberthal, 1992, "Bevezetés: A "töredezett autoritarianizmus" modellje és korlátai", 3. o., 3. o.
[178] David Shambaugh, 2002, *Modernizing China's Military:* Berkeley: Berkeley: University of California Press, 12. o.
[179] David Shambaugh, 1999, "The People's Liberation Army and the People's Republic at 50: reform at last," *The China Quarterly*, No. 159, Special Issue: The People's Republic of China after 50 Years (A Kínai Népköztársaság 50 év után), 664. o., 664. o.
[180] Ibid., 664-665. o.
[181] David Shambaugh, 1999, "A Népi Felszabadító Hadsereg és a Népköztársaság 50 évesen: végre reformok", 667. o.

[182] David Shambaugh, 2002, *Modernizing China's Military: A kínai hadsereg modernizálása*: *Fejlődés, problémák és kilátások,*

Az elmúlt években néhány új elem a PLA és a KKP közötti kapcsolatok alakulásáról szóló elmélkedés hullámát indította el. Gyakran jelentek meg jelentések a PLA állítólagos, civil felhatalmazás nélküli akcióiról, a pártvezetők kegyeit keresi a hadsereggel, és a PLA tisztjeinek egyre nagyobb nyilvánosságot kapnak a nyílt médiában. Ezek a változások megosztották a kínai politika megfigyelőit. Míg egyesek ezeket a tendenciákat a PLA növekvő befolyásának tulajdonítják a politikai kérdések széles körében, Saunders és Scobell úgy véli, hogy a PLA befolyását a kínai politikaformálásra túlbecsülték. Ez a vita azonban nem tér el attól az alapvető konszenzustól, hogy a PLA továbbra is "párthadsereg", amely inkább a KKP, mint a kormány (pl. az Államtanács és az Országos Népi Kongresszus) utasításaira reagál.[183]

Annak ellenére, hogy a PLA párthadsereg maradt, a PLA és a KKP kapcsolataiban bekövetkezett strukturális változások - mint például a KKP vezetésének változó jellege, a polgári és a katonai elit kettéválása, a tisztikar professzionalizálódása és a katonai vállalati identitás kialakulása, az új utak és az aktív véleménypiac megjelenése - hatással voltak a PLA politikai döntéshozatalban betöltött szerepére és a PLA mozgásterére. Ezért még Saunders és Scobell is elismeri, hogy a mai PLA nagyobb befolyással rendelkezik katonai kérdésekben, és aktívabban részt vesz a vegyes civil-katonai kérdésekkel kapcsolatos politikai vitákban, miközben a politikai kérdésekben csökkent a befolyása.[184] Saunders és Scobell számára az a probléma, hogy a kérdések természetét a valós világpolitikában nem olyan könnyű megítélni, mint az akadémiai vitákban. Különösen a köztes kategória (azaz a vegyes civil-katonai kérdések) széleskörű, amely a legnagyobb figyelmet érdemli a kínai politikaalkotás pluralizmusának idején, amikor az informális és közvetett csatornák nagyobb befolyással és autonómiával ruházzák fel a PLA-t és tisztikarát az operatív szintű és nem hagyományos eszközökkel történő befolyásolásban. You Ji kínai katonai szakértő azt is megállapítja, hogy a külügyek terén finom munkamegosztás van a Külügyminisztérium (MoFA) között.

Berkeley: University of California Press, pp. 51-54.

[183] Phillip Saunders és Andrew Scobell (szerk.), 2015, *PLA Influence on China's National Security Policymaking*, Stanford, California: Stanford University Press, pp. 1-2.

[184] Phillip Saunders és Andrew Scobell, 2015, "Bevezetés: Phillip Saunders és Andrew Scobell (szerk.), *PLA Influence on China's National Security Policymaking*, Stanford, California: Stanford

University Press, pp. 1-30.

és a PLA, az előbbi az általános külügyekért és a napi diplomáciáért, az utóbbi pedig a biztonsági/katonai vonatkozású külügyekért felelős. A probléma azonban az, ahogy ő is elismeri, hogy ez a diplomáciai kérdésekkel kapcsolatos munkamegosztás vékony, és a kívülállók számára nehezen elhatárolható.[185] Ezért, még ha a PLA stratégiai szinten nem is tér el a pártvonalától, valószínű, hogy a PLA befolyása átlépi a vékony megosztottságot, és megzavarja a status quót. Ahogy Eric Hagt érvel, a PLA stratégiai célokra való összpontosítása megnehezítheti az általános kínai diplomáciát, és a külpolitikai apparátuséval nem összeegyeztethető eredményeket hozhat.[186]

[185] You Ji, 2014, "The PLA and diplomacy: unraveling myths about the military role in foreign policy making," *Journal of Contemporary China*, 23(86), pp. 236-54.
[186] Eric Hagt, 2015, "The rise of PLA diplomacy", 8. fejezet in Phillip Saunders and Andrew Scobell (szerk.), *PLA Influence on China's National Security Policymaking*, Stanford, California: Stanford University Press, pp. 218-247.

3. fejezet A háborús szenvedésekkel kapcsolatos versengő igények: Kínai áldozatok, értelmiségiek és a állam.

Feltételezhető, hogy a kínai társadalomban a 2nd kínai-japán háború (1937-1945, más néven a kínai japánellenes ellenállási háború) háborús szenvedéseit már el kellett volna felejteni, hiszen a háború befejezése óta hat évtized telt el. E feltételezés logikáját követve természetesnek tűnik, hogy az utóbbi években a háborús szenvedésekkel kapcsolatos növekvő követelések nem magyarázhatók meg ésszerűen, hacsak nem a kínai kormányzat által előidézett és manipuláltak. A KKP hazafias kampányában ugyanis, amely a kommunizmus összeomlása utáni ideológiai vákuumot próbálja kitölteni, az egyik fő téma a kínai nép háborús szenvedéseinek hangsúlyozása a japánellenes háborúban.

A kommunista ideológia összeomlása után, különösen az 1989-es Tiananmen-válság után, a KKP a nacionalizmust ideológiai eszközként használta fel, hogy újraépítse uralma legitimitását.[187] Ez a felülről lefelé irányuló folyamat nem csak instrumentális, hanem konstruktív is. A pártállam aktívan részt vett a történelem kollektív emlékezetének, különösen a japánellenes háború traumatikus emlékezetének újraalkotásában. Ebben a folyamatban a hivatalos történelem beszámolója a kor politikai szempontjai szerint változott. [188] A háború egyes aspektusainak szelektív hangsúlyozása és mások elhanyagolása révén Kína emlékezete a japánellenes háborúról átformálódott.[189]

Az elmúlt években a japánellenes háborúra való új emlékezés a kínai nacionalizmus hajtóerejévé vált, amely a kínai nép áldozattá válására épül. Yinan He szerint ez a jelenség az "elit mítoszteremtés" elméletével magyarázható.[190]. Amint azt cikke alcíme, "Elit mítoszteremtés, tömegreakció és a kínai-japán kapcsolatok" is sugallja, a politikai elit az, aki

---

[187] Suisheng Zhao, 2004, *A Nation-State by Construction*; Christopher Hughes, 2006, "After 1989: Nationalism and the new global elite", 2. fejezet a *Chinese Nationalism in the Global Era* című könyvben, 42-69. oldal.

[188] James Reilly, 2011, "Remember history, not hatred: collective remembrance of China's war of

resistance to Japan," *Modern Asian Studies*, 45(2), pp. 463-90.
[189] Parks Coble, 2007, "Kína "új emlékezete" a japánellenes ellenállási háborúról, 1937- 1945".
[190] Yinan He, 2009, *A megbékélés keresése*.

domináns szerepet játszanak az új mítosz megalkotásában, míg a többi társadalmi szereplőre passzív és differenciálatlan "tömegként" tekintenek, amely "reagál" az elit mítoszteremtésére.[191]

Ez a fejezet a fentiek mindkét mítoszával szemben érvel. Egy kínai vidéki közösségben végzett eredeti terepmunkán keresztül először is azt mutatja be, hogy a háborús szenvedésnek saját élete van. Sokkal tovább él a kínai társadalomban, mint azt feltételezzük. Másodszor, a japánellenes ellenállási háború új emlékezetének kialakulása nem egy szűken felülről lefelé irányuló folyamat. Nem a kínai politikai elit kezdeményezte, és nem is a kínai politikai elit uralta. Ehelyett a kínai háborús áldozatok, az értelmiségiek és az állam közös erőfeszítései révén a kortárs kínai nacionalizmus a kínai nemzetnek a japánellenes háborúban betöltött áldozati szerepére épült újra.

Állam-társadalom dinamikák a háború új emlékezetének előállításában

A háborúról való új emlékezet kialakulásának folyamata két olyan jellemzőt hordoz, amelyet érdemes megjegyezni a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedésének megértéséhez, és amelyet a meglévő szakirodalom elhanyagolt. Először is, az új emlékezetet létrehozó szereplők különböző és néha konfliktusos értelmezéseket, értelmezéseket és igényeket fogalmaznak meg a kínai nacionalizmusról. Bár a KKP hazafias kampányában hangsúlyozzák a japánellenes háborúban elszenvedett kínai szenvedést, a háborús szenvedésre vonatkozó állítások nagyon különböző eredetűek, indítékúak és jelentésűek, amelyek végső soron mind hozzájárulnak a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedéséhez. Pontosan az ilyen eltérések megléte miatt, és nem annak ellenére, a kínai nacionalizmus a politikai mozgósítás sikeres ideológiájává válik, ami máskülönben nem vált volna lehetővé a pártállami propaganda révén.

A pártállam a japán háborús bűnöket és a kínai nép háborús szenvedéseit a tömegek mozgósításának hasznos eszközének, a politikai legitimitás jó forrásának és a nemzetközi tárgyalásokon alku tárgyának tekinti. Fő célja az, hogy

[191] Yinan He, 2007, "Emlékezés és felejtés a háborúról: az elit mítoszteremtése, a tömegek reakciója és a kínai-japán kapcsolatok, 1950-2006".

monopolizálja a japánellenes nacionalizmus eszközét, és a lehető legrugalmasabb módon tartsa fenn a Japánnal való kapcsolatait, ne pedig a japán kormánytól kérjen helyreigazítást a kínai nép számára. Ezért a KKP a propagandában igyekezett életben tartani a kínai-japán barátság témáját. Azzal, hogy a háborús bűnöket és annak tagadását egy maroknyi japán jingoistára és jobboldalira hárítja, megerősíti a "katonai klikk mítoszát", miszerint a japán kormány és a japán nép többsége nem viselt felelősséget a háborúért. Pontosan ez volt az a mítosz, amelyet az 1950-es években a japán konzervatív elit alkotott,[192] akik megpróbálták tisztára mosni Japán háborús múltját és a politikai és gazdasági elit háborús felelősségét.

A háborús szenvedésnek ez a diskurzusa azonban nem az, amit a közbeszéd elfogad. A reform utáni korszakban az állam már nem képes monopolizálni a háborús szenvedés felhasználását politikai programjának előmozdítására. Más szereplők, különösen az értelmiségiek és a helyi aktivisták, a kínai ellenállási háború népi emlékezetének megváltoztatásában jelentős szerepet játszanak. Ők segítenek abban, hogy a vidéki közösségek hallatlan háborús szenvedését a nemzeti közönség elé tárják. Az értelmiségiek igénye a háborús szenvedésről eltér mind az állami, mind a helyi aktivistákétól. Egyrészt a moralizálás retorikája ütközik az állami nacionalizmus diskurzusával, mivel a polgári jogokat és az emberiességet hangsúlyozzák. Másrészt retorikájuk szintén ütközik a szubalternisták közösségi érdekeivel, akik nagyobb hangsúlyt fektetnek az anyagi kárpótlásra. A helyi aktivisták általában erős emberek vagy olyan rátermett férfiak, akik a közösségben politikai tőkében, társadalmi hálózatokban vagy intellektusban leleményesek. Számukra a fő szempont, hogy figyelmet és jogorvoslatot keressenek közösségük számára.

A második jellemző az, hogy bár ezek a felfogások, értelmezések és állítások eltérőek és egymással versengenek, ez nem feltétlenül vezet ahhoz a naiv következtetéshez, hogy a helyi aktivisták (beleértve a háború áldozatait is) és értelmiségiek elkötelezettsége a hiteles és autonóm "alulról jövő" dinamikák és érzelmek képét mutatja. A létrehozott és reprodukált történelmi emlékek még mindig hordozzák a

[192] Yinan He, 2011, "Compararing postwar (West) German-Polish and Sino-Japanese reconciliation: a bridge too far?", *Europe-Asia Studies*, 63(7), pp. 1157- 1194.

a pártállam nyomai.

Ennek két oka van. Egyrészt ezek a nacionalista aktivisták olyan autoriter környezetben élnek, ahol a másként gondolkodók hangjának nyilvános kifejezési lehetőségei korlátozottak. Ennek következtében a társadalmi szereplők lehetősége, hogy versenyre keljenek az állammal, bizonyos mértékig azon múlik, hogy képesek-e megragadni az állam által propagált diskurzust saját követeléseik előmozdítása érdekében. Ez a "kölcsönös elfogás" dinamikája. Míg az államot a társadalmi szereplők foglyul ejtik, hogy elkötelezze magát amellett, amit az állami propagandában szájbarágósan hangoztat, addig a társadalmi szereplők által megfogalmazható állításokat is az állam által propagált állítások foglyul ejtik.

Ez a dinamika a vitatott politika különböző formáiban is megfigyelhető. A kortárs kínai vidéki ellenállás tanulmányozása során O'Brien és Li a "jogos ellenállás" fogalmát javasolja a társadalmi tiltakozók és az államapparátus közötti ilyen dinamika leírására. Ez "a népi tiltakozás egy olyan formája, amely az engedélyezett csatornák határának közelében működik, a hatalom gyakorlásának megfékezésére a hatalmasok retorikáját és kötelezettségvállalásait használja fel, az államon belüli megosztottság lokalizálására és kihasználására épül, és a szélesebb nyilvánosság támogatásának mozgósítására támaszkodik".[193] A Straughn által kidolgozott "konszenzusos vitatkozás" gondolata hasonló fogalmi eszköz. Mint megállapítja, az egykori Német Demokratikus Köztársaságban (NDK) "a régi rendszer alatt léteztek különböző nem radikális vitagyakorlatok... amelyek a *beleegyezés* performanszait használták az állami direktívák megtámadására".[194]

Mindkét fogalom lényege, hogy egy autoriter rendszerben a másként gondolkodók - annak ellenére, hogy az államhoz való hatalmi viszonyukban hátrányos helyzetben vannak - a kormányzat által propagált (de a gyakorlatban nem garantált) jogosítványokhoz, központi politikákhoz, értékekhez, elvekhez vagy precedensekhez folyamodhatnak, hogy tiltakozzanak a hatalommal való visszaélés ellen a kormányzás során, és megvédjék jogaikat. Mindkét koncepció természete az államot az államnak tekintő

[193] Kevin O'Brien és Lianjiang Li, 2006, *Rightful Resistance in Rural China*, New York: Cambridge University Press, 2. o.
[194] Jeremy Brooke Straughn, 2005, "'Taking the state at its word': the arts of consentful contention in the German Democratic Republic," *American Journal of Sociology*, 110(6), p. 1599.

szót, hogy "a hatóságokat a saját játékukban győzzék le". [195] Valójában az ezekben a koncepciókban feltárt dinamikus mechanizmus univerzálisan alkalmazható, és túlmutat a szocialista vagy tekintélyelvű politikai kontextusokon. Ide tartozik, hogy csak néhányat említsünk, a tartózkodási jogokért küzdő feketék vitatott politikája az apartheid Dél-Afrikában, az egyenlő bérért kampányoló munkásoké a modern Egyesült Államokban, a brit gyarmati uralom előestéjén jogorvoslatot kereső parasztoké Egyiptomban, és számos eset a császári és köztársasági Kínában.[196]

Azonban az állam szavahihetőségének ára is van, mert nem csak teret ad az embereknek, hogy más hangot adjanak, hanem erősíti a pártállam termelő erejét is. Ahogy Elizabeth Perry rámutat, a vitatott politika a jobboldali ellenállás formájában inkább erősíti, mint gyengíti a hagyományos kínai "jog" fogalmát, amelyből hiányzik a modernitás ellenhegemón tudata.[197] Ying Xing kínai szociológus ennél egyszerűbben fogalmaz. Azt állítja, hogy egy ilyen dinamika felfedi, hogyan elégíti ki a kínai állam "a kormányzó hatalom titkos igényét" azáltal, hogy a vidéki ellenállást a hatalom reprodukciójának mechanizmusává alakítja. Ennek a mechanizmusnak az alapja az állam intézményi felépítése a népi kommunák sikertelen kísérletét követően. "Azok a hivatalnokok és közigazgatási fellebbezők azok, akik az új korszakban együttműködve kenik a kormányzó gépezetet".[198] Ying nézete lehet, hogy radikális, de nem alaptalan.

A második ok, amiért a reprodukált történelmi emlékek még mindig viselik a nyomát a

---

[195] Ibid., 1626. o.

[196] Dél-Afrika és az Egyesült Államok esetét lásd Kevin O'Brien és Lianjiang Li, 2006, *Rightful Resistance in Rural China*, 16-23. o., Dél-Afrika és az USA esetét lásd Kevin O'Brien és Lianjiang Li, 2006. Egyiptom esetére lásd John Chalcraft, 2005, "Engaging the state: peasants and petitions in Egypt on the eve of colonial rule," *International Journal of Middle East Studies*, 37(3), pp. 303-325. A császári és köztársasági Kína esetére lásd Elizabeth J. Perry, 2010, "Popular protest in China: playing by the rules", 1. fejezet in Joseph Fewsmith (szerk.), *China Today, China Tomorrow: Domestic Politics, Economy, and Society, Lanham*, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, 11-28. oldal.

[197] Elizabeth J. Perry, 2008, "A "jogok" kínai koncepciói: Menciustól Maóig - és most". *Perspectives on Politics*, 6(1), pp. 37-50.

[198] Xing Ying, 2000, "Dahe yimin shangfang de gushi: cong 'taoge shuofa' dao 'baiping lishun' (A "nyilatkozat kérésétől" a "kapcsolatok kiegyensúlyozásáig (*baiping lishui*)": egy délnyugat-kínai vízerőmű területének története)", PhD disszertáció, Kínai Társadalomtudományi Akadémia, 149-150. o.

A pártállamokra a Mao-korszak politikai diskurzusa, gyakorlata és kultúrája mélyen hatott. Vagyis, függetlenül a nacionalista aktivisták és a tekintélyelvű állam közötti dinamikától a reform utáni korszakban, a történelmi emlékek reprodukálásának folyamata a kínai társadalomban nem választható el a múlttól. Valójában a japánellenes ellenállási háborúban elszenvedett kínai szenvedésekkel kapcsolatos, egymással versengő állítások történelmi gyökerei a Mao-korszak politikai kampányaiban gyökereznek.

A maoista években a japán atrocitásokat és a kínai nép háborús szenvedéseit a KKP a hidegháború geopolitikai számításai miatt szándékosan lekicsinyelte. A japán háborús bűnösöket tömeges kegyelemmel ítélték el. A tudósok és a nyilvánosság nem férhettek hozzá a háborús atrocitásokról szóló feljegyzésekhez. A közvéleményben az ilyen politikával szembeni ellenvetéseket elfojtották.[199] Az 1950-es években, miközben a KKP megpróbálta meggyőzni a kínai népet, hogy "hagyjuk a múltat a múltban", a[200] Japán a háború utáni korai időszakban a háborús bűnök és felelősségek szépítésével foglalkozott, amelynek folyamatát a Liberális Demokrata Párt (LDP) és a Kína megszállásának megszervezésében részt vevő konzervatív elit uralta.[201] Az 1950-es évek elejétől az 1960-as évek közepéig Japán hivatalos politikája következetesen nem kért bocsánatot.[202]

Azonban az, hogy a maoista években az államnak nem volt szándéka és tevékenysége a kínai nép háborús szenvedéseinek hangsúlyozására és orvoslására, nem jelenti azt, hogy a háborús szenvedések feledésbe merültek volna a kínai társadalomban. A meglévő szakirodalomban a kutatási napirend egy kérdésre irányul: miért emlékszik a kínai nép még mindig a 2nd kínai-japán háború traumatikus élményére a háború befejezése óta eltelt hat évtized után. Sajnos ez nem egy érvényes kutatási kérdés, mert nem empirikus feltevésből indul ki. Figyelmen kívül hagyja, hogy a traumatikus tapasztalatok és a háborús szenvedés, akárcsak a gazdagság és a hatalom, minden társadalomban egyenlőtlenül oszlik meg.

[199] Justin Jacobs, 2011, "Preparing the people for mass clemency: the 1956 Japanese war crimes trials in Shenyang and Taiyuan," *The China Quarterly*, No.205, pp. 152-172.

[200] Ibid., 152. o.
[201] Yinan He, 2011, "A háború utáni (nyugat)német-lengyel és kínai-japán megbékélés összehasonlítása: túl messzire vezető híd?".
[202] Jennifer Lind, 2009, "Apologies in international politics", *Security Studies*, 18(3), pp. 517-56.

A japánellenes ellenállási háborúban Kína leginkább háború sújtotta területe a hatalmas vidéki régiókban volt, nem pedig a nagyvárosokban, ahol az erőforrások bősége és a tömeges bevándorlás miatt gyorsabb volt a háborús szenvedésekből való rehabilitáció. Ezért a traumatikus háborús tapasztalatok káros hatásai tartósabbak voltak Kína vidéki társadalmában, ahol a megélhetés, a mindennapi élet és a lakosok társadalmi hálózatai sokkal sebezhetőbbek voltak a háborús pusztítással szemben, mint a nagyvárosok kiváltságosabb társadalmi csoportjaiban.

Ez kihívást jelent a kínai nacionalizmusban a háborús szenvedésre való új emlékezéssel kapcsolatos hagyományos ismereteinkkel szemben. A legtöbb létező szakirodalomban két dolog összemosódik: a háborús szenvedés kifejezése és az arra való emlékezés. Egyszerűen fogalmazva, az, hogy a háborús szenvedés kifejezését egy társadalomban hosszú időn keresztül elfojtották, nem jelenti azt, hogy a háborús szenvedést ugyanezen időszak alatt elfelejtették egy társadalomban. Különösen azért, mert mind a háborús szenvedés, mind a belőle való felépülés eszközei egyenlőtlenül oszlanak meg, a háborús szenvedésnek saját élete van, és tovább él egyes alpopulációkban, mint másokban, míg a maoista években nemzeti szinten nem fejeződött ki.

A háborús szenvedések hiánya a történelmi feljegyzésekben a forradalom utáni első években csak egy dolgot tükröz: azt, hogy a pártállam monopolizálta a nemzeti emlékezet írásos feljegyzéseit, és az értelmiségiek - akarva vagy akaratlanul - összeesküvők voltak ebben a monopóliumban. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a háborús szenvedést ne őrizhetné meg a kínai nép különböző nem hivatalos és íratlan módon.

A történelmi tanulmányok már most is azt mutatják, hogy a szubalternek megvannak a maguk módszerei a történelmi emlékezet életben tartására. 1958 és 1962 között a nagy éhínség vidéki kínaiak millióinak életét tizedelte meg. Bár a halálos áldozatok számát a hivatalnokok eltussolták, a szenvedésre való emlékezés túlélte az állam eltussolási akcióját. A pusztító hatásokra jóval az 1960-as évek eleje után is emlékeztek,[203] mert az éhínség idején a nyomorúságnak az egyszerű emberekre gyakorolt káros hatásait nem lehetett könnyen megemlíteni.

[203] Dali Yang, 1996, *Baleset és reform Kínában:* Stanford, Kalifornia: *State, Rural Society, and Institutional Change since the Great Leap Famine*, Stanford, Calif: Stanford University Press.

elmosott. Az embereket kegyetlenül megalázták, a maradandó sérülésekig verték, arra kényszerítették őket, hogy szexszel kereskedjenek, eladják gyermekeiket, és elveszítsék családjukat.[204] Az ilyen pusztítás emlékét az áldozatok egész életükben nem tudják elfelejteni, és ha a körülmények lehetővé teszik, valószínűleg az utódaikra is átörökítik.

Mivel a kínai parasztok voltak a japánellenes háború költségeinek és szenvedéseinek fő hordozói, és mivel értelmiségiek segítsége nélkül nem tudtak írásos történelmet írni, különösen érdekes annak vizsgálata, hogyan emlékeztek meg a háborús szenvedésekről és hogyan fejezték ki sérelmeiket a maoista években, ami akkoriban politikailag problematikus téma volt.

Amint ez a fejezet megmutatja, a háborús szenvedésekkel kapcsolatos állításaik nem azonosak azzal, amit a pártállam propagál, vagy amit a reform utáni korszakban az őket állításaik hangoztatásában segítő értelmiségiek képviselnek. Ezek a követelések a vidéki közösségek sajátos aggodalmait hordozzák. Másrészt azonban tartalmazzák a forradalmi diskurzus örökségét is, amely a maoista években a politikai kultúra főáramában volt. Ennek eredményeképpen a háborús szenvedésre való úgynevezett "új" emlékezés a Mao-korszak politikai kultúrája által szennyezett, ahelyett, hogy teljesen új jelenség lenne, amely csupán a Mao utáni időszak társadalmi-politikai dinamikáját tükrözi.

Ez a megállapítás feltűnően hasonlít néhány, különböző politikai és kulturális kontextusokból származó tanulmányhoz, ami arra utal, hogy az állam-társadalom dinamikájában vannak bizonyos törvényszerű mechanizmusok, amelyek bármilyen politikai diskurzust reprodukálnak, még akkor is, ha az alanyok már elavultak vagy elutasították azt. Shahid Amin Chauri Chauráról szóló könyvében szintén úgy találja, hogy lehetetlen egy tiszta, az elitek nemzeti narratívájától mentes, alárendelt emlékezetet létrehozni. A Chauri Chaura eseménye egy 1922. február 4-i incidensre utal, amelyben Gandhi nem-együttműködési mozgalmának paraszt hívei felgyújtottak egy rendőrőrsöt, és megöltek huszonhárom rendőrt. Gandhi és India nacionalista elitje azonban elhatárolódott az incidenstől, és lázadásként és bűncselekményként ítélte el. Ez a

[204] Frank Dikotter, 2010, *Mao nagy éhínsége: The History of China's Most Devastating Catastrophe, 1958-62,* London: Bloomsbury Publishing.

egy olyan folyamat volt, amely megpróbálta depolitizálni és kriminalizálni az incidenst. Ez a domináns nemzeti narratíva alakította a Chauri Chaurában Amin által megkérdezett alárendelt informátorok emlékeit. Bár a helyi informátorok - akár a megölt rendőrök családjai, akár a helyi parasztaktivisták családjai - politikai elemeket is belevittek az incidensről szóló elbeszéléseikbe, beszámolóikat továbbra is az állam fő narratívája befolyásolta, amely az incidenst bűncselekményként határozta meg.[205]

Az empirikus eset áttekintése: Chongshan falu

Ez a fejezet egy háború sújtotta kínai közösség esettanulmányán alapul. Chongshan (崇山) falut a 2nd kínai-japán háborúban japán baktériumháborúval támadták meg. A falu Yiwu（义乌), Zhejiang tartomány megyei jogú városának külvárosában található. Vasúton három órányira van Sanghajtól. A dombok között fekvő Yiwu a kis árucikkek és a könnyűipar virágzó piacáról híres. 2007 óta Kína tíz legfejlettebb megyéje (és megyei szintű városa) között van. Chongshan mindössze 30 perces buszútra van Yiwu belvárosától. Ma sok falusi úgy keresi a kenyerét, hogy házát bérbe adja kis munkaigényes műhelyeknek, vagy más városokba jár dolgozni. Néhány falubelinek saját műhelye van, és kisvállalkozóként működtetik azokat.

A falusiak többsége a helyi Wang（王) klánhoz tartozik, vagy házassági kapcsolatban áll vele. 1942 októberében, a japán megszállás idején fekete halál sújtotta Chongshant, amelynek lakossága akkoriban mintegy 1200 fő volt és 300 háztartás. Három hónapon belül,

A pestisben 405 ember halt meg, és 23 háztartás pusztult el. 176 háztartás otthona égett porig, és 421 szoba semmisült meg. [206] A pestis nem természetes járvány, hanem a Zhejiang tartomány ellen 1940-1942 között folytatott japán bakteriális háború terméke volt.[207]

---

[205] Shahid Amin, 1995, *Esemény, metafora, emlékezet: Chauri Chaura*, 1922-1992, Berkeley: University of California Press.
[206] A számadatokat egy helyi informátor bocsátotta a szerző rendelkezésére.
[207] Indictment to Tokyo Local Court (1999), elérhető a http://blog.sina.com.cn/wx5286 (Xuan Wang's blog), a *susong wenjian* (peres dokumentumok) alatt.

Ez a fejezet azt vizsgálja, hogy a falusiak, az értelmiségiek és az állam közötti kölcsönhatások hogyan alakították ki a háborús sérelmek kifejezését a reform utáni korszakban - néha bizonyos módon lehetővé téve, máskor pedig korlátozva azt. A tanulmány azonban nem áll meg a reformkorszak kezdeténél. Folyamatkövető megközelítést alkalmaz, és azt vizsgálja, hogy a japánellenes nacionalizmusban a háborús szenvedések kínai állításait hogyan és miért konstruálták meg bizonyos módon. Az állításokat egészen a maoista évekig követi nyomon, amikor először a falusiak által íratlan módon megőrizték, majd szocialista kampányokban átalakították. Megvizsgálja, hogy a háborús szenvedés helyi szintű megőrzésének és átalakításának e korábbi tapasztalatai hogyan befolyásolták a háborús sérelmek kifejezését a mai közbeszédben.

A hagyományos vélekedéssel ellentétben ez a fejezet megállapítja, hogy a háborús szenvedés kifejezése nem veszett el a maoista időszakban. Helyi szinten a háborús szenvedést az áldozatok és családjaik az egész maoista időszak alatt megőrizték, terjesztették és átalakították. Sőt, a háborús szenvedés kifejezését az állam is kihasználta időről időre, mint a politikai mozgósítás erőforrását ugyanebben az időszakban, bár ez a fajta mozgósítás nem Japán ellen irányult.

Következésképpen a szocialista tapasztalat alakította a háborús szenvedésről szóló diskurzust a reformkorban. A maoizmus utáni években a lazuló politikai szféra lehetővé tette a háború áldozatainak és leszármazottaiknak, hogy új lehetőségeket keressenek sérelmeik hangoztatására és a jóvátétel követelésére. Ez az értelmiségiek segítségével és közreműködésével vált lehetővé, akiknek megvan a maguk megértése, értelmezése és igénye a nacionalizmusról és a kínai-japán kapcsolatokról. E folyamat révén az alulról jövő kezdeményezés találkozott a felülről jövő hazafias projekttel, amely a helyi háborús szenvedést az állam politikai céljainak szolgálatában nacionalizálta. Így az állami nacionalizmus és a népi nacionalizmus összeolvadtak, befolyásolták egymást, és a háború vége óta eltelt hat évtized után a japán háborús atrocitások elleni erős ellenérzésben csúcsosodtak ki.

Terepmunkámat 2010 nyarán végeztem Kínában. Chongshan-t választottam

mert ez a legfejlettebb eset a kínai polgári jóvátételi mozgalomban (CRM, más néven *minjian suopei yundong* 民间索赔运动). A CRM egy sor olyan civil tevékenységet folytatott, amelyek jóvátételt követelnek Japántól a baktériumháború, a vegyi fegyverek, a mészárlások, a válogatás nélküli bombázások, illetve a 2nd kínai-japán háború alatt rabszolgamunkára kényszerített vagy vigasztaló nőként szolgáló kínai áldozatokért.[208] Az összes eset közül a bakteriális hadviselés áldozatainak mozgalma fejlődött a legerőteljesebben, a résztvevők aktivitása, a működő szervezet és az anyagi helyzet tekintetében. [209] Chongshan egyben a CRM összes Zhejiang tartománybeli ágának szülőhelye és központja is.

Chongshan sikere a háborús szenvedés nyilvánosságra hozásában és a japánellenes nacionalizmus nemzeti szintű kiépítésében hasznos szemléltetőeszközként szolgál annak megfigyelésére, hogy a háborús szenvedést hogyan őrizték meg és használták ki a kínai társadalom legalján. A háborús szenvedés Chongshanban megdöbbentő, de nem kivételes más vidéki területek civil szenvedéséhez képest. Ugyanakkor nagyon kevés vidéki közösség volt képes arra, hogy a közösségén kívül egy nagyobb közönség előtt is kifejezze a sérelmeit, és a japánellenes háborúról való nemzeti megemlékezésben hangot adjon egymással versengő követeléseinek. Ennek oka, hogy az erre irányuló kísérleteik kudarcot vallottak abban a zord politikai, anyagi és szellemi környezetben, amelyben élnek. A sérelmek többsége két-három generációt is megélhet, ha nem kerülnek hivatalos feljegyzésekbe. Ezt követően ezek a sérelmek, áldozataik szenvedő életével együtt, a történelem porába temetkeznek, anélkül, hogy lehetőségük lenne arra, hogy újra megszólaljanak és meghallgassák őket. Ezért Chongshan jelentősége a sérelmek értékesítésében a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedésével lehetőséget nyújt arra, hogy megfigyeljük a mechanizmusokat, hogy a kínai vidéki közösségek hogyan őrizték meg, alakították át és fejezték ki a háborús szenvedést mind a szocialista, mind a reformkorban.

A háborús szenvedés megőrzése íratlan hagyományokban

A háborús szenvedés a vidéki közösségek kifejezni, ami történt több mint hat

[208] Néha a háború után is történtek károk és áldozatok, különösen az elhagyott vegyi fegyverek esetében.
[209] Bin Xu és Xiaoyu Pu, 2010, "Dynamic statism and memory politics".

évtizedekkel ezelőtt, először is a helyi emlékezetben kell megőrizni valamilyen íratlan módon, mivel a legtöbb vidéki közösségnek Kínában nem volt hagyománya az írásos feljegyzések vezetésének. A háború sújtotta területeken a szenvedés általában tartósabb a vidéki közösségekben, mint a nagyvárosokban, mert a falusiak megélhetése és társadalmi hálózatai hosszabb időt vesznek igénybe a rehabilitációhoz az erőforrások szűkössége és a falusi közösségi élet sajátosságai miatt. Chongshanban az első fontos eszköz, amellyel a falusiak átadták a háborús szenvedésekkel kapcsolatos tapasztalataikat, a vidéki közösség mindennapi életében a szóbeli hagyomány.

> "[1953 után] sokat beszélgettünk a japán *Guiziról* (szó szerint "ördögök"). Amikor közösen dolgoztunk a farmon, beszéltünk azokról a nőkről, akiket megerőszakoltak, arról, hogy hányan haltak meg azokban a családokban, hogy milyen fájdalmas volt, amikor valaki meghalt, és hogy hány holttestet segített az ember eltemetni... Ezekről mint történetekről beszéltünk. Néhány fiatal ezt nem tudta, ezért tovább beszéltünk". [Interjúalany sz. 1932].

> "Mindannyian hallottunk valamit az idősektől. Abban az időben a termelési csapatban dolgoztunk. Fiatalok voltunk akkoriban, és ezeket történetként hallottuk. Az idősek a termelési csapatban arról beszéltek, hogy hányan haltak meg ma vagy tegnap... Azt mondták, hogy mindenki annyira félt [a pestis idején], hogy délután három óra után senki sem volt otthon kívül." [Interjúalany, 1947-ben született].[210]

Bár a háborús szenvedések kifejezését a Mao-korszakban elfojtották, a háborút túlélők generációja felelősséget érzett, hogy a falu háborús szenvedéseiről beszámoljon a fiatalabb generációknak. Ezek a traumatikus háborús történetek, amelyek az idősebb generációtól öröklődtek, Chongshan falu kulturális örökségévé váltak. Behatoltak a közösség tagjainak mindennapi életébe, és erősítették a közösséghez tartozás érzését, amely alig élte túl a csapást.

A háborús szenvedést nem csak szavakban és történetekben őrizték meg. Az élet nehézségei és a társadalmi hálózatok elvesztése a túlélők mindennapi életére is rányomta bélyegét a háborús szenvedés emlékezete.

[210] Az interjúalany kilenc családtagja halt meg a pestisben.

és családjaik.

"[Apám pestisben bekövetkezett halála után az élet nagyon nehéz lett]. Nem tudom, hogyan tudtunk akkoriban küzdeni a megélhetésért. Mivel a családban nagyon sokan megfertőződtek, nagy összegeket költöttünk a megmentésükre, de végül az emberek meghaltak, és a pénz elfogyott. Ahhoz, hogy eltemethessük a holttestüket, kölcsönt kellett felvennünk, de nem volt miből visszafizetnünk az adósságot. A hitelezők eljöttek hozzánk, és elvették, amit csak láttak - a vízkerékünket, a mezőgazdasági szerszámainkat és a szarvasmarháinkat. Miután minden eltűnt, a többi hitelező felmászott a házunk tetejére, és megpróbálta leszedni a tetőcserepeket. Még mindig élénken őrzöm annak a napnak az emlékét. Miközben sok cserepet lecsupaszítottak, vak nagyapám, aki apám és nagybátyám halála miatt vakon sírt, letérdelt és kegyelemért könyörgött... Apám és nagybátyám halála előtt a családunk tisztességes életet élt, két jó munkásunk volt, és nem kellett aggódnunk az élelem és a ruházat miatt. De egy ilyen csapás után elvesztettük a munkaforrásunkat és adósságaink voltak. Csak az idősek és a gyerekek maradtak életben... A nővéremnek és nekem vadon termő zöldségeket kellett ásnunk, és néha másoktól koldultunk élelmet. Akkoriban még csak nyolc-kilenc éves voltam, de teljes munkaidőben kellett dolgoznom. Míg más gyerekek minden nap iskolába jártak, én csak hetente egyszer vagy kétszer tudtam iskolába járni. Legtöbbször egyedül tanultam, miközben dolgoztam... Sajnálom, nem tudom folytatni, túl szomorú. A szerencsétlenség hatással volt a gyermekkoromra és a fejlődésemre." [Interjúalany, 1940-ben született].[211]

"Tizenhárom éves korom előtt Jiangwan Townban éltünk.[212] Mivel a házunkat a japánok porig égették, a városban kellett bérelnünk egy házat. Amikor mások megkérdezték, hogy miért nincs saját házunk, anyám elmesélte nekik a japánok történetét. Ezért hallottam gyakran a pestisjárványról... A régi házunk romjai évtizedekig álltak a faluban. Amikor a városban éltünk, gyakran meglátogattuk a faluban élő rokonainkat. Amikor visszatértünk a faluba, és láttuk...

[211] Az interjúalany családjának öt tagja halt meg a pestisben. Az interjúalany a Hunan tartománybeli Changde városából származik. A szerző a CRM aktivisták által 2010 júniusában Yiwuban tartott

találkozón találkozott a megkérdezett személlyel.

[212] Jiangwan város nagyon közel van Chongshan faluhoz. A szerző tapasztalatai szerint a faluba mindössze öt perc buszozással lehet eljutni.

a törmelék, az emlék eljött hozzánk. Ha korábban újjáépítettük volna a házunkat, talán nem emlékeztünk volna rá ilyen sokáig. Csak 1985-ben vagy 1986-ban építettük újjá a házunkat". [Interjúalany, 1966-ban született].

Az életben tapasztalt nehézségekhez képest a társadalmi hálózatok elvesztése tartósabb hatással volt a háborús emlékekre. A hagyományos vidéki közösség társadalmi viszonyai lehetővé tették a háborús szenvedés életben tartását olyan falusiak körében is, akik nem tapasztaltak közvetlenül a háború okozta életkeménységeket. Egy kínai faluban a férfiak létszáma a hatalom és a családi státusz szimbóluma. Mivel egy férfi családtag nemcsak munkaerőt jelent, hanem a család érdekeinek megbízható védelmezőjét is, a fejszámolás elvesztése, különösen a férfiaké, generációkon át gyógyíthatatlan sebet hagyna a családon.

"A nagybátyám halála után apámnak már nem volt testvére. Egy faluban az embernek mindig vannak testvérei, és ez nagyon fontos. Mindig panaszkodtam apámnak, hogy nincsenek testvérei. Ilyenkor azt mondta, hogy neki voltak... Falun élve az embernek szüksége van testvérekre. Minél több testvéred van, annál erősebb vagy. Testvérek nélkül bajba kerülnél, és senki sem merne igazságot szolgáltatni neked". [Interjúalany 1966-ban született].

"[A közeli családomban senki sem halt meg pestisben.] Én nem tapasztaltam meg a pestist. Apám akkor még csak hatéves volt. Őt egy másik faluba küldték egy rokonához, így ő sem úszta meg a pestist. A nagymamám megfertőződött, de szerencsére rehabilitálódott. Akkor fertőződött meg, amikor Wang RL otthonában segített a temetésen. Wang RL apja a nagyapám testvére volt. A pestis előtt Wang RL-nek 13 testvére volt a családjában. Amikor kitört a pestis, a 13-ból 11 meghalt néhány napon belül. A pestisben elhunyt rokonokkal együtt a családunk 17-18 életet vesztett. A pestis nagy csapás volt a családunk számára. Ha ezek az emberek még élnének - mondta a nagymamám -, akkor Chongshan nagy fele a mi nemzetségünk befolyása alatt állt volna."[213] [Interjúalany 1964-ben született].

[213] Chongshan falu egy természetes falu, amely két közigazgatási faluból áll. Az egyik neve Chongshan,

a másik pedig Felső-Csongshan. A felosztást 1949 után önkényesen végezték el, mert

A háborús szenvedés átalakítása a szocialista kampányokban

Míg az íratlan hagyományok generációkon keresztül életben tartották a háborús szenvedést a vidéki közösségek emlékezetében, a szocialista kampányok ezeket a szóbeli beszámolókat és a sajátos jellemzőkkel bíró családi tapasztalatokat mintatörténetekké alakították át, amelyek könnyebben elterjedtek és a közösségen kívüli közönséget is könnyebben lenyűgözték. Az átalakítás nem feltétlenül írásban történik. Az 1986-os Yiwu megyei évkönyvekből kiderül, hogy az 1980-as évek közepén a megye hivatalos története csak kevés információt tartalmazott a pestisről. A helyi egészségügyi hivatal dokumentumaiban rögzített ilyen információk felületes említést tettek a háború alatt bekövetkezett fekete halálról.[214] A pestist természetes betegségként kezelték, anélkül, hogy bármi utalás történt volna arra, hogy a szörnyű áldozatok a japán bakteriális háborúval álltak volna összefüggésben.[215]

Ettől függetlenül a maoista évek szocialista kampányaival való találkozás megkönnyítette a háborús szenvedéseikről szóló egységes beszámoló kialakítását, és kiterjesztette befolyásának hatókörét. A KKP korai uralma alatt a keserűség kimondása (*suku* 诉苦) volt az egyik legfontosabb kormányzási technika a vidéki területeken a rezsim legitimitásának kiépítésére és megszilárdítására.

A "beszélő keserűséget" először az 1946-os földreform során alkalmazták tömegesen a KKP vidéki bázisán. A földreformban ezt a technikát a paraszti tömegek mozgósítására használták ki, mert a valós gazdasági különbségek nem voltak olyan élesek, mint ahogy a KKP hirdette, és egyes területeken nem volt heves konfliktus a parasztok és a földbirtokosok között.[216] A "keserűség kimondásának" célja nem az volt, hogy a parasztokat felszabadítsák azáltal, hogy

---

az adminisztráció kényelme. A két rész között nincs azonosítható határvonal. Az interjúkat a szerző mindkét közigazgatási faluban készítette, de a megkérdezett itt Chongshan közigazgatási falura hivatkozott.

[214] Az 1980-as években Yiwu a kínai közigazgatási rendszerben megyének minősült. Jelenleg megyei szintű városként van besorolva.

[215] *Yiwu Xianzhi* (Yiwu *megyei évkönyvek*), 1987, 11. o. Az évkönyveket 2005-ben és 2010-ben újra összeállították (próbapéldány).

[216] Lifeng Li, 2007, "Tugai zhong de suku: yizhong minzhong dongyuan jishu de weiguan fenxi (Beszélő keserűség a földreformban: egy tömeges mozgósítási technika mikroelemzése)", *Nanjing.*

földek kiosztása, hanem az, hogy a szegénység okát "kizsákmányolásként" értelmezzék, és hogy ellenszenvet szítsanak a földbirtokosokkal szemben. Általában a "beszélő keserűség" gyűlésein a tömeges mozgósítás egyre erőszakosabbá vált. [217] A KKP az 1946-1949 közötti ismételt földosztás és újraosztás révén szándékosan vezetett erőszakon kívüli tömeges mozgósítást a földreform érdekében, hogy a KMT ellen harcoljon a polgárháborúban.[218]

A "beszélő keserűség" használata a kínai forradalomban átformálta az emberek államról alkotott elképzelését is. A parasztok szenvedésének felidézésével egy pozitív és egy negatív államképet konstruált az osztályidentitás megteremtésén keresztül, amely néhány létező társadalmi megosztottságon alapult. [219] Az 1949 utáni különböző politikai kampányokban a "beszélő keserűség" technikáját örökölték, és ismételten felhasználták ellenségek - akár osztályellenségek, akár imperialisták - előállítására.

A kormányzó hatalomnak ez a technikája reproduktív hatással van az alany identitására is, amint azt Steven Kotkin Mágneses hegy című könyvének szovjet alanyokról szóló úttörő tanulmánya is mutatja. [220] Az 1929-ben alapított iparváros, Magnyitogorszk szovjet munkásai ahelyett, hogy a parasztok körében folytatott szocialista kampányok révén "beszéltek volna keserűséget", a sztálini szociális forradalom révén tanultak meg "bolsevikul beszélni".

Mint Kotkin aprólékos kutatásaiból kiderül, a sztálinizmus nem csak azért vált elfogadott rendszerré Oroszországban, mert a rendszer intenzíven elnyomó jellegű volt, hanem mert az emberek önként elfogadták a rendszer normáit és értékeit, és úgy viselkedtek, hogy megfeleltek az elvárt normáknak és értékeknek. Ez a társadalmi tervezés folyamata,

---

Daxue Xuebao (*Journal of Nanjing University*), 44(5), pp. 97-109.

[217] Ibid.

[218] Ming Zhang, 2003 (június), "Dongyuan jiegou yu yundong moshi: huabei diqu tudi gaige yundong de zhengzhi yunzuo (1946-1949) (Mobilizációs struktúra és mozgalmi mód: politikai működés a huabei-i földreformmozgalomban (1946-1949))," *21 Shiji* (*wangluo ban*) (*21st Century* (*internetes kiadás)),* No.15.

[219] Yuhua Guo és Liping Sun, 2002, "Suku: yizhong nongmin guojia guannian xingcheng de zhongjie jizhi (Beszélő keserűség: egy beavatkozó mechanizmus az állameszme kialakulásához a

parasztok körében)," *Zhongguo Xueshu* (*Kínai Akadémiai*), 3(4), pp. 130-157.

[220] Stephen Kotkin, 1995, *Mágneses hegy: Sztálinizmus mint civilizáció*, London: University of California Press.

amelynek révén a szovjet állam teljes lakossága gyorsan szocializálódott, hogy új normákat és értékeket sajátítson el, amelyek újradefiniálták az egyén és a rendszer közötti kapcsolatokat. Ahogy minden egyes ember megtanulta, hogy milyen normákat és értékeket várnak el tőle, megtanult "bolsevikul beszélni". Ő maga tehát átalakult, a bolsevik diskurzus hordozójává vált, és reprodukálta a kormányzó hatalmat, függetlenül attól, hogy valóban hisz-e benne vagy sem. Az identitásnak ez az átalakulása nem az alulról jövő autentikus hajlandóság miatt volt lehetséges, bár az egyén szintjén volt bizonyos fokú autonómiája és hajlandósága. Az állam elnyomó jellege, valamint a túlélés, a jólét és a személyes érvényesülés eszközeinek totalitárius ellenőrzése megváltoztatta az egyének számítási mátrixát, akik a sztálinizmus alatti esztelen tömeg helyett pragmatikus és önérdekű lények voltak. Ennek eredményeképpen az alattvalók "önként" választották, kényszer és hízelgés mellett, hogy az állam által meghatározott "identitásjátékot" játsszák.

Chongshan, egy kis falu a tengerparti Zhejiang tartomány dombos hátországában, a szocialista kampányok során hasonló tapasztalatokat szerzett, mint sok vidéki közösség a maoista években. A szocialista kampányokban a "keserűség kimondásának" identitásjátékán keresztül a háborús szenvedésekről szóló szóbeli beszámolók és családi tapasztalatok mintatörténetekké alakultak át, a falusiak pedig a maoista jellemzőkkel bíró szocialista diskurzus élő hordozóivá váltak.

A szerző által készített interjúk szerint a japán atrocitások nyilvános feljelentésének első hulláma Chongshanban akkor történt, amikor a tartományt a KKP átvette, és megalakult a helybeli parasztszövetség. A "beszélő keserűség" gyűlésen a parasztokat arra buzdították, hogy vádolják meg az imperializmust, a földbirtokos osztályt és a KMT-t. Csongshan falusi lakosai azonban nem érezték a földbirtokosok és a KMT alatti szenvedést, mivel korábban viszonylag jómódú falu volt. Ezért a feljelentés tárgyát át kellett helyezni az imperializmusra, hogy folytatni lehessen ezeket a kampányokat.

"Ami az imperializmus alatti szenvedést illeti, semmit sem tudtunk az amerikai

> imperializmus, de mi már annyit szenvedtünk a japánok barbár agressziójától. A japán atrocitásokat ítéltük el akkoriban a leggyakrabban... Csongshanban a nyilvános feljelentések középpontjában az imperializmus alatti szenvedések álltak... A japán *guizi* (szó szerint "ördögök") állt a középpontban" - emlékezett vissza egy interjú során az akkori falusi milícia vezetője [sz. 1932].[221]

A tömeggyűlések és gyűlések voltak a szocialista kampányok legnépszerűbb formája Csungshanban 1950 és 1953 között, amikor az új kommunista rendszer a társadalom minden szerves egységére kiterjesztette hatókörét. Az új szocialista életet Chongshanban a falusiak szemléletesen összefoglalták egy népszerű mondásban: "nappal sorba állni, éjjel pedig találkozni" (*zaoshang paipaidui, wanshang kaikaihui* 早上排排队，晚上开开会). Így a falu élete teljesen átszerveződött a kommunista mozgósítás eszközei köré - nappal a falusiak sorban álltak, hogy eladják a mezőgazdasági terményeket az Ellátási és Értékesítési Szövetkezetbe (*gongxiaoshe* 供销社); éjszaka pedig a pártkáderek által összehívott gyűlésekre mentek.

A rezsimépítés és -megszilárdítás ezen évei történetesen egybeestek a koreai háborúval (1950-53), amely az amerikai imperializmus elítélését helyezte a politikai mozgósítás középpontjába. Az amerikai imperializmus azonban túlságosan távol állt a falusiak élettapasztalatától. A mozgósítás ösztönzése érdekében a falusiakat inkább arra bátorították, hogy a gyűléseken és a gyűléseken ítéljék el a japán háborús atrocitásokat, bár a kritika célpontja továbbra is az Egyesült Államok volt.

Valójában ezt a propagandatechnikát, amely az emberek ellenszenvét egy egzotikus célpont iránt úgy szította fel, hogy negatív érzelmeket váltott ki belőlük egy helyettesítő célpont iránt, széles körben alkalmazták a kínai kommunista rendszer korai éveiben. A Kínai Népköztársaság történelmének hivatalos weboldalán egy hivalkodó cikkből kiderült, hogy milyen szándékkal alkalmazták ezt a technikát,

> "Az amerikai agresszióval szembeni ellenállást és Észak-Korea megsegítését célzó mozgalomban az a jellemző, hogy

[221] Interjú a szerzővel, 2010. június.

propaganda különböző mozgalmi formákat kellett, hogy vállaljon, és különböző szakaszokban különböző mozgalmakat mozgósítson/szervezzen. Kis mozgalmak sorozatát kellett beágyaznia a nagy mozgalomba... Szükség volt arra, hogy minden kis mozgalom felhívását minden szakaszban összekapcsolja a különböző szektorok konkrét munkájával, valamint az emberek eszméjével és életével, hogy a hazafiságnak értelmes, kézzelfogható és humanizált értelmet adjon... Eközben a propaganda az Ellenállj az USA-nak! Aggresszió és Észak-Korea megsegítése mozgalmat más mozgalmakkal, például az ellenforradalmárok visszaszorítására irányuló mozgalommal, a földreformmal és az árulók, helyi despoták és banditák felszámolására irányuló mozgalommal kombinálták, így ez a mozgalom nemcsak a hazafiság szellemi forrásává vált, hanem a legszélesebb tömegeket mozgósította a gazdasági újjáépítésben és a demokratikus reformban való részvételre, emelte a tömegek politikai tudatát, és ösztönözte őket az új rendszer elismerésére és szeretetére...".[222]

Arról, hogy a csungshani falusiak mit mondtak a japánokról ezeken a "keserűségről beszélő" gyűléseken, nem maradtak írásos feljegyzések. De a falubeliek visszaemlékezése szerint a kis falu "több száz rakomány rizsföldet" adományozott a koreai háború idején, 1952-ben a légiharcosok és ágyúk adományozási kampányában. Nincs bizonyíték arra, hogy a falusiak azért adományoztak ekkora összeget az életük megélhetéséből, mert hittek a KKP propagandájában, miszerint "ha nem tesznek lépéseket az imperializmusnak való ellenállás érdekében, akkor még egyszer szenvedni fognak". Tettük mégis egy dolgot jelez - azt, hogy az egymást követő politikai kampányok révén a falusiak mindennapi életében megőrzött háborús szenvedések szerves, decentralizált beszámolói a politikai kampányok révén átalakultak. A háborús szenvedés politikai átalakítása az eredeti beszámolók legszörnyűbb elemeit ragadta meg, és az ilyen kampányok során sokszor elpróbálták, mielőtt a háborús szenvedésről szóló beszámoló kikristályosodott és szabványosítottá vált.

Ezért, bár Csongshan szenvedéseiről akkoriban nem írtak a megye hivatalos történelmében, a szenvedéseikről szóló beszámolók egységesek lettek, és több

[222] Dan Sun, "Lun kangmei yuanchao zhanzheng de guonei xuanchuan gongzuo (Az amerikai agresszióval szembeni ellenállás és Észak-Korea segítése mozgalom propagandamunkájáról)", elérhető 2010. október 1., http://www.hprc.org.cn/gsyj/zhutiyj/111/111_2957/200909/t20090909_30281.html.

a falun kívüli nagyobb közönség számára is elérhető. A leggyakrabban elbeszélt történetek ma is azok, amelyeket akkoriban a legszörnyűbbnek tartottak, és ezért a szocialista kampányokban mintatörténetekké alakították őket.

> "Azon a napon, amikor Wu XN-t a japánok felboncolták a Linshan templomban, azt kiáltotta: 'Segítség, segítség!'. Hétszer is így kiáltott, aztán nem szólt semmit. Zhang JL történetesen éppen aznap tartózkodott a templomban. Abban a reményben ment oda, hogy a japánok meg tudják gyógyítani. Wu kiáltását hallva felismerte a veszélyt. Mivel a japánok a kaput őrizték, a nyilvános vécében lévő lyukon kimászva elmenekült. Hazatérve figyelmeztette a falubelieket, hogy ne menjenek a templomba, mert a japánok ott boncolják a betegeket". [Interjúalany, sz. 1932]

> "Csak a jól ismert áldozatok nevét jegyezték fel [a légierő által az 1960-as években végzett vizsgálat során], mint például Wu XN, akinek a hasát a japánok élve felvágták. Mi kisfiú korunk óta hallottunk erről a történetről. Valahányszor jöttek nyomozni, a nyilvános vécéből kimászott nő elkísérte őket a Linshan templomba, és nyilvános beszédet tartott. Gyakran elmentünk ezekre a beszédekre, amikor fiatalok voltunk... Mindig is élt egy legenda, miszerint Wu XN még élt, amikor a hasán felvágták." [Interjúalany, 1949-ben született].

A Mao utáni korszakban, különösen azután, hogy Csongszan elkezdett részt venni a közös vállalatirányítási rendszerben, Wu XN nyomorúsága számos írásos feljegyzésbe került, és a történelem ortodox emlékezetének részévé vált. A Csungshan elleni japán bakteriális támadásokról szóló könyv, amelyet 1999-ben a Zhejiang Education Press adott ki, a következőképpen írja le szemléletesen a dramatizált történetet.

> "A legszerencsétlenebb Wu XN volt. Ő volt Wang ZF gyermekmenyasszonya, és akkor még csak 18 éves volt... Reggel megfertőződött, és anyósa a Linshan templomba küldte... Délután a japán katonaorvosok egy padra kötözték. Mivel körülvették a fehérruhások, és felismerte a veszélyt, sírva könyörgött: "Uram, meggyógyulok! Uram, meg fogok gyógyulni", hogy visszautasítsa a "kezelést" a

japán orvosoktól.

Japán. A japán katonai orvosok még életben felvágták a mellkasát, kivették a szívét és a tüdejét... Ez alatt a folyamat alatt folyamatosan sírt. Sírása azonban elhalkult, és az utolsó lélegzetvételével ért véget."[223]

Wu XN történetének hasonló elbeszélései, csak kisebb eltérésekkel, megjelentek a helyi, tartományi és országos újságokban, könyvekben és internetes fórumokon.[224] Wu, a kínai faluban a társadalmi hierarchia legalján élő gyermekmenyasszony története mára hivatkozási ponttá vált a falu háborús szenvedéseinek ortodox történetében, amely összekapcsolja a falu történelmi emlékezetét a japánellenes ellenállási háború és a japán háborús atrocitások nemzeti narratívájával.

A politikai mozgósítás formájával párhuzamosan az átalakulás módja is megváltozott. Az 1960-as évek végén, amikor az amatőr színjátszó csoportok a szocialista kampányok tömeges mozgósításának népszerű eszközévé váltak, a csungshani falusiak a háborúban a pestisjárványtól való szenvedésükről írtak és adtak elő egy drámát. A darabot egy egyszerű falusi, Xu CQ [sz. 1930-as évek] írta. A falusiak adták elő, és az előadók finanszírozták. A szomszédos falvak által előadott darabokkal ellentétben, amelyekben despotikus földbirtokosok és KMT-kémek szerepeltek, a csungshani darab egyedülálló volt abban, hogy a japán megszállás alatt a falusiak pestis okozta szenvedését helyezte előtérbe. A színdarab olyan jeleneteket tartalmazott, mint a falu felett lebegő japán repülőgépek, a pestis borzalmai, a falu orvosának halála és a házak felgyújtása.

Egyrészt ez a darab egy alulról jövő kezdeményezés volt, hogy a falusiak valódi szenvedését egy olyan politikai közegben mutassák be, amelyben csak olyan témák, mint az osztályellenség megtisztítása, voltak a legkedveltebbek.

---

[223] Shixin Zhang, 1999, *Zhejiangsheng Chongshancun Qinhua Rijun Xijun Zhanzheng Zuixing Shishi* (*Chongshan Village of Zhejiang Province: Crime Facts of Japanese Bacterial Warfare in China*), Hangzhou: Zhejiang Education Press, 13. o.

[224] A Yiwu város és a Jinhua kerület helyi hírmédiájában megjelenő tudósításokért lásd: *Shangpin Shijiebao* (*Commercial World News*), 1997. aug. 30.; *Jinhua Ribao* (*Jinhua Daily)*, 1998. nov. 20. A Zhejiang tartományi médiában megjelent tudósításokról lásd a *Zhejiang Zaixian* (*Zhejiang Online)* honlapját, 2005. augusztus 8., http://zjnews.zjol.com.cn/05zjnews/system/2005/08/08/006262279.shtml. Az országos hírmédiában és könyvekben megjelent tudósításokról lásd a *Nanfang Zhoumo* (*Southern Weekends*), 2005. júl. 7., http://news.sina.com.cn/c/2005-07-07/10497160794.shtml; Xianghong Nan, 2005, *Wang Xuan de*

Banian Kangzhan (*Wang Xuan nyolcéves japánellenes háborúja*), Peking: Shiyue wenyi chubanshe (Októberi Irodalmi Kiadó).

engedélyezett és ösztönzött. Ez azt mutatja, hogy még akkor is, amikor az osztályharc volt az egyetlen politikailag korrekt téma a hivatalos diskurzusban, a szubalternek megvolt a saját felfogása arról, hogy mi az, ami leginkább foglalkoztatja őket. A Chongshanban készített interjúim tanúsítják, hogy a japán megszállás alatti üldöztetés, nem pedig az osztályharc állt a falusiak aggodalmainak középpontjában.

> *Én:* Beszéltek más témákról is (a japán atrocitásokon kívül) a produkciós csapatban, mondjuk a földbirtokosokról (mint osztályellenségről)?
> "Nem. A földbirtokosok itt mások voltak. Nem szerveztek fegyveres erőt. Szorgalmas munkával összegyűjtöttek némi pénzt, földet vásároltak, majd felépítették a házaikat. Az itteni földbirtokosok mások voltak, mint a televízióban." [Interjúalany: sz. 1940-es évek vége].

Másrészt a falusiaknak az osztályharc vonalától eltérő kezdeményezései csak az államilag támogatott ideológián belüli szűk térben maradhattak fenn, és csak az államilag szervezett gyűléseken és ünnepségeken kaphattak nyilvánosságot. Még a megnyilvánulásaikat is az osztályharc nyelve színezte, amint azt a darab címe - *Vér, könnyek és gyűlölet* (*xue lei chou* 血泪仇） - is mutatja. A legtöbb fellépőt is szándékosan a szocialista kampányok aktivistái közül toborozták, mert a próbákon és előadásokon való részvételhez saját költségen kellett időt és pénzt áldozniuk.

> *Én:* Fizettek az előadásért?
> "Egyáltalán semmi. Sminket kellett vennünk magunknak. Még a ruhakvótánkat is felajánlottuk a színpadi díszletek elkészítéséhez. Tagja voltam a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek, és megígérték, hogy bemutatnak a pártba. Nagyon boldog voltam, és öt *jüant* és egy ruhakvótát adományoztam".[225] [Interjúalany: egy falubeli nő, aki színpadra állt a darabban].

> *Én:* Hányszor játszották a darabot?
> "Sokszor. Az egész városban felléptünk. Amikor a városban volt egy

[225] Ez az akkori mércével mérve nagy összegű adomány volt.

> gyülekezet, a gyülekezet kezdete előtt hívtak minket fellépni, hogy a tömeg a helyszínen nevelődjön. A mi falunk híres volt a megyében, mert sokan meghaltak a pestisben. A gyűlésen néhány idős asszonyt is mozgósítottak, hogy "keserűséget mondjanak"... [Azért hívtak minket a gyűlésre, hogy az] több embert vonzzon". [Interjúalany: ibid.]

Néha az állam a háborús szenvedés átalakításában a helyben történő beavatkozásnak egy egyszerűbb módját alkalmazta. A "keserűség kimondásával" és a dráma előadásával szemben, amelyek a háborús szenvedés áldozatainak aktív szerepvállalásától függtek, a hivatalos vizsgálat felülről lefelé irányuló hagyományt képviselt, amely a közösségi emlékezetet hivatalos feljegyzésekbe helyezte át, és az aktív "szenvedő embereket" passzív "szenvedő lakossággá" alakította át.

1949 után három vizsgálatot is folytattak a fekete halálban elhunyt csungshani áldozatokról. Az elsőre 1953-ban került sor, amelyet Wang ZM, a Jiangwan város klinikáján dolgozó orvos vezetett. A vizsgálat célja a pestis járványos jellemzőinek rögzítése volt. Több mint 300 főre becsülte a halálos áldozatok számát, de a vizsgálat összes anyaga elveszett. A második vizsgálatra 1966-ban került sor, amikor a PLA légierő 5th hadserege a faluba érkezett, hogy a szegények meglátogatásával és a szenvedők faggatásával (*fangpin wenku* 访贫问苦）osztályos oktatást végezzen. Az 5th hadsereg által összeállított statisztikák szerint 382 ember halt meg pestisben, 18 háztartást tizedeltek meg, és 420 szoba égett hamuvá. Ez a vizsgálat nem gyűjtötte össze az áldozatok neveit, de rögzítette az élveboncolás történetét.

A harmadik vizsgálatot japán aktivisták kezdeményezték, nem a kínai állam. 1991-ben a japán békemozgalom néhány japán aktivistája, akiket érdekelt a japán bakteriális háború Yiwu városban, ellátogatott Chongshanba. Mivel akkoriban nem volt meggyőző feljegyzés, Wang D-t, a város egészségügyi és megelőzési központjának nyugalmazott tisztjét, aki Chongshan szülötte, bízták meg egy felmérés elvégzésével. Ez a vizsgálat nemcsak a járvány járványos jellemzőit rögzítette, hanem az áldozatok nevét, nemét és életkorát is. Wang D munkája nem haladt jól, amíg Wang PG, a hozzáértő és

nyugalmazott városi párttitkár, aki szintén Csongshanból származik, 1996-ban csatlakozott. Wang PG erős kapcsolatainak és taktikus vezetésének köszönhetően[226], a harmadik vizsgálat emlékezetmozgalommá fejlődött, amely átterjedt a szomszédos falvakra és a szomszédos régiókra, amelyek szintén szenvedtek a járványtól.[227]

A három vizsgálat eltérő eredményei arra utalnak, hogy a vizsgálat célja fontosabb volt, mint amikor a pestisre vonatkozó pontos információk megszerzése érdekében végezték. Az első vizsgálatnak, amely csak tíz évvel a pestis után történt, kellett volna a legtöbb információt összegyűjtenie, mivel ekkor még sok olyan falubeli élt, aki szemtanúja volt a pestisnek vagy átélte azt. Ennek ellenére ez volt a leghiányosabb vizsgálat, mivel célja csupán a pestis járványos jellemzőinek rögzítése volt. Interjúim során egyik falubeli sem emlékezett erre a vizsgálatra. Ezzel szemben, bár a vizsgálatot politikai motivációk indították el, az információgyűjtés szempontjából eredményesebb lett. Mind a második, mind a harmadik vizsgálat felsorolta a halálesetek számát és a vagyonveszteséget, és feljegyezte a japán "atrocitások és kegyetlenségek" legszörnyűbb történeteit. A harmadik vizsgálat, amelyet a CRM inspirált, hogy bizonyítékokat gyűjtsön a japán jóvátételi perekhez, a legaprólékosabb volt, minden áldozat nevét és demográfiai jellemzőit dokumentálta.

A "keserűség kimondásával" és a drámák előadásával ellentétben ezek a vizsgálatok a számolást helyezik előtérbe. A számokban bekövetkező apró változások is nagy különbséget jelentettek. A Jiangwan város klántemplomában található Bakteriális Hadviselés Múzeumának egyik hirdetőtábláján a Yiwu város összes áldozatának névsora szerepel, minden névhez egy sorszámot csatolva. A lista végén egy nem hivatalos megjegyzés található, amely így szól: "Plusz még négy, összesen 1318 személy". Egy interjúban, amikor a szerző megemlítette, hogy a falu áldozatainak száma 403 volt, a helyi nyomozást vezető interjúalany azonnal megkérdezte.

---

[226] A szerző interjúja szerint ez nem csak azért van így, mert korábban a KKP települési titkára volt, hanem azért is, mert az önkormányzat abban a városban található, amelyet korábban ő irányított, ami extra befolyást biztosít számára az önkormányzati tisztviselőkkel szemben.

[227] A vizsgálatok kronológiája egy D. Wang által készített dokumentumon alapul, amelyet a Jiangwan város baktériumháborús múzeumában találtak. A dokumentum négy vizsgálatot jegyez fel, de a szerző úgy véli, hogy az interjúk alapján három vizsgálat megfelelőbb.

szakította félbe, és kijavította: - Nem, 405-nek kell lennie. Azóta még két áldozatot igazoltak."

Miért olyan fontos ez a szám? Mi a valódi különbség a 403 és a 405 között? A helyesség tekintélyt teremt. A számolás tekintélyt biztosít azoknak, akik felügyelték és ellenőrizték a vizsgálati folyamatot. E folyamat révén, függetlenül attól, hogy kik a számlálók - állami szervek, helyi elitek vagy külső értelmiségiek -, tekintélyt kapnak, hogy a szenvedő közösség nevében beszéljenek. Aki az összeírás tekintélyét ellenőrzi, az ellenőrzi tehát a háborús szenvedés értelmezésének hatalmát is. Mivel a vizsgálat jelentős erőforrásokat igényel, például pénzt, időt, műveltséget és helyi hálózatokat, azt a hangtalan parasztok nem tudják ellenőrizni. A vizsgálat folyamata rituálévá válik, amely a szenvedő közösségtől független tekintélyt hoz létre.

Nem lehet meglepő, hogy a háborús szenvedés átalakításának minden mechanizmusán keresztül a közösségből érkező ellentmondásos hangokat kiszűrték, vagy azért, mert a szocialista kampányok politikailag "megbízhatatlan" elemeitől származtak, vagy azért, mert ezek a narratívák nem hangzottak eléggé "borzalmasnak és barbárnak". "Soha senki nem jött el hozzám interjút készíteni" - mondta egy jól képzett, jó memóriával rendelkező interjúalany [sz. 1926], amikor meglátogattam a csungshani házát. Az interjúalany középiskolát végzett, és a faluban tartózkodott, amikor 1942-ben kitört a pestis, míg azok a képviselők, akiket kiválasztottak, hogy nyilvánosan beszéljenek az áldozatok nevében, akkoriban mindössze három-tíz évesek voltak.

Az interjúban ez az informátor nemcsak a japán megszállás alatti pestisről és nehézségekről beszélt, hanem a történelem más oldalait is feltárta, amelyekről a hivatalos közbeszéd vagy a helyi aktivisták állításai nem szóltak. Beszélt a helyi kínai gazemberekről, akik segítettek a japánoknak kifosztani a falut. Leírta, hogy a japánok a pestis idején átvették a falut, hogy felügyeljék a faluban uralkodó higiéniai körülményeket. Azt is megemlítette, hogy némi kis kártérítési pénzt, mindössze néhány kiló rizst értek a japánok, miután felgyújtották a falusiak házait.

Miközben a térségben állomásozó japán csapatok igyekeztek a megszállásuk alatt a jó rend benyomását kelteni, és mivel valószínűleg nem tudtak a baktériumtámadásról, amelyet titokban egy különleges katonai egység hajtott végre, az informátor beszámolója nem enyhíti a japánok által elkövetett atrocitásokat. Az ő beszámolója azonban a hivatalos szervek, a helyi aktivisták és értelmiségiek szemében politikailag "inkorrekt" volt, így kikerült az átalakítás folyamatából. Ebben a folyamatban nemcsak az állam, hanem a helyi elitek és a külső értelmiségiek is "együttműködve" szerepet játszottak a háborús szenvedés ilyen heterodox, alulról jövő narratíváinak cenzúrázásában és szűrésében.

A háborús szenvedés nacionalizálása a közbeszédben

Miután a háborús szenvedés átalakult, a sérelmek valutájává vált, és készen állt az államosításra. Egyes áldozatok számára azonban a szenvedésre való emlékezés ösztönösen visszataszító. Miután hat éven át terepmunkát végzett a bakteriális háború áldozatain a Hunan tartománybeli Changde（常德) városában, Nie Lili kulturális antropológus írja,

> "Néhány áldozat és családtagjaik "rendkívüli nyugalomban" beszéltek. Egy idős ember egyszerű szavakkal így beszélt hozzám: 'Öt fiam született. Mind meghalt abban az évben. Mind meghaltak. Aztán nem szólt egy szót sem. Egy másik idős asszony, aki szinte minden családtagját elvesztette a pestisben... amikor meglátogattam, üres arckifejezéssel nézett rám, és egyetlen mondatot ismételgetett: "[El] felejtettem, mindent elfelejtettem."".[228]

A szerző hasonló tapasztalatokat szerzett a Chongshanban végzett terepmunka során. Amikor kötetlenül beszélgettem egy falusiakból álló csoporttal, akik egy nyilvános teraszon beszélgettek, egy hatvanas éveiben járó férfi kedvetlenül válaszolt: "[Én] elfelejtettem, teljesen elfelejtettem". Aztán vonakodva a földre fordította az arcát, egy szót sem szólt többet.

[228] Lili Nie, 2006, "Changde minzhong rijun xijunzhan shouhai jiyi de wenhua renleixue yanjiu (A cultural anthropological study on the victims' memory of Japanese bacterial warfare in Changde)," *Hunan Wenli Xueyuan Xuebao* (*Shehui Kexue Ban*) (*Journal of Hunan Arts and Science College* (*Social Science Edition)),* 31(6), p. 23.

A háborús szenvedés kifejezése, akár interjúkban, akár újságokban, akár az interneten, akár bírósági tanúvallomásokban, korántsem természetes és spontán a szenvedők, különösen a traumatikus élményt átélt emberek számára, hogy beszéljenek. Amikor a sérelmek valutája a szenvedő közösségen kívül kering, a falusiak ellenőrzése alól is kikerül. Azok közül, akik képesek a sérelmek valutáját a nyilvános diskurzus megkonstruálására használni, az értelmiségiek a legerősebb ágensek.

Hszüan Vang jelentős szerepet játszik abban, hogy a kínai közönség megismerje a csungszani szenvedéseket. Japánban szerzett mesterdiplomát, folyékonyan beszél angolul és japánul, és családi kapcsolatai vannak Chongshanban.[229] Wang részvétele a CRM-ben 1995-ben kezdődött, és fordulópontot jelentett a mozgalom számára. Kiállt amellett, hogy a CRM-nek függetlennek kell lennie a japán aktivistáktól, és felhasználta médiaismereteit és kapcsolatait a mozgalom népszerűsítésére. 2002-ben Wangot beválasztották a "Top Ten People who Moved the Hearts of the Chinese" (A kínaiak szívét megmozgató tíz legjobb ember) közé, amely a CCTV (China Central Television) által támogatott, nagyra becsült díj. Emellett a Csöcsiang tartományi Politikai Konzultációs Konferencia megválasztott tagja.

Ellentétben az állami propagandával, amely a kínai nép háborús szenvedéseit a nemzeti megaláztatás diskurzusában értelmezi, Hszüan Vang értelmiségiként az erkölcs retorikájában versengő állításokat fogalmazott meg. A jogok, a méltóság és a béke a leggyakrabban használt szavak a mozgalom értelmezésében.

> "Miért tartunk ki? Csak a pénzért? Nekünk, a Yiwu-i embereknek nincs szükségünk pénzre... Bocsánatkérésre van szükségünk, és a tények elismerésére! Amit mi tettünk, az a Kína és Japán közötti barátságért, azért, hogy Japán ne kövessen el többé ilyen baklövést, a japán nép javáért és az emberiségért tettük... A bakteriális háború történelmi tény, az emberiség történelmének egy jelentős eseménye... Mi küzdünk...

[229] Xuan Wang apja Chongshanban született és nőtt fel, mielőtt belépett a KKP-be. A sanghaji Legfelsőbb Bíróságon dolgozott 1949 után magas rangú tisztviselőként. Bátyja 13 éves korában

pestisben halt meg. Xuan Wang [sz. 1952] Sanghajban nőtt fel. Amikor a kínai fiatalokat vidékre küldték, visszament Chongshanba, és egy falusi iskolában tanított. Egyetemi diplomát szerzett B.A. angolból, majd egy középiskolában dolgozott Yiwuban, majd Japánba ment tanulni és dolgozni.

a méltóságunkért."[230] Hszüan Vang 2005-ben egy tömeggyűlésen jelentette be a falusiaknak.

"Ez a háború katasztrófa volt Kína, mint állam és mint nemzet számára egyaránt. Katasztrofális volt számos család számára is ebben az államban és a nemzet több millió embere számára. Az, hogy Kína és Japán meg fogja-e oldani a háború örökölt problémáit, nagyban függ attól, hogy mi, kínaiak hogyan tekintünk a történelemre és hogyan kezeljük azt. A történelem kínaiak ezreinek, millióinak közös történelme. Ez egyben kínaiak ezreinek és millióinak egyéni történelme is. A Kína és Japán közötti történelmi probléma alapvetően mindenki problémája".[231] Xuan Wang 2004-ben a *Southern Weekends* című, a művelt kínaiak körében népszerű nagyvárosi hetilapban írt.

"A per a kínai és a japán nép közös törekvése... a történelmi tények feltárása és az áldozatok jogaiért való küzdelem érdekében, amelynek folyamata hozzájárul a kölcsönös megértés elmélyítéséhez, a gyűlölet megszüntetéséhez, a háború megértéséhez és a béke felé való elmozduláshoz... A történelmi kérdések megkerülése az áldozatok figyelmen kívül hagyását, életük és méltóságuk létezésének figyelmen kívül hagyását jelenti".[232] Hszüan Vang 2007-ben a Dél-kínai előadáson beszélt, amely egy népszerű nagyvárosi napilap és a Guangdong tartományi kormány propagandaosztálya által közösen támogatott nyilvános fórum volt.

Az erkölcsi diskurzuson keresztül az értelmiségiek követelése megnyeri az országos közönség figyelmét, de a szenvedők követelését is marginalizálja a közbeszédben. A vidéki közösségek a megélhetésre orientáltak. Sem az erkölcsi diskurzus, sem az állami nacionalizmus nem szerves kifejezője sérelmeiknek és követeléseiknek. Ezért az értelmiségiek diskurzusa kihívásokba ütközik, amikor alulról jövő aktivistákkal kerül szembe.

---

[230] Xianghong Nan, 2005, *Wang Xuan de Banian Kangzhan* (*Wang Xuan Wang nyolcéves japánellenes háborúja*), 4. o.
[231] Xuan Wang, 2004. március 18., "Bainian shanghen (Száz év sebhelyei)", *Nanfang Zhoumo*

(*Déli hétvégék*), http://www.southcn.com/weekend/top/200403190052.htm

[232] Xuan Wang, 2007. szeptember 1., "Yiqie weile kefu guoqu: xijunzhan susong (Mindent a múlt leküzdéséért: a bakteriális hadviselés pere)", beszéd a dél-kínai előadáson, az átirat elérhető a http://www.nbweekly.com/Print/Article/3405_0.shtml oldalon.

"Azt szeretném hangsúlyozni, hogy az áldozatainknak továbbra is a jóvátétel a fontos, bár sokat beszéltünk a bakteriális hadviselés jelentőségéről. Az áldozatok számára a jóvátétel kérdése a legpraktikusabb. Ismerünk egy embert, akinek a családja tíz ember életét vesztette el. Ő árvaként, fogyatékosként és hajadonként él tovább. Hetvenéves, és nagyon nehéz életet él. ***Kétségtelen, hogy*** igazságot kell szolgáltatni az olyan embereknek, mint ő, de ***nagyon fontos***, hogy gazdasági kártérítést is követeljünk neki. Nem kell állandóan azt mondogatnunk, hogy igazságot követelünk Japántól" - szólalt fel felháborodottan a[233] egy helyi aktivista a CRM egyik közgyűlésén. [félkövér dőlt betűvel szedve]

Az aktivista szavai azonnal heves vitát váltottak ki az ülésen. A legtöbb esetben az alulról jövő aktivisták elégedetlenségét visszafogják, de ez az önmérséklet nem oltja ki az erkölcsről és a közösségi sérelmek államosításáról szóló diskurzus iránti ellenszenvüket.

"Az átlagemberek nem fognak így beszélni (például nemzeti méltóságról és állami méltóságról). Nekik a pragmatikus érdekek fontosak. Kompenzációt akarnak a japán kormánytól, és ennyi... Kezdetben egyszer azt javasoltuk, hogy korlátozzuk a mozgást Chongshan vagy Yiwu területén belül. Ne terjedjen át más helyekre". [Interjúalany A]

"A mi falunkban más volt a vélemény, mint a mozgalom vezetőinek. A mi falunk volt az, amelyik pert kezdeményezett a japán kormány ellen, és a mi falunk volt az, amelyik szenvedett a pestisben. De most a mozgalom az egész országban elterjedt. Ha a mi falunk egyedül lett volna, talán a japánok fizettek volna némi kártérítést a falunknak, hiszen ez nem nagy összeg. Valamikor sokan voltak ilyen véleményen." [B interjúalany]

A vidéki közösségek intellektuális és diszkurzív erőforrásainak hiánya azonban azt jelenti, hogy ahhoz, hogy sérelmeik hangot kapjanak és szimpátiát nyerjenek, a háborús szenvedésekkel kapcsolatos követeléseiknek

[233] A szerző részvételi megfigyelése, 2010. június.

alá kell rendelni a versengő állításoknak, amelyeket egyes nagy diskurzusok színeznek. Mivel csak az állam és az értelmiségiek találhatnak ki fődiskurzusokat, a falusiaknak alkalmazkodniuk kell és az új diskurzusban kell beszélniük, amely idegen az élettapasztalataiktól és a hiteles követeléseiktől.

> "Ma azért jöttünk ide, hogy megvitassuk, mi legyen a következő lépés [a CRM-ért], és hogyan segíthetnénk Hszüan Vang munkáját... Nem pénzért tesszük ezt, hanem azért, hogy hangot adjunk a panaszainknak. Ez a jogaink része. Őseink mindenféle keserűséget és visszaélést elszenvedtek. Nekünk, mint az ő leszármazottaiknak, meg kell örökítenünk [az emléket], és tudatni kell a világgal, hogy mennyi sérelmet és keserűséget éltünk át. Jogunk van az igazságosság fenntartásához. Követnünk kell tehát Hszüan Vang és ezeknek az előrelátó embereknek a vezetését, hogy folytassuk a mozgalmat!"[234]

Ez volt az egyik falusi képviselő nyitóbeszéde egy CRM éves gyűlésen a csungshani klántemplomban. Az üzenet rövid, de az állami szocialista kultúra és az értelmiség erkölcsről szóló diskurzusának egyedülálló keverékét mutatja. Az olyan szavak, mint a "sérelem", a "keserűség" és a "visszaélések" a Mao-korszak politikai mozgósításából örököltek, míg az olyan szavak, mint a "jogok" és az "igazságosság" az értelmiségiektől kölcsönzött új kifejezések. A megjegyzések azt is tükrözik, hogy a falusiak egyértelműen tudatában vannak annak, hogy alárendelt szerepük van a közös vállalatirányítási rendszerben, amit az olyan szavak, mint a "segítségnyújtás" és a "vezetés" képviselnek, bár céljuk az, hogy "tudassák" a világgal saját szenvedésüket.

A falusiak alárendelt státusza nem jelenti azt, hogy az állam és az értelmiség teljes mértékben uralhatja sérelmeik kifejezését. A falusiak nyilvános kihívásaival és antipátiájával való szembenézés mellett az államnak és az értelmiségnek alulról jövő együttműködésre is szüksége van. Annak érdekében, hogy a sérelmek kifejezését életben tartsák és affektív módon kifejezzék, aktív elkötelezettséget és hiteles érzelmeket kell mozgósítaniuk a falusiak részéről. Néha az értelmiségieknek ki kell használniuk a helyi kultúra jelentésrendszerét, hogy támogatást szerezzenek.

[234] A szerző 2010 nyarán részt vett a találkozón, és azt rögzítette. A találkozó résztvevői között voltak aktivisták Zhejiang és Hunan tartományból, valamint néhány idős chongshani falusi lakos.

"Ahogyan Csongshan régi szavai mondják, az embernek bocsánatot kell kérnie és orvosolnia kell az elkövetett hibáit. Valamit ajándékba kell vennie, vagy bármilyen módon [bocsánatot kell kérnie], de eddig semmit sem tett [Japán]. Ha nem folytatjátok [a mozgalmat], az azt jelenti, hogy feladjátok" - próbálta bátorítani a falusiakat Hszüan Vang az egyik találkozón.

Gyakran előfordul, hogy a kitartás nem elég. Ahhoz, hogy a panaszok kifejezése hatékony és hatásos legyen, a falusiak aktív részvételére van szükség. Ehhez rituálék elvégzésére van szükség. A rituálé a "szimbolikus viselkedés, amely társadalmilag szabványosított és ismétlődő".[235] A pestisjárvány után és egészen az 1980-as évekig Chongshan falusi lakosai nem tartottak semmilyen konkrét rituálét az áldozatokra való emlékezés céljából.[236] Bár a kínai sírsöprés napján vagy a kínai újévi ünnepség idején az áldozatoknak felajánlásként elégettek némi papírpénzt, nem kezelték másként a pestis áldozatait, mint a többi elhunyt családtagot.

A ritualizáció hiánya bizonyos mértékig a pestis utáni nehéz időkkel magyarázható. Az alapvető ok azonban az, hogy a Mao-korszakban minden politikai rituálénak az osztályharcra összpontosító szocialista kampányok célját kellett szolgálnia. A háborús szenvedés ritualizálásának abban az időben kevés politikai funkciója volt, kivéve azokat a ritka alkalmakat, amikor szocialista diskurzusokban lehetett keretbe foglalni.

Csak az 1990-es években, amikor az állam a Hazafias Nevelési Kampányban kezdte újra kiaknázni a háborús szenvedés forrását, alakult ki teljesen a csungshani szenvedés ritualizálása. [237] Wu ZY 1990-1996 között a Jiangwan középiskola igazgatója volt. Egy interjúban elmesélte, hogyan állítottak fel egy hazafias emlékművet.

---

[235] David Kertzer, 1988, *Ritual, Politics and Power*, New Haven: Yale University Press, 9. o.

[236] Az egyik interjúalany szerint a pestis után a halottak megbékítésére volt egy daoista szertartás, amelyet a klán templomában tartottak 1943-ban vagy 1944-ben, közvetlenül a pestis után. Ezt a visszaemlékezést azonban más interjúalanyok nem erősítették meg. A kínai kultúrában egyébként a daoista rituálék használata a halottak megbékítésére és a közösség áldásának kérésére, különösen katasztrófák után, hagyományos gyakorlatnak számít. Ez a rituálé, még ha létezett is, egészen más jelentéstartalommal bír, mint az 1990-es években kialakult.

[237] A kampány részletes leírását lásd Suisheng Zhao, 2004, *A Nation-State by Construction*.

a Linshan-templom előtt tartott diákgyűlésen, ahol a gyermekmenyasszony Wu XN-t felboncolták. Az 1992. szeptember 18-án[th] tartott gyűlés témája "A történelem felelevenítése és a nemzeti megaláztatásra való emlékezés" volt.

> "Néhány falusi képviselő eljött és beszélt a gyűlésen. A falu vezetője nagyon támogató volt. A falusiak kifaragták az emlékművet és felállították... A Yiwu Oktatási Hivatal vezetője is eljött. Az Egyesült Front Osztály [a KKP] néhány tisztviselője is eljött... [A hazafias gyűlés előtt] a hazafias nevelés unalmas volt, mint például a 'Lei Fengtől tanulni' kampány, az 'öt hangsúly, négy szépség' kampány...".[238]vagy a mártírok mauzóleumába tett kirándulás. E gyűlés után a Linshan templomot jelölték ki 'erkölcsi nevelési bázisnak'... A Linshan templomot 1996-ban vagy 1998-ban írták be először a Yiwu helyi erkölcsi nevelési tankönyvünkbe.".

Wu ZY szerint a Linshan templom 1992 óta az állam "erkölcsi nevelésének" turisztikai helyszínévé vált. Yiwu város számos középiskolája látogatott el a templomba hazafias nevelés céljából. A baktériumháborús múzeumban a tiszteletplakettek kiállítása látható. A plakátokra vésett szöveg csendben rögzíti a nemzeti emlékezetben Chongshan háborús szenvedéseinek növekvő hatását. Minden egyes plakátra rá van írva, hogy melyik évben melyik iskola ismerte el a templomot és a múzeumot "erkölcsi nevelési bázisnak" vagy "hazafias nevelési bázisnak". A legkorábbi plakát, amely 1992-ben készült, a Jiangwan középiskolából származik, amely ahhoz a településhez tartozik, ahol Chongshan falu található. A következő, 1995-ös keltezésű plakát a Jiwu középiskolából származik, amely a Jiangwan várost irányító városhoz tartozik. Egy főiskola Ningbóban, Zhejiang tartomány egyik városában, ahol Yiwu található, 2006-ban ismerte el az oktatási bázist. Legutóbb 2009-ben egy középiskola Sanghajban, a Zhejiang tartományhoz szomszédos régióban helyezte ki plakátját a templomban.

Az 1992-es diákgyűlés nem csupán a hazafias nevelési kampány része, hanem egy

---

[238] Az "öt hangsúly" az illemre, a jó modorra, a higiéniára, a fegyelemre és az erkölcsre helyezi a hangsúlyt. A "négy szépség" az elme, a nyelv, a viselkedés és a környezet szépsége. Az 1980-as évek elején kezdeményezték.

fontos szertartás a Linshan templom felszentelésére. A ritualizáció e folyamatán keresztül szakralizálták a borzalom és a legenda helyét, amelyről a helyi emlékezetben és a szocialista kampányokban többször is szó esett. Olyan szimbolikus térré vált, amely a helyi háborús szenvedést a nemzeti megaláztatással kapcsolja össze. A templom előtt álló kőemlékmű, amelyet 1992-ben állítottak fel, ironikus szimbólum, amely a szenvedő közösség és az állam közötti kapcsolatokat jelképezi a szubalternek háborús szenvedésének államosítása során. Míg a falusiak voltak azok, akik időt és pénzt áldoztak az emlékmű építésére, abban a reményben, hogy meghallgatásra váró sérelmeiknek hangot adhatnak, az emlékmű az államhatalom jelképévé vált, és az állam érdekeit szolgálja az állami nacionalizmus megerősítése érdekében, ahelyett, hogy a helyiek aggodalmaira odafigyelne. Az irónia abban a sajnálatos tényben rejlik, hogy a szenvedők csak egy olyan folyamat révén próbálhatják meg legitimálni szenvedéseiket a nemzeti diskurzusban, amely delegitimálja saját jogos igényüket a háborús szenvedésre.

A ritualizáció ereje a rituálé formáján is múlik. Minél drámaibb egy rituálé, annál inkább megragadó a külső szemlélő szemében. Ráadásul egy helyi elemekkel színezett rituálé erősebb színházi hatást kelt, és ezért a falusiak nagyobb valószínűséggel önként végzik el. A Chongshanban leggyakrabban jelentett és sugárzott rituálé az elhunytaknak való tiszteletadás igen performatív és hagyományos formája. Egy tipikus újságriport a következőképpen írja le az ilyen rituálét:

> "Ez egy újabb év sírsöprő napja. A Bakteriális Háború Áldozatainak Szervezetének több mint 80 képviselője, akik a Zhejiang tartománybeli Quzhou, Lishui, Ningbo, Jinhua, Yiwu és a Hunan tartománybeli Changde városokból érkeztek, a csungshani emlékpavilon felé vonulnak, hogy megemlékezzenek a pestisben elhunyt ártatlan honfitársainkról. [A menet elején] minden képviselő a panaszos csoport egy-egy elhunyt tagjának portréját tartja a kezében [akik a baktériumháborúban áldozatul esett családtagjaik miatt perelték be Japánt]. "[239]

[239] *Zhezhong Xinwen* (*Közép-Chejiang tartományi hírek*), 2007. március 29., 14. o.

A beszámoló mellett melankolikus képeket mutatnak be az ünnepélyes felvonulásról. Az egyik képen a képviselőket az emlékpavilon előtt fogadalmat kértek, öklüket a fejük fölött lengetve. A résztvevők nyilván tudták, hogy külső szemlélők jelenlétében lépnek fel, hiszen két képen is látható egy újságíró, aki profi videokamerával kíséri a menetet.

Mivel a nagyszabású rituálékat csak bizonyos jelentős alkalmakkor szervezik, a kisebb rituálékra azért van szükség, hogy időről időre felhívják a média figyelmét. Ezeken a szertartásokon füstölőpálcikákat égetnek el, és kínai koszorúkat - általában a felnőtteknél magasabbakat - ajánlanak fel az elhunytaknak. Az emberek, kevesebb számban, ünnepélyesen állnak az emlékhely előtt, hogy leróják kegyeletüket. [240] A Yiwu Turisztikai Iroda szerint számos hírmédia látogatott el a nemzeti megaláztatás emlékművéről és az emlékpavilonról dokumentumfilmeket készíteni, köztük a CCTV, a shandongi, a hunani, a sanghaji, a csöcsiangi és a nanjingi tartományi és városi televíziók, valamint a nemzetközi média, például a BBC és az Asahi.[241] A hírmédia látogatása gyakran ad alkalmat egy ilyen szertartás elvégzésére.

A moralizálás és ritualizálás mellett a nemzetközivé tétel a háborús szenvedésnek a közbeszédben való nemzetközivé tételének célszerűségét is jelenti. Ebben a folyamatban két célközönség van: a Nyugat mint közvetlen közönség és az otthoniak mint végső közönség. Xuan Wang, a baktériumháborús perek karizmatikus vezetője, valamint a CRM szimbolikus figurája egyértelműen tudja, hogy ki legyen a megszólítandó közönség. A *China Youth Daily című napilapban* megjelent interjúban kifejtette, miért kötelezte el magát a CRM mellett. Annak ellenére, hogy tudta, hogy a perek nem lesznek sikeresek, úgy gondolta, hogy a világ tudomására kell hoznia, mit tettek a japánok Kínában. "Lehet, hogy a bíróságon nem fogjuk megnyerni az ügyeket, de erkölcsileg és a közkapcsolatokban meg kell nyernünk őket". [242] Wang valóban meglehetősen sikeres volt e cél elérésében. Számos jelentős

---

[240] Lásd Xuan Wang blogját: http://wx5286.blog.sohu.com/156122224.html. Hozzáférés 2010. október 15-én.

[241] Yiwu City Tourist Bureau, "'Buwang guochi' ji'nianbei (The monument of 'remembering national humiliation'),"http://www.yw.gov.cn/ygb/25644/25646/200812/t20081225_164123.html hozzáférési dátum: 2010. október 15.

[242] Tieyuan Chen, "Wang Xuan: yige rang riben shifen touteng de zhongguo nvren (Wang Xuan: egy

kínai nő, aki nyugtalanná teszi Japánt)," *Zhongguo Qingnianbao* (*China Youth Daily*), 2002. augusztus 28., http://www.people.com.cn/GB/junshi/60/20020828/809658.html.

a nemzetközi média, mint például a BBC, a NOS, a New York Times, a Reuters, az Associated Press és az Asahi News,[243] külön beszámolót készített a kínai baktériumellenes perekről.

A helyi háborús szenvedés nemzetközivé tételének másik módja, hogy külföldieket hoznak a helyszínre. Egy ilyen alkalommal a külföldiekre kevésbé szakértőként (újságíró, patológus, professzor), mint inkább "bíróként" tekintenek, hogy orvosolják az igazságtalanságot és enyhítsék a kínaiak által átélt megpróbáltatásokat, bár a külföldiek számára elsősorban szakmai megbízások miatt jönnek. A külföldiek többsége a legfejlettebb országokból (köztük Japánból) származó nyugatiak. Ennek az az oka, hogy csak a leghatalmasabb országok állampolgárait és médiáját tekintik megfelelő tanúnak, hogy szemléljék Kína megpróbáltatásait, és kompetens bíráknak, hogy igazságot szolgáltassanak Kínának. Egy nemzet pszichéje nem sokban különbözik egy egyénétől abban, hogy szüksége van azok elismerésére és vigasztalására, akiket csodál és irigyel.

Kína belpolitikája is indokolja a nemzetközi elismerésre való törekvés szükségességét, mert ez segíthet politikai lehetőséget nyitni a közös jogkezelő szervezet számára egy kedvezőtlen politikai környezetben, és arra ösztönözheti az aktivistákat, hogy a háborús jóvátételi perek kudarca ellenére is folytassák a mozgalmat. Bár a nemzetközivé válás közvetlen közönsége a régi OECD-országokból származó nyugatiak, a végső közönség mégis a hazaiak. Az emberi faj jó és méltóságteljes érzéssel tölti el, ha úgy érzi, hogy elkötelezte magát egy hatalmas rossz elleni küzdelem mellett, és ez az érzés még fokozódik, ha tudatosan egy hatalmas Másik előtt harcol.

Következtetés

Csongshan esete a kínaiak meg nem hallgatott háborús szenvedését mutatja be a 2nd kínai-japán háborúban. A háborús szenvedés nem ér véget a hadviselő felek fegyverszünetével vagy a háborús nemzedék elhunytával. Saját élete van, amely az emberek szájhagyományaiban, megélt élményeiben és a közösségük társadalmi viszonyaiban él tovább. Ahogyan a

[243] Ibid.; lásd még: Xianghong Nan, 2005, *Wang Xuan de Banian Kangzhan* (*Wang Xuan nyolcéves japánellenes háborúja*).

a politikailag problematikus sérelmek és a japánellenes nacionalizmus forrása, a háborús szenvedés kifejezése a mindenkori politikai környezettől és a mozgósítás módjától függ. A Mao-korszak szocialista kampányai alatt a háborús szenvedés kifejezését elfojtották, és helyébe a nemzeti szintű osztályharc lépett.

Mindazonáltal az, hogy a háborús szenvedés kifejezését hosszú időn keresztül elfojtották egy társadalomban, nem jelenti azt, hogy a háborús szenvedést elfelejtették. Különösen azokban a közösségekben, amelyek súlyos szenvedést éltek át, a háború pusztító hatása és annak emléke nem törlődött a maoista időkben. A háborús szenvedés hiánya a történelmi feljegyzésekben 1949 után az államnak a hivatalos nemzeti emlékezetre vonatkozó monopóliumát és az értelmiségieknek a történelemformálásban való bűnrészességét tükrözi egy tekintélyelvű államban. A kínai nép, különösen a kevésbé kiváltságos társadalmi csoportok nem felejtették el a háborús szenvedést és nem mondtak le követeléseikről. Sőt, megvoltak a maguk módszerei az emlékezet életben tartására. A kínai társadalom alján a háborús szenvedéseknek ezt a hosszú ideig elfojtott emlékezést és a háborús szenvedések kiszellőztetését újra fel kell fedezni és hangsúlyozni kell a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedésének megértése során.

Másrészt az ebben a fejezetben bemutatott kép nem egy tisztán, hitelesen, autonóm módon "alulról felfelé" irányuló dinamika. A történelmi emlékezet előállítása és reprodukciója mély nyomokat hordoz a pártállam és az értelmiségiek részéről, akik a nagy diskurzusokat és a mozgósítás erőforrásait irányítják. A Mao-korszakban a háborús szenvedés kifejezése csak akkor vált lehetővé, amikor a falusiak képesek voltak rést találni az államilag szponzorált ideológián, és követeléseiket az állam politikai kampányaiban megfogalmazni. Ezért, bár a Mao-korszakban a háborús szenvedés kifejezése megfulladt a nemzeti diskurzusban, a KKP mégis képes volt a helyi háborús szenvedést a mozgósítás erőforrásaként kihasználni. Következésképpen a háborús szenvedés mai új emlékezetét a Mao-korszak politikai kultúrája fertőzte meg.

A reform utáni korszakban az állam már nem az egyetlen szereplő, aki átalakítja a helyi háborús szenvedést. Más szereplők, különösen az értelmiségiek, szintén jelentős szerepet játszanak a háború kínai népi emlékezetének megváltoztatásában. Egyrészt

segítenek abban, hogy a

a vidéki közösségek meghallgatatlan szenvedését az országos közönségnek. Másfelől az értelmiségiek a háborús szenvedésekről is versengő állításokat fogalmaztak meg, amelyek eltérnek az állam vagy a falusiak állításaitól. Az értelmiségiek moralizáló retorikája ütközik az állami nacionalista diskurzussal, mivel a polgári jogokra és az emberiességre helyezik a hangsúlyt. Retorikájuk az anyagi kárpótlást előtérbe helyező szubalternák közösségi érdekeivel is ütközik.

A helyi aktivisták is fontos szerepet játszanak a folyamatban. Ők általában a politikai kapcsolatok, a társadalmi hálózatok vagy a közösségben szerzett szellemi érdemek terén találékonyak. Az államtól és az értelmiségiektől eltérően az ő fő gondjuk, hogy figyelmet és jogorvoslatot keressenek közösségük számára. Követeléseiknek azonban az állam és az értelmiségiek által biztosított nagyszabású diskurzusra kell támaszkodniuk, hogy a közösségen kívüli közönséget vonzzák. A hétköznapi falusiak részvétele, amint az a keserűség kimondásában, a drámajátékban és a rituálék folyamatában látható, szintén szerepet játszik a háborús szenvedés átalakításában és nemzetivé tételében, mivel mind az államnak, mind az értelmiségieknek szüksége van aktív részvételükre és hiteles érzelmükre a sikeres mozgósításhoz.

Ezért a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedése és a japánellenes ellenállási háború kínai háborús szenvedéseivel való foglalkozása nem pusztán felülről lefelé vagy alulról felfelé irányuló dinamika. Ez egy kölcsönösen konstitutív folyamat az állam és a különböző társadalmi szereplők között. Ez egy olyan történelmi folyamat is, amelyben a maoista szocialista kampányok és a politikai kultúra mély nyomot hagyott a háborús szenvedésre való mai emlékezésben. Az állam, az értelmiségiek és a szubalternák kínai nacionalizmusba csomagolt állításai ritkán állnak összhangban egymással. Ennek ellenére a kínai nacionalizmus a megértések, értelmezések és állítások ezen ellentmondásai és konfliktusai miatt, nem pedig azok ellenére vált a politikai mozgósítás sikeres ideológiájává, ami egyébként pusztán a pártállami propaganda révén nem lett volna lehetséges.

4. fejezet Változó kép a japánellenes ellenállásról, változó állam-társadalom dinamika

Mint mindenféle társadalomban, a kulturális termék a politika tükörképe. A kínai nacionalizmus értelmezésében, értelmezésében és követelésében a résznépességek és a pártállam közötti egyenlőtlenségek és feszültségek a filmekben, televíziós sorozatokban és internetes programokban a japánellenes ellenállás változó képeiben jelennek meg. Ez a fejezet a Mao-korszakból kiindulva vizsgálja és magyarázza a vizuális reprezentáció ilyen alapvető változásának kialakulását a Mao utáni korszakban. E változás krónikájával megmutatja, hogy a kínai politika állam-társadalom dinamikája hogyan alakította át és fogja átformálni a japánellenes ellenállás képeit Kínában.

Az 1980-as évek közepe óta a japánellenes ellenállásnak a Mao-korszakban az osztályharc nyelvén megszokott portréja fokozatosan átváltott olyan új képekre, amelyek lehetővé teszik és kihasználják az egyes népcsoportok és a pártállam közötti egyenlőtlenségek és feszültségek kifejezését. Ezek az új képek a filmekben, televíziós sorozatokban és internetes programokban széles körű népszerűséget és kirobbanó reakciókat váltottak ki a kínai társadalomban, és népszerű és jövedelmező témává váltak a tömegszórakoztatás iparában.

A Kínai Központi Televízió (CCTV) 1-es csatornája a legnézettebb és politikailag legfontosabb televíziós csatorna Kínában. Amikor 2005-ben először sugározták a *Showing Sword* (*liang jian* 亮剑) című sorozatot, nem számítottak arra, hogy az 1-es csatornán az évben sugárzott sorozatok közül a legnagyobb nézettséget fogja elérni.[244] A sorozat a japánellenes ellenállási háború, a polgárháború és a Kínai Népköztársaság (KNK) korai éveinek hátterében játszódik. A sorozat az engedetlen és karizmatikus KKP-s katonatisztet, Li Yunlongot és legendás katonai teljesítményeit mutatja be, különösen Kína japánellenes ellenállási háborújában.

[244] A CCTV 1. csatorna 2005-ös nézettségi arányát lásd: http://ent.people.com.cn/GB/42075/3926640.html.

A hagyományos KKP-s főszereplőkkel ellentétben Li Yunlong nem egy mintaszerű párttag, és gyakran követ el hibákat. Durván beszél és viselkedik. Megveri a katonákat. Szembeszáll a szabályokkal és a felettesek parancsaival. Ravasz és önző. Annak érdekében, hogy több utánpótlást szerezzen saját csapatai számára, ami a KKP viselkedési kódexében önzőnek és fegyelmezetlennek számít, meg meri szegni a KKP szabályait és fegyelmét. Összebarátkozik az ellenség, a Nacionalista Párt (KMT) egyik tehetséges tábornokával, akivel együtt harcol a japánellenes háborúban, és aki ellen a későbbi kínai polgárháborúban is harcol. Még feleségének legjobb barátnőjébe is beleszeret, ami a KKP ortodox kódexének szellemi romlottságát jelzi.

Li Yunlong mindezek a tulajdonságai felforgatják a hagyományok szerint a KKP mintaszerű katonatisztjével szemben támasztott követelményeket. Egy ilyen főszereplő azonban széles társadalmi népszerűségre tett szert, és vitát is szított. A szokatlan KKP-s főszereplőre épülő *Showing Sword* szenzációs sikere a radikális konzervatívok éles kritikájába ütközött. "Li Yunlong olyan, mint egy bandita!" "Nem olyan, mint a hadseregünk tisztje. Egyáltalán nem érti a hadseregünk fegyelmét. Távol áll a néphadsereg igazi katonájától." "Li Yunlong egy igazi hadúr." A konzervatívok haragja tüzes volt. Számukra Li egy ikonoklaszt volt, és *a Mutatókard* felforgatta azt az elvet, hogy "a párt parancsolja a fegyvert". Nevetségessé tette és lerombolta a Népi Felszabadító Hadsereg (PLA) politikai munkájának három fő elvét. Lerágalmazta a PLA magas rangú tisztjeit, és ártott a hadsereg megítélésének a közvéleményben.[245]

Ezek a vádak azonban nem tántorították el az értékelőket. A CCTV-n való első megjelenés után a sorozatot három hónap alatt több mint húsz tartományi televízió sugározta újra. A magas nézettség és a nagy ismétlési gyakoriság országos lázba hozta az eredeti regényt és a felvételt tartalmazó DVD-ket. Kína legmegbízhatóbb forrásból származó nézettségi felmérése szerint a nézők több mint 50%-a köztisztviselő, KKP káder és vezető beosztású személy volt, ami erősen jelzi a kínai középosztály körében való népszerűséget.

[245] Hui Cai, 2005. szeptember 18., "Li Yunlong xiang tufei. Liang Jian liangchu le shenme? (Li Yunlong olyan, mint egy bandita. Mit *mutat a kard mutogatása*?)," hozzáférés: 2012. március 5., http://news.xinhuanet.com/comments/2005-09/18/content_3506321.htm.

osztály és elit.[246] A konzervatívokkal egyet nem értve, még a néhai magas rangú PLA-tisztek fiai és lányai, például Liu Bocheng marsall és Chen Geng altábornagy fiai és lányai is dicsérték a *Kard bemutatását* "a történelmi kontextushoz való hűségéért".[247]

A nagy siker ellenére a Li Yunlong népszerűsége nem csak a főszereplő személyiségének tulajdonítható. A karakter nem lett volna ilyen lenyűgöző, ha nem helyezzük őt a kínai ellenállási háború történelmi kontextusába. A tévésorozat 30 epizódjából az első 18,5 epizód Li legendás történetét mutatja be az ellenállási háborúban, míg a következő 6,5 és az utolsó 5 epizód a polgárháborúra és a KNK korai éveire koncentrál.[248]

A Mutatós kard kritikájára reagálva, a kard védelmezői nyilvánvalóan tisztában vannak ezzel az előnyös erkölcsi pozícióval. "Kétségtelen, hogy Li Yunlong nem egy könnyen kezelhető karakter, de az állam, a nemzet és a japánellenes ellenállás irányába tanúsított lojalitása felülmúlhatatlan" - kommentálta a televíziós dráma egyik kritikusa. "Li Yunlong a kor által teremtett hős. Az ellenállási háborúnak ilyen katonákra van szüksége. Li a háborúra született" - válaszolt a kritikákra a Li Yunlongot alakító neves színész.[249] Számukra, ha a főszereplő karizmája és a közönség körében való népszerűsége nem is igazolja kellőképpen Li Yunlong politikai korrektségét, de az ellenállási háborúban való nacionalista hitvallása igen.

1955-ben a tömegszórakoztatás politikája, amely egy élénk kommunista ideológia alatt állt, egy másik típusú népszerű japánellenes hőst hozott létre. Az *Alföld gerillája* (*pingyuan youjidui* 平原游击队) című film főhőse Li Xiangyang gerillavezér, akinek bölcsessége és vitézsége megfélemlíti a japán megszállókat és a kínai árulókat. *A síkság gerillája az* egyik legnépszerűbb és legnagyobb hatású film volt a

---

[246] Aixin Chai és Jia Jia, 2005. december 28., "Renxinghua junren suoxiang pimi (A humanizált katonákat biztosan üdvözlik)", http://news.sohu.com/20051228/n241171111.shtml.
[247] Ibid.
[248] Ezt a szerző számítja ki. A sorozatok online hozzáférhetők. Az egyes epizódok bevezetője a http://news.xinhuanet.com/ent/2005-09/07/content_3456384.htm címen érhető el.
[249] Shu Yu, 2005. október 8., "Liang Jian yin zhenglun: Li Yunlong shi yingxiong haishi 'tufei'? (Vitát szító *kard*: Li Yunlong hős vagy bandita?)," hozzáférés: 2012. március 5. http://ent.people.com.cn/GB/1083/3748463.html.

Kína ellenállási háborúja. Még a kulturális forradalom (1966-1976) idején is, amikor a legtöbb filmet betiltották a vetítés alól, ezt az 1955-ös fekete-fehér filmet 1974-ben színesben újraforgatták, csak kisebb tartalmi változtatásokkal. A legnagyobb kínai internetes portál, a sina.com által a háború 60.th évfordulója alkalmából készített, az ellenállási háborúról szóló kínai filmek emlékére készített különkiadásban Li Hsziangyang a tíz legnépszerűbb japánellenes hős első helyére került.[250]

Ha összehasonlítjuk Li Xiangyang 1955-ös és Li Yunlong 2005-ös képét, a különbségek szembetűnőek. Bár mindketten ugyanabból az osztályból, az észak-kínai parasztságból származnak, Li Xiangyang bölcs, de nem ravasz, bátor, de nem lázadó, a katonákkal szemben tekintélyt parancsoló, de nem durva és robbanékony, ami éles ellentétben áll Li Yunlonggal. Mindenekelőtt Li Yunlonggal ellentétben Li Xiangyang feltétel nélkül engedelmeskedik a KKP parancsainak és elveinek, és tökéletes példaképként szolgál a KKP katonatisztjei számára.

A japánellenes hősök képének változása Li Xiangyangtól Li Yunlongig nem véletlen. A maoizmus utáni években a filmek, televíziós sorozatok és internetes programok elkezdték integrálni a különböző társadalmi szereplőket Kína japánellenes ellenállási háborújának narratívájába. Ez a változás része Kína széleskörű narratívaváltásának erről a háborúról. A *Showing Sword* sikere nem kivétel, hanem csak egy olyan eset, amely egy ilyen tendencia csúcspontját jelenti.

Ebben a folyamatban a politikai és társadalmi szereplők sokasága, különösen az "osztályellenség", mint a KMT, a nemesek és a hadurak tagjai, valamint a nép "rossz elemei", mint a banditák és a prostituáltak, a japánellenes ellenállók ábrázolásában főszereplővé váltak. Eközben a KKP főszereplői, akiket korábban a Japán-ellenes ellenállás domináns szereplőjeként emlegettek, néha háttérbe szorulnak, ha nem is teljesen hiányoznak. Más művekben az ő képüket szubverzív módon rekonstruálták. Amint azt a *Showing Sword* című film mutatja, az ilyen főszereplők már nem kritikátlanok.

---

[250] "Jiaopian zhong de fenghuo niandai: kangzhan ticai dianying huigu (A tűz évei a filmekben: a japánellenes háborúról szóló filmek visszatekintése)," hozzáférés: 2012. március 5.

http://ent.sina.com.cn/f/m/krdy/index.shtml.

a KKP elveinek gyakorlói vagy a kommunista ideológia igaz hívei. Ehelyett olyan alulról jövő lelkületű, engedetlen figuráknak mutatják be őket, akik szembe mernek szállni a párt szabályainak és elveinek merevségével. Egyszóval nem a KKP tisztjeinek példaképei, sőt, még csak nem is hagyományos értelemben vett minősített KKP-tagok.

Másrészt a változás nem egyszerűen a kínai Japán-ellenes ellenállókról alkotott képek ***átpolitizálásának*** folyamata. A legendás hősök mai képei, annak ellenére, hogy markánsan különböznek azoktól, amelyek a szocialista kultúra csúcsán, a maoista években születtek, nem jelentenek visszatérést a történelmi valósághoz. Inkább a japánellenes ellenállás képeinek ***átpolitizálása*** során jönnek létre, amely a kínai nemzeti emlékezetet a japánellenes ellenállási háború új narratívájára építi újra.

Annak ellenére, hogy ezek az új képek felforgató kihívások elé állították a hagyományos képeket, amelyeket a KKP a maoista időkben állított fel, az új képeket széles körben elismerik és dicsérik, először a társadalomban a lojalitás és a kínai nemzethez való hozzájárulás újraértelmezéséért, majd a hivatalos diskurzusban a társadalomban való népszerűségükért és elismerésükért.

Így az ellenállási háború elbeszélésének politikai korrektségi mércéje drámaian megváltozott, először a különböző társadalmi szereplők erőfeszítései, majd a kínai kormány beleegyezése, sőt bátorítása révén. A nemzet iránti hűség és az ellenállási háborúhoz való hozzájárulás most a politikai hűség és a KKP-nek való feltétlen engedelmesség helyébe lépett, mint a japánellenes főszereplő sikeres és népszerű képének megalkotásának elsődleges mércéje.

Egy ilyen változásnak kulturális és politikai következményei is vannak. Amint a háború kínai neve is sugallja, az "ellenállás" a kínai nemzet kollektív identitásának és a KKP legitimitásának központi témája. Az 1930-as évektől az 1940-es évekig a paraszti nacionalizmus sikeres mozgósítása az ellenállási háborúban döntő tényező volt a

A KKP hatalomra jutása.[251] Az ezt követő polgárháború alatt és a KNK első éveiben is azon a mítoszon alapult, hogy a KKP Kína nacionalista nagyság- és modernizációs törekvéseinek vezető ereje, amely egyesítette a különböző alnépességeket, és megvásárolta a kommunizmustól félők beleegyezését.[252]

A 21. század fordulóján azonban a KKP átadja a Japánnal szembeni ellenállásban betöltött vezető szerepét a különböző társadalmi és politikai erőknek, amint azt a Japán-ellenes ellenállás új képei is mutatják. E változó képek mögött a kortárs Kína változó állam-társadalmi dinamikája áll. Az ideológiailag csődbe ment KKP nem lett volna képes új képek ilyen csoportját rekonstruálni a kulturális piacon a különböző társadalmi szereplők - köztük a helyi önkormányzatok, a profitorientált producerek, a művészek és értelmiségiek, valamint a lakosság egyes kisebbségi csoportjai - közös erőfeszítései és különböző motivációi nélkül.

Másrészt az új képek nem mentesek a korábbi és a jelenlegi idők politikai nyomaitól és kényszereitől. Még mindig hatással vannak rá a japánellenes ellenállás stilizált képei, amelyek a Mao-korszak népi háborújának eszményképétől örököltek. Ez a KKP szabályozó hatalmát is tükrözi, amely arra ösztönzi a különböző társadalmi szereplőket, hogy öncenzúrát alkalmazzanak, és kulturális termékeikben a KKP szimbolikus szereplőit használják. Következésképpen a legtöbb új képből hiányzik a japánellenes háborúra való mélyreható reflexió, és nem képesek a történelem valóságtartalmát képviselni.

Ez a fejezet a kínai ellenállási háború változó narratíváit vizsgálja, ahogyan azokat a filmek, televíziós sorozatok és internetes programok megjelenítik, valamint azok alakulását, korlátait és következményeit. Megpróbálja megmagyarázni, hogyan és miért fordul elő ilyen formában a történelmi folytonosság és a változó állam-társadalmi dinamika hátterében Kínában. A fejezet további részében először röviden áttekinti a kínai ellenállási háború narratív változását a meglévő szakirodalomban, és bemutatja, hogy miért lesz árulkodó a vizuális képek használata a filmekben, televíziós sorozatokban és internetes programokban. Ezután két nagyobb részre tagolódik. A

[251] Chalmers A. Johnson, 1963, *Paraszti nacionalizmus és kommunista hatalom*, 3-4. o., magyarul.
[252] Suisheng Zhao, 2004, *A Nation-State by Construction*, 210. o.

Az első rész az ellenállás képeit elemzi a korai KNK-ban, a második rész pedig a Mao utáni korszakot vizsgálja. A két rész összehasonlítási pontként szolgál egymás számára. Ezt követően következtetés következik.

Kína japánellenes ellenállási háborújának változó narratívái: a szövegtől a képig

A kínai nacionalizmusról és Kína változó narratíváiról szóló meglévő szakirodalomban a japánellenes ellenállási háborúról szóló szöveges anyagok jelentik a kutatás fő forrását. Ide tartoznak többek között a bestsellerek, újságcikkek, belső jelentések és kutatási cikkek. E források anyagainak felhasználásával a terület tudósai értékes műveket készítettek, amelyek továbbfejlesztik a témával kapcsolatos ismereteinket.

A China's New Nationalism című könyvében Peter Gries könyvek, cikkek, konferencia-előadások és újságok alapján megállapítja, hogy Kína narratívája a japánellenes háborúról a "Kína mint győztes" helyett a "Kína mint áldozat" narratívára váltott. A háború utáni korszakban az volt a történet, hogy a japánellenes háború pártvezérelt győzelme nélkül nem lesz Új Kína. Mao halála után azonban az áldozattá válás új narratívája alakult ki. Ez megszállottan számszerűsíti az áldozatokat, dokumentálja a legszörnyűbb eseteket (mint például a nanjingi mészárlás), és bemutatja Kína szenvedéseit a Nyugatnak.[253]

Rana Mitter történész szerint az ellenállás háborúja a Deng Hsziao-ping reformjainak korszakában alakult át. A hidegháború idején és a maoista történetírás alatt a KKP pragmatikus politikát folytatott Japán megbékítésére, és céltudatosan növelte a Yan'an bázisterület jelentőségét az ellenállási háborúban. Ennek eredményeképpen a háborúval felületesen foglalkoztak a propagandában, és a japán invázió traumáját lekicsinyelték.[254] Justin Jacobs szerint még az 1950-es években is, amikor a háborús atrocitások még elevenen éltek a háborús nemzedék emlékezetében, a magas szintű kulturális és

[253] Peter Hays Gries, 2004, "Győztesek vagy áldozatok", 5. fejezet a *China's New Nationalism* című könyvben, 69-85. o., *Kína új nacionalizmusa.* [254] Rana Mitter, 2003. "Régi szellemek, új emlékek: China's changing war history in the era of post- Mao politics," *Journal of Contemporary History*, 38(1), *Special Issue: Redesigning the Past*, pp. 117-131.

a kínai kormány propagandakampányokat tartott annak érdekében, hogy meggyőzze a népet arról, hogy fékezze gyászát, és a tegnapi agresszort ma barátként fogadja el.[255]

A status quo-t az 1978-as gazdasági reform törte meg. Ez mély szakadáshoz vezetett a kínai vezetésben és társadalomban. A növekvő jövedelmi egyenlőtlenségek és a növekvő regionális egyenlőtlenségek, valamint a vallási és etnikai szeparatizmus újjáéledése a széttöredezettség szélére sodorta Kínát. A veszély különösen nagy volt 1988 végén és 1989 elején, a Tian'anmeni mészárlás idején. Ezért a KKP-nak a reform utáni korszakban sürgősen szüksége volt egy új ideológiai erőre, amely összefogja Kínát. Ezekkel a drámai társadalmi-politikai változásokkal párhuzamosan megkezdődött az ellenállási háborúról való megemlékezés.

Valójában, ahogy Yinan He rámutat, a KKP egészen az 1980-as évek elejéig, amikor Deng Xiaoping reformpolitikája a párt konzervatívjainak és a társadalomnak az erős ellenállásába ütközött, nem kérdőjelezte meg a háborús bűnök japán eltussolását. "A párton belüli konszolidáció elősegítése és a közvélemény támogatásának növelése érdekében" az 1982-es kínai-japán tankönyvvitát követően lelkesen támogatták a történelemoktatást Kína külföldi agresszióval szembeni ellenállását illetően. Háborús megemlékezéseket kezdtek tartani az újonnan épített háborús múzeumokban, amelyeket a párt hazafias nevelési bázisokként jelölt ki. A KMT katonai hozzájárulását az ellenállási háborúhoz a történelemtankönyvekben is elkezdték elismerni, amelyeket "az 1986-os tanítási irányelv alapján adtak ki". [256] Yinan He szerint a háború kínai újraértelmezésének ez a folyamata a nemzeti mítoszteremtés folyamata volt, amelyet az uralkodó elit instrumentális célokra használt ki, mivel otthon bizonytalannak érezték magukat.[257]

A szöveges anyagok azonban nem az egyetlen és nem is a legfontosabb eszközei a politikai kultúra tanulmányozásának. A társadalmi-politikai életben a narratív változásokat a következőkben lehet megjeleníteni

[255] Justin Jacobs, 2011, "Az emberek felkészítése a tömeges kegyelemre".
[256] Yinan He, 2007, "Történelem, kínai nacionalizmus és a kialakuló kínai-japán konfliktus".

Journal of Contemporary China, 16(50), pp. 6-7.
[257] Yinan He, 2007, "Emlékezés és felejtés a háborúról".

számos módon, nyelvi és nem nyelvi szempontból egyaránt. A többféle forrásból származó anyagok felhasználása a narratív változás tanulmányozásához azzal az előnnyel jár, hogy a változás többféle aspektusát tárja fel, és gazdagítja a tendencia megértését. Ezért szükséges a források körének és típusának bővítése a kínai japánellenes ellenállási háború változó narratíváinak tanulmányozásához.

A követelmény fényében a KNK korai évei és az új szocialista kultúra kialakulása kiváló hivatkozási alapot nyújtanak a kortárs kínai narratív változások tanulmányozása iránt érdeklődő tudósok számára. A KKP-nak számos eszközzel - térbeli rekonstrukció, emlékműépítés, néptánc, parádés előadás, történelemírás, vizuális reprezentáció (például olajfestmény, karikatúra és újévi nyomtatás) és emlékezeti rituálé - sikerült rövid idő alatt új politikai narratívát gyártania és terjesztenie.[258]

A múzeumok, emlékhelyek és térbeli szimbólumok közvetlenebb és tartósabb szerepet játszanak a kollektív emlékezet alakításában. "A legtöbb ember számára a történelem írott szövegei csak halvány tükörképei annak a történelemnek, amelyet a mindennapi környezetükben látnak. Egy ókori épület, egy helyi múzeum, egy szobor egy parkban vagy akár egy nevezetes tájkép olyan módon hordozhat történelmi narratívákat, amelyek közvetlenebbek és tartósabbak, mint bármely jól kutatott történelmi diskurzus."[259] Kína narratívájának változása az ellenállási háborúban a múzeumok, emlékhelyek és térbeli szimbólumok növekvő számában és változó stílusában tükröződik. A maoista korszakban a pekingi városi térben nem voltak japánellenes emlékművek - "se kenotáfium, se az ismeretlen katona sírja, se elit díszőrség, se örök láng". A Népi Hősök Emlékművének tövében található tíz dombormű közül az egyetlen, amelyik az ellenállási háborúval kapcsolatos, "nem a véres főhadműveletek egyike, hanem a japánok elleni gerillaháború egyik jelenete".[260]

---

[258] Chang-tai Hung, 2011, *Mao új világa:* Ithaca, N.Y.: *Political Culture in the Early People's Republic,* Ithaca, N.Y.: Mao Mao: *Political Culture in the Early People's Republic:* Cornell University Press.
[259] James A. Flath, 2002, "Managing historical capital in Shandong: museum, monument, and memory in provincial China," *The Public Historian*, 24(2), 41. o.
[260] Arthur Waldron, 1996, "Kína új emlékezete a második világháborúról: Zhang Zizhong esete". *Modern Asian Studies*, 30(4), *különszám: Háború a modern Kínában*, 949. o.

A Mao utáni időszakban a nacionalizmus számos múzeuma és emlékhelye épült országszerte, mint például a Longhua Mártírok Emlékparkja (Sanghaj), a Yuhuatai Emlékpark (Nanjing), a nanjingi mészárlás emlékcsarnoka (Nanjing), a Japánnal szembeni népi ellenállás emlékmúzeuma (Peking) és a 731-es egység bűntetteinek múzeuma (Ha'erbin).[261] A kínai háborús múzeumokról szóló átfogó tanulmányában Kirk Denton megállapítja, hogy az 1990-es években került a köztudatba a kínai áldozattá válás és az atrocitások hangsúlyozásának új narratívája. [262] Eközben ezekben a múzeumokban a kiállítások is átalakultak. Például, ahogy Rana Mitter megállapítja, a Mao-korszakban épült Katonai Múzeum a régi korszak stílusát képviselte. A KKP és a KMT közötti harcot ábrázolta fő történetszálként, a japán inváziót pedig másodlagos pozícióban mutatta be. Ezzel szemben az 1987-ben megnyitott pekingi Ellenállási Háború Múzeum az ellenállási háború új stílusát képviselte. Kiállításában nemcsak a KMT katonai ellenállásának kiemelkedő szerepét, hanem Kína hozzájárulását a világ antifasiszta háborújához is elismerték és méltatták.[263]

A múzeumok, emlékhelyek és térbeli szimbólumok mellett a rituálék és előadások is szerepet játszanak a politikai kultúra és a háborús narratíva megváltoztatásában. Ahogy William Callahan rámutat, "a politikát leginkább performanszok sorozataként lehet elemezni, nemcsak az állami szereplők által a hivatalos helyszíneken, például a Külügyminisztériumban, hanem a kevésbé hivatalos helyszínek kulturális kormányzása révén is a művészetben, a filmben, az irodalomban - és az állami ünnepeken". [264] A kínai nemzeti megaláztatás napján tartott performanszokról szóló tanulmánya ebből a szempontból tanulságos. A tanulmány a 20. század elejith és a 21. század elejist összehasonlításából kiderül, hogy Kínában különböző gyakorlatok voltak egy ilyen nemzeti ünnepen, és ezek a különbségek

---

[261] Kirk A. Denton, 2005, "Múzeumok, emlékhelyek és kiállítási kultúra a Kínai Népköztársaságban", *The China Quarterly*, 183. szám, *különszám: Culture in the Contemporary PRC*, pp. 565-586.

[262] Kirk A. Denton, 2007. október 17., "Heroic resistance and victims of atrocity: negotiating the memory of Japanese imperialism in Chinese museums," *Japan Focus*, elérhető a http://japanfocus.org/-kirk_a_-denton/2547 oldalon.

[263] Rana Mitter, 2000, "A múzeum kulisszái mögött: nacionalizmus, történelem és emlékezet a pekingi Ellenállási Háború Múzeumában, 1987-1997", *The China Quarterly*, 161. szám, 279-293. o. (angol nyelven).

[264] William Callahan, 2006, "History, identity, and security: producing and consuming nationalism in China", *Critical Asian Studies*, 38(2), 179. o., "History, identity, and security: producing and consuming nationalism in China".

különböző politikai következményekkel járt. A 20. század elején[th] a nemzeti megaláztatás napján tartott politikai előadások célja az volt, hogy a nemzetet az üdvösségre neveljék. 1989 után a nemzeti megaláztatás napján történő megemlékezéseket újjáélesztették, azzal a céllal, hogy a nemzetet megfékezzék, és korlátozzák a lakosság identitáskifejezését.[265]

Parks Coble azon kevés tudósok egyike, akik felismerték, hogy Kína háborús emlékezetének helyreállítása a Mao utáni korszakban nemcsak a szöveges anyagokra támaszkodik, hanem a vizuális képekre is, olyan médiumokon keresztül, mint a televíziós drámák, filmek és rajzfilmek. E megértés ellenére empirikus tanulmánya csak az írásos anyagokat használja ki. Az ellenállási háborúról szóló, az 1980-as évek óta a nyilvánosságban felbukkanó terjedelmes új írásokból Coble arra a következtetésre jut, hogy az emlékezet helyreállításának ezen új hulláma által lefedett témák szelektívek. Csak a hősies ellenállás és a japán atrocitások narratívái kaptak hangsúlyt, míg a háború más nézőpontokból történő kutatása és újraértékelése még mindig fejletlen.[266]

A mai Kínában a filmek, televíziós sorozatok és internetes programok a propaganda egyik legfontosabb eszközévé váltak. Ezek együttesen a vizuális képek legfontosabb forrását jelentik a tömegmédiában. A kínai ellenállási háború változó narratívájának eddigi vizsgálatában azonban alig érintették e forrás változását a népszerű képekben. [267] A szöveges anyagokhoz, a múzeumokhoz és emlékművekhez, valamint a hivatalos rituálékhoz és előadásokhoz képest e forrás anyagai élen járnak: A propaganda eszközeként a filmek, a televíziós sorozatok és az internetes programok

---

[265] William Callahan, 2006, "History, identity, and security: producing and consuming nationalism in China", *Critical Asian Studies*, 38(2), 179-208. o., "History, identity, and security: producing and consuming nationalism in China".

[266] Parks Coble, 2007, "Kína "új emlékezete" a japánellenes ellenállási háborúról".

[267] Az angol nyelvű szakirodalomban kevés empirikus tanulmány született a kínai ellenállási háború narratív változásairól az említett anyagforrások felhasználásával. Az egyetlen kivétel a szerző olvasói szerint Michael Berry, 2001, "Cinematic representations of the Rape of Nanking", *East Asia: An International Quarterly*, 19(4), pp. 85-108. Berry tanulmánya azonban szűkszavúan korlátozott és messze nem átfogó. Fő érdeklődési területe a nankingi nemi erőszak kínai filmekben való ábrázolása. Három, az 1980-as évek közepe és az 1990-es évek közepe közötti film - Tucheng Xuezheng (Mészárlás Nanjingban) (1987), Heitaiyang: Nanjing Datusha (Fekete Nap: A nanjingi mészárlás) (1995) és Nanjing 1937 (Ne sírj, Nanking) (1995) - Berry bemutatja, hogyan ábrázolták a nanjingi mészárlást, amikor "a nanjingi mészárlás az 1980-as évek közepén hirtelen újra bekerült a kínai tudatba".

a legbefolyásosabbak és gyorsabban elérik a nyilvánosságot.

A KKP már a maoista években megértette, hogy a mozgóképeket a szubaltern népesség mozgósítására kell felhasználni. Politikai-kulturális kampányt indított, amelynek célja az volt, hogy mozgóképvetítőket képezzen ki és küldjön a távoli vidéki területekre. 1950 és 1976 között a vetítőcsapatok száma 600-ról 81 367-re nőtt. Az 1980-as évek közepére több mint 120 000 csapat szállított mozgóképet a vidéki területeken, ami az országos produkciós brigádok 97%-át tette ki.[268]

Az 1980-as évek közepétől a televíziók kezdték felváltani a mozgóképeket, mint a vizuális képeket használó propaganda elsődleges eszközeit. A gyors gazdasági fejlődéssel a televíziókészülékek a kínai háztartások egyik legfontosabb eszközévé váltak. A városi háztartások többsége rendelkezett akkoriban legalább egy fekete-fehér televízióval. Tíz évvel később a városi háztartások átlagosan legalább egy színes televízióval rendelkeztek, és a vidéki lakosok többsége háztartásonként egy televízióval rendelkezett (bár a vidéki területeken a televíziók 70%-a fekete-fehér volt). [269] 2005-re, a *Showing Sword* sugárzásának idejére a lakosság körében 95,81%-os volt a lefedettség, amely folyamatosan nőtt, 2009-re 97,23%-ra.[270] Eközben 2005 végére a kínai internetfelhasználók száma elérte a 111 milliót. Ez a szám folyamatosan nőtt, 2008-ban 298 millióra, 2011 végére pedig 513 millióra emelkedett.[271]

1. táblázat: A háztartások év végi televíziókészülék-tulajdonlása 100 háztartás esetében

	Városi átlag	Városi Legalacsonyabb jövedelem (10%)	Vidéki átlag	Nyugat-Kína vidéki területe*

[268] "Liushinian fengyu jiancheng: zhongguo nongcun dianying fangyingdui (Sixty years of rural motion picture projectionist team)," lásd a China New Rural Film honlapján, http://n.chinafilm.com/news/60thncfy/ hozzáférés: 2012. március 5.
[269] Lásd az 1. táblázatot.
[270] A rádió, film és televízió állami közigazgatásának statisztikái a következő címen érhetők el: http://gdtj.chinasarft.gov.cn/showtiaomu.aspx?ID=9839bd59-979e-47f8-a7f7-11de55a00415.
[271] China Internet Network Information Center, 2012. január, *Zhongguo Hulian Wangluo Fazhan*

Zhuangkuang Tongji Baogao (*Statistical Report of China's Internet Development*), No.29, p.12 http://www.cnnic.cn/dtygg/dtgg/201201/W020120116337628870651.pdf, hozzáférés: 2012. március 6.).

	Színes	Fekete -fehér	Színes	Fekete -fehér	Színes	Fekete -fehér	Színes	Fekete -fehér
1985	17.21	66.86			0.80	10.94		
1990	59.04	52.36			4.72	39.72		
1993	79.46	35.92			10.86	58.30		
1995	89.79	27.97	72.01	38.88	16.92	63.81		
1997	100.48		83.56		27.32	65.12		
2000	116.56		98.79		48.74	52.97		
2005	134.80		107.26		84.00	21.77	78.40	22.43
2009	135.65		111.25		108.94	7.65	96.70	8.83

Forrás: A szerző a Kínai Statisztikai Évkönyvből (1996, 1998, 2001, 2006, 2010), Kínai Nemzeti Statisztikai Hivatal, http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/.

Amellett, hogy a filmek, a televízió és az internet páratlanul nagy hatást gyakorolnak a közönségre, a múzeumokhoz, műemlékekhez, hivatalos rituálékhoz és előadásokhoz képest a nem állami szereplők számára is könnyebben hozzáférhetőek. A mai Kínában a filmek, televíziók és internetes programok piaca viszonylag jó állapotban van, míg a múzeumok, műemlékek és hivatalos rituálék piaca továbbra is fejletlen, így ezek az eszközök kiszolgáltatottabbak a pártállam és a tudósok beavatkozásának. Ezért az ellenállási háború narratív változásairól szóló empirikus tanulmányok számára hasznos lehet, ha több anyagot használnak a filmek, televíziók és az internet ritkán kutatott forrásaiból. Ez a fejezet ebből az elhanyagolt aranybányából próbál meríteni, és egy útitervet építeni arra vonatkozóan, hogy hogyan és miért változott a kínai ellenállási háború narratívája a filmekben, televíziós sorozatokban és internetes programokban.

Az ellenállás képei a Japán-ellenes háborúban a korai KNK-ban

A kínai filmtudományban a kínai filmeket hagyományosan két korszakra osztják.[272] Egyes tudósok szerint 1978 előtt a filmek csak a KKP ideológiáját szolgáló eszközök voltak,

[272] Egy finomabb periodizáció megkülönbözteti az 1949-1966 közötti időszakot az 1966-1978 közötti

évektől, mivel az utóbbi időszak a kulturális forradalom zűrzavarában volt.

ami a kulturális forradalom idején odáig fajult, hogy csak korlátozott számú modelldrámát (*yangbanxi* 样板戏) engedélyeztek vetíteni. Csak a második korszakban, amikor a rendezők negyedik és ötödik generációja emelkedett előtérbe, kezdtek virágozni az ellenállási háborúról szóló, változatos témájú és szemléletű filmek. [273] Más tudósok szerint, bár a második időszak áll közelebb a történelmi valósághoz, az első időszak is tele van pezsgő lelkesedéssel, ami nem tulajdonítható teljes mértékben a KKP ideológiájának érvényesítésének. "Ezek a művek azért kaptak tartós népszerűséget, mert tükrözik a népi ízlést, a nemzeti és hagyományos empátiát, valamint a korabeli környezetet".[274]

A tudósok eltérő nézetei ellenére konszenzus alakult ki abban, hogy az első időszakban a filmek központi témája az volt, hogy "integrálják [a nacionalizmust] az új államideológia nagy narratívájába". "A mértékadó diskurzusban ... a modern kínai történelem a népnek a KKP vezetése alatt a külföldi agresszióval és az ellenforradalmi rendszerrel szembeni ellenállásának története. A Japán elleni ellenállási háború a kínai nép KKP által vezetett forradalmi harcának egy része."[275]

Mivel az első időszakban a televízió luxus volt, az internet pedig nem létezett, tanulmányom ebben az időszakban a kínai filmekre összpontosít. A szerző a filmtudományok másodlagos szakirodalma és a korszak reprezentatív filmjeinek személyes megtekintése alapján megállapítja, hogy a KKP ideológiáját a japánellenes ellenállás képeinek három aspektusában - legendás hősök, fékezhetetlen emberek, valamint a KKP és a japánellenes ellenállás közötti hierarchikus viszony - reprezentálták. Összességében ezek alkották a kínai ellenállási háború domináns narratíváját a populáris kultúrában, amely a KKP politikai igényeit és az átlagemberek

népszerű ízlését szolgálta.

[273] Qingguo Qian, 2002, "Xinzhongguo kangzhan ticai dianying gushipian xingtai yanbian (Image and style change in new China's Anti-Japanese War movies)," *Jiefangjun Yishu Xueyuan Xuebao* (*Journal of People's Liberation Army Arts College)*, No.4, pp. 12-19 és p. 23. old.

[274] Bogong Shi, 2005, "Yizhong ticai, bieyang fengcai - zhongguo 'kangzhan ticai' dianying shuping (1932-2005) (Egy téma, különböző stílusok - kommentár a kínai japánellenes háború filmjeiről (1932-2005))," *Dangdai Dianying* (*Kortárs mozi*), No.5, pp. 80-86.

[275] Lili Wang, 2005, "Minzu jiyi yu yingxiang shuxie - zhongguo kangzhan ticai dianying de lishi wenhua bianqian (Nemzeti emlékezet és képírás - történelmi és kulturális változások a kínai japánellenes háború filmjeiben)," *Wenyi Lilun yu Piping* (*Az irodalom és a művészet elmélete és*

kritikája), No.4, pp. 21-27.

A magban: Az ellenállás legendás hősei

A korszak filmjeiben legendás hősök garmadája szerepel. Ezek a főszereplők gerilla- vagy milíciavezetők, vagy megszállt területeken dolgoznak hírszerzőként. Tevékenységük a KKP közvetlen irányítása alatt zajlik, vagy tőle kaphatnak útmutatást. Ezekben a filmekben minden egyes hős legendás figura, ha nem is szuperhős, aki a japánok elleni népi ellenállást vezeti.

A népszerű film *A síkság gerillája* (1955) Li Hsziangyang és gerillái történetét meséli el a japánok észak-kínai felmosó hadműveleteiben (*saodang* 扫荡). Li a Nyolcadik Útvonal Hadsereg (a KKP északi hadserege) vezetőjétől nehéz feladatot kap. A feladat a szomszédos megyében lévő japán haderő megfékezése, és a Li faluban tárolt gabona szállítása a hadsereg hegyvidéki bázisterületére. Li első megjelenése a filmben felidéző erejű, nemcsak tapasztalt gerillavezérként, hanem Robin Hoodként is megjelenik. A lovaglásban és a kétkezi lövészetben jártas Li sikeresen áttörte a japán blokádot, egy gerillakatona társaságában. Útközben Li elviszi embereit Li faluba, útközben egy kisebb bábhadtestet győznek le, anélkül, hogy egy csapást is mérnének rá. A "Li Xiangyang jön" szavak ereje elegendő az ellenség megfélemlítésére. A film azzal ér véget, hogy a gerilla Li faluban Li vezetésének köszönhetően kiirtja az ellenséget, megmenti az embereket és a gabonát.

A legendás Li Xiangyang alakja a *Síkvidéki gerillában* nem kivétel, hanem a korabeli főszereplők példaképe. Egyes filmekben a hősies ellenállás képei együttesben jelennek meg. *Az 51-es számú katonai raktár* (1961) (*wushiyihao bingzhan* 五十一号兵站) ilyen példa. A japán megszállás idején a KKP-nek van egy titkos katonai raktára Sanghajban, amely az Új Negyedik Hadsereg (a KKP déli hadserege) stratégiai ellátását biztosítja. Sajnos ezt a japán rendőrség megtalálja. A stratégiai ellátmányok védelme és a katonai ellentámadás előkészítése érdekében egy fiatal katonatisztet, Liang Hongot küldenek Sanghajba. A feladat teljesítéséhez hamis személyazonosságot kell használnia, mint egy titkos társaság tagjának, aki kapcsolatban áll a főnökkel

Sanghaj bábhadserege. Bár Liangnak nem tetszik ez az identitás, habozás nélkül elfogadja a feladatot, mert hajlandó bármit megtenni, amit a KKP kér tőle. A kételyekkel és bizalmatlansággal találkozva az ifjú hősnek sikerül megosztania az ellenséget, és elnyeri a bábhadsereg vezetőjének bizalmát. Zseniális hírszerzőként Liang az élet minden területével, így a bábhadsereg vezetőjével, társaival, egy mesterkémmel és a helyi titkos társaság keresztapjával is elbánik. E KKP-stílusú James Bond mögött a KKP hírszerző ügynökeinek egy kis csoportja áll, akik az 51-es számú katonai raktárat működtetik. Végül nemcsak a lehetetlen küldetést teljesítik, azaz a japánok felügyelete alatt stratégiai erőforrásokat szállítanak a bázis területére, hanem a bábhadsereg vezetőjét is meggyőzik, hogy legyen a kollaboránsuk.

A legendás hősök képei között ezekben a filmekben finom különbségek vannak. Minél szorosabb a kapcsolatuk a KKP-vel, annál kifogástalanabbak a hősök képei. Szimbolikusan ezek a hősies főszereplők a kommunista uralom merev hierarchiáját alkotják, ami a maoista évek valós politikai rendjét tükrözi. A hierarchia csúcsán az ellenállás tökéletes hősei állnak, mint Li Xiangyang és Liang Hong. A tökéletes hősök páratlan bölcsességük, bátorságuk és jóképűségük mellett, amellyel más főszereplők is rendelkezhetnek ezekben a japánellenes filmekben, soha nem követnek el hibákat az ellenállás küzdelmében. Nincs szükségük arra, hogy az ellenállás vezetése során megtapasztalják a "felnőtté válás" szakaszát. Első megjelenésük óta képük egyszerre érett és legendás. De ilyen érett és tökéletes karakterek nem láthatók másfajta hősi főszereplőknél.

A *Vasúti gerilla* (1956) (*tiedao youjidui* 铁道游击队), a kínai ellenállási háborúról szóló másik nagy hatású filmben, amelyet egy évvel a *Síkvidéki gerilla* után készítettek, a főszereplő Liu Hong gerillavezér, aki a japánok ellen harcol a vasúton Shandong tartományban. Annak ellenére, hogy ugyanolyan legendás, mint Li Xiangyang és Liang Hong, Liu képe tökéletlen, a két mintaszerű KKP-s főszereplőhöz képest. Lihez és Lianghoz hasonlóan Liu is karizmatikus és kalandvágyó. Hogy fegyvereket szerezzen a gerillák számára, felmászik egy futó vonatra, amely a japánok számára szállít fegyvereket. Az ő kézjegye

a futó vonat elején álló, bal kezével a vonatot szorongató, jobbjával pedig fegyvert az ég felé emelő testtartás a japánellenes ellenállás erőteljes képe.

Liu szintén a KKP hűséges híve. A film elején a KKP által kiküldött politikai komisszár új parancsot hoz, miszerint a gerilláknak el kell hagyniuk a japánok által megszállt területen újonnan létesített bázist, és vissza kell vonulniuk a tó környékére. Liu társai hevesen tiltakoznak ez ellen. Csak "Hong testvér" (Liu Hong) hatalmának engedve engednek végül. Bár Liu nem örül az új parancsnak, ragaszkodik az engedelmességhez, mert ők a "KKP hadserege". Meggyőzi társait, hogy elsődleges követelmény a pártfegyelem betartása és a politikai komisszárra való hallgatás. Liu ragaszkodása azt mutatja, hogy közelebb áll a KKP-hez, mint társai.

A KKP-val szorosabb kapcsolatban álló politikai komisszárhoz képest Liu azonban éretlennek tűnik. Miután a japánok megtámadják a falut, amely a gerillák bázisa, Liu ingerült lesz. Bosszúból figyelmen kívül hagyja a politikai komisszár tiltakozását, és utasítja az embereit, hogy harcoljanak a japánok ellen, amivel az egész gerillaerőt nagy veszélynek teszi ki. Liu meggondolatlansága legközelebbi társa halálához és a gerillaerő majdnem teljes összeomlásához vezet. A politikai komisszár is megsebesül a csatában. Liu keserű megbánásban beismeri hibáját a politikai komisszárnak, aki hasonló korú, de atyai engedékenységgel és katonai előrelátással tanítja Liut a gerillaháború alapelveire, és egy szót sem vet rá.

A Liu Hong hibájából fakadó tanulság tanulság tanulságos. A KKP megfelelő vezetése nélkül, amelyet a politikai komisszár képében képvisel, a hős főszereplő, bármilyen bátor, okos és karizmatikus is, hibákat fog elkövetni, és a japánellenes ellenállás útját mélységes kudarcba fogja vezetni. Az *Alföld gerillái* és *Az 51-es számú katonai raktárban* a főhősök nem követnek el hibákat, mert mind Li Xiangyang, mind Liang Hong a KKP hadseregének katonatisztjei, és a felettesek küldik őket egy különleges küldetés végrehajtására a bázisterületre. Indulásuk előtt mindkettőjüket behívják a főhadiszállásra, és kapnak

a harc vezetésére vonatkozó utasítások. Mindkét esetben a KKP-vel való közvetlen kapcsolatuk, valamint a hadseregben eltöltött hosszú távú szolgálatuk biztosítja a japánellenes harcban való vezetésük helyességét. Az ilyen főszereplőkben a KKP vezetésének és az alulról jövő hősöknek egy személyben való integrációját látjuk, akik a japánellenes ellenállás tökéletes főszereplőjét alkotják. Ezzel szemben a *Vasúti gerillában* a gerilla újonnan beépül a KKP Nyolcadik Út Hadseregébe. Bár Liu Hong is a KKP hadseregéből kerül ki (tisztázatlan időpontban), kapcsolata a KKP-vel gyengébb, mint a politikai komisszáré, akire Liu támaszkodik a rend megszerzésében és a helyes harci stratégia elsajátításában.

Liu Hong képének gyengesége más hősies főszereplők képében is fennáll, amikor nem a KKP vezetésének és az alulról jövő ellenállásnak az integrált szimbóluma. Az ilyen filmekben gyakran megjelenik a "felnőtté válás" témája. Az alulról jövő hősöknek először hibákat kell elkövetniük. Csak a KKP mentorálása és támogatása alatt válhatnak fokozatosan a japánellenes ellenállás érett vezetőivé. A *Muszlim ezred* (1959) (*huimin zhidui* 回民支队) Ma Benzhai történetét meséli el, aki egy alulról szerveződő, a japánok ellen Észak-Kínában harcoló muszlim csapat vezetője. A japánokkal vívott csatában majdnem elpusztul, Ma-t és csapatát Guo parancsnok nyolcadik útvonal-hadserege menti meg. A túlélés és a japánellenes harc folytatása érdekében Ma a Nyolcadik Út Hadsereghez csatlakozik. A muszlim ezred átalakítása érdekében a KKP Guót küldi Ma politikai komisszárjának, de Ma nem tudja, hogy Guo az, aki megmentette őt. Ma hadvezéri stílusa, arroganciája és Ma társának felbujtása miatt, aki később elárulja Ma-t, gyanakvás és konfliktusok törnek ki az ezredben. Ennek ellenére Guo minden alkalommal képes segíteni a csípős probléma megoldásában és elnyerni Ma tiszteletét.

Ma tapasztalata szemléletesen mutatja be, hogyan alakul át egy alulról szerveződő japánellenes erő, amelyet egy legendás hős vezet, akinek korábban nem volt kapcsolata a KKP-vel, forradalmi hadsereggé, és hogyan válik maga a hős minősített KKP-taggá. Valójában a felnőtté válás témája a film minden fontosabb epizódjában megjelenik. Nem sokkal azután, hogy csatlakozott a Nyolcadik Út Hadsereghez és tanulmányozta Mao Ce-

tung *On Protracted War* című művét, Ma katonai stratégiai ismeretei azonnal javulnak. Sikeres támadást vezet a japánok ellen, holott nem sokkal korábban még megsemmisítő vereséget szenvedett. A katonai ismeretek mellett Ma politikai vezetői képességei is megerősödnek. Mivel Ma ragaszkodik ahhoz, hogy a japánellenes ellenállást a földesurak elleni harc elé helyezze, elveszíti tekintélyét a muszlim ezredben. A politikai komisszár az, aki a katonák követelésének támogatásával megmenti Ma tekintélyét. A film végén a muszlim ezred legyőzi a japán főerőt, Guo politikai komisszár azonban meghal. A haldokló Guo mellett Ma megesküszik, hogy csatlakozik a KKP-hez. Guo halála Ma újjászületését jelenti. A főszereplő a KKP alatti hosszú mentorálási folyamat után végül a pártvezetés és az alulról jövő ellenállás integrált szimbólumává válik.

Nem minden hős főhősből lehet ilyen integrált szimbólumot csinálni, még akkor sem, ha a legforradalmibb erőből - a KKP bázisterületén élő kínai parasztokból - származik. Az 1960-as évek elején két propagandafilm, a *Landmine Warfare* (1962) (*dilei zhan* 地雷战) és az *Tunnel Warfare* (1965) (*didao zhan* 地道战) széles körű népszerűségre tett szert. Az *Alagútháború* 3000 példányban és több mint 1,8 milliárd alkalommal nézte meg.[276] A két pedagógiai film újabb két ismert hőssel járul hozzá a japánellenes ellenállók képéhez: Zhao Hu, a *Landmine Warfare* (*Aknaverseny*) milicista vezetője és Gao Chuanbao, az *Tunnel Warfare* (*Alagútháború*) milicista vezetője. Megjelenésük a Mao Ce-Tung gondolatvilágában a népi háború hőseinek képét képviseli.

Ezek a népháborús hősök a kommunista uralom hierarchiájában alacsonyabb rangúak, mint az *Alföld gerillái, az 51-es számú katonai raktár, a vasúti gerilla* vagy a *muszlim ezred* hivatásos katonatisztjei. A *Landmine Warfare-ben* a főszereplő Zhao Hu csak mellékszerepet játszik az ellenállásban. Miután a KKP katonai bázisán kiképzést kapott, visszatér a faluba, és a milícia élén saját készítésű aknákkal veszi fel a harcot a japánok ellen. Bár a milícia lelkes és bátor, végül a Nyolcadik Út Hadsereg az, amely megmenti a falusiakat és legyőzi a japán főerőt. Hasonlóképpen, az *Alagútháborúban*, bár Gao Chuanbao vakmerő fiatalemberből érett milícia-vezetővé válik, a milícia ellenállásban betöltött szerepe

[276] Idézi Bogong Shi, 2005, "Yizhong ticai, bieyang fengcai (Egy téma, különböző stílusok)".

másodlagos a nyolcadik útvonal hadseregéhez. Két epizódban Gaót és a falusiakat majdnem megsemmisítik a japánok, mielőtt a hadsereg megmenti őket.

Annak ellenére, hogy Zhao Hu és Gao Chuanbao népszerűek a közönség körében, a KKP japánellenes ellenállásának hierarchiájában nem kaptak magas értékelést. Ők nem hivatalos katonatisztek, akiket a KKP katonai bázisáról küldenek ki, hogy gerillavezetőként vagy hírszerzőként különleges küldetést hajtsanak végre. Nem a helyi katonai erők karizmatikus vezetői, akiket érdemes a KKP képzett katonatisztjévé alakítani. Ezért az olyan főszereplők, mint Zhao és Gao, politikailag alkalmatlanok arra, hogy az ellenállási háború legendás alakjaivá váljanak. A KKP-hez való viszonyuk eleve alacsonyabb rendű, mint a legendás főszereplőké. A KKP-hez fűződő gyenge kapcsolatuk csak arra elegendő, hogy a Japán-ellenes ellenállásban kiemelkedjenek az egyszerű emberek közül. Ők kisebb rangú hősök, akik a néphez tartoznak, nem pedig a KKP-hez.

A periférián: Felszabadult hétköznapi emberek az ellenállásban

A korai KNK-ban a Japán-ellenes ellenállásról alkotott képekben a hétköznapi emberek is szerepelnek, akiket a népi háború elveinek megfelelően hajthatatlanként és elszántan ábrázolnak. A japánokkal szembeni ellenállás során segítik a legendás hősöket és a KKP hadseregét. Egyszerre győztesei és áldozatai a háborúnak. Míg győzelmüket gyakran a KKP hadserege és a japánok közötti végső csatában szimbolizálják, áldozattá válásuk összefonódik a félelmetes ellenséggel szembeni rendíthetetlen ellenállással.

Egy tipikus epizód így néz ki: A japánok és a bábhadsereg túszul ejtik a falusiakat, és megpróbálják rávenni őket, hogy adják át a gerillakatonákat, akiket segítenek elrejteni. A falusiak elszántak és hűségesek a KKP-hez. Ezután a japánok elkezdik kínozni és gyilkolni az embereket. Ilyenkor egy mellékszereplő vagy színésznő - általában egy idős férfi vagy nő - bátran kiáll. Miután feljelentette a japánokat, feláldozza az életét. Hogy fokozzák a japán kegyetlenség benyomását, az idősek halálát gyakran kíséri a japánok által elkövetett gyermekgyilkosság és gyújtogatás. Ezek az áldozatok azonban nem hiába halnak meg. Haláluk a legendás hősök haragját és a

KKP hadseregét, hogy bosszút álljon, ami a film végén az ellenség pusztulásához vezet.

Az egyszerű ellenállók képei számos népszerű filmben jelen vannak a korai KNK-ban. Az *Alföld gerillái című* filmben a gerilla tartózkodási helyének elárulását megtagadó Laoqin nagyapát, a falu legbefolyásosabb személyét a japánok halálra égetik. A kis Baozi, egy öt-hat éves kisfiú is meghal. Fiatal kora ellenére a fiú nem fél, és haláláig ellenáll a japánoknak. A *Zhang Ga, a katonafiú* (1963) (*xiaobing zhangga* 小兵张嘎) című filmben, a japánellenes ellenállási háborúról szóló leglátványosabb gyerekfilmben a katonafiú nagymamája megmenti a nyolcadik útvonalhadsereg egyik századparancsnokát. A parancsnok védelmében a japánok megölik. A *Muszlim ezredben* a japánok letartóztatják Ma Benzhai édesanyját, hogy Ma-t kapitulációra bírják. Miután utasítja a fiát, hogy verje vissza a japánokat, Ma anyja éhségsztrájk közben öngyilkos lesz. A *Harc egy régi városban a vad tűz és tavaszi szél alatt* (1963) (*yehuo chunfeng dougucheng* 野火春风斗古城) című filmben, amely az egyik legnépszerűbb film a megszállt területen zajló hírszerzési harcról, a főhős (egy gerilla politikai komisszár) anyja kiugrik a fogolytoronyból, és halálával erősíti fia meggyőződését a japánellenes harcban.

Ezek a hétköznapi emberek hősies és rendíthetetlen képet mutatnak, ami teljesen különbözik a Mao utáni korszak filmjeiben megjelenő passzív áldozatok képétől. A *Nanking, Nanking* (2009) című szenzációs filmben (más néven *Élet és halál városa* 南京！南京!) például nyoma sincs az átlagemberek ellenállásának. A kínai nemzet, ahogy a filmben ábrázolják, gyenge, gyáva és nyomorult. Bár a neves rendező többször is elmondta a médiának, hogy megpróbálta újraalkotni a nankingi mészárlás kínaiakról alkotott képét, és megmutatni, hogy "az ellenállás mindenütt jelen van"[277], a szava csak blöff volt. Egy filmkritikus dühösen írt a filmben szereplő kínaiak passzivitása ellen,

[277] "Lu Chuan jiedu Nanjing: zhongguoren de lian buzai mohu (Lu Chuan értelmezi Nankingot: a kínai nép arca többé nem homályos)", eredetileg a *Xinwen Chenbao* (*Hírek Reggel)*, 2009. április 13., idézi a http://ent.163..com/09/0413/13/56PJDGP0000335TL.html, hozzáférés: 2012. március 25.; "Lu Chuan: 'wo jiang de shi Nanjing de dikang' (Lu Chuan: 'Elmondom Nanking ellenállásának történetét')," eredetileg *Chongqing Shangbao* (*Chongqing Business)*, 2009. április 14., idézi: http://ent.163.com/09/0414/02/56R0TJ2800032DGD.html, hozzáférés: 2012. március 25.).

"Nankingot, Nankingot kétszer is megnéztem, de egy csepp ellenállást sem találtam".[278] Az ellenállás ilyen mértékű hiánya elképzelhetetlen lenne a korai KNK-ban készült filmek esetében, amelyekben az áldozatok a japánokkal szembeni ellenállásban halnak meg, nem pedig a megadásban és a megaláztatásban.

Az egyszerű emberek képei a korai KNK-ban az ellenállás narratívájának részét képezik, és illeszkednek a KKP népháborús propagandájába. Ezek a képek, akárcsak a legendás hősöké, a kommunista Kína finom politikai hierarchiáját mutatják. Az átlagemberek ellenállását dicsérik, de eleinte kudarcra van ítélve. Csak a KKP vezetése alatt képesek megszervezni magukat, és segíteni a KKP hadseregét. Amikor a japánok üldözik őket, a legendás hősök, a gerillák és a KKP hadserege az, aki megmenti őket, vagy bosszút áll helyettük.

Továbbá, ezeknek az egyszerű embereknek a japánokkal szembeni ellenállás folyamata egyben a KKP vezetése alatt zajló felszabadulás folyamata is. A korai KNK-ban a japánellenes ellenállás propagandája gyakran összefonódott a kommunista forradalom propagandájával. A japánellenes ellenállásról szóló filmek három fő témája a gazdasági elnyomás elleni küzdelem, a kényszerházassággal szembeni ellenállás és a helyi árulókkal - általában földesurakkal, kapitalistákkal, helyi despotákkal és gazemberekkel - folytatott harc. A KKP vezetésével az egyszerű emberek egyszerre szabadulnak fel és erősödnek meg a japánellenes ellenállás folyamatában. "Felnőnek", és tudatos harcosokká válnak a régi társadalmi rend, valamint a japánok ellen.

Az Új történet a hősies fiúkról és lányokról (1951) (*xin'ernv yingxiongzhuan* 新儿女英雄传) az egyik első olyan film, amely az osztályharc nyelvén meséli el az átlagemberek japánellenes ellenállását. A filmet Shi Dongshan, a neves baloldali rendező rendezte, aki 1955-ben politikai nyomás hatására öngyilkos lett. A film azt mutatja be, hogy egy észak-kínai faluban az alázatos parasztok hogyan kapnak felvilágosítást a KKP-től, és hogyan tanulják meg megszervezni magukat a japánokkal szembeni ellenállásban és hazájuk védelmében. A weboldalon

[278] Pingbang Sima, "Nanjing shi Q, Labei shi A (*Nanking* a kérdés és *John Rabe* a válasz)", http://blog.sina.com.cn/s/blog_537fd7410100d33b.html.

a filmben a társadalmi forradalom folyamata szorosan összekapcsolódik a japánellenes ellenállás folyamatával.

> Miért kérjük a bérleti díjak és kamatok
> csökkentését? Hogy mi, bérlő gazdák
> jóllakhassunk.
> Miért kérjük, hogy jóllakjunk?
> Hogy idén többet termeljünk Miért
> kérjük, hogy többet termeljünk?
> Hogy kevesebb nehézséggel tudjunk ellenállni a japánoknak...
> ... ...
> Mi bérlő gazdák egyesüljünk a bérleti díjak és érdekek csökkentésének
> mozgalmáért Oh bérbeadó kérlek figyelj,
> A bérleti díjak és a kamatok csökkentése a japánellenes háborúért van
> ... ...
> A japánellenes háború győzelme utáni békés életért.

Ezt az érzelmes lírát éneklik a falusiaknak a film elején, ahol a falusiakat arra nevelik, hogy csak a "demokratikus kormány" (azaz a KKP) jó politikájának végrehajtásával, a járadékok és érdekek csökkentésével nyerhetik meg a japánellenes háborút. Nemcsak a gazdasági elnyomástól szenvedők, hanem a kényszerházasság áldozatai is felszabadulnak a japánellenes ellenállás során. Hsziao Mei, aki korábban gyáva fiatal nő volt, aki szenvedett az elrendezett házasságtól és férje rossz bánásmódjától, a KKP vezette japánellenes ellenállásban végzett munkája révén válik rátermett forradalmárrá. Végül elválik hibás férjétől, és igaz szerelmet nyer egy forradalmár társától, akibe még a rendezett házasság előtt beleszeretett.

Ezek a forradalmi témák visszatérnek a kor népszerű japánellenes filmjeiben. Az *Alföld gerillájában* a földesúr áruló, és a film végén a forradalmi erők kivégzik. A *Muszlim ezredben* szintén a földesúr az, aki elárulja az ezredet, bár kezdetben csatlakozik a japánellenes erőkhöz és finanszírozza őket. A földesurak és a parasztkatonák közötti kényelmetlen viszony szinte feloldja a Muszlimok

regiment, ha a KKP bérleti díjak és kamatok csökkentésére irányuló politikája nem valósul meg. A *Jie Zhenguo* (1965) (*jie zhenguo* 节振国) című, a kulturális forradalom merev stílusú filmjében, amely az észak-kínai bányászok harcát mutatja be, a munkásosztály japánokkal szembeni ellenállása egyúttal a KKP vezetése alatt a gazdasági jólétért folytatott küzdelem is.

Az osztályharc és a társadalmi forradalom még néhány magasabb művészi színvonalú filmben is központi szerepet játszik az átlagemberek Japán-ellenes ellenállásának bemutatásában. A *Liubao falu története* (1957) (*liubao de gushi* 柳堡的故事) az 1950-60-as évek különleges filmje, mivel finoman ábrázolja a KKP katonája és egy fiatal falusi nő közötti szerelmet, amelyet a KKP katonai fegyelme tilt. Bár a történet megkérdőjelezi a KKP ortodox propagandáját a hadseregről, a film nem tér el a szokásos narratívától, amely a japánellenes ellenállást integrálja az osztályharccal. A KKP Új Negyedik Hadseregének eljövetele nemcsak a japánoktól szabadítja meg a falusiakat, hanem a kizsákmányoló földesuraktól is megszabadítja őket, és megmenti a női főszereplőt a KMT-nek és a japánoknak dolgozó gazemberrel kötött kényszerházasságtól. Akárcsak Hsziao Mei az *Új történet a hősi fiúkról és lányokról* című filmben, a *Liubao falu története* női főszereplője is megtapasztalja, hogy a KKP vezette forradalom alatt "felnő", tudatlan fiatal nőből képzett forradalmi káderré válik. A film végén újra találkozik a Liubao faluba visszatérő KKP-katonával, aki szintén érett katonatiszt lett.

A *Keserű saláta* (1965) (*ku caihua* 苦菜花) valószínűleg a kulturális forradalom előtti utolsó lenyűgöző művészi színvonalú alkotások egyike. A filmet az teszi egyedivé, hogy a főszereplő egy idős nő, míg a legtöbb korabeli filmben az idős nő csak mellékszerepet játszik. A főhősnő fatalista vidéki nőként szenved a szegénységtől és a nyomortól. Férjét a földesúr agyonveri, idősebb fia pedig menekülni kényszerül. Minden szenvedés ellenére megfélemlítik, és nem mer ellenállni. Látva azonban a KKP által vezetett emberek hatalmát és a KKP forradalmárainak áldozatkészségét, erőt érez, és teljesen megváltozik. A forradalom és a Japán-ellenes ellenállás rendíthetetlen támogatójává válik, és bátorítja a saját

idősebb lánya a KKP-nek dolgozik, és ragaszkodik ahhoz, hogy a kisebbik fiát a hadseregbe küldje. A film végére a főszereplő érett forradalmárrá válik. Higgadtan és nagy bátorsággal vezeti a japán hadsereget az aknamezőre, és kézzel végez az árulóval. A börtönben a főhősnő és kisebbik lánya közötti rövid párbeszéd megmagyarázza, miért változott meg.

> "Jó kislányom, tudod, hogy mit csinál a bátyád, a nővére, a Xin Mei nővére és a Nyolcadik út testvérei?" - kérdezi a főhősnő a kislányától, aki a japánok által megkínzott kislánytól beteg.
>
> "A japán gonosz ellen harcolok" - mormolja a kislány.
>
> "Igen, harcolnak a japán gonoszság (*da guizi* 打鬼子) ellen és küzdenek a forradalomért (*nao geming* 闹革命). Fel kell számolniuk a szegények nyomorát és szegénységét. Mit fogsz csinálni, ha felnősz?"
>
> "Tanulni az idősebb testvérektől, hogy harcoljunk a japán gonosz ellen és küzdjünk a forradalomért."

A korai KNK-filmekben a japánok elleni harc és a forradalomért folytatott küzdelem ugyanazon ügy két elválaszthatatlan oldala, amely a KKP legitimitásának és tömeges mozgósításának forrása. Ez egy mesterséges összemosás politikai célokból, mert a két cél között nincs belső oksági logika. A kettő összekapcsolásával a KKP sikeresen sulykolja azt a gondolatot, hogy az ellenállási mozgalom nem valósulna meg, ha nem szabadulnának fel a szegények és nem sikerülne a társadalmi forradalom, mindezek pedig a KKP vezetése alatt kellene, hogy álljanak. Az összevonás szépen illeszkedik a KKP narratívájában felépített politikai hierarchiába. Az egyszerű emberek a KKP-ra támaszkodnak a nemzeti üdvösség érdekében; az osztály felszabadításához is szükségük van a KKP-ra. Mindkét viszonylatban alárendelt helyzetbe kerülnek, alárendeltek a KKP-nak és a KKP hadseregét vezető legendás hősöknek.

Az ellenállás képei a japánellenes háborúban a Mao utáni korszakban

A korai KNK-ban a KKP megpróbálta "integrálni [a nacionalizmust] az új állami ideológia nagy narratívájába".[279] A Mao utáni korszakban, a kulturális forradalom befejezése után a társadalmi-politikai feltételek drámaian megváltoztak, a kommunista ideológia hanyatlásával és a kulturális piac megnyitásával. Ezek az új feltételek lehetővé teszik, hogy a különböző társadalmi szereplők csatlakozzanak Kína japánellenes ellenállásának narratívájának rekonstruálásához, amely szakít a korai KNK modellértékű narratívájával. Míg a KKP továbbra is igyekszik kihasználni a japánellenes diskurzust társadalmi és politikai céljai érdekében, a változó társadalmi-politikai körülmények között kompromisszumot kell kötnie ezekkel az új szereplőkkel.

A kulturális piacon ezek az új szereplők gazdasági, politikai és kulturális motivációktól vezérelve a kínai japánellenes ellenállás nemzeti narratívájának rekonstruálásával próbálják hallatni a hangjukat és kifejezni érdekeiket. Ide tartozik többek között a művészek új generációja, a helyi önkormányzatok, a piacorientált televíziós producerek, valamint a vallási és kisebbségi csoportok. Ennek következtében a Mao utáni korszakban a filmekben, televíziós sorozatokban és internetes programokban új képek jelentek meg a japánellenes ellenállásról. A Japán-ellenes ellenállás és a KKP közötti kapcsolatok is alapvető változáson mentek keresztül, ahogyan azt ezek az új képek bemutatják. Ezek a változások válaszok a KKP ideológiájának csődjére, a népi ízlés változásaira, valamint azokra a vágyakra és eszközökre, amelyekkel ezek az új szereplők rendelkeznek a háborús narratíva újraalkotására.

Állami, piaci és helyi csoportok: Az osztályellenség és a rossz elemek újraalkotása az emberekben

Az 1980-as évektől kezdődően a korai KNK-ban a japánellenes ellenállás e modellképei kezdtek veszíteni népszerűségükből. A hagyományos háborús narratíva nem szűnt meg, de a Mao utáni korszakban már nem jelent meg semmilyen monumentális vagy szenzációs műben. A KKP által vezetett észak-kínai gerillaháború, amelyet a legfőbb

[279] Lili Wang, 2005, "Minzu jiyi yu yingxiang shuxie (Nemzeti emlékezet és képírás)".

a korai KNK filmjeiben megjelenő ellenállási mozgalom, az új narratívában elvesztette jelentőségét, mivel a nem KPK-szereplők által szervezett ellenállás más formái kihívásokkal szembesültek.

Az első kihívás 1986-ban jelentkezett, amikor megjelent a *Véres csata Tai'erzhuangban* (1986) (*xuezhan tai'erzhuang* 血战台儿庄). A kínai filmtörténet monumentális alkotásaként elismert film az első olyan film a KNK-ban, amely pozitívan ábrázolja a KMT hadseregét és az ellenállást a front harcterén, szemben az ellenállási háború gerillaharcának harcterével. A Tai'erzhuangi csata a kínai hadsereg első jelentős védelmi győzelmét jelzi a háborúban, amelyet a KMT vezetése, Csang Kaj-csek és Li Csung-jen irányít. A film bemutatja a KMT neves tábornokainak egy csoportját is, mint Csang Tzu-csung (1891-1940), Vang Ming-csang (1893-1938) és Csi Feng-csang (1903-1955), akik felhagynak személyes sérelmeikkel és hősiesen harcolnak a csatában.

A filmben nemcsak a KMT tisztjeinek, hanem az ismeretlen katonáknak a képei is hangulatosan jelennek meg, és megragadják a nézők szívét. A KMT katonái, hogy meghiúsítsák a tankok előrenyomulását egy döntő ütközetben, egy csomó gránáttal a menetelő tankokhoz rohannak, és a tankok aljára vetik magukat. Mielőtt a csatatérre vonulnának, ezek a katonák némi ösztönző pénzt kapnak ezért a különleges megbízatásért. Mégis azonnal a földre dobják az összes pénzt, mondván: "Uram, mi értelme a pénznek, ha már nem törődünk az életünkkel? Kérem, ne felejtsen el emlékművet állítani nekünk az ellenállási háború győzelme után". Ez egy érzelmes és elgondolkodtató cselekmény, amelyet a filmrendező rendezett. Implicit módon megkérdőjelezi a KKP nacionalista hitvallását és politikai erkölcsiségét, amiért eltörölte a KMT egyszerű katonáinak hozzájárulását az ellenállási háborúban. Úgy tűnik, a KMT mártírjait elárulták és elfelejtették a korai KNK-ban.

Másrészt, bár a film célja a nemzeti emlékezet felelevenítése a politikán túl, nem tud elmenekülni a politika elől a való világban, amely megnehezítette a film születését, elterjedését és hatását. Már 1982-ben elkészült a film első forgatókönyve. De a KMT vezette japánellenes ellenállásról szóló film elkészítésére vonatkozó javaslatot elutasította a

az összes állami tulajdonú filmgyártó üzem. A változó kínai politikai légkör csak 1985-ben tette lehetővé egy ilyen film forgatását. A változás nem egy nap alatt ment végbe. 1981 októberében, az 1911-es forradalom 70.th évfordulóján Hu Yaobang, a KKP főtitkára a KKP-KMT megbékélés jelét adta azzal, hogy nyilvánosan meghívta a KMT gurukat Kínába.[280]

A végső átmenetre 1985-ben került sor. Ebben az évben a Kínai Katonai Múzeum először alakította át a kiállításokat, hogy bemutassa a KMT hozzájárulását az ellenállási háborúhoz. Augusztus 25-én *a The People's Daily* hivatalosan is méltatta a Tai'erzhuangi csata győzelmét, amelyet a korai KNK hivatalos történetírása lekicsinyelt.[281] Szeptember 3-án Peng Zhen pártguru, az Országos Népi Kongresszus állandó bizottságának elnöke hivatalosan elismerte a KMT hozzájárulását a front csataterén, és egy harmadik együttműködést javasolt a KKP és a KMT között, amikor a háború győzelmének 40. évfordulója alkalmából rendezett konferencián beszélt[th] . Ugyanebben az évben két tudományos monográfiát adtak ki, amelyekben a KMT által az ellenállási háborúban vezetett katonai műveletekkel foglalkoztak.[282]

A Tai'erzhuangi Véres csata előállítása megfelelt a KKP akkori politikai igényeinek. Ahogy a felülről érkező jelzés egyre feltűnőbbé vált, úgy nőtt a film feltétlen támogatása is. A film készítése során a Ji'nan katonai körzet a legjobb csapatait küldte ki, hogy részt vegyenek a szereposztásban. A film sikeresen átment a cenzori értekezleten, amelyen az állami hivatalok magas rangú tisztviselői vettek részt. 1987-ben a *Tai'erzhuangi véres csata* elnyerte a kínai filmek legmagasabb kitüntetését - a Száz Virág-díj legjobb játékfilmjének és a legjobb filmnek járó díjat.

---

[280] Yuenong Wu, 2005, "Deng Xiaoping he Jiang Jingguo zai taiwan wenti shang de qujin (Deng Xiaoping és Csang Csing-kuo közeledése a tajvani kérdésben)", *Dangshi Wenyuan* (*Journal of Party History)*, 5. szám, 48-52. o., elérhető a http://history.huanqiu.com/china/2008-10/254631.html honlapon.

[281] Chengliang Yuan, 2009, "Xuezhan tai'erzhuang paishe de taiqian muhou (A Tai'erzhuangi véres csata előtti és mögötti történetek)", *Dangshi Bolan* (*Review of Party History)*, elérhető a http://xinmin.news365.com.cn/ygb/200904/t20090418_2286016.htm oldalon.

[282] Wenqing Wang és Yiding Liu, 2007, "Kangri zhanzhengshi yanjiu yu zhongguo shehui jinbu: fang zhongguo kangri zhanzhengshi xuehui huizhang He Li jiaoshou (Kutatás a japánellenes háború és a társadalmi fejlődés történetéről Kínában: He Li professzorral, a kínai japánellenes háború történetének elnökével készült interjú)," *Bai Nian Chao* (*Száz év árapálya)*, No.7, pp. 59-64. http://www.crt.com.cn/news2007/news/JSYJ/10102914160C77C8C1BCC64DC112AHD.html. http://www.crt.com.cn/news2007/news/JSYJ/10102914160C77C8C1BCC64DC112AHD.html.

forgatókönyv az Aranykakas-díjra. A kínai kormány a "hazafias nevelés száz filmje" közé sorolta. Úgy vélik, hogy a film elérte azt a politikai hatást, amelyet a KKP vezetése kívánt. Amikor Csang Csing-kuo és a KMT központi bizottsága megismerte a filmet, azonnal megtekintette Tajvanon, és 1987-ben engedélyezte a vetítését. Ugyanebben az évben Csiang jóváhagyta azt a politikát, amely lehetővé tette, hogy a KMT régi katonái Kínába látogassanak, és ott újraegyesüljenek családjukkal.[283]

A fentiek ellenére a *Tai'erzhuangi véres csata* nem a KKP előre megtervezett munkája volt. A KKP csak az utolsó pillanatban látta meg egy ilyen film politikai hasznát, és támogatta a film forgatását és terjesztését. A film rendezője, Yang Guangyuan tisztában volt azzal, hogy a film elkészítésével kapcsolatos kezdeményezése politikai kockázatot jelent. Annyira mélyen aggódott a cenzori értekezlet miatt, hogy még a *Mao elnöki idézetek* egy példányát is magával vitte az értekezletre, abban a reményben, hogy az majd igazolja politikai lojalitását, ha esetleg politikai támadás érné az értekezleten.[284] Ráadásul a *Tai'erzhuangi véres csata* sikere nem garantálta, hogy a KMT-ről szóló későbbi munkái is hasonló szerencsével járnak majd.

Második monumentális filmjét, a KMT ellenállási háborúban folytatott harcairól szóló *Vas és vér a Kunlun erődben* (1994) (*tiexue kunlunguan* 铁血昆仑关) tíz évre betiltották. A filmet 1994-ben forgatták a háború győzelmének 50th évfordulója alkalmából 1995-ben. A Kunlun-erődért folytatott harc, amelyet Du Yuming KMT vezérőrnagy és társai, Dai Anlan vezérőrnagy, Qiu Qingquan és Zheng Dongguo vezettek, az első győzelem volt a japánok által megszállt erőd elfoglalásában a front harcterén. Amikor a film nyilvános bemutatásra készen állt, a politikai légkör hirtelen kedvezőtlen irányba változott. A tajvani elnök, Lee Teng-hui 1995 júniusában látogatást tett a Cornell Egyetemen, és a következő évben tartották az első elnökválasztást Tajvanon.

---

[283] Ibid.
[284] Chengliang Yuan, 2009, "Xuezhan tai'erzhuang paishe de taiqian muhou (A Tai'erzhuangi véres csata előtti és mögötti történetek)".

Ezek az incidensek kiváltották a KKP félelmét és haragját. Megtorlásként a KKP 1995 júliusától 1996 márciusáig rakétakísérletek sorozatát hajtotta végre Tajvan környéki vizeken. Eközben ez egy kritikus pont volt Jiang Zemin kínai elnök számára is, mivel megpróbálta megszilárdítani hatalmát a párton és a hadseregen belül. Ennek eredményeképpen Jiangnak szüksége volt a PLA támogatására,[285] és szigorú álláspontot képviselt Tajvannal szemben. Az 1995-96-os rakétaválság alighanem egy regionális háború szélére sodorta Kínát és Tajvant. Bár Peking felhagyott a katonai kényszerítéssel, és 1997-ben ismét a szorosokon átívelő tárgyalásokra törekedett, a *Kunlun-erődön a Vas és vérért*, az 1990-es évek közepén a cenzúra átadásának politikai lehetőségét elszalasztották. Kontrasztpélda erre, hogy 1994-ben még megjelenhetett a kínai televíziókban a KMT légierőről az ellenállási háborúban készült televíziós sorozat, a *Háború lángja az égben* (*changtian fenghuo* 长天烽火). 1995-ben azonban betiltották a *Kunlun-erődön készült Vas és vér* című sorozatot, mivel az a KKP ellen harcoló KMT-tábornokokat méltatta. Csak tíz évvel később engedélyezték a film nyilvános vetítését. Ez a 2005-ös év volt.

A 2005-ös év volt a kínai ellenállási háború győzelmének 60. évfordulója[th] és a KMT elnökének első látogatása a Kínai Népköztársaságba a szigetre való visszavonulása óta. 2005. április 29-én Hu Jintao kínai elnök és KKP-főtitkár Pekingben találkozott Lian Zhan KMT-elnökkel, ami a KKP-KMT kapcsolatok új szakaszát jelezte. [286] 2005 szeptemberében, a 60. évforduló alkalmából tartott beszédében[th] Hu Jintao ismét az együttműködés jelét küldte a KMT-nek, és dicsérte mind a KMT hadseregét, mind a KKP hadseregét, amiért vezető szerepet vállaltak a japánokkal szembeni ellenállásban, a fronton, illetve a gerillaháború harcmezején. A KKP hivatalosan elismerte, hogy a KMT által vezetett nagy csaták a frontvonalbeli harctéren súlyosan összezúzták a japánokat.[287]

---

[285] Suisheng Zhao, 1999/2000, "Katonai kényszer és békés támadás: *Pacific Affairs*, 72(4), *különszám*: *Taiwan Strait*, pp. 495-512. [286] "Lian Zhan Zhan fangwen dalu: 26/04/2005-03/05/2005 (Zhan Lian látogatása a szárazföldi Kínában: 2005. április 26-tól május 3-ig)", elérhető a http://news.sina.com.cn/z/lzfdl/index.shtml oldalon.

[287] "Hu Jintao zai kangzhan shengli jinian dahui shang fabiao zhongyao jianghua (Hu Jiantao fontos beszédet mondott a japánellenes háború sikerének emlékkonferenciáján)," 2005. szeptember 3., elérhető a http://news.xinhuanet.com/politics/2005-09/03/content_3530293.htm oldalon.

2005 után a KMT által vezetett japánellenes ellenállás kezdett újra előtérbe kerülni és visszatérni a filmekben és televíziós sorozatokban a főáramba. A *Kínai széles kard a japán kard ellen* (2007) (*dadao xiang guizimen de toushang kanqu* 大刀向鬼子们的头上砍去) egy 28 epizódos tévésorozat, amely a KMT 29. hadseregének széles kard brigádjának szól. A *Bíborszín Nyugat-Hu'nan* (2007) (*xuese xiangxi* 血色湘西), egy népszerű televíziós sorozat, amely a KMT új 86th hadtestének és a helyi lakosság hősies ellenállását mutatja be Nyugat-Hu'nanban. A *Főnököm és ezredem* (2009) (*wode tuanzhang wode tuan* 我的团长我的团) és a *Kínai expedíciós haderő* (2011) *(zhongguo yuanzhengjun* 中国远征军) a kínai expedíciós hadsereg elfeledett eredményeire emlékeztet Yunnanban és Mianmarban. A *Halál és dicsőség Csangdében* (2010) (*diexue gucheng* 喋血孤城) az első film, amely a KMT vezérőrnagya, Yu Chengwan vezette Csangde városának sikertelen védelmi csatájának állít emléket. A csangdei csata az ellenállási háború egyik legvéresebb védelmi csatája volt. A 74th hadsereg 57th hadtestének 8315 fős állományából mindössze 83-an élték túl a csatát. A *Szecsuáni légió az utolsó csepp vérig harcol* (2011) (*chuanjuntuan xuezhan daodi* 川军团血战到底) az első olyan televíziós sorozat, amely a Szecsuáni Légió közreműködésének állít emléket, és bemutatja a "szabálytalan hadsereggel" szembeni méltánytalan bánásmódot. Az ellenállási háború alatt Szecsuán régió összesen 3,5 millió katonát küldött a frontvonalakra országszerte.

A felsorolás nem lehet teljes, de a tendencia, amelyet közvetít, szembetűnő. Ezeknek az új filmeknek és televíziós sorozatoknak a legjellegzetesebb vonása a KMT hadsereg szerepének elismerése és megemlékezése a kínai ellenállási háborúban. Bár a politikai légkör 2005 óta toleránsabb lett e tekintetben, még mindig fennáll a politikai kockázata annak, hogy nem megy át a cenzúrán. Az ilyen kockázat megkerülése érdekében szinte minden műben érdekes kompromisszumos célszerűség jelenik meg. Vagyis néhány felesleges jelenetet vagy figurát beillesztenek, hogy a KKP szerepét ábrázolják az ellenállási mozgalomban.

A korai KNK filmekben játszott szerepétől eltérően a KKP most a KMT vezette ellenállás nagylelkű támogatójává válik a frontvonalbeli harctéren, nem pedig abszolút

vezetőjévé és

csodás megmentő az ellenállás során. Ennek megfelelően a KMT hadseregét most "szövetséges hadseregnek" (*youjun* 友军) nevezik, nem pedig "Kuomintang reakciósoknak". Például a 33 epizódos *Szecsuáni légió az utolsó csepp vérig harcol című* sorozat négy epizódja olyan cselekményt mutat be, amelyben a KKP Nyolcadik Út Hadseregének tisztjei életüket áldozzák, hogy megmentsék a KMT főszereplőit, és segítsenek nekik visszatérni a légióba. A KKP hadserege már nem az ellenállás vezető ereje, hanem önzetlen szövetségessé válik, amely teljes szívvel segíti a KMT-t a japánok elleni harc során.

Bizonyos esetekben a KKP képei annyira kínossá válnak, hogy a cenzúra leküzdésén kívül semmi értelme, hogy ilyen karakterek szerepeljenek a művekben. A *Crimson West Hu'nan című* filmben a helyi lakosság és a KMT hadsereg csoportképét, valamint a japán hadsereg elleni bátor harcukat ábrázolja azon a területen, amely történelmileg kapcsolódik a Csangde védelmi csatához. A sorozat politikai korrektségét bizonyítandó, a KKP vezető szerepét az ellenállásban úgy próbálja hangsúlyozni, hogy egy kívülről érkező nőt állít be, aki segít mozgósítani a helyieket a japánokkal szembeni ellenállásra. Ez egy hagyományos módja a legendás KKP-hősök megkonstruálásának és a mindenható KKP képének felállításának az ellenállásban a korai KNK-ban.

Ez a karakter azonban teljes kudarcot vall a *Crimson West Hu'nanban*. Nemcsak, hogy nincs meg benne a bölcsesség, a képesség és a karizma ahhoz, hogy a helyi népet vezesse, de a jelenléte bajokat és katasztrófát hoz a helyi népre. Ebben a tévésorozatban a hagyományos háborús narratíva teljesen felborul, bár felületesen megpróbálja azt feleleveníteni. Nem a KKP ideológiai munkája, hanem a japán kegyetlenség mozgósítja a helyi lakosságot, hogy a helyi erőemberek és banditák vezetésével csatlakozzanak az ellenállási mozgalomhoz. Nem a KKP-s nő az, aki megmenti a helyieket a japánoktól, hanem a helyiek, akik megszervezik magukat és életüket áldozzák, hogy megvédjék szülővárosukat és megmentsék ezt a nőt. A sorozat végén, hogy megvédjék a radarállomást, amely kulcsfontosságú lenne a csangdei védelmi harcban, a véres küzdelemben minden főszereplő és a teljes KMT-hadsereg meghal, a KKP-s nő pedig túléli, anélkül, hogy egy golyót is lőtt volna a japánokra.

Ez a KKP-figura azért olyan sikertelen, mert alapvető konfliktus van e karakter és az egész tévésorozat célja között. Mivel a *Crimson West Hu'nan* a helyi lakosság és a KMT hadsereg dicshimnuszát zengi az ellenállási háborúban, egy olyan KKP-s figura megjelenése, akinek a helyi lakosságot kellene vezetnie és mozgósítania, önellentmondásos. Ennek eredményeképpen kompromisszumot kötnek a politikai korrektség és a mű szükségessége között. A KKP-s nő jelen van a sorozatban, de nem játszik fontos szerepet az ellenállási mozgalomban, és az arculata gyenge és sápadt. A KKP ilyen kínos képe a *Crimson West Hu'nanban azt a* kínos politikai helyzetet tükrözi, amellyel a KKP-nak ma szembe kell néznie: Mivel a Mao utáni korszakban elkerülhetetlenné válik a narratívaváltás az ellenállási háborúban, a KKP nem tudja többé fenntartani a nacionalizmus diskurzusának monopóliumát, és nacionalista hitvallását az egyre nyitottabbá váló társadalomból eredő különböző szereplők megkérdőjelezik.

A KMT-n kívül a korai KNK filmjeiben a népen belüli másfajta "osztályellenség" és "rossz elemek" képei is átformálódtak a filmekben és televíziós sorozatokban a Mao utáni korszakban. Mára ezek az új narratívában a Japán-ellenes ellenállás mainstream képének részévé váltak. A népszerű karakterek között hadurak, kapitalisták, földesurak, nemesek és banditák szerepelnek, akik átfogóbban tükrözik a japánellenes ellenállás összetételét a történelemben. 2005 óta ezek az új képek a tömegszórakoztatás iparágának sajátos kulturális terméktípusává váltak. A 2. táblázat a 2005 és 2012 májusa közötti kínai filmek és televíziós sorozatok kimeríthetetlen listája, amelyekben ilyen karakterek szerepelnek főszereplőként. A Japán-ellenes főszereplők e változatossá válásával párhuzamosan a KKP változó szerepe is megfigyelhető ezekben a filmekben és televíziós sorozatokban. Míg egyes művekben az ellenállás felvilágosítójának hagyományos szerepét játssza, addig más művekben szövetséges, jelentéktelen szereplő, vagy egyáltalán nem is létezik.

2. táblázat Példák az ellenállókról új képet mutató filmekre és televíziós sorozatokra

Év	Cím	Főszereplők	Régió

2005	Farkasok támadása prérin (langxi caoyuan)	Bandita	Belső-Mongólia
2005	A köles fül sárgává válik (gusui huangle)	Nemes/kereskedő	Mandzsúria
2006	Törött jáde (yusui)	Nemes/kereskedő	Tianjin
2007	Crimson West Hunan (xuese xiangxi)	Gentry és bandita	Hu'nan
2008	Venture keletre a Shanhai erődben (chuang guandong)	Bevándorló kereskedő	Shandong, Mandzsúria
2008	Szerencsehozó felhő a Naiman Banner felett (xiangyun naiman)	Mongol főnök & bandita	Belső-Mongólia
2009	Kard az égben lógó kard (zhongtian xuanjian)	KMT tábornok/ független erő	Ismeretlen
2009	Tengcsong fájdalmas lelke (tengyue shanghun)	Gentry/Kereskedő	Yunan
2009	Ha'er legendája (Ha'er chuanqi)	Bandita/warlord	Sichuan
2009	A történelem folyamán (lishi de jincheng)	Bérbeadó	Anhui
2010	Vas körte virág (tie lihua)	Hadúr és bandita	Északnyugat
2010	Qiao Longbiao (Qiao Longbiao)	Bandita	Shandong
2012	Független brigád (duli zongdui)	Bandita	Ismeretlen
2012	Hétköznapi ember ('s felelősség) (pi fu)	Bandita	Északnyugat
2012	Hófarkasok völgye (xuelang gu)	Bandita/strongman	Északnyugat
2012	Lángoló meteor (huo liuxing)	Független erő	Shandong
2012	Két bandita királynő (liangge nvfeiwang)	Bandita	Huabei

Forrás: a szerző által összeállított

Az ilyen nem konvencionális főszereplőkről alkotott kép felbukkanása riasztotta a KKP néhány konzervatív ideológusát. *A The People's Daily* 2011 szeptemberében kritikát közölt a közelmúltbeli filmek és televíziós sorozatok ilyen irányú fejlődéséről, "Vigyázat! A szórakoztatás eltemeti a történelmet" címmel. Néhány közelmúltbeli alkotás elemzésén keresztül mély aggodalmát fejezte ki, hogy ezek a filmek és televíziós sorozatok csak a szórakoztatásban és a profitszerzésben érdekeltek, ami a történelmi hitelesség rovására megy. Aggasztónak találta, hogy sok producer csökkentette a televíziós sorozatok készítésére fordított felkészülési időt, és csak a

vizuális sokkolással törődött, hogy a közönséget vonzza.[288]

[288] Shan He és Jiabei Cui, 2011. szeptember 2., "Dangxin! Yule maizang le lishi (Vigyázat! A szórakoztatás eltemeti a történelmet)", elérhető a http://theory.people.com.cn/GB/15568230.html oldalon.

Ez egy politikai vád a változó narratívával szemben, ahogyan az ezekben a filmekben és televíziós sorozatokban tükröződik, de az általa hangsúlyozott kereskedelmi érdek nem túlzó. Kínában a japánellenes filmek és televíziós sorozatok politikailag és kereskedelmileg is jövedelmezőek. A *Crimson West Hu'nan* sikeres modellt állított fel a két tekintetben. A sorozat szinte minden szempontból vonzó kereskedelmi elemeket tartalmaz - jóképű főszereplőket, egy szomorú szerelmi történetet, egzotikus népdalokat és szokásokat, valamint Nyugat-Hu'nan gyönyörű tájait. Az év adásidejében a második helyen áll a nézettségi rangsorban.[289] A kulturális piacon elért sikerre támaszkodva a *Crimson West Hu'nan* 2005 és 2010 között elnyerte a legjobb antifasiszta televíziós sorozat első díját a Kínai Televíziós Művészek Szövetségétől.

Miközben a kereskedelmi érdekek lelkesedést váltottak ki a régi narratívával szakító filmek és televíziós sorozatok gyártása iránt, a piaci mechanizmusok az új narratívában a japánellenes ellenállásról alkotott képeket is eltorzították. Az éles piaci versenyben való túlélés érdekében a film- és tévésorozatgyártók hajlamosak a leglátványosabb elemekkel vonzani a közönséget. Ha egy ilyen elem sikeresnek bizonyul, hamarosan lemásolják és mások is alkalmazzák. Mióta Li Yunlong (*Mutatós kard*) felforgató képe népszerűvé vált, számos japánellenes televíziós sorozat átvette ezt a "durva stílust" a főszereplők ábrázolására. Újításuk, ha van ilyen, az, hogy a főszereplőket még felforgatóbbá és durvábbá teszik. Ennek eredményeképpen számos későbbi műben láthattuk a Japán-ellenes hősök vulgáris és csapongó képének megjelenését, mint például a banditák vezetője a *Crimson West Hu'nanban*, a KKP harcosa az *Euforbiavirágban* (2007) (*langdu hua* 狼毒花) és a karizmatikus hadúr a *Vaskörtevirágban* (2010) (*tieli hua* 铁梨花). Mindezek a főszereplők kereskedelmi sikerek voltak a kulturális piacon.

Néha a gyártókat az motiválja, hogy új elemeket keressenek a főszereplők számára, hogy felülmúlják a versenytársakat. Ez folyamatos változást hozott a főbb stílusok stílusában.

[289] A *Crimson West Hu'nan* közönségarányát lásd a http://ent.sina.com.cn/v/m/2007-12-11/13511829870.shtml oldalon.

a közelmúltban készült japánellenes filmek és televíziós sorozatok főszereplői. A népszerű televíziós sorozat *A tigrisgyilkosság városa* (2009) (*shahukou* 杀虎口) ilyen kereskedelmi siker. A klasszikus hongkongi filmsorozat, a *Fiatalok és veszélyesek* (*guhuo zai* 古惑仔） által inspirált tévésorozat a fiatal bálványdráma és a triádok társadalmi drámájának keverékét használja, amelyek a fiatal közönség vonzására vannak szabva. A provokáció fiatalos szellemiségével teli, ahogy a tévésorozat rendezője is bevallja, a *Tigrisgyilkosság városa* az 1970-es évek végének és az 1980-as éveknek a Japán-ellenes háború leple alatt élő generációjának készült.[290]

A kereskedelmi siker elérésének másik stratégiája az, hogy a japánellenes ellenállás főszereplőiként nőket használnak, mivel a régi narratívában ritka, hogy a legendás hősöket női identitásban ábrázolják. Például, míg az új narratívában a banditák képét túlságosan kiaknázzák, egyesek a közönség étvágyának kielégítése érdekében női banditák képének megkonstruálására törekednek. 2012 elején egyszerre két ilyen sorozat jelent meg: a *Lángoló meteor* (2012) (*huo liuxing* 火流星) és a *Két bandita királynő* (2012) (*liangge nvfeiwang* 两个女匪王), mindkettő népszerű kínai színésznők főszereplésével. Az ügyes producerek és rendezők számára a női ellenállás képeinek használata jó értékesítési pont, mert az erotikus elemek és a nemzeti bánat művekben való keveredésével felkeltheti a közönség étvágyát.

Kína nemzetközileg legismertebb filmrendezője, Zhang Yimou rendezése, *A háború virágai* (2011) (*jinling shisanchai* 金陵十三钗) jól példázza ezt, hiszen 2011 egyik legszenzációsabb kínai filmje volt. A film cselekménye egyszerű. Tizenkét fiatal prostituált egy katedrális pincéjében rejtőzik el a nanjingi megerőszakolás idején, és végül feláldozzák az életüket, hogy megvédjék a katedrálisban lévő lányokat a japánoktól. A film vizuális és akusztikai esztétikailag kifogástalan. Zhang Yimou tehetséges filmrendezőként jól tudja, hogy mit akar a közönség - az erotikus ruhákat és a

[290] Nan Yu, 2009. május 11., "Shahu kou: pizhe geming waiyi de heibang xi (*Town of Tiger Killing*: a triád társadalom drámája a forradalom leple alatt)," *Xinshiji Zhoukan* (*New Century Weekly)*, elérhető a http://ent.sina.com.cn/v/m/2009-05-11/17352512207.shtml oldalon; "Shahu kou: kangri ticai de qingchun pai (*Town of Tiger Killing*: the youth idol style of anti-Japanese themes)," 2009. április 29., elérhető a http://ent.sina.com.cn/v/2009-04-29/ba2496842.shtml oldalon.

a nők testtartása, egy kínai prostituált és egy fehér amerikai közötti szomorú szerelmi történet, a háború brutalitása és a tragikus áldozathozatal a végén.

Zhang ízlését és motivációját azonban keményen bírálták itthon és a tengerentúlon egyaránt. Zhu Dake, a kultúrkritika neves professzora szidja Zhangot egy ilyen nemzeti bánat és emberi katasztrófa kihasználása miatt. Zhu undorodik a film mögött meghúzódó politikai és kereskedelmi érdekektől, és "pornográf hazafiságnak" bélyegzi a filmet.[291] *A Hollywood Reporter* minden bizonnyal egyetértene Zhu professzorral, amint az a filmhez fűzött egyenes kritikából kiderül, miszerint "ez olyasmi..., amivel csak a legdurvább hollywoodi producerek állnának elő - szexepilt oltani egy olyan szörnyű eseménybe, mint a nanjingi mészárlás".[292]

A kritikák ellenére *A háború virágai* nagy kereskedelmi siker lett. A Rádió, Film és Televízió Állami Igazgatóságának statisztikái szerint a hazai piacon a mozi vetítésekből származó 467,14 millió RMB összbevételével *A háború virágai* volt 2011 legkelendőbb filmje. Ez a szám tovább nőtt, és 2012. január 1-jére elérte az 584 millió RMB-t.[293] Úgy tűnik tehát, hogy a kínai közönség nem idegenkedik annyira a filmben megjelenő "pornográf hazafiságtól", mint a szakmai kritikusok.

Az állam és a piac mellett a helyi, vallási és kisebbségi csoportok által a nemzeti diskurzusban való elismerésért benyújtott felhívások is hozzájárulnak ahhoz, hogy a japánellenes ellenállás narratívájában új képek jelenjenek meg. A *Szecsuáni légió az utolsó csepp vérig harcol című* filmben a főszereplők nem a KMT reguláris hadserege, hanem egy alsóbbrendű csapat, amelyet Szecsuán tartomány küld a frontvonalra. A film bemutatja

---

[291] Dake Zhu, 2011. december 13., "Shisan chai de qingse aiguo zhuyi (*A háború virágai* pornográf hazafisága)", http://blog.sina.com.cn/s/blog_47147e9e0102e25m.html.
[292] Todd McCarthy, 2011. dec. 11., "*A háború virágai*: filmkritika", http://www.hollywoodreporter.com/review/flowers-of-war-film-review-christian-bale-272125.
[293] "2011 quanguo dianying piaofang gongbu, jinling shisanchai duoguan (*A háború virágai* a 2011-es kínai filmek között az első helyen áll a jegybevételek tekintetében)," 2012. január 18., *Chengdu Wanbao* (*Chengdu Evening*), http://ent.newssc.org/system/2012/01/18/013425167.shtml.

hogyan harcolnak bátran a japánok ellen az ellenállási háborúban a szecsuáni katonák, akiket a KMT rendes hadseregében harmadrendűnek tekintenek és hátrányos megkülönböztetéssel kezelnek.

Az etnikai kisebbségekhez tartozó régiók vallási vezetői és művészei szintén erőteljesen küzdenek azért, hogy az általuk képviselt népcsoportok elismerést kapjanak a Japán-ellenes ellenállás nemzeti diskurzusában. *A Qixia templom 1937* (2005) (*qixiasi 1937* 栖霞寺 1937) című film a Nanjing külvárosában található Qixia templom valós történetén alapul a nanjingi mészárlás idején. A film elmeséli a szerzetesek hősies tetteit, akik a japánok terrorja alatt megmentették a KMT katonatisztjeit és több mint 24 000 menekültet. A film drámaírója és producere a Qixia templom karizmatikus szerzetese, aki 2003 és 2005 között a templom elöljárója volt.

Az Auspicious Cloud over Naiman Banner (2008) (*xiangyun naiman* 祥云奈曼) és a *Diary on the Kunlun Mountains* (2010) (*kunlun riji* 昆仑日记) két újabb mű, amely az etnikai kisebbségek japánellenes ellenállását ábrázolja. A húsz epizódból álló *Auspicious Cloud over Naiman Banner* főszereplői egy mongol főnök és egy csapat bandita a belső-mongóliai Naiman Bannerben. A *Napló a Kunlun-hegységben* a Hszincsiangban élő ujguroknak szól, akik segítettek a kínai hadseregnek a stratégiai fontosságú utánpótlás szállításában a Kunlun-hegységen keresztül, veszélyes időjárási körülmények között. Mindkét film drámaírói olyan tudósok, akik ezekben az etnikai régiókban élnek, és mélyreható helyismerettel és mély kötődéssel rendelkeznek a településekhez.[294]

Ezekkel a szubnacionális csoportokkal, amelyek motiváltak arra, hogy azonosuljanak a nemzeti ellenállás irányvonalával, különböző szereplők állnak kölcsönhatásban, akik politikai és gazdasági előnyöket keresnek a nacionalizmus új narratívájának megalkotásában. A politikai korrektség és a turizmus fejlesztése érdekében a helyi önkormányzat az egyik ilyen lelkes támogatója a helyi identitások nemzeti diskurzusban való kifejezésének. Ennek eredményeképpen a helyi önkormányzatok, a televízióállomások és a hozzájuk tartozó vállalatok aktív termelőkké és

[294] A négy drámaíró közül egy etnikai kisebbség (mongol), a másik három pedig hosszú ideje etnikai régiókban élő han kínai, ami arra utal, hogy az etnikai kisebbségek japánellenes ellenállásáról alkotott véleményük han-központú lehet. A mongol drámaíró magas rangú tisztviselő a han dominanciájú helyi kormányzatban.

hazafias filmek és televíziós sorozatok támogatói. Például a *Crimson West Hu'nan* a Hunan tartományi televízió, a *Venture into East of Shanhai Fortress* (2008) (*chuang guandong* 闯关东) a Shandong tartományi kormány film- és televíziós produkciós központja és a Dalian városi televízió, a *The Sorrowful Soul of Tengchong* pedig a Teng Chong megyei kormány és a Yunnan tartományi etnikai filmstúdió gyártásában készült.[295] *A Qixia Temple 1937 című* filmet a Jiangsu tartományi kormány és Nanjing város kormánya támogatja egymillió RMB-vel.

A ravasz üzletemberek a helyi identitás kihasználásában is érdekeltek, hogy pénzt keressenek a japánellenes filmekből és televíziós sorozatokból. A helyi kultúra egzotikus szokásai, például a dialektus, a zene, az ételek és az öltözködés olyan kulturális szimbólumok, amelyek egyszerre vonzóak és jövedelmezőek. Miközben a nemzeti közönség nézi ezeket a filmeket és televíziós sorozatokat, a helyi kultúrák is lenyűgözik őket, és vonzzák őket az egzotikus szokások. A nyugati Hu'nan titokzatos kultúrája a *Crimson West Hunanban*, a dallamos helyi opera a *Death and Glory in Changde-ban*, és az őshonos nankingi dialektus *A háború virágaiban* - a filmekben és televíziós sorozatokban a helység kulturális elemei mind a turizmus és a helyi specialitások termékeinek eladási pontjává válnak.

A népháború meghaladása: alternatív narratívák a Mao utáni korszakban

Bár az állam, a piac, valamint a helyi, vallási és kisebbségi csoportok beavatkozása megváltoztatta a japánellenes ellenállásról alkotott képeket, és a Mao utáni korszakban megdöntötte a KKP nemzeti megváltás mítoszát, a filmekben és televíziós sorozatokban megjelenített új képek még mindig a Mao-korszakban uralkodó kommunista kultúra nyomait hordozzák.

A KNK korai időszakában a KKP és Mao Ce-Tung gondolatai alapján kidolgozott népi háború koncepcióját olyan döntő tényezőnek tartották, amely meghatározta Kína győzelmét az ellenállási háborúban. Ahogy Lin Biao marsall, Mao kijelölt marsallja

[295] A szárazföldi Kínában minden televízió állami tulajdonban van és állami felügyelet alatt áll, beleértve

a Yunnan tartományi etnikai filmstúdiót is.

utódja a kulturális forradalomban,[th] a második világháború győzelmének 20. évfordulóján azzal dicsekedett, hogy a gyenge Kína győzelmének alapvető oka az erős Japánnal szemben az volt, hogy "a Japán-ellenes háború valóban népi háború a Kínai Kommunista Párt és Mao Ce-tung vezetése alatt, amely a marxizmus és a lenizmus helyes politikai és katonai vonalát valósítja meg".[296] A filmekben tükröződő, a korai KNK-ban élő emberek képe homályos és személyiség nélküli. Képességük és teljesítményük az ellenállás során a KKP-hez való viszonyuktól függ. Ezért az ilyen filmekben a hétköznapi embereket áldozattá teszik és megölik, a KKP által kiképzettekből alkalmas helyi vezetőkké nőhetnek fel, és a KKP katonai bázisáról kiküldött gerillavezéreket legendás hősökként ábrázolják, akik legyőzik az ellenséget és megmentik a népet.

A Mao utáni korszakban felforgató irányzat bontakozik ki, amely a filmekben és televíziós sorozatokban megpróbálja újrafogalmazni a népháború eszméjét. A különböző politikai és társadalmi szereplőket, akiket a korai KNK-ban konvencionálisan osztályellenségként vagy a nép rossz elemeként definiáltak, most a kínai ellenállási háború önálló ellenálló erejeként értelmezik újra, és integrálják őket az új narratívába. Ezek a szereplők szinte a társadalmi hierarchia teljes spektrumát lefedik - a KMT tábornokoktól, haduraktól és kapitalistáktól a helyi nemesség tagjain és földbirtokosokon át az olyan szubalternista csoportokig, mint a banditák és prostituáltak -, akik mindannyian az új nép együttesét alkotják Kína háborús narratívájában. Ennek megfelelően a KKP szerepe a nép egyedüli vezetőjéből az ellenállás során más szervezett erők támogatójává vagy szövetségesévé zsugorodott, sőt néha még a képét sem mutatja.

A japánellenes ellenállókról alkotott képek e szembetűnő különbségei ellenére az új narratívát még mindig a kommunista kultúra öröksége befolyásolja. Bár a Japán-ellenes ellenállókról alkotott új képek megfejtik a KKP Japán-ellenes ellenállásban játszott szerepének régi mítoszát, még mindig hiányzik belőlük a háború mélyreható reflexiója, és nem képesek a történelem valóságtartalmát bemutatni. Bizonyos mértékig az új narratíva konstruál egy új

[296] Biao Lin, 1965. augusztus, "Renmin zhanzheng shengli wansui (Éljen a népi háború győzelme)", http://www.marxists.org/chinese/linbiao/marxist.org-chinese-linbiao-196508.htm.

mítosz a nemzeti emlékezetben, amely a réginek a romjain születik. Következésképpen a japánellenes ellenállás új stilizált képeinek egy csoportjának megjelenését látjuk, miközben a régiek a KKP vezetésével visszaszorulnak a főáramból. Ezeknek az új képeknek az a problémája, hogy a személyre szabott tapasztalatokat az új narratívában továbbra is figyelmen kívül hagyják. Ahogyan a régi narratívában is, az egyéni tapasztalatokat és emlékeket felváltják a japánellenes ellenállás stilizált képei, amelyeket ma már nem kizárólag a KKP érdekei, hanem politikai, kereskedelmi és helyi érdekek alakítanak.

Mindazonáltal néhány újabb munkában, főként azokban, amelyek az internet elterjedésére támaszkodnak, felszínre kerül a stilizált képekkel szembeni kihívás, és ehelyett az oral history-t használja fel az ellenállási háború egyéni tapasztalatainak elbeszélésére. E művek közül a *Nők a japánellenes háborúban* (2008) című *archívum* (*kangzhan nvxing dang'an* 抗战女性档案) és az *Én japánellenes háborúm* (*wode kangzhan* 我的抗战) I. (2010) és II. (2011) sorozat mérföldkőnek számít. Mindkét dokumentumfilm-sorozatot egyéni producerek készítették.

Zhang Xi író és a *Nők a japánellenes háborúban* című *archívum* producere. Egy filmes főiskola önkéntes végzős hallgatóinak támogatásával 100 ezer RMB-t költött a megtakarításaiból, és tízezer percnyi párbeszédet rögzített a Nyolcadik Út Hadsereg 60 női katonájával, akik az interjú idején a nyolcvanas és kilencvenes éveikben jártak.[297] A dokumentumfilm-sorozat egy egészen más szemszögből mutatja be a KKP ellenállási háborúban részt vevő női katonáit, amely közelebb áll a történelem valóságtartalmához, mint a filmekben és televíziós sorozatokban a hősnőkről alkotott képek.

A legkülönbözőbb családi háttérrel - bankárok, földbirtokosok, KMT-tábornokok, értelmiségiek, munkások és parasztok - rendelkező fiatal nők különböző okokból vettek részt a Nyolcadik Út Hadseregben az ellenállási háború során. Nem mindenki volt nacionalista, és nem mindenki csatlakozott önként a KKP hadseregéhez. Míg voltak

[297] "Zhang Xi, Fu Hongxing jiemi *Kangzhan Nvxing Dang'an* (Xi Zhang és Hongxing Fu megfejtik *a japánellenes háború női aktáit*)", 2008. április 18.,

http://you.video.sina.com.cn/v/2/2008/0418/25752.html.
Az interjú videofelvételét lásd: http://you.video.sina.com.cn/a/1596088.html A könyvet lásd: http://vip.book.sina.com.cn/book/index_42904.html.

voltak, akik elhagyták családjukat, és a forradalmi eszmék miatt akartak csatlakozni a KKP hadseregéhez, voltak, akik azért csatlakoztak a Nyolcadik Út Hadseregéhez, hogy elkerüljék más csapatok zaklatását, és voltak, akik abban reménykedtek, hogy harcolhatnak a japánok ellen, miközben megőrizték függetlenségüket minden szervezett politikai erőtől.

Bármi is volt a kezdeti motivációjuk, a nyolcadik hadseregben szerzett tapasztalatok megváltoztatták az életüket. E katonanők közül néhányan meghaltak a háborúban. Néhányan japán fogságba estek, és e tapasztalatok miatt az 1949 utáni politikai mozgalmak áldozatai lettek. Néhányan túlélték az ellenállási háborút, de nem úszták meg a magas rangú KKP-tisztekkel kötött kényszerházasság tragédiáját. Mások az ellenállás igazi hősei voltak, akik mind a japán hadsereg, mind a KKP által szervezett házasságok ellen harcoltak.

Ez a rövid dokumentumfilm-sorozat, amely a finanszírozási korlátok miatt csak 69 percig tart, először mutatja be a KKP hadseregében szolgáló egyszerű női katonák személyes hangját. A háború és a zűrzavaros időkben a női ellenállók édes és savanyú életének számos olyan dimenzióját mutatja be, amely a korábbi munkákban nem szerepelt. Ezért, bár az *Archives of Females in the anti-Japanese War (Női archívumok a japánellenes háborúban)* szintén különböző társadalmi osztályokból származó női katonák képeit mutatja be, nem próbál a társadalmi integráció és a nemzeti üdvösség stilizált történetét felépíteni, mint az új háborús narratíva. Azzal, hogy feltárja ezeknek az elfeledett női ellenállóknak a személyes élményeit és emlékeit, megkérdőjelezi a Mao utáni korszak új háborús narratíváját, amely a különböző politikai, kereskedelmi és helyi érdekcsoportok együttműködésére és versengésére épül.

A japánellenes háborúm két sorozata, amelyet Cui Yongyuan, a CCTV egyik ismert talk-show műsorvezetője készített, az eddigi legnagyobb projekt, amely megpróbálja dekonstruálni a japánellenes ellenállókról alkotott stilizált képeket, és a háborúról a szóbeli történelem alapján pontosabb képet adni. A 2002-ben indult, több mint 120 millió RMB-ba kerülő, önerőből finanszírozott projekt 2010 végéig 3500 háborús túlélővel készített interjút, kétmillió percnyi szóbeli beszámolót rögzített videón, és több

mint hárommillió percet gyűjtött össze.

millió fotó a japánellenes ellenállás háborújával kapcsolatban. [298] Az I. sorozat 32 epizódját 2010-ben sugározták, a II. sorozat 30 epizódja pedig 2011-ben került fel az internetre.[299]

A fiatal generációt célzó dokumentumfilm-sorozat az internetet használja elsődleges platformként. Az első sorozatot mindössze egy hónap alatt több mint 10 millióan látogatták meg.[300] Az online sugárzás sikere után nem sokkal, 2010 novemberében 84 helyi televízió sugározta újra. 2011 áprilisában a sorozatot a CCTV, Kína legbefolyásosabb állami televíziója is újra sugározta.[301]

Amikor a *Southern Weekend* (*nanfang zhoumo*), egy népszerű liberálisbarát újságnak adott interjút, Cui így értelmezte a sorozat készítésének motivációját.

> A háborúban minden egyes egyedi egyén tapasztalatait láthatod. Nem kell ítélkeznünk. A japánellenes háború új, minden korábbi tankönyvet felülmúló megértését nyújtja számunkra.[302]

Ezért a *Japán-ellenes háborúmban* nemcsak a kínai nemzet kollektív emlékezetében feledésbe merült áldozatos és keserves életükről szóló beszámolókban láthatunk bőséges beszámolót az egyszerű emberek és a japánellenes ellenállókról, hanem most először hallhatjuk a hadifoglyok és a bábhadsereg katonáinak hangját is, akiknek beszámolóit a tankönyvek, népszerű filmek és televíziós sorozatok törölték a történelmi feljegyzésekből.

---

[298] A statisztikákért lásd: http://tv.sohu.com/s2011/wodekangzhan/
A második sorozat 2011-es sugárzásának idejére 4000 interjú készült el.
[299] Az első sorozat megtekintéséhez lásd: http://tv.sohu.com/s2011/wodekangzhan/
A második sorozat megtekintéséhez lásd: http://tv.sohu.com/s2011/wodekangzhan2/index.shtml
[300] "Wode kangzhan wangluo shoubo cuilei (A *Japán-ellenes háborúm* első vetítése az interneten könnyekig meghatotta a közönséget)," 2010. szeptember 14, http://ent.huanqiu.com/moive/mainland/2010-09/1100248.html
[301] "CCTV jilu pindao shoubo wode kangzhan (CCTV dokumentumfilm csatorna első adása *My Anti-Japanese War*)", 2011. ápr. 19., http://yule.sohu.com/20110419/n306071138.shtml.
[302] Yu Xia, 2011. okt. 20., "Huanyuan lishi quanmao keneng bushi yidairen neng wanchengde (Lehet, hogy nem lehetséges a történelem teljes képét egy generációval helyreállítani)", *Nanfang*

Zhoumo (*Déli hétvégék*), http://www.infzm.com/content/50437.

Másfelől, bár Cui motivációja a nemzeti emlékezet gazdagítása és a történelem hitelességének helyreállítása, a két sorozat hatása ellentétes lehetett eredeti szándékával. Népszerűségük ellenére, amely 2011 novemberéig több mint 40 millió megtekintést ért el a tv.sohu.com oldalon, [303] *A Japán-ellenes háborúm* csak erősítette a Japán elleni gyűlöletet, ahelyett, hogy a háborúról való gondolkodásra késztette volna a lakosságot. Cui csalódottsága a helyzet miatt egyenes volt, elismerte, hogy a mű kudarcot vallana, ha csak a Japánnal szembeni ellenérzéseket ébresztené fel. [304] Miután elolvasta az online visszajelzések oldalait, Cui csalódottan mondta,

> Az egész a haragról szól. Nem ezt szerettem volna látni. Több száz visszajelzést olvastam [az interneten]. Egyik sem racionális... Azt szerettem volna, ha az emberek elgondolkodnak azon, hogy miért jött ide az a nemzet, és miért okozott ilyen katasztrófát. Azt reméltem, hogy az emberek alaposan elgondolkodnak a történelmen... Óvakodni kellene az erőszakra, az embertelenségre és az emberi jogok semmibevételére való eredendő hajlamuktól... Könnyen megtörhetők [és elengedhetők]. Ez az egész világon létezik.[305]

Úgy tűnik, hogy Cui és kollégái számára még hosszú út áll előttük, hogy munkájuk valódi sikerét lássák. Mindazonáltal az a kezdeményezésük, hogy lebontják a japánellenes ellenállás stilizált képeit, és változatos személyes tapasztalatokat visznek be a háborús elbeszélésbe, kétségtelenül sarokpontot jelent az úton.

A mélységes neheztelésen kívül más akadályai is vannak a történelmi hitelesség helyreállításának és az elgondolkodtató reflexió kiváltásának. Az egyik kiemelkedő probléma az, hogy a Kínai Népköztársaságban nincs hely a politikai kritikának és a kínai nemzet - beleértve mind a politikai elitet, mind a felvilágosulatlan alantasokat - önreflexiójának, valamint a saját felelősségüknek a történelmükért való

---

[303] 2011 novemberére több mint 40 millióan kattintottak a tv.sohu.com-ra. Ekkor a II. sorozat 30 epizódjából még csak tizenhármat sugároztak, de a II. sorozat kattintásainak száma már elérte a 22 milliót. Ezeket a számokat Cui Yongyuan a Hebei műholdas televíziónak adott interjúban közölte (lásd a 363. lábjegyzetet).

[304] "Wode kangzhan er fabu; Cui Yongyuan: wo bushi haozhao dajia hen riben (*My Anti-Japanese War II* released; Yongyuan Cui: Nem arra szólítom fel az embereket, hogy nehezteljenek Japánra),"

2011. szept. 20., *Beijing Wanbao* (*Pekingi Est*), http://e.gmw.cn/2011-09/20/content_2667415.htm.

[305] Interjú Cui Yongyuan-nal a *japánellenes háborúmról*, *Dushu* (*Olvasókönyv)*, Hebei Satellite Television, 2011. november 29., a videó elérhető a http://www.letv.com/ptv/vplay/1420190.html oldalon.

a nemzet szenvedése. Ha összehasonlítjuk a japánellenes ellenállókról alkotott új képeket az 1949 előtti Kínában készült klasszikus japánellenes filmek képeivel, nyilvánvalóvá válik az új narratíva hiányossága a Mao utáni korszakban. Az 1949 előtti filmekben a legelismertebb alkotások a kritikai realizmus művei, amelyek megpróbálják feltárni a háborús szenvedések társadalmi-politikai gyökereit, és nem csak a japánokat hibáztatják minden szenvedésért és rosszért.

A felhő és a hold nyolcezer mérföldje (1947) (*baqian lilu yunheyue* 八千里路云和月) és *A tavaszi folyó keletre folyik* (1947) (*yijiang chunshui xiangdongliu* 一江春水向东流) az akkori idők két legkiemelkedőbb műve. A Shi Dongshan rendezésében készült *Nyolcezer mérföld felhő és hold* egy hazafias fiatal pár tragédiáját mutatja be az ellenállási háború alatt és után. Az unokatestvére házassági ajánlatát visszautasító és kényelmes sanghaji életét elhagyó főiskolás Jiang részt vesz egy hazafias fiatal diákokból álló előadói társulat japánellenes kampányában. A háború nyolc éve alatt országszerte járják a városokat és a vidéket, hogy a nép ellenállására buzdítsanak. Jiang feleségül veszi Gaót, a társulat egyik hasonlóan gondolkodó fiatalemberét. Sajnos a nyomorúságos életkörülmények, a kevés táplálék és az intenzív fellépések tönkreteszik a fiatalok egészségét. A háború után a nincstelen fiatal pár visszatér Sanghajba, csak hogy rájöjjenek, hogy Jiang unokatestvérének családja nagy vagyonra tett szert, és a felső osztályba emelkedett, a háborúban folytatott erkölcstelen spekulációval, valamint azzal, hogy ártatlan embereket árulónak állítottak be, és a háború után elkobozták a vagyonukat. Mivel a házaspár nem hajlandó együttműködni az unokatestvér családjával, a szegénységben való életet választja. Az alultápláltságtól meggyötörten és a háború utáni társadalmi korrupción felháborodva Jiang egészsége teljesen összeomlik.

A Tavaszi folyó keletre folyik című filmet a kínai filmek történetében igazi epikus filmként emlegetik. Az 1949 előtti kínai filmek vetítéséből származó bevételek tekintetében verhetetlen rekordot tart. Amikor 1947-ben először vetítették Sanghajban, a nézők száma elérte a 712 874 főt, ami Sanghaj akkori lakosságának 14%-át tette ki.[306] A film egy hazafias és becsületes fiatalember történetéről szól, és arról, hogyan

[306] LifanZhang,2007, *JunziZhijiaoRushui* (

Gentlemen'sFriendshipLikeWater),
http://vip.book.sina.com.cn/book/chapter_41885_27959.html.

korrupt életet él a háborúban. Zhang Zhongliang egy sanghaji textilgyár esti iskolájában tanít. Beleszeret Sufenbe, a gyár egyik női munkásába. Összeházasodnak, és várják első gyermekük születését. A háború kitörése megzavarja a hétköznapi család boldog életét. Zhang csatlakozik egy orvosi csapathoz, és elindul a frontra. Sufen visszatér vidékre Zhang édesanyjával és az újszülött gyermekkel.

Zhangot elfogják egy csatában, de sikerül megszöknie. Mivel útközben elveszítette személyazonossági okmányait és pénzét, Zhang menekültként érkezik Csungkingba (a KMT ideiglenes fővárosába). Megpróbál tisztességes munkát találni, de a japánok elleni harcban szerzett tapasztalatait nem ismerik el, így munkanélkülivé válik és teljes szegénységbe zuhan. Kétségbeesésében Zhang kapcsolatba lép Wang Lizhen-nel, egy felsőosztálybeli prostituálttal, akivel Sanghajban ismerkedik meg. Wang segítségével és rábeszélésére Zhang jól fizető állást kap, és gyorsan hozzászokik a felsőbb osztály életéhez. Ez egyben a személyiség átalakulásának fájdalmas folyamata is. Zhang eleinte keservesen vívódik lelkében, felháborodik az elit extravagáns életmódja miatt a háborús nehézségek idején, és sajnálja, amit a családjáért tesz. Végül mégis beadja a derekát.

Vidéken Zhang családja mindenféle nélkülözéstől szenved, mint ahogyan azt sok átlagos kínai család is megtapasztalta a háború alatt a megszállt területen. A japánok elveszik a vagyonukat. Zhang apját megölik, és Zhang bátyja megszökik, hogy csatlakozzon a gerillákhoz. Végül a háború véget ér, de a megtört család számára már nem lehetséges, hogy visszatérjen a háború előtti időkbe. A háború után Sufen és Zhang is visszatér Sanghajba, de nem egyesülnek újra. Míg Zhang folytatja a felső osztály fényűző életét, és az árulók birtokainak elkobzásával hatalmas vagyont halmoz fel, addig Sufen az egész család megélhetéséért küzd, abban az üres reményben, hogy Zhang egyszer visszatér. A film végén a pár végül újra találkozik, egy pazar banketten, ahol Zhang a házigazda, Sufen pedig pincérnőként szolgál. Sufen rádöbben, hogy magára hagyták, a Huangpu folyóba veti magát, és minden nyomorúságának a kelet felé áramló tavaszi folyó vet véget.

A két alkotás klasszikusnak számít a kínai filmek történetében, mert mind a korai KNK-ban, mind a Mao utáni korszakban ritkán láthatunk ilyen mély elmélkedést a háborús szenvedés eredetéről és okairól. Mindkét filmben a háborús szenvedést már nem a japán megszállók által rájuk kényszerített csapásnak tekintik. Míg a főszereplők a háborúban mindenféle megpróbáltatást túléltek, a háború utáni korszak tartós szenvedése, amelyet Kína igazságtalan társadalmi-politikai rendszere okoz, végül felemészti őket. Ez az a pont, amelyről a kínai filmek és televíziós sorozatok többsége hallgatott a korai KNK és a Mao utáni korszakban.

Mindkét korszakban a háború utáni japánellenes ellenállók és az egyszerű emberek szenvedésének, valamint a felvilágosulatlan és jogfosztott kínai nép elmaradottságának érintése politikai okokból - akár öncenzúra, akár a pártállam tiltó rendelete alapján - kikerült a főáramú diskurzusból. Nézzük meg újra Li Yunlong legendás képét, amelyet e fejezet elején mutattunk be. A televíziós sorozat ott ér véget, amikor 1955-ben az első katonai rangok átadására kerül sor. Az ünnepségen Li megkapja a vezérőrnagyi rangot, és élete dicsőséges csúcsára ér. Az eredeti regénynek azonban más a vége, amely egészen az 1960-as évekig tart. A kulturális forradalom idején Li Yunlong öngyilkos lesz, a Browningot barátja és riválisa, a KMT tábornoka, Chu Yunfei ajándékozta neki.[307] A háború túlélőinek szóbeli története az *Én japánellenes háborúmban* szintén megáll az 1945-ös, 1950-es vagy 1957-es évnél, a későbbi évekről kevés szó esik, bár az interjúalanyok beszámolóit egészen az 1980-as évekig rögzítették. Cui Yongyuan, a dokumentumfilm producere tudatában van annak, hogy mire képes, és mire nem. Ahogy egy interjúban mondta: "A történelem teljes tájképének felidézése valószínűleg olyasmi, amit egy generáció nem tud befejezni".[308]

A Mao utáni korszakban, bár a japánellenes ellenállás harcosainak nem szokványos képei virágozhatnak a képernyőn, az ellenállási háborúról való komoly elmélkedés még mindig nem zárult ki.

---

[307] Liang Du, 2000, *Liang Jian* (*Mutató kard*), Peking: Jiefangjun Wenyi Chubanshe (PLA Irodalmi és Művészeti Kiadó).
[308] Yu Xia, 2011. október 20., "Huanyuan lishi quanmao keneng bushi yidairen neng wanchengde (Lehet, hogy nem lehetséges a történelem teljes képét egy generációval helyreállítani)".

a büntetés kockázatával jár, ha eltér a politikai korrektség hivatalos irányvonalától. Az *Ördögök a küszöbön* (2000) (*guizi laile* 鬼子来了), Jiang Wen rendezésében talán a legjobb kínai film, amely 1949 óta kínai szemszögből tükrözi ezt a háborút. A 2000-es cannes-i filmfesztiválon nagydíjat kapott, és Kínában betiltották a nyilvános vetítést.

A film egy abszurd történeten keresztül megkérdőjelezi a kínaiak nemzeti karakterét, és megpróbál mély gondolkodásra késztetni az ellenállási háború okáról és történetéről. A film elején a falusiak békében élnek a japánok által megszállt területen. Egy éjszaka egy titokzatos férfi betör Ma Dasan házába, és letétbe helyez ott egy japán katonát (Hanaya) és egy kínai tolmácsot (Dong). Mivel nem tudják, ki a titokzatos férfi, és félnek a közelben állomásozó japán hadseregtől, a falusiak úgy döntenek, hogy megtartják a foglyokat. A foglyokat az elérhető legjobb élelemmel etetik, és várják, hogy a titokzatos férfi felvegye őket. A férfi azonban nem tér vissza.

A két fogoly kezeléséről a falusiak hevesen vitatkoznak. Először úgy döntenek, hogy megölik őket, de túlságosan meg vannak ijedve ahhoz, hogy maguk is embereket öljenek. Végül elfogadják Hanaya javaslatát, akivel jól bántak az őrizetben, és őszintén hálás lesz a falusiaknak. Azt javasolja, hogy a falusiak vele cseréljenek el két vagon gabonát a japán hadsereggel. Hanaya azonban nem tudja, hogy a hadsereg parancsnoka már halottnak hitte, és mintahősként állította be. Visszatérését látva a parancsnok szégyenkezve érzi magát, de beleegyezik, hogy tiszteletben tartsa a Hanaya által a falusiakkal kötött megállapodást.

Az ünnep éjszakáján a japánok ételt és bort visznek a faluba, és a falusiakkal együtt ünneplik a "barátságot". Éljenzés és nevetés közepette, miközben a lakoma zajlik, a parancsnok hirtelen megparancsolja a katonáknak, hogy öljék meg az összes falubelit, és gyújtsák fel az egész falut. Csak Ma Dasan és a szeretője éli túl, mivel éppen a faluba tartanak vissza, amikor a mészárlásra sor kerül. A gyilkosság után a parancsnok közli a seregével, hogy a császár most rendelte el Japán megadását.

A KMT hadsereg jön és elfoglalja a területet. Dong tolmácsot árulásért nyilvánosan kivégzik. A helyszínen számos kínai bámészkodó van, akik tudatlanságukban nevetnek. Ezután Ma Dasant nyilvánosan kivégzik, ugyanezek a kínai bámészkodók veszik körül, akik tudatlanságukban nevetnek. Ma-t "a nemzetközi béke megkárosítása", "a közrend megzavarása" és "terror keltése" miatt fejezik le, mivel bosszúból megölt néhány japán hadifoglyot. A film szimbolikus szarkazmusa a végén éri el a csúcspontját, amikor a KMT parancsnoka utasítja Hanayát, hogy hajtsa végre a lefejezést. Hanaya, akit a falusiak fogságban tartanak, és akivel Ma jól bánik, végül lefejezi őt, méghozzá olyan módon, amelyet a falusiak kifejezetten Hanaya megölésének módjaként tartottak számon.

A film szarkasztikus hangvétele nemcsak a japánok kegyetlenségét, hanem a kínaiak tudatlanságát, gyávaságát és feledékenységét is kritikai vizsgálatnak veti alá, és így a kínaiak mint nemzet elmaradottságának eredetét. A rendező számára a kínai szereplők nem csupán a kritika és a szarkazmus célpontjai, hanem a valóság, amellyel szembe kell nézni és el kell gondolkodni rajta. A kínai parasztok karaktere összefügg azzal a mélységes társadalmi-politikai környezettel, amelyben élnek, amely tele van fenyegetéssel, kényszerrel és bizonytalansággal, amelyet a kegyetlen japán hadsereg, a félelmetes gerillák és a korrupt KMT-kormány kényszerít rájuk. A film mély elmélkedésére és nemzetközi hírnevére válaszul a kínai kormány betiltotta a film nyilvános bemutatását Kínában.

Következtetés: Változó képek a válaszúton

Ha összehasonlítjuk a japánellenes ellenállókról a népszerű filmekben, televíziós sorozatokban és internetes programokban a Kínai Népköztársaság korai és kései időszakában megjelenő képeket, alapvető változást látunk Kína japánellenes ellenállási háborújának narratívájában. A maoista évek narratívájában a középpontban a KKP közvetlen vezetése alatt álló legendás hősök álltak. Ennek megfelelően a periférián az egyszerű emberek voltak azok, akik a KKP mentorálása alatt, az ellenállás során rendíthetetlen japánellenes nacionalistákká és felszabadult forradalmárokká nőttek fel.

Ezért a hagyományos narratívában a japánellenes ellenállás folyamata szorosan összefonódott a kommunista forradalom menetével. Mindkét kurzus sikerét a KKP irányításának tulajdonították, és ugyanannak a narratívának két elválaszthatatlan oldalát képezték. A legendás hősök, a fékezhetetlen nép, valamint a köztük és a KKP között beágyazott hierarchikus viszony konstruálta a kínai ellenállási háború domináns narratíváját a populáris kultúrában. Ez a narratíva a KKP politikai igényeit és a népi ízlést szolgálta a korai KNK-ban.

A Mao utáni korszakban a KKP uralma a japánellenes háború narratívája felett megtört. A helyi kormányzat, a piac és a különböző érdekcsoportok behatolása a filmek, televíziós sorozatok és internetes programok iparágába átformálta a narratívában a japánellenes ellenállókról és a KKP-hez való viszonyukról alkotott képet. Nemcsak az osztályellenségek, mint például a KMT tábornokai, hadurak, kapitalisták, a helyi nemesség tagjai és földbirtokosok, hanem a nép körében lévő rossz elemek, mint például banditák és prostituáltak is beépültek a háború új narratívájába. Ráadásul a KKP-hez fűződő viszonyuk független lett, nem pedig alárendelt.

A KKP szerepe is csökkent az új narratívában, az ellenállás abszolút vezetőjéből támogatóvá, szövetségessé, sőt, a folyamatból távolmaradóvá vált. Azokban a művekben, amelyekben a KKP főszereplői továbbra is az ellenállás főszereplői maradnak, az ő képük húsbavágóbbá és bonyolultabbá válik. A KKP iránti hűség és engedelmesség már nem elsődleges feltétele annak, hogy valaki jó KKP-s főszereplő legyen. Ehelyett a karaktert most már a japánok elleni ellenállás vezetésében elért eredményei alapján ítélik meg. Az ellenállókról alkotott képekben bekövetkezett ilyen alapvető változások a kommunista ideológia csődjére, a kulturális piac változó közízlésére és a társadalom különböző alcsoportjainak eltérő vágyaira adott válaszok.

Másrészt, e változások ellenére az új narratíva nem mentes a pártállam és a kommunista kultúra politikai nyomaitól. Még mindig a japánellenes ellenállók stilizált képei korlátozzák, amelyek a Mao-korszak népi háborújának képeiből örököltek. A legtöbb ilyen új képből hiányzik a mélyreható reflexió az antiapokaliptikus harcról.

Japán háború, és nem képesek a történelem valóságtartalmát képviselni. Az utóbbi években kezdett felbukkanni néhány alternatív narratíva, amelyek talán képesek lehetnek túllépni ezeken a hiányosságokon. De hatásuk ma még korlátozott, és fennáll a veszélye, hogy politikai inkorrektség miatt megbüntetik őket. Ma Kína eljutott arra a válaszútra, hogy kifinomultabb szinten reflektáljon a japánellenes ellenállás háborújára.

5. fejezet A Diaoyu-szigetek védelmét célzó mozgalom vitái: *Baodiao* aktivisták és a hatóság összehasonlító perspektívában

Az elmúlt években a Diaoyu-/Szenkaku-szigetek vitája a kínai nacionalizmust szító és a kínai-japán kapcsolatokban a feszültséget fokozó egyik fő problémává vált. A 2012. szeptemberi japánellenes tüntetés csak egy újabb incidens, amely eszkalálta a vitát. A Kína több mint nyolcvan városán végigsöprő tiltakozás valami újat és szokatlant hordoz a 2005-ös japánellenes tüntetéshez képest.

A tömeges erőszak, mind szintjét, mind mértékét tekintve, elszabadult. Japán gyárak és áruházak szabotálásához, japán márkájú autók elleni támadásokhoz és tömeges vandalizmushoz vezetett.[309] Nemcsak a japán tulajdonban lévő üzletek, hanem az egyszerű kínaiak is a brutális utcai erőszak áldozatai lettek. Hszianban egy japán márkájú autóval rendelkező kínait végleges bénulásig vertek. [310] Egy nőt és gyermekét tüntetők állították meg, amikor japán márkájú autót vezettek. Az autót összetörték, a nő gyermeke pedig a káoszban odaveszett.[311]

A kínai középosztály a tömeges erőszak miatt megdöbbenve és szégyenkezve állt a tüntetés nyilvános elítélésének élére, és a közösségi médiában, például a *weibo-n* (a twitter kínai változata) fejezte ki elégedetlenségét és kritikáját. Ez drámai változást jelentett a kínai középosztály szerepében a Diaoyu/Senkaku vitában, hiszen 2003-ban ők voltak azok, akik az első expedíciót kezdeményezték a Diaoyu-szigetekre a szárazföldi Kínából. Az expedíció és az azt követő, a kínai középosztály és szakemberek által szervezett civil tevékenységek a Diaoyu/Senkaku vitát a kínai politika napirendjére tűzték, és megváltoztatták azt a politikakészletet, amelyből a pártállam választhatott volna.

---

[309] Justin McCurry, 2012. szeptember 17., "Japanese firms close offices in China as islands row escalates,"
The Guardian, http://www.guardian.co.uk/world/2012/sep/17/japanese-firms-close-offices-china[310] Jelentés a Hszianban elkövetett támadásról, 2012. szeptember 21., *Peking Qingnianbao* (*Beijing Youth Daily*) http://news.ifeng.com/society/2/detail_2012_09/21/17795425_0.shtml
[311] Jelentés a nő és gyermeke elleni támadásról, 2012. szeptember 21., *Nanfang Dushibao Weibo* (*"Weibo" (kínai Twitter) a Southern Metropolis Daily*) http://www.xiancity.cn/readnews.php?id=58069

Ez a fejezet feltárja, hogy a kínai középosztály és a szakemberek az állami nacionalizmustól eltérő értelmezésükkel, értelmezéseikkel és követeléseikkel miért és hogyan fokozták a Diaoyu/Senkaku vitát és provokálták a kínai nacionalizmust a 2000-es évek elején. Kezdeményezéseik és stratégiáik nem csak sikeresen támadták Japánnak a vitatott szigetek feletti igazgatását, hanem gyengítették a pártállam monopóliumát a kínai nacionalizmus értelmezése és a Japánnal szembeni külpolitika felett.

Ez a fejezet összehasonlítja a *Baodiao* (a Diaoyu-szigetek védelmére irányuló mozgalmat) különböző társadalmi-politikai körülmények között. Megmutatja, hogy az utcai erőszak nem a *Baodiao* sajátja, hanem az állam és a társadalom közötti dinamika a szárazföldi Kínában óhatatlanul a tömeges erőszak és a kínai nacionalizmus zászlaja alatt zajló társadalmi zavargások felé vezette a mozgalmat. A *Baodiao* mozgósításának különböző fajtái vannak a nagy-kínai térségben (Tajvan, Hongkong és Kína). Mindhárom kontextusban a *Baodiao* alulról indult, amelynek során a társadalmi aktivisták a hatósággal vitatkoztak a nacionalizmus saját értelmezéseikért és igényeikért.

A Baodiao hasonló jellege ellenére a három kontextusban a mozgalom mégis szembetűnő különbségeket mutat, különösen az aktivisták összetételében, az általuk alkalmazott stratégiákban és a mozgalom fejlődésében. Ennek az az oka, hogy e fejezet szerint a mozgalom a három kontextusban eltérő szintű elnyomással találkozott, és következésképpen az aktivistáknak eltérő mozgósítási struktúrára volt szükségük ahhoz, hogy sikeresen álljanak ki a kihívás mellett. Ez magyarázza azt is, hogy a tajvani, hongkongi és kínai vezető *Baodiao* aktivisták miért származnak eltérő társadalmi háttérrel. A legautoritáriusabb politikai kontextusban (azaz a szárazföldi Kínában) a *Baodiao* megmérettetése kisiklott, ami utcai erőszakhoz és megfojtott polgári nacionalizmushoz vezetett.

Ez az első olyan tanulmány, amely a *Baodiao-t* kontextusokon átívelő összehasonlításban kutatja a visszaemlékezések és interjúk gazdag forrásainak felhasználásával. Ez a fajta kontextualizálás új és különbözik a meglévő

szakirodalomban találhatóaktól, amely kizárólag a

KÍNAI NÉPKÖZTÁRSASÁG. Egy ilyen történelmi és összehasonlító perspektíva nyilvánvaló előnnyel jár. Nemcsak annak megismeréséhez járul hozzá, hogy a kínai *Baodiao* aktivisták által vallott nacionalizmus értelmezése, értelmezése és követelései mennyiben különböznek attól, amit a kínai állami nacionalizmus propagál, hanem azt is feltárja, hogy a kínai *Baodiao* aktivisták miért másképp értelmezik, fejezik ki és használják ki az állami nacionalizmust, mint tajvani és hongkongi társaik.

A *Baodiao* tanulmányozásában meglévő megközelítések áttekintése

A Diaoyu-szigetek, amelyeket Japán Senkaku-szigeteknek nevez, szó szerint nyolc, összesen 6,3 négyzetkilométeres területű szigetecske, amelyek a Kelet-kínai-tengeren, Tajvantól mintegy 100 tengeri mérföldre északkeletre és Okinavától 200 tengeri mérföldre nyugatra találhatók. Ezek a kopár szigetek stratégiai szempontból létfontosságúak mind Kína, mind Japán számára. Gazdasági szempontból a becslések szerint a szigetekhez kapcsolódó kontinentális talapzat és kizárólagos gazdasági övezet (EEZ) közel 100 milliárd hordónyi kőolajat és gazdag halászterületeket tartalmaz.[312] Stratégiai szempontból Kína úgy tekint ezekre a szigetekre, mint a kontinenstől keletre fekvő stratégiai frontjának részére.[313] Politikai és szimbolikus szempontból a Diaoyu/Senkaku-szigetek a regionális instabilitás és háborúskodás potenciális kiváltó okává váltak, mivel sem a tekintélyelvű Kína, sem a demokratikus Japán nem képes területi kompromisszumot kötni a növekvő belpolitikai nyomás alatt. Kína számára a szigetek körüli vita az úgynevezett "százéves megaláztatás" miatt érzékeny idegeket vált ki, mivel Japán volt az egyetlen nemzet, amely modern történelme során majdnem egész Kínát meghódította. Ezért a Diaoyu/Senkaku-szigetek körüli területi vita mind Kína, mind Japán számára nagy gazdasági, stratégiai, politikai és szimbolikus értékkel bír.

A tudósok hagyományosan a Diaoyu/Senkaku-vita jogi, történelmi és diplomáciai aspektusaira összpontosítanak. Ezek a megközelítések hasznosak a vita alakulásának megértéséhez, de komoly korlátokkal rendelkeznek. Jogi szempontból Kína

[312] Jean-Marc F. Blanchard, 2000, "The U.S. role in the Sino-Japanese dispute over the Diaoyu (Senkaku) Islands, 1945-1971," *The China Quarterly*, Vol. 161, pp. 95-123.

[313] Yinan Jin vezérőrnagy, "Junshi zhuanjia Jin Yinan tan diaoyudao xianzhuang (Yinan Jin katonai szakértő a Diaoyu-szigetek helyzetéről)", 2008. március 5. http://blog.sina.com.cn/s/blog_50e39b4401008on3.html hozzáférve 2011. augusztus 15-én.

szuverenitását az 1943-as Kairói Nyilatkozat és az 1945-ös Potsdami Kiáltvány alapján követeli, amely szerint "Japán szuverenitása Honshu, Hokkaidó, Kjúsu, Sikoku és az általunk meghatározott kisebb szigetekre korlátozódik".[314] Ez a nyilatkozatok aláírójaként Kína értelmezése szerint azt jelenti, hogy a Diaoyu/Senkaku-szigetek az 1895-ös kínai-japán háborút követő 1st shimonoseki szerződés alapján Japánnak átengedett Tajvannal együtt visszakerülnek Kínához.

Japán azzal cáfolja Kína állítását, hogy az 1951-es San Franciscó-i szerződés szerint csak a Formasa (Tajvan) és a Pescadores (Penghu) területére vonatkozó jogokról, címekről és követelésekről mondott le, a Senkakuról nem tett említést.[315] Továbbá a szerződés 3. cikke kimondja, hogy "Japán egyetért az Egyesült Államoknak az Egyesült Nemzetek Szervezetéhez intézett bármely javaslatával, hogy az Egyesült Államok mint egyedüli igazgatási hatóság gondnoksági rendszere alá helyezze az északi szélesség 29. fokától délre eső Nansei Shoto-t (beleértve a Rjúkjú-szigeteket és a Daito-szigeteket), a Sofu Gan-tól délre eső Nanpo Shoto-t (beleértve a Bonin-szigeteket, a Rosario-szigetet és a Vulkán-szigeteket), valamint a Parece Vela és a Marcus-szigetet". [316] Ezért Japán úgy értelmezi, hogy a Diaoyu/Senkaku-szigeteket a cikkben foglaltak szerint a vagyonkezelői jogkörébe kell vonnia. Kína ellenérvként azt állítja, hogy nem írta alá a San Franciscó-i szerződést, ezért az nem köti Kínát.

Japán továbbá azt állítja, hogy ezek a szigetek a shimonoseki szerződés előtt jogszerűen Okinawa prefektúrájához tartozó *terra nullius* (nem igényelt terület) voltak. Ezért Japánnak nem kötelessége lemondani szuverenitásáról a második világháború utáni szerződések értelmében. Kína azzal cáfolja ezt az érvet, hogy ezek a szigetek történelmileg Kína részei voltak, amelyeket Japán a Csing Birodalom késői időszakában ellopott Kínától. Ezért Kína állítása szerint a *terra nullius* elve nem alkalmazható.

---

[314] A potsdami proklamáció 8. cikke: (Egyesült Államok, Kína, Egyesült Királyság) Japán feltétel nélküli megadásának feltételeiről szóló nyilatkozat, 1945. július 26. http://www.ibiblio.org/pha/policy/1945/1945-07-26a.html hozzáférés: 2011. augusztus 29.
[315] A Japánnal 1951. szeptember 8-án San Franciscóban aláírt békeszerződés 2. cikke http://www.taiwandocuments.org/sanfrancisco01.htm hozzáférés: 2011. augusztus 30.
[316] Ibid. 3. cikk

Japán ezután megkérdőjelezi Kína és Tajvan motivációit a kérdés felvetésében, mivel egyikük sem hozta fel a vitát egészen az ENSZ Gazdasági Bizottságának 1969-es jelentéséig, amely jelezte, hogy a szigetek közelében hatalmas olaj- és gázkészletek vannak. Egy ilyen vádaskodás segít Japánnak nemzetközi szimpátiát szerezni, de Kína hamarosan bosszút áll, és bizonyítékot mutat arra, hogy Japán 1971 után sem változtatta meg a térképét, és otthon sem uszította a nacionalistákat a szigetek bekebelezésére.[317]

Történelmi szempontból a Diaoyu/Senkaku-szigetek vitája alapvetően nem jogi kérdés. Ehelyett a régi és az új világrend közötti összecsapások kérdése. E nézet szerint a Kína és Japán közötti, a szigetek jogi birtoklásáról szóló, akár történelmi feljegyzéseken, akár a nemzetközi jog elvein alapuló viták nem ismerik el, hogy ezek a viták a Kína-központú nemzetközi rend és az európai nemzetközi jogon alapuló új világrend összeütközésében gyökereznek. Míg a Kína-központú nemzetközi rend Kelet-Ázsiában a késő Qing-dinasztia idején kezdett hanyatlani, ugyanebben az időszakban az európai nemzetközi jogot Japán erőltette, amely aktívan törekedett a de-ázsiaiasodásra és a modernitásra.[318]

A Kína-központú nemzetközi rendben a Ryukyus (a mai Okinawa) egyike volt a Kína fennhatósága és császári uralma alá tartozó vazallus államoknak. Nem csatolták be a kínai birodalomba, mert a kínai központú világrendben nem volt szükséges egy vazallusállamot erőszakkal meghódítani és közvetlen közigazgatást kiépíteni felette, hogy a vazallusállamot leigázzák. Az uralkodó állam és a vazallus állam közötti egyenlőtlen viszony elegendő volt egy ilyen régi, a kínai birodalom központú világrend létrehozásához és fenntartásához. Ezért "a tulajdonképpeni Kínán kívül még ott is lehetett uralkodni, ahol nem létezett a fizikai kormányzás mechanizmusa".[319]

[317] Deyuan Ju, 2001, *Ribenguo Qietu Yuanliu: Diaoyu Lieyu Zhuquan Bian* (*The History of Japan's Territorial Encroachment: A Diaoyu-szigetek szuverenitásáról*), Peking: Capital Normal University Press.
[318] Joyman Lee, 2011, "Senkaku/Diaoyu: A konfliktus szigetei", *History Today*, 61(5) http://www.historytoday.com/joyman-lee/senkakudiaoyu-islands-conflict.
[319] Ibid.

Japán azonban kivétel volt a kelet-ázsiai régióban. A Tokugawa-korszakban (1603-1868) kimaradt a Kína-központú hódoltsági rendszerből. A Meidzsi-korszakban (1868-1912) Japán gyorsan átvette "a nyugati lexikont a diplomáciai nyelvezetébe", és ezáltal "képes volt aláásni Kína központi pozícióját Ázsiában a 19. század végén[th] azáltal, hogy a nyugati nemzetközi jog nyelvét és erejét használta a Kelet-Ázsiában addig széles körben elfogadott kínai jogi kifejezések helyett".[320]

A második világháború kimenetele Kelet-Ázsiában bonyolította a kérdést. Japán elvesztette a háborút Kína ellen, de Kína nem tudta volna megnyerni a háborút az Egyesült Államok segítsége és a Japán és gyarmatai elleni amerikai támadás nélkül. Japánhoz képest az USA az új világrend erősebb és hitelesebb erőltetője. Ez azt jelenti, hogy a második világháború után lehetetlen volt a régi regionális rend helyreállítása Kelet-Ázsiában. A hidegháborúba süppedve az USA létrehozta a San Franciscó-i rendszert, amely elvetette a Kína és Japán közötti Diaoyu/Senkaku vita magvát.[321] Ráadásul a nemzetközi jog kétértelműségei azt jelentik, hogy még ha Kína és Japán egy napon meg is állapodna abban, hogy a vitát nemzetközi bíráskodás alá veti, a konfliktus megoldása akkor is lehetetlen lenne, mert "e modern jog számos definíciója és fogalma még mindig fejletlen".[322]

A Diaoyu/Senkaku-vita diplomáciai vonatkozásainak vizsgálata a két ország politikai manővereire összpontosít a diplomáciai válság idején. Min Gyo Koo szerint a Diaoyu/Senkaku-szigetek miatt az 1960-as évek vége és 2005 között öt alkalommal került sor összecsapásokra. A vita első fordulóját (1968-71) az ENSZ jelentése váltotta ki, miszerint a szigetek környező vizei alatt valószínűleg hatalmas kőolaj- és földgáztartalék található. Ez volt a vita kezdete. Ennek fényében az Egyesült Államok 1971-es okinavai visszaadása Japánnak azonnal a kínai-japán feszültségek kiéleződéséhez vezetett. Az összecsapások második fordulójára (1978) a kínai-japán béke- és barátsági szerződés tárgyalásának közjátékaként került sor. Ezúttal Kína

---

[320] Ibid.
[321] Kimie Hara, 2007, *Hidegháborús határok az ázsiai-csendes-óceáni térségben:* London; New York: *Megosztott területek a San Franciscó-i rendszerben*, London; New York: Routledge.
[322] Unryu Suganuma, 2000, *Sovereign rights and territorial space in Sino-Japanese Relations:* Honolulu: *Irredentizmus és a Diaoyu/Senkaku-szigetek*, Honolulu: University of Hawaii Press, p.162.

még fegyveres halászhajókból álló flottillát is küldött a vitatott vizekre, hogy szuverenitását követelje. A harmadik forduló (1990-91) 1990-ben alakult ki, amikor Japán engedélyezte egy jobboldali csoportnak, hogy világítótornyot építsen az egyik vitatott szigeten. Ez erős japánellenes reakciókat váltott ki Kínában, ami egybeesett azzal, hogy Kína a kommunista blokk összeomlásakor a nacionalizmus megerősítésére törekedett. Az összecsapások negyedik fordulóját (1996) ismét Japán világítótornya váltotta ki a szigeteken, amely a hongkongi aktivista, Chan Yuk Cheung vízbe fulladásában csúcsosodott ki a környező vizekben. A korábbi összecsapásoktól eltérően az ötödik fordulót (2004-05) Kína katalizálta. Kínai aktivisták egy csoportja 2004 márciusában partra szállt az egyik szigeten. A lappangó kétoldalú feszültséget tovább fokozta, hogy Japán engedélyezte egy vitatott történelemtankönyv kiadását. Az elégedetlenség és bizalmatlanság a kínai oldalon végül 2005-ben egy Japán-ellenes tömegtüntetésben tört ki.[323]

Koo a Diaoyu/Senkaku-szigetekkel kapcsolatos kínai-japán összecsapásokról szóló feljegyzése átfogó kronológiát nyújt a kétoldalú összeütközésekről a kezdetektől 2005-ig. Amint leírásából és elemzéséből kiderül, diplomáciai szinten kevés különbség van az öt összecsapási forduló között. Peking és Tokió minden alkalommal a gazdaságot és a geopolitikát helyezte előtérbe, ahelyett, hogy hagyta volna, hogy a nacionalista fellángolások elszabaduljanak.[324] Minden alkalommal, amikor a válság lehűlt, mindkét ország nem érdekelt abban, hogy "bármilyen erőfeszítést tegyen a kompromisszumra és a vita rendezésére irányuló tárgyalásokra", és inkább "a vita rendezésének késleltetésére és elhalasztására irányuló stratégiát" választják.[325]

Ami ebben az aprólékos kronológiában nem tükröződik, és amit a jogi és történelmi megközelítésekkel nem lehet megmagyarázni, az az, hogy a Diaoyu/Senkaku vita dinamikája miért mutatott eltérő jellegzetességeket és következményeket a *Baodiao* mozgósításában, miközben Kína és Japán következetes volt politikai érdekeikben és gesztusaikban (legalábbis 2005-ig). A Baodiao-mobilizáció szemszögéből nézve, az állami-

[323] Min Gyo Koo, 2005, "Scramble for the rocks: the disputes over the Dokdo/Takeshima, Senkaku/ Diaoyu, and Paracel and Spratly Islands," Dissertation, UC Berkeley.

[324] Min Gyo Koo, 2005, "Scramble for the rocks".
[325] Taylor Fravel, 2010, "Explaining stability in the Senkaku (Diaoyu) dispute," Chapter 7 in Gerald Curtis, Ryosei Kokubun and Wang Jisi (eds.), *Getting the Triangle Straight: Managing China-Japan-US Relations.* Washington, DC: The Brookings Institution Press, 157. o.

a társadalom dinamikája drámaian megváltozott.

Az elmúlt négy évtizedben a *Baodiao* mozgósításában kevés hasonlóság mutatkozott a szereplők, a stratégiák és a következmények tekintetében. A mozgalom először Tajvanon, Hongkongban és az Egyesült Államokban virágzott fel az 1970-es évek elején, olyan diáktüntetések formájában, amelyek célja a szigetek Japánnak való amerikai visszaadásának ellenzése volt. A kínai aktivisták akkoriban nem kerültek reflektorfénybe, de ez nem jelenti azt, hogy nem léteztek. Az 1990-es évek közepén a *Baodiao* aktivistái mozgósítási eszközként kezdték használni a vitatott vizekre irányuló expedíciókat. Ezúttal a kínai aktivisták elkezdtek kapcsolatot teremteni és tanulni hongkongi és tajvani társaiktól, de a mozgósításban továbbra is az utóbbiak játszották a főszerepet. A kínai aktivisták csak 2003-ban szerveztek sikeresen expedíciót a szigetekre, a virtuális és a valós világban történő mozgósításra támaszkodva. Egyes *Baodiao* aktivisták szerint ez a három időszak a *Baodiao* mozgalom fejlődésének három szakaszát jelenti.[326]

A harmadik szakasz sikere különös jelentőséggel bír a mai vitával kapcsolatos nemzetközi aggodalmak szempontjából. Ahogy Taylor Fravel négy évvel ezelőtt a Diaoyu/Senkaku vitában megjegyezte, "az elmúlt két évtizedben a vitában a súrlódások talán legfőbb forrása a polgári aktivisták azon erőfeszítései voltak, hogy a szigeteken landolva demonstrálják országuk szuverenitási igényeit. Ezek az akciók aztán arra kényszerítik a kormányokat, hogy belekeveredjenek a vitába, növelve a fegyveres konfliktus lehetőségét".[327] A Baodiao aktivisták mozgósítása, valamint az ezt követő állam-társadalom dinamika megváltoztatta a pártállam politikai napirendjét, valamint a *Baodiao* mozgalom alakulását Kínában.

A meglévő szakirodalomban azonban messze nem elégséges az ilyen dinamika és a *baodiaói* mozgósítás jellemzőinek megértésére tett kísérlet, noha *Baodiao* már a mai Kínában a felerősödő népi nacionalizmus egyik melegágya lett. Ennek oka, hogy a meglévő tanulmányok - akár jogi, akár történelmi, akár diplomáciai szempontból - nem próbálják megmagyarázni, hogyan és miért beszélnek és cselekszenek a *baodiao-i* aktivisták úgy, ahogyan a

[326] Zi Min, 2007, *Bainian Fengyun Diaoyudao* (*Száz év viharos története: Diaoyu-szigetek*), Hongkong: Irodalom és Művészetek Kortárs Kiadó, 122. o.
[327] Taylor Fravel, 2010, "A stabilitás magyarázata a Senkaku (Diaoyu) vitában", 151-152. o., pp.

ilyen.

Bár az elmúlt években kezdett napvilágot látni néhány újságírói leírás ezekről az aktivistákról, ezek messze nem elégségesek. Az újságírói beszámolók az aktivisták mondanivalóját és cselekedeteit a felszíni értéken veszik, anélkül, hogy megvizsgálnák az aktivisták és a hatóságok közötti bonyolult kapcsolatokat, amelyekkel szembesülniük kell. Az ilyen beszámolókból hiányzik a történelmi összehasonlító szemlélet is, így hajlamosak leegyszerűsíteni a mozgalom politikai következményeit, és képtelenek megmagyarázni, hogy a mozgalom miért mutat szembetűnő különbségeket a különböző társadalmi-politikai kontextusokban.

Az ebben a fejezetben szereplő történeti és összehasonlító tanulmány ezt a hiányt pótolja. A *Baodiao* társadalmi-politikai kontextusainak összehasonlításával a mozgalom különböző szakaszaiban magyarázatot ad mind a hasonlóságokra, mind a különbségekre abban, ahogyan *a Baodiao a* különböző rendszerek alatt kibontakozott, és megmutatja, hogy az idegengyűlölő nacionalizmus és az utcai erőszak nem a *Baodiao* mozgalom belső jellemzői. Csak sajátos állami-társadalmi dinamikák mellett alakult ki a mozgalomban az erőszakos mozgósítási mód, ahogyan azt a 2012-es japánellenes kínai tüntetésen láthattuk.

1970-1971: Szókimondó tajvani diákok

A vietnámi háborúba süllyedt Egyesült Államok 1969-ben tárgyalásokat kezdett Japánnal Okinawa visszaszolgáltatásáról. A két állam 1971-ben kötötte meg az Okinawa visszaszolgáltatásáról szóló szerződést, amelyben kikötötték, hogy a Diaoyu/Senkaku-szigeteket visszaadják Japánnak.[328] A szerződés megkötése előtt, 1969 novemberében közös közleményben állapodtak meg, amely jelezte, hogy a két kormány azonnal konzultációkat folytat a visszaszolgáltatással kapcsolatban.

~~Amikor a hír 1970 elején elju~~tott Tajvanra, *a The China Times* (*zhongguo shibao*) egy kis riportercsapata elment a vitatott szigetekre, és felhúzta a tajvani zászlót.

[328] Megállapodás az Amerikai Egyesült Államok és Japán között a Rjúkjú-szigetekről és a Daito-szigetekről, Washington és Tokió (egyidejűleg), 1971. június 17. http://www.niraikanai.wwma.net/pages/archive/rev71.html hozzáférési dátum: 2011. szeptember 1.

az egyiket. [329] *A The Lifeweek* (*sanlian shenghuo zhoukan)* című lapnak adott interjú szerint ez a művelet inkább kereskedelmi megfontolásokból, mint politikai ambíciókból történt. Annak érdekében, hogy túlszárnyalja versenytársait, Jizhong Yu, a *The China Times* producere, aki korábban a Kínai Nacionalista Párt (KMT) altábornagya volt, tervelte ki ezt a "meglepetésszerű támadást".

Yu nagyon óvatos volt, hogy csökkentse az expedíció politikai kockázatát, mivel ez a manőver ellentétes volt a KMT akkori politikai preferenciájával. Tajvan és Japán egyaránt az Egyesült Államok pártfogoltja volt Kelet-Ázsiában, és közvetlen fenyegetésnek volt kitéve a kommunista blokk részéről. Az expedícióra utazók kiválasztásakor csak olyan riportereket választott ki, akik vagy szoros kapcsolatban álltak a KMT-vel, vagy jeles KMT-családokból származtak.

A riporterek 1970. szeptember 1-jén este indultak Keelungból. Expedíciójuk megdöbbentő jellege miatt mindenféle akadályba ütközés nélkül léptek be a vitatott vizekre. Az egyik vitatott szigeten két órán át tartózkodtak, és felhúzták a tajvani zászlót, majd szeptember 3-án visszatértek Tajvanra. Amikor szeptember 4-én a *The China Times*ban a terveknek megfelelően megjelent a hír, mind a japán kormány, mind a Csang Kaj-sek kormány valóban megdöbbent.[330]

Ez a kis szikra azonban, amelyet véletlenül egy nyereségvágyó újság gyújtott meg, elszabadult. Ez lett a kiindulópontja a tajvani társadalmi mozgalmak új hullámának az 1970-es években. A hír katalizálta a közvéleményt, erős japánellenes nacionalizmust és a KMT-kormánnyal szembeni elégedetlenséget szított. Számos mainstream újság és magazin csatlakozott a kórushoz, sürgetve a kormányt, hogy keményebb álláspontot képviseljen Kína szuverenitásának védelme érdekében (Tajvan akkoriban Kína szuverenitásának tekintette magát). Ezek közé tartozik *a The Central Daily News* (*zhongyang ribao)*, a *The United Daily News* (*lianhe bao)*, a *The Independence Evening* (*zili wanbao*), a *The China Magazine* (*zhonghua)*, a The China *Magazine* (*zhonghua*

[329] Yue Yuan, 2010. november 30., "*Baodiao* yundong de qiyuan (A *Baodiao* mozgalom eredete)", *Sanlian Shenghuo Zhoukan* (*Élet Hete*), 607. szám, http://news.qq.com/a/20101208/001076_6.htm,

hozzáférés: 2011. szeptember 1. Yue Yuan öt vezető tajvani *Baodiao* aktivistával készített interjút, köztük az egyik riporterrel, aki 1971-ben kitűzte a zászlót a Diaoyu-szigeteken.
[330] Ibid.

zazhi) és *a The Outlook (zhanwang*).[331] A médián kívül Tajvan nemzeti és helyi kongresszusa, a törvényhozás és az ellenőrző ház is fenntartás nélkül támogatta a felhívást.[332]

Ami valóban megváltoztatta az állam és a társadalom dinamikáját, és tartós hatást gyakorolt, az az egyetemisták mozgósítása volt a japánellenes nacionalizmus és a Diaoyutai (a tajvani Diaoyu-szigetek neve) védelmének zászlaja alatt. A tajvani elit egyetemek diákjai és öregdiákjai jelentős szerepet játszottak a mozgósításban, különösen azok, akik kiterjedt hálózatokkal rendelkeztek, és aktívan részt vettek a diákkiadványokban.

Xiaoxin Lin, aki a Nemzeti Tajvani Egyetemen (NTU) végzett, 1970-ben a Chicagói Egyetemen doktorált. Ő volt a *The Science Monthly* (*kexue yuekan*), egy tajvani diákok által az Egyesült Államokban szerkesztett tudományos magazin alapítója és szerkesztője. A magazinnak 1970 végén 300 levelezője volt több mint 50 amerikai egyetemről, és azt állította, hogy több mint 1000 tajvani diák volt tagja a hálózatnak. [333] Amikor a magazinnál dolgozó kollégái és NTU-s évfolyamtársai megkeresték Lint, hogy használja ezt a hálózatot a *Baodiao* mozgalom melletti mozgósításhoz, nem habozott, hogy támogatását adja.

A Science Monthly három különszámot jelentetett meg a Diaoyu-szigetekről, és mozgósította a tajvani diákok országos hálózatát az Egyesült Államokban a *Baodiaoért*. Ez vezetett a kínai diákok első tömegdemonstrációjához az Egyesült Államokban.[334] 1971. január 29-30-án tajvani diákok más tengerentúli, kínai származású diákokkal együtt az államokban, New Yorkban, Washingtonban tiltakoztak a Diaoyutai visszaszolgáltatása ellen,

---

[331] Tajvant akkoriban Kína képviselőjének tekintették.
[332] Yuanjun Liu, 2010, "Kexue yukan yu baodiao yundong (*Science Monthly* and *Baodiao* Movement)" in *Qimeng, Kuangbiao, Fansi: Baodiao Yundong Sishi Nian* (*Megvilágosodás, vihar és reflexió: A Baodiao Mozgalom negyven éve*), szerkesztette Xiaocen Xie et al., Tajvan: Tsinghua University Press. Az eredeti mű elektronikus változata a http://adage.lib.nthu.edu.tw/nthu/activity/diaoyun/pdf/1-5.pdf címen is elérhető, elérés: 2011. szeptember 2.
[333] Yue Yuan, 2010, "A Baodiao mozgalom eredete".

[334] Felhívjuk a figyelmet arra, hogy Tajvan és sok tengerentúli kínai úgy tekintett Tajvanra, mint az autentikus Kína képviselőjére abban az időben.

Chicago, Seattle, Los Angeles és San Francisco. Becslések szerint 1971. január 30-án több mint 2500 diák tüntetett az ENSZ New York-i székhelye előtt.[335]

Az államokban élő tengerentúli kínaiak értelmiségi közössége is dühöngött. 1971 márciusában ötszáz kínai származású tudós közös petíciót nyújtott be a Csang Kaj-sek-kormánynak, amelyben arra szólították fel, hogy védje meg a Diaoyutai-t, és utasítson el minden, Japánnal közös olajkitermelésre vonatkozó javaslatot, amíg a szuverenitás nem tisztázódik. [336] A befutott tudósok petíciója tovább enyhítette a diákok politikai kockázattal kapcsolatos aggodalmait, és ösztönözte tevékenységük radikalizálódását.

1971. április 10-én Washingtonban és a nyugati parton nagyobb diáktüntetésre került sor. A diákok ezúttal nemcsak a japán nagykövetséget vették célba, hanem petíciójukat az Egyesült Államok Külügyminisztériumához és a washingtoni tajvani nagykövetséghez is eljuttatták. A tüntetés után a *Baodiao* mozgalom az Egyesült Államokban hamarosan balra fordult. A diákok három táborra oszlottak. A baloldaliak és radikálisok a kommunista Kínába helyezték reményeiket. A jobboldaliak, akiket a KMT támogatott, megőrizték hűségüket pártfogójukhoz. A szociáldemokraták pedig a tajvani szociális reformok előmozdítására fordították figyelmüket.[337]

A *Baodiao* mozgalom legmesszebbre mutató eredménye a diákok tajvani mozgósítása volt. Az 1970-es évek elején Tajvan gazdasága kezdett fellendülni, de az autoriter KMT-kormány politikai tevékenységekkel szembeni elnyomása még nem szűnt meg. Eközben az importhelyettesítésről az exportorientált iparosításra való áttérés hatalmas költségeket rótt a munkásosztályra és a hagyományos parasztságra. A társadalom erkölcsi szelleme is hanyatlásnak indult. Ami még rosszabb, Tajvan nemzetközi státusza

---

[335] "Minjian Baodiao yundong shi (A *Baodiao* mozgalom népszerű története)", 2008. június 19., *Nanfang Zhoumo* (*déli hetilap)*, http://www.infzm.com/content/13579 hozzáférés: 2011. szeptember 2.[336] Xiaoxin Lin, 2010, "Baodiao lishi de yuanyuan jiqi dui haixia liang'an shehui de yiyi (A *Baodiao* történetének eredete és annak következményei a szoroson túli két társadalomra)", in *Qimeng, Kuangbiao, Fansi: Baodiao Yundong Sishi Nian* (*Megvilágosodás, vihar és elmélkedés: A Baodiao mozgalom negyven éve*).
[337] Ibid.

az összeomlás szélén. Az Egyesült Nemzetek Szervezetében elfoglalt helyét a kommunista Kína közvetlen veszély fenyegette, és az Egyesült Államoktól elveszítette a gazdasági támogatást.[338]

Ennek fényében virágzott fel 1970-1971-ben Tajvanon a diákok által vezetett *Baodiao* mozgalom. Ahhoz, hogy megértsük ezeket a *Baodiao* diákokat, tisztázni kell, hogy a politikai ár, amellyel akkoriban szembesültek, jelentős volt. Ez az 1970-es évek elején volt. Tajvanon nem oldották fel a hadiállapotot, és az egyetemi kampuszokra titkos ügynökök hatoltak be. Szigorúan tilos volt minden autonóm társadalmi mozgalmi diákszervezet. A KMT még diákkémeket is beszervezett, hogy megfigyeljék a disszidens diákok véleményét és tevékenységét. [339] Ezért a tajvani diákok számára kedvezőtlen volt a politikai lehetőség a *Baodiao* mozgalom kezdeményezésére.

Ez megmagyarázza, hogy miért voltak a hongkongi diákok, akik Tajvanon tanultak, de kevésbé féltek a KMT hatóságaitól, a *Baodiao* szerveződésének előfutárai az egyetemeken. 1971. április 12-én a Nemzeti Tajvani Egyetem (NTU) néhány hongkongi diákja nagyméretű plakátot ragasztott ki az egyetemen. Ez tabudöntögető cselekedet volt, mert abban az időben az egyetemeken nem voltak engedélyezettek a politikai jelszavak. 1971. április 15-én a Nemzeti Csengcsi Egyetem diákjai az 1949-es hadiállapot bevezetése óta először szerveztek utcai diáktüntetést.[340] Ezt a tevékenységet is először mozgósította egy olyan diákcsoport, amely nem tajvani, hanem Tajvanon tanuló diák volt. Ezek a kínai származású diákok Kelet- és Délkelet-Ázsia minden részéből érkeztek.

E nem tajvani kínai diákok akciói nyomán a tajvani diákok felbátorodtak. Az NTU-n történt plakát incidens másnapján egy pár hatalmas tekercs jelent meg az egyetemen. A nacionalista lelkesedéssel teli tekercseken ez állt: "Kína földjét meg lehet hódítani, de nem lehet elhagyni; A kínai emberek

---

[338] Xin Hui, "Taiwan qishi niandai baodiao yundong dui dangjin de qishi (The revelation of Taiwan's *Baodiao* Movement in the 1970s to today), accessed on 3 Sep 2011 http://www.chinaelections.org/newsinfo.asp?newsid=188427.

[339] Teresa Wright, 1999, "Student mobilization in Taiwan: Civil society and its discontents", *Asian Survey*, 39(6), pp. 986-1008.

[340] Liben Qiu, 2010, "Qiaosheng shi taiwan baodiao yundong de xianfeng (Sojourner diákok voltak a tajvani *Baodiao* mozgalom úttörői)" in *Qimeng, Kuangbiao, Fansi: Baodiao Yundong Sishi Nian* (*Megvilágosodás, vihar és elmélkedés: A Baodiao mozgalom negyven éve*).

le lehetett volna mészárolni, de ők nem hajoltak meg." Ez egy idézet volt a *Május Negyedik Nyilatkozatból*, amely *Baodiao* nacionalista szellemének folytatását jelentette az 1919-es diákmozgalomból.[341]

A Nemzeti Tajvani Egyetemen kívül számos más nagy egyetem is csatlakozott a hatóságok elleni lázadáshoz, köztük a Nemzeti Csengcsi Egyetem, a Nemzeti Csung Hszing Egyetem, a Tamkang Egyetem, a Nemzeti Tajvani Normál Egyetem, a Nemzeti Cshinghua Egyetem (Hszincsu város), a Nemzeti Tajvani Óceán Egyetem (Keelung), a Fu Jen Katolikus Egyetem, a Tunghai Egyetem (Taichung város) és a Shih Hszin Egyetem. A diákok különböző akciókkal fejezték ki elégedetlenségüket, és megszegték a politikai tabukat. Fórumokat és beszélgetéseket szerveztek, petíciókat írtak alá, demonstrációkat tartottak az egyetemen, tiltakozó leveleket adtak át az amerikai és a japán nagykövetségnek, vérrel írtak leveleket, végül pedig kivonultak az egyetemekről és az utcára vonultak tiltakozni.[342]

A mozgalom csúcspontja akkor következett be, amikor az USA júniusban aláírta volna a Japánnal kötendő visszacsatolási szerződést. A diákok nyomására a KMT hatóságai és az NTU kompromisszumot kötöttek, és engedélyezték egy hiteles, diákok által vezetett Baodiao egyesület megalakulását. Ez nagy hibának bizonyult a hatóságok számára. Miután megtudták, hogy az USA 1971. június 17-én hivatalosan is aláírja a visszafordítási egyezményt, a szervezett diákok a *Baodiao* egyesület nevében tüntetéseket kérelmeztek. Azzal fenyegetőztek, hogy ha a kérelmet elutasítják, akkor mindenképpen akcióba lépnek. A meggyőzés, a csábítás és a fenyegetés kudarca után a KMT hatóságai jóváhagyták a kérelmet, ami június 17-én az amerikai és a japán nagykövetség előtt tömeges tüntetésekhez vezetett.[343]

---

[341] "Taiwan baodiao yundong zhongjian fenzi Wang Xiaobo koushu 1971 nian baodiao qianhou (Taiwan's leading *Baodiao* activist Xiaobo Wang relates the *Baodiao* Movement of 1971)", *Nanfang Dushibao* (*Southern Metropolis Daily*), 2011. május 18., hozzáférés: 2011. szeptember 3. http://nf.nfdaily.cn/nfdsb/content/2011-05/18/content_24256143.htm; Hongsheng Zheng, "Qishi niandai baodiao yundong de zhengui yichan (A hetvenes évek *Baodiao* mozgalmának értékes öröksége)", 2011. április 25., http://www.mshw.org/theory/history/2011-04-25/1087.html, elérés: 2011. április 3. 3.

(Tajvan vezető *Baodiao* aktivistája, Xiaobo Wang az 1971-es *Baodiao* mozgalomról)", *Nanfang Dushibao* (*Southern Metropolis Daily*), 2011. május 18.

2011. szeptember

[342] "Qishi Niandai chu Taiwan daonei de Baodiao yundong (Taiwan's *Baodiao* Movement in the early 1970s)", *Haixia Pinglun* (*Strait Review)*, No.60, 1995. december 1. http://www.wcaddl.org/portal.php?mod=view&aid=53 hozzáférés: 2011. szeptember 3-án.

[343] "Tajvan baodiao yundong zhongjian fenzi Wang Xiaobo koushu 1971 nian baodiao qianhou (Tajvan vezető *Baodiao* aktivistája, Xiaobo Wang az 1971-es *Baodiao* mozgalomról)", *Nanfang Dushibao* (*Southern Metropolis Daily*), 2011. május 18.

A tüntetés után a *Baodiao* elszállt a tajvani egyetemi kampuszokon. Mégis az 1970-1971-es *Baodiao* mozgalom az első olyan nagy disszidens-mozgalomként ismert, amely a háború utáni Tajvanon az egyetemi hallgatókat érintette.[344] A diákok szerepe a *Baodiao-ban* tabudöntő és messzemenő volt. Az 1970-es évek elején a korábbi disszidens magazinok, mint a *The Liberal China* (*ziyou zhongguo)* és a *The Literary Star* (*wenxing*) már nem jelentek meg. A befolyásos disszidens értelmiségieket vagy megtisztították, vagy kiközösítették, és független politikai pártok (*dangwai*) még nem alakultak.[345]

Ilyen körülmények között alakult ki a *Baodiao* diákmozgalom, amely megváltoztatta a kor társadalmi szellemét, amikor a tajvani fiatalokat "csendes nemzedéknek" nevezték.[346] *A Baodiao* révén egy új generáció nőtt fel. Ezek közül a diákok és fiatal értelmiségiek közül néhányan a KMT radikális kritikusai lettek, néhányan az egyetemi demokrácia kiépítésében vettek részt, mások pedig kimentek az elefántcsonttoronyból, hogy újjáépítsék a tajvani társadalmat. [347] Az NTU filozófia tanszékén történt hírhedt incidens három áldozata például Chen Guying, Wang Xiaobo és Qian Yongxiang fiatal tudósok és diákok voltak. Mindannyian aktívan részt vettek a Baodiao-ban. Kiábrándulva a KMT-ből és az USA-ból, nyíltan bírálták a KMT-kormányt, és támogatták a baloldali diákmozgalmakat, valamint Tajvan egyesítését a kommunista Kínával. Ez 1973 januárjában letartóztatásukhoz és az NTU általi kiutasításukhoz vezetett.[348] Chen Guying később a Demokratikus Progresszív Párt vezető aktivistáival együttműködő *dangwai* választási tanácsadó csoport (*dangwai zhuxuantuan*) tagja lett.

1996: A hongkongi mártír vére

---

[344] Teresa Wright, 1999, "A diákok mozgósítása Tajvanon".

[345] Hongsheng Zheng, 2011. április 25., "Qishi niandai baodiao yundong de zhengui yichan (A *baodiao* mozgalom értékes öröksége az 1970-es években)".

[346] Guuying Chen, 1982, "The Reform Movement among intellectuals in Taiwan since 1970," *Bulletin of Concerned Asian Scholars* 14(3), pp. 32-47. A "Guuying" helyesírása nem elírás, ahogyan a cikkben szereplő szerzői név is mutatja.

[347] Xin Hui, "Taiwan qishi niandai baodiao yundong dui dangjin de qishi (The revelation of Taiwan's (Tajvan vezető *Baodiao* aktivistája, Xiaobo Wang az 1971-es *Baodiao* mozgalomról)", *Nanfang Dushibao* (*Southern Metropolis Daily*), 2011. május 18.

Baodiao Mozgalom az 1970-es években napjainkig)"

[348] "Tajvan baodiao yundong zhongjian fenzi Wang Xiaobo koushu 1971 nian baodiao qianhou (Tajvan vezető *Baodiao* aktivistája, Xiaobo Wang az 1971-es *Baodiao* mozgalomról)", *Nanfang Dushibao* (*Southern Metropolis Daily*), 2011. május 18.

Az 1970-1971-es *Baodiao* első hullámában Hongkong nem volt csendes kikötő. A hongkongi mozgalomban a diákok mozgósítása is szerepet játszott. Hongkongban azonban a diákszerveződés célpontja a brit gyarmati kormány volt. Az 1971. július 7-i Victoria Parkban tartott tüntetésen, amelyet a Hongkongi Diákszövetség szervezett, több mint ezer diák gyűlt össze. A tüntetésnek a gyarmati kormány általi brutális elfojtása, amelynek során 21 diákot letartóztattak és még többen megsérültek, ellenszenvessé tette a közvéleményt, amely az 1967-es baloldali zavargások óta eltávolodott a politikától.[349]

Tajvanhoz hasonlóan a hongkongi *Baodiao is* olyan aktivistákkal állt kapcsolatban, akik más politikai nézeteket vallottak. 1971-ben a Victoria Parkban tartott *Baodiao* tüntetés szervezésének fő erejét baloldali diákok alkották. Néhányan közülük egészen az 1990-es évekig vezető szerepet játszottak a Baodiao-ban, köztük a hongkongi mártír Chan Yuk Cheung, aki 1996-ban megfulladt egy Diaoyu/Senkaku-szigetekre irányuló expedíció során.

A Hongkongi Egyetemen (HKU) végzett, és 1971-ben a Hongkongi Diákszövetség diákvezetőjeként Chan Yuk Cheung a *Baodiao* aktivisták e csoportjának képviselője volt. Ők baloldali, a kommunista Kína felé hajló diákok voltak az 1970-es években. Ez azonban nem feltétlenül jelenti azt, hogy radikális kommunisták voltak. Többé-kevésbé az akkori gyarmati kormány elleni lázadás szimbóluma volt. Magáról Chan Yuk Cheungról úgy tartják, hogy az 1989-es Tian'anmen-i mészárlás után lett egy Pekinggel szemben gyakran kritikus párt politikusa. Ezért egyes tudósok úgy vélik, hogy az 1990-es évek közepén a Diaoyu/Senkaku vitával kapcsolatos tiltakozása bizonyos értelemben Peking lejáratásának módja volt.[350]

Chan sok *bajai* kollégája a kilencvenes évek közepére már Peking ellenes demokratikus aktivistává vált. Röviddel Chan 1996 októberében tartott temetése után a Demokrata Párt

[349] United Federation of Hong Kong Students, 1971, "Baowei diaoyutai qiqi dashiwei xuesheng xueran gongyuan (A Diaoyutai védelme és a július 7-i tüntetés: diákok vérzés a parkban)", 1971.

július 8., http://www.xinmiao.com.hk/0001/20110707.02T.htm hozzáférés: 2011. szeptember 4.).
[350] Phil Deans, 2000, "Contending nationalisms and the Diaoyutai/Senkaku dispute", *Security Dialogue*, 31 (1), pp. 119-31.

A törvényhozók Tsang Kin-shing és Albert Ho radikális Baodiao aktivisták egy csoportját vezetve behatoltak a japán konzulátusra, ami Pekinget irritálta és elítélte.[351] A teljesen eltérő társadalmi háttérrel rendelkező Tsang és Ho a hongkongi demokratikus mozgalom két fő erejét képviselik. Tsang alulról jövő politikus, aki a Tian'anmeni mészárlás miatt kezdett el politizálni. Ho a középosztálybeli választókat képviseli. A HKU elitista jogi karán végzett, és az Egyesült Királyságban tanult jogot. Miután a Demokrata Párt törvényhozójaként tevékenykedett, Ho csatlakozott a radikálisabb Szociáldemokraták Ligájához. Ho volt a Demokrata Párt elnöke és a kínai hazafias demokratikus mozgalmakat támogató hongkongi szövetség titkára is. A szövetséget 1989 májusában hozták létre a kínai diákmozgalom támogatására, és a Tian'anmeni mészárlásra való megemlékezés egyik fő szervezőjévé vált Hongkongban.

Az 1970-es évek eleje után a *Baodiao* mozgósítása stagnált Hongkongban, de nem halt el, és a mozgalom dinamikája szorosan kapcsolódott a gyarmaton belüli változó politikai dinamikához. 1990 októberében, nem sokkal azután, hogy Japán azt állította, hogy a tajvaniaknak vízummal kell rendelkezniük ahhoz, hogy a vitatott szigetekre léphessenek, tizenkétezer emberből álló tömeggyűlés gyűlt össze Hongkongban, amely a Victoria Parkból a japán konzulátushoz vonult. Ez volt az az időszak, amikor Hongkong Kínához való visszatérése küszöbön állt. Ennek fényében a Kínai Nemzeti Népi Kongresszus tizennégy hongkongi képviselője petíciós levelet írt a Nemzeti Kongresszus Állandó Bizottságának, amelyben azt sürgette, hogy a Diaoyu-szigetek problémáját nyíltan vitassák meg a Nemzeti Kongresszusban.[352] Petíciójuknak nem volt érdemi hatása a kínai kormány álláspontjára és politikájára.

Hongkong áttörése *Baodiao* ügyében 1996-ban következett be, amikor az egyik vezető aktivista, Chan Yuk Cheung megfulladt egy, a vitatott szigetekre indított expedíció során. Az esetet egy július és szeptember közötti fellángolássorozat váltotta ki. Július 14-én a japán ifjúsági

[351] Joseph Y.S. Cheng (szerk.), 1997, "Calendar of events in July 1996-December 1996", xxii, in *The Other Hong Kong Report 1997*, Hong Kong: The Chinese University Press.
[352] Linian Baodiao shijian jizai (*Baodiao* események krónikája), hozzáférési dátum: 2011. szeptember 4. http://www.diaoyuislands.org/fwl/1.html.

A szövetség napelemes világítótornyot telepített az egyik szigetre. Július 20-án Japán ratifikálta a tengerjogi egyezményt, amely a Diaoyu-/Senkaku-szigeteket Japán kizárólagos gazdasági övezetébe (EEZ) sorolta. Július 29-én Ryutaro Hashimoto japán miniszterelnök hivatalosan meglátogatta a Jaszukuni-szentélyt. Augusztus 28-án a japán külügyminiszter, Yukihiko Ikeda hongkongi látogatása során ismételten kijelentette, hogy a Diaoyu/Senkaku-szigetek Japán területének részét képezik, és nem áll fenn területi vita. Szeptember 9-én a Japán Ifjúsági Szövetség néhány tagja visszatért a szigetekre, és megjavította a világítótornyot.[353]

A Japánból érkező "támadó" jelzésekre válaszul Kína gyorsan és szigorúan tiltakozott nyilvánosan, de fenyegető szavai már nem tudták eloszlatni a belföldi aggodalmakat. Ez más volt, mint ami az 1970-es évek elején történt, amikor a kínaiak a kulturális forradalom megszállottjai voltak, és a társadalom nagyon kevés másként gondolkodó hangját a pártállam a tömegmédia érintettségének hiányában könnyen ki tudta irtani. A kínai külügyminiszter, Qian Qichen azzal fenyegetőzött, hogy Japán tevékenységére válaszul a kétoldalú kapcsolatok súlyosan megromlanak. A KKP propagandagépezete és katonai gépezete egyaránt működött. *A People's Daily* és a hongkongi *Wen Wei Po* nyíltan támadta Japánt. A Népi Felszabadító Hadsereg (PLA) blokád- és partraszállási gyakorlatokat mutatott be a Liaoning tartomány előtti szigeteken.[354]

Pekingnek azonban nem az volt a szándéka, hogy ilyen határozott választ adjon Japánnal szemben, amely Kína szoros gazdasági partnere és segélyezője volt. Peking ezúttal nem szakított a kínai-japán összecsapások kezelésében szokásos stratégiájával - a nagy szavakat ritkán kísérik nagy tettek. Ennek az volt az oka, hogy Peking elsődleges célja a japánellenes nacionalisták belföldi aktivizmusának megfékezése és a nemzetközi feszültség enyhítése volt. Szinte minden spontán társadalmi kezdeményezést elfojtottak vagy marginalizáltak. Szeptemberben 31 újságíró és szerkesztő a hivatalos lapoktól, mint például *a The Workers Daily* (*gongren ribao)* és a *Beijing Youth News* (*Beijing qingnianbao)*, nyílt nyilatkozatot írt alá, amelyben a kínai kormányt katonai fellépésre szólították fel a következő céllal

[353] Ibid.; lásd még: Erica Strecker Downs és Phillip C. Saunders, 1998/1999, "Legitimacy and the limits of nationalism", *International Security*, 23(3), pp. 133-134.

[354] Downs és Saunders, 1998/1999, "Legitimitás és a nacionalizmus korlátai".

a területi vita rendezése.[355] Eközben 257 kínai állampolgár fellebbviteli levelet nyújtott be a hatóságoknak, amelyben arra szólították fel a kormányt, hogy küldjön katonai erőket a szigetekre. E kezdeményezések egyike sem váltott ki választ. Olyan prominens aktivisták, mint Tong Zeng, aki korábbi japánellenes tevékenységével szerzett hírnevet, a válság idején kénytelenek voltak elhagyni Pekinget. A Pekingi Egyetemen megkísérelt diáktüntetést is csírájában elfojtották.[356]

Tajvan álláspontja ezúttal is békülékeny volt, mivel megváltozott politikai prioritása, nevezetesen a demokratizálódás. Az 1990-es évek közepén Tajvan a Japán-barát Lee Teng-hui elnök alatt állt. Japán 1996. júliusi provokációi után Lee kijelentette, hogy a konfliktusok elkerülése érdekében a halászoknak tartózkodniuk kell attól, hogy a szigetekre hajózzanak. A tajvani és japán hatóságok között félhivatalos találkozót tartottak, amelyen egyetértésre jutottak abban, hogy a szuverenitással kapcsolatos vitát félre kell tenni, és el kell fogadni a természeti erőforrások közös kiaknázását.[357] A tajvani diákok ezúttal nem álltak ki. Az egyetlen befolyásos akciót az ellenzéki párti képviselő, Jin Jieshou tette, aki megpróbált partra szállni a szigeteken. Ez az akció azonban nem valósult volna meg hongkongi kollégái segítsége és együttműködése nélkül.[358]

Ezért 1996-ban Hongkong volt a *Baodiao* mozgósításának központja a nagy-kínai térségben. Szeptember 9-én 759 professzor és tudós, köztük nyolc hongkongi egyetem elnöke írt alá egy nyilatkozatot, amelyben azonnali cselekvésre szólították fel a kínai kormányt.[359] Szeptember 8-án, 15-én és 18-án nagyszabású tüntetések törtek ki. [360] A társadalmi aktivizmus akkor érte el tetőpontját, amikor Chan Yuk Cheung, a *Baodiao* egyik vezető aktivistája szeptember 26-án vízbe fulladt, amikor megpróbált partra szállni a Diaoyu szigeten.

---

[355] "Zhongguo xinwenjie yaoqiu caiqu junshi xingdong (A kínai sajtó katonai akciókat sürget)," 1996. szeptember 7., *Ming Pao*, összegyűjtve a *Diaoyutai-ban: Kína területe (Diaoyutai: Zhongguo de Lingtu)*, Hongkong: Ming Pao Press, 1996.
[356] Linian Baodiao shijian jizai (A *Baodiao* események krónikája)
[357] Ibid.
[358] Yue Yuan, 2010. november 30., "Di'erbo Taiwan Baodiao yundong (The second wave of Taiwan's *Baodiao* Movement)," *Sanlian Shenghuo Zhoukan* (*Élet Hete*), 607. sz.
[359] "Babai xuezhe lianming baodiao (Nyolcszáz tudós közösen írt alá a Diaoyutai védelmében)",

1996. szeptember 10., *Ming Pao*, összegyűjtve a *Diaoyutai-ban: Kína területe (Diaoyutai: Zhongguo de Lingtu)*, Hongkong: Ming Pao Press, 1996.
[360] Linian Baodiao shijian jizai (A *Baodiao* események krónikája)

Szigetek. Halálának tiszteletére 50 000 fős tüntetést szerveztek. Az adományok gyorsan elszálltak mindenféle *Baodiao* szervezethez.[361]

Chan halála nem tántorította el a politikai kalandvágy további törekvéseitől. Inkább elősegítette egy közös Baodiao-flotta megalakulását a nagy-kínai térségben. Október 6-án 300 tajvani, hongkongi és makaói *Baodiao* aktivista indult el Tajvanról, és harminc hajón elindult a Diaoyu/Senkaku-szigetek felé. Állítólag a japán parti őrség hatvan hadihajót vetett be az expedíció feltartóztatására.[362] "A Diaoyu-szigetek vizei a 2nd kínai-japán háború csataterévé váltak" - mesélte a tajvani képviselő, Jin Jieshou, aki azon kevesek közé tartozott, akik sikeresen partra szálltak a szigeteken azon az expedíción.

E flotta sikerével a *Baodiao* második hulláma egyre fogyatkozott. Egyre nehezebbé vált egy *Baodiao* expedíció elindítása, mivel a tajvani kormány korlátozta a tajvani halászok számára a mozgás lehetőségeit. A szabálysértők súlyos pénzbírságra számíthattak, és a halászhajókra erőszakkal GPS-t szereltek fel, hogy megakadályozzák az engedély nélküli műveleteket.[363] Ezért 1996 után csak Hongkongból lehetett ilyen expedíciót indítani, amelynek földrajzi elhelyezkedése miatt a szigetek megközelítésére irányuló sikeres kísérletek egyre valószínűtlenebbé váltak.

2003-2005: Kínai hang kifejezése

A Baodiao mozgalom első két hullámában a szárazföldi kínai aktivisták befolyásos hangja szinte egyáltalán nem volt jelen. Ez nem azt jelenti, hogy ezek az aktivisták nem léteztek. A hangjukat elhallgattatták, vagy azért, mert a kulturális forradalom során fizikailag megtisztították őket, vagy azért, mert a hangjukat marginalizálták az 1990-es években.

---

[361] Ibid.; lásd még Yue Yuan, 2010, "Di'erbo Taiwan Baodiao yundong (A tajvani *Baodiao* mozgalom második hulláma)"; Zi Min, 2007, *Bainian Fengyun Diaoyudao* (*Száz év viharos története: Diaoyu-szigetek*), 80-91. o.; Zi Min, 2007, *Bainian Fengyun Diaoyudao* (A *száz év viharos története: Diaoyu-szigetek*), 80-91. o.

[362] Zi Min, 2007, *Bainian Fengyun Diaoyudao* (*Száz év viharos története: Diaoyu-szigetek*), 92-95. o., *magyar nyelven.*
[363] Yue Yuan, 2010, "Di'erbo Taiwan Baodiao yundong (A tajvani *Baodiao* második hulláma)". Mozgás)"

A Diaoyu/Senkaku-szigetek feletti egyensúly 2003-ban ismét megbomlott. Ezúttal azonban a kínai aktivisták voltak azok, akiknek a hangja korábban hiányzott, akik elindították a *Baodiao* új hullámát, és a mozgalom új szakaszba lépett. 2003 és 2005 között több expedíciót indítottak Kínából a vitatott szigetekre, a társadalmi aktivizmus különböző formáival együtt.

Akárcsak 1996-ban, Peking is tartott a társadalmi mozgósítástól, amely károsíthatja a kínai-japán kapcsolatokat, és kormányellenes tüntetésekbe torkollhat. Ezúttal azonban nem sikerült kioltania a *Baodiao* mozgalmat otthon. Ennek nem az az oka, hogy - ahogyan azt a meglévő szakirodalom tételezi - Peking hasznos alku tárgyát látta a mozgalomban a nemzetközi kapcsolatokban. A történelem alakulását nem lehet azzal magyarázni, ami egy későbbi szakaszban kiderült, mintha a fejlődés minden szakaszát egy mindenható történelmi szereplő tökéletesen megtervezte és végrehajtotta volna. Ha Peking számíthatott volna a *Baodiao* expedícióira és az azt követő társadalmi aktivizmusra, akkor minden lehetséges eszközzel igyekezett volna csírájában elfojtani azokat, ahogyan tette, és ahogyan tette 2005 után is.

A *Baodiao* mozgalom azért és csak azért alakult ki sikeresen 2003-ban Kínában, mert nagy odafigyeléssel és szervezési készségekkel készült fel, a korábbi sikertelen tapasztalatokból levont tanulságokkal és a társadalmi mozgalmak autoriter környezetben való felállításának okos stratégiáival kombinálva. Általánosságban elmondható, hogy az aktivisták általános stratégiája az volt, hogy a szigetekre indított expedícióval megzavarják a status quo-t. Ezzel kihasználták egy ilyen politikai teljesítmény sokkoló hatásait, és új politikai lehetőséget nyitottak a későbbi társadalmi aktivizmus számára.

2003. április 7-én a Patriot Alliance nevű nem kormányzati internetes fórumon nyílt levelet tettek közzé az első expedíció részletes tervével, hogy adományokat gyűjtsenek az expedícióhoz. [364] A levél lelkes nacionalista retorikával volt keretezve, és részletesen ismertette a terv költségvetését, toborzási eljárásait, logisztikáját és stratégiáját. Az adományok célja egy halászhajó lízingelése és néhány kommunikációs eszköz vásárlása volt.

[364] Jinhua Feng, "Nyílt levél Kína első civil *Baodiao* tevékenységéért" http://bbs.1931-9-18.org/viewthread.php?tid=10165 , Patriot Alliance, 2003. április 7., hozzáférés: 2011. szeptember 6.

felszerelés.

Bár a levelet aktivisták egy csoportja készítette, a hiteles közvéleménykép kialakítása érdekében Feng Csinhua, egy országosan elismert nacionalista, aki 2001-ben a Jaszukuni-szentélynél történő graffiti-festésről ismert, nevében tették közzé. Az 1970-ben született Feng Japánban dolgozott, és hírnevet szerzett azzal a festményével, amelyet Koizumi japán miniszterelnök Jaszukuni-kegyhelyen tett látogatására reagálva készített. Japánban történt letartóztatása és bírósági tárgyalása heves népi reakciókat váltott ki Kínában. Feng történetét széles körben terjesztették az országos újságok (például *a People's Daily* és *az International Herald Leader*), a helyi újságok (például *a The Oriental Times* és a *Shan'xi Commercial News*) és a népszerű internetes portálok (például a people.com.cn, sina.com.cn). A legnépszerűbb liberális újság, *a The Southern Weekly* (*nanfang zhoumo) által* szponzorált, 2001-ben az év emberének járó díjjal az első helyezés közelében végzett. A Hazafias Szövetség alapítóját, Lu Yunfei-t, aki korábban informatikai termékmenedzser volt, szintén Feng tettei inspirálták arra, hogy létrehozza ezt az internetes fórumot.[365]

A közfigyelem felkeltésének sikeres stratégiája mellett ezek a Baodiao aktivisták rendelkeztek a pénzkezelés, az emberi erőforrások és a PR terén szerzett készségekkel. Ez azért volt lehetséges, mert különböző társadalmi ágazatokból érkező szakemberek csoportja volt. A szakmai tapasztalatuk és szakértelmük alapján hatékony munkamegosztást alakítottak ki, és különböző személyeket bíztak meg az általános ügyek, az önkéntesek, a közadakozás, a logisztika és még a médiakapcsolatok irányításával is.

Ahhoz, hogy lássuk, mennyire volt profi a vezetőség, tanulságos egy áttekintés az expedícióra való felkészülés során végzett rutinmunkájukról. Az adományozók listáját minden nap frissítették, még akkor is, ha a SARS-válság idején volt.[366] Az ezért a feladatért felelős menedzser egy Pekingben tanuló PhD-hallgató volt. Minden nap elment a bankokba, hogy időben frissítse a számlainformációkat online. Az expedíció után a

[365] A szerző interjúja Yunfei Lu-val, a Patriot Alliance alapítójával, 2009 januárja.
[366] Az adományozók listája (2004 februárja előtt), lásd: http://bbs.1931-9-18.org/viewthread.php?tid=10427 2011. szeptember 6-i elérés: http://bbs.1931-9-18.org/viewthread.php?tid=10427

a kiadásokról az interneten részletesen beszámoltak a nyilvánosságnak.[367] A pénzeszközök felhasználásának irányítása során ellenőrzési és mérlegmechanizmust hoztak létre. Az e feladat felügyeletére kijelölt személy a jogi szakmában dolgozott. Mivel tudták, hogy a támogatói bázis kulcsfontosságú, mindenféle lehetőséget megteremtettek a különböző szintű hajlandósággal és elszántsággal rendelkező emberek számára, hogy részt vegyenek az expedícióban való részvételtől kezdve a logisztikai támogatáson, a technikai konzultáción, a médiakapcsolatok kezelésén át az egyszeri adományozásig vagy egyszerűen csak az interneten történő támogatás kifejezéséig.

Az expedíció szervezésében kiemelt szerepet kapott a médiakapcsolatokkal való foglalkozás. Az információszolgáltatás káoszának megelőzése és a más internetes fórumokkal való együttműködés megkönnyítése érdekében szóvivőt jelöltek ki. Médiacsapatot szerveztek, és jól koordinált reklámkampányt indítottak különböző internetes portálokon és fórumokon, e-maileken és azonnali csevegőeszközökön, például az MSN-en és a QQ-n keresztül. Ezek az aktivisták még azt is tudták, hogyan lehet kijátszani a pártállam elektronikus megfigyelését. Az expedíciót előkészítő vezetői értekezletek során tudatosan kikapcsolták a mobiltelefonokat, és kivitték az akkumulátorokat.

A stratégiai tervezés, a szervezőkészség és a részletekre való odafigyelés ilyen magas színvonala meglepő, ha a mozgalom létrejöttének politikai kontextusában értékeljük. A KKP tekintélyelvű rendszere alatt az embereknek tilos autonóm egyesületeket szervezniük, és ezért kevés tapasztalatuk van a társadalmi mozgalmak terén. Ez magyarázza, hogy a *Baodiao* mozgalom miért nem tudott kialakulni Kínában 2003-ig.

2003. június 22-én Feng és néhány más aktivista a Zhejiang tartománybeli Yuhuan megyéből indult az első expedícióra a Diaoyu/Senkaku-szigetekre. Bár a japán parti őrség megakadályozta a szigeteken való partraszállási kísérletüket, drámai akciójuk elérte a tervezett hatást: meglepte a kínai kormányt, és heves nyilvános vitát váltott ki otthon. A kínaiak első kínai expedíciójának híre a

[367] Lásd: Expenditure Detail Report http://bbs.1931-9-18.org/viewthread.php?tid=18466, Patriot Alliance, elérés: 2011. szeptember 6.

vitatott szigetek azonnal az internetes portálok címlapjára került.[368]

Az első expedíción felbuzdulva néhány kínai *Baodiao* aktivista további két expedíciót szervezett 2003 októberében és 2004 januárjában. Az első expedíció sikere új teret teremtett a politikai aktivizmus számára is. Az első expedíció után ezek a *Baodiao* aktivisták gyorsan elfoglalták az új teret. 2003 júliusában internetes kampányt indítottak Japánnak a Peking-Sanghaj nagysebességű vasútvonalra benyújtott pályázatának bojkottálására. Mindössze egy hét alatt 87 000 aláírást gyűjtöttek össze. Kinyomtatták az összes aláírást, és átadták a Vasúti Minisztériumnak. Ez a fajta politikai aktivizmus, amely az interneten történő tömeges mozgósítást és a valós életben történő politikai fellépést ötvözi, hatékony eszköznek bizonyult a társadalmi támogatás mozgósítására és a média figyelmének felkeltésére az autoriter Kínában.

2003. augusztus 4-én[th] Észak-Kínában Japán elhagyott vegyi fegyvereiből szivárgó mérgező gáz károsított néhány építőmunkást és helyi lakost. Az áldozatok közül egy ember meghalt, többen pedig fogyatékossá váltak. Ezt látva a Hazafias Szövetség újabb online kampányt indított, amelyben az áldozatokért könyörgött és elítélte Japánt. A júliusi kampány sikerén felbuzdulva ezúttal egymillió aláírásra emelték a célt. Meglepetésükre, mindössze egy hónap alatt több mint
1,12 millió aláírást gyűjtöttek össze.

Szeptember 18-án, Mandzsúria japán megszállásának emléknapján ezek a *Baodiao* aktivisták vitték a kinyomtatott aláírásokat a pekingi japán nagykövetségre. Hat aktivista, akik "önkénteseknek" nevezték magukat, hogy jelezzék, hogy akciójuk nem volt politikailag "szervezett", megjelentek a japán nagykövetségen, mindegyik "önkéntes" fehéret viselt (a gyász színét) és egy nagy fehér doboznyi

---

[368] A médiabeszámolót lásd például: "Woguo shiwu ming aiguo renshi chuhai baowei diaoyudao" ('The story of 15 patriots' voyage to defend Diaoyu Islands"), *Zhongguo Qingnianbao* (*China Youth Daily*), 2003. június 23., elérés: 2011. szeptember 8. http://www.people.com.cn/GB/shizheng/1026/1931091.html; "Zhongguo Baodiaochuan wancheng sange mubiao anquan fanhang" (" A kínai Baodiao hajó három kitűzött célt teljesített és biztonságban visszatért"), *Beijing Wanbao* (*Beijing Evening*), 2003. június 26., hozzáférés: 2011. szeptember 8. http://www.people.com.cn/GB/junshi/1076/1937726.html.

nyomtatott aláírások. [369] A petíciójukra természetesen nem kaptak választ a minisztériumtól, de politikai fellépésükre azonnal felfigyelt a nemzetközi média.

Ezek az aktivisták nem adták fel a vitatott szigeteken való partraszállás tervét. Ezúttal egy sokkal stratégiaibb tervet dolgoztak ki. Mivel tudták, hogy a *Baodiao* aktivisták egy másik csoportja kifejezetten expedícióra készül, sikerült titokban tartaniuk saját tervüket, és elterelniük a közvélemény figyelmét erről a csoportról.

2004. március 22-én éjjel titokban elindultak a Kelet-kínai-tengerre Leqingből, egy másik tengerparti megyéből, Zhejiang tartományból. Emlékezve az első expedíció sikertelen partraszállásából levont tanulságokra, pragmatikusabb taktikát dolgoztak ki. Amikor a japán parti őrség közeledett, hét aktivistájuk volt, akik két kis kenuval a partra rontottak, amelyek gyorsak voltak és képesek voltak kikerülni a parti őrséget.

Taktikájuk sikeres volt. Először fordult elő, hogy a szárazföldi Kínából érkező *Baodiao* aktivisták sikeresen politikai partraszállást hajtottak végre a Diaoyu/Senkaku-szigeteken. A partraszállás és a japán rendőrség általi letartóztatásuk nagy diplomáciai fejfájást okozott a kínai és a japán kormánynak, mivel egy ilyen vészhelyzet mindkét kormányt határozott fellépésre kényszerítette, hogy megfeleljen nacionalista hitvallásának.

Bár Japán először arra figyelmeztetett, hogy a letartóztatottakat a bevándorlási törvény megsértése miatt átadják a japán ügyészségnek, a letartóztatott aktivistákat végül a két kormány közötti nyílt és rejtett diplomáciai tárgyalások után kitoloncolták. Peking részéről, bár nyíltan tiltakozott a kínai aktivisták "illegális" japán őrizetbe vétele ellen, arra panaszkodva, hogy ez Kína szuverenitásának megsértése, [370] a KKP mégis megszigorította az ellenőrzést a "bajkeverők" felett, miután szabadon engedték őket. Ezzel Tokiót akarták megnyugtatni és elkerülni a további

[369] A szerző interjúja Baodiao aktivistáival, 2009 januárja

[370] "Waijiaobu fayanren jiu rifang fanghuan qiming zhongguo gongmin fabiao tanhua" ("A külügyminisztérium szóvivőjének beszéde a hét kínai állampolgár Japán általi szabadon bocsátásáról"), 2004. március 29., hozzáférés: 2011. szeptember 8. http://news.xinhuanet.com/zhengfu/2004-03/29/content_1388681.htm

a kétoldalú kapcsolatok megszakítása a társadalom részéről.

A 2004. márciusi partraszállást követően a hatóságok erőszakkal leállították a Kínából a Diaoyu/Senkaku-szigetekre induló összes expedíciót. Tajvanhoz hasonlóan 1996-ban is figyelmeztették a kínai halászokat, hogy ne adják bérbe hajóikat a *Baodiao* aktivistáknak. "Vigyázz a tűzre, vigyázz a vízre, vigyázz a *Baodiaóra*" - ez lett a halászfalvak propagandaszlogenje. Az aktivisták és a gyanús akciók megfigyelése politikai feladatot jelentett a helyi tisztviselők számára.

Nemcsak a Diaoyu/Senkaku-szigetekre irányuló expedíciókat, hanem másfajta politikai aktivizmust is elfojtottak. 2004. augusztus 31-én a Hazafias Szövetség egy második online kampányt indított Japán Peking-Sanghaj nagysebességű vasútvonalra vonatkozó pályázata ellen. Csupán egy nap elteltével webszerverüket felfüggesztették, internetes fórumukat pedig két hónapra kénytelenek voltak bezárni.[371]

A halálos csapás ezekre az aktivistákra a 2005-ös Japán-ellenes tüntetés után érte őket. A februárban Japán ENSZ Biztonsági Tanácsba való bekerülése elleni online kampányból kiinduló japánellenes nacionalizmus hamarosan az utcára is átterjedt, és több mint húsz kínai városon söpört végig. Mivel a Hazafias Szövetség volt az aktív nacionalisták egyetlen azonosítható civil szervezete, a hatóságok azt gyanították, hogy részt vett a tömegdemonstráció mozgósításában. A tényt jelenleg nem lehet ellenőrizni, mivel sem kormányzati anyagok nem állnak rendelkezésre, sem az aktivisták egyike sem ismeri el ezt.

Ennek eredményeként ezeket az aktivistákat a kormány biztonsági szervei zaklatták. Egyeseket házi őrizetbe helyeztek, másokat pedig a tiltakozás idején vettek őrizetbe. 2005 után a legtöbb aktivista felhagyott a *Baodiao-val* kapcsolatos aktív tevékenységgel, és erőfeszítéseiket olyan, politikailag kevésbé érzékeny kérdésekre fordították, mint a jótékonyság. A tajvani *Baodiao* után, az 1970-es évek elején a szociáldemokratákhoz hasonlóan a legtöbb aktivista a társadalom újjáépítésével foglalkozott - a szegény gyermekek oktatásának támogatásától kezdve a vigasztalan nők és a 2nd kínai-japán háborúból visszavonult katonák számára történő adománygyűjtésig,

akiknek a

[371] Ibid.

az autoriter kormány nem vállalta a felelősségét, hogy gondoskodjon. A *Baodiao* mozgalom virágzása Kínában véget ért.

Miért lett erőszakos a *Baodiao* Kínában?

A Baodiao mozgalom három szakasza összefügg egymással. Az első szakaszban a tajvani és az amerikai hongkongi diákok voltak a mozgósítás előfutárai, akik arra inspirálták a tajvani diákokat, hogy kiálljanak a KMT terroruralma ellen. Az első szakasz néhány vezető aktivistát is felkészített a mozgalom második szakaszára az 1990-es évek közepén. A vízbe fulladt mártír, Chan Yuk Cheung 1971-ben *Baodiao* diákaktivista volt, amikor a Hongkongi Diákszövetség egyik vezető alakja volt.

A második szakasz néhány kiemelkedő hongkongi aktivistája fontos inspirációs forrássá vált a kínai Baodiao aktivistái számára 2003-ban. A Diaoyu/Senkaku-szigetekre irányuló első kínai expedíció tizenöt résztvevője közül ketten hongkongiak voltak. Ez a két személy Luo Jiu és Zeng Haifeng volt, akik mindketten a Diaoyu-szigetek megvédésére létrehozott akcióbizottságban szolgáltak. Luo Jiu ráadásul a Szociáldemokraták Ligájának egyik alulról jövő demokratája.

A három szakasz legkülönösebb közös jellemzője az, hogy *a Baodiao a* kormányzati hatalomért versengő riválisok közötti küzdelemben bontakozott ki, függetlenül attól, hogy a KKP Kínájában, a KMT Tajvanján vagy a brit gyarmati uralom alatt álló Hongkongban. Nacionalista követeléseik mellett a *Baodiao* aktivistái mindhárom kontextusban követelték a politikai részvétel jogát, és kihívást intéztek a kormányhoz azzal kapcsolatban, hogy ki a kínai nemzet minősített képviselője.

Még a három közül a legautoritáriusabb környezetben, azaz a KKP uralma alatt álló Kínában is egyértelmű volt a *Baodiao* mozgalom vitatható jellege, és a legtöbb vezető *Baodiao* aktivista tudatában van ennek. Bár a politikai környezet nem teszi lehetővé, hogy a *Baodiao* aktivistái összekapcsolják a mozgalmat egy disszidens mozgalommal, és bár a kemény elnyomás miatt ezek az aktivisták nagyon óvatosak a céljaik megfogalmazásában és a

stratégiát, a kínai *Baodiao* aktivistáknak erős érzékük volt ahhoz, hogy a politikai részvételt a kínai külpolitika befolyásolására használják fel.

> Lehetetlen egyedül visszavenni a Diaoyu-szigeteket... Az expedícióink és a szigeteken való partraszállásunk célja, hogy konfliktusokat teremtsünk, hogy a nemzetközi társadalom lássa, hogy vita van a szigetek körül... Segítünk a kínai kormánynak, hogy nemzetközi elismerést nyerjen, ha egy nap vissza tudja venni a szigeteket.[372]

Úgy tűnik, hogy a "kínai kormány segítése" szándékos megfogalmazás, mivel a kínai kormány soha nem kérte, hogy polgárai segítsenek "nemzetközi elismerést szerezni" a Diaoyu/Senkaku vitában. Amint azt a következő fejezetekben látni fogjuk, a kínai polgárok spontán tevékenysége az, ami átformálta a kínai kormány politikai döntését. A "kínai kormány segítése" pontosabb értelmezése a külpolitika befolyásolásában való politikai részvétel jogának követelését és gyakorlását jelenti. Ez az a diskurzus, amelyet egyes vezető *Baodiao* aktivisták igyekeznek elkerülni a mozgalom megkönnyítése érdekében.

"A polgári jogokat el kell választani *Baodiaótól*. A célnak egyértelműnek kell lennie - a Diaoyu-szigetekkel kapcsolatos érdekeink visszaszerzése és a nemzeti érdekek védelme. Ne keverjük össze más céllal". Li Nan, a kínai *Baodiao* mozgalom szóvivője határozottan szólt a szerzőhöz. De őszintén elismerte azt is, hogy "valamit lehet tenni, de nem lehet mondani... különben az egész ügyet akadályozza. [373] Nyilvánvalóan az olyan aktivisták, mint Li, tudatában voltak a Baodiao mozgalom polgári magjának, de stratégiai célból úgy döntöttek, hogy túlhangsúlyozzák a mozgalom államérdekét.

Feng Jinhua, az aktivisták szimbolikus vezetője a legegyszerűbben fogalmazta meg *Baodiao* motivációját.

---

[372] A szerző interjúja Lu Yunfei-vel, a Hazafias Szövetség alapítójával
[373] A szerző interjúja Li Nannal, 2009 januárja.

> Miért tettük ezt? Tudjátok, lehetetlen a Diaoyu-szigetek területét a mi expedícióinkkal visszavenni... Az alapvető cél az, hogy követeljük a jogainkat. Minden kínai jogosult arra, hogy kifejezze véleményét az állam politikájáról, diplomáciájáról és gazdasági teljesítményéről. Joga van ahhoz, hogy változtasson valamit. Kínának fényesebb jövője lesz, ha minden kínai rendelkezik ezzel a tudattal. Ez a fajta következmény fontosabb, mint az apró szigetek védelme.[374]

A kínai Diaoyu-szigetek (*zhongguo diaoyudao*) című, a *Baodiao* aktivisták által kiadott e-folyóiratban megjelent cikkében Feng őszinte és provokatív nyilatkozatot tett a *Baodiao* mozgalom jelentőségéről. Ahogy a cikk címe is sugallja, "a *Baodiao* egy polgári jogi mozgalom az állami szuverenitás védelmében",

> A kínai népre való tekintettel a kínai-japán diplomáciának a kínaiak érdekeit kell szolgálnia, nem pedig a diplomaták kényelmét vagy a japánok jólétét. Ha ezt nem látja, akkor minél jobb a kínai-japán kapcsolatoknak, annál rosszabb a kínai népnek... A feltétel nélküli és egyoldalú barátság politikája (a kínai kormány) szította az ultrajobboldali csoportok felemelkedését Japánban, és óriási károkat okozott a kínai népnek. A kínai kormánynak keményen el kellene gondolkodnia a Japán-politikája hibáin, és többet kellene hallania a nyilvánosságtól....A társadalmi átmenetben lévő kormány gyanúsítja *Baodiaót*, és attól tart, hogy *Baodiao* társadalmi zűrzavart szít és veszélyezteti a politikai stabilitást. Nemcsak *a Baodiao*, hanem más polgári tevékenységek és társadalmi aktivisták, például a földszerzés problémái, az egészségügyi ügyek vitái, a környezetvédelem és az emberi jogok szigorúan megfigyelés alatt állnak és ellenőrzik őket. *A Baodiao* ugyanabban a politikai kontextusban helyezkedik el, mint ezek a tevékenységek. Ezért a *Baodiao* jelenlegi légköre nem optimista.[375]

A *bajai* polgári viták e közös jellemzője ellenére a bajaiaknak jelentős

---

[374] A szerző interjúja Feng Jinhuával

[375] Jinhua Feng, "Baodiao shi weihu guojia zhuquan de minquan yundong (*Baodiao* egy polgári jogi mozgalom az állami szuverenitás védelmében)", *Zhongguo Diaoyudao* (*Kína Diaoyu-szigetei*), elektronikus magazin (megjelenési dátum nem világos).

különbségek a három szakaszban az ügynöki szerepvállalás és a mozgósítás formái tekintetében. Tajvannal és Hongkonggal ellentétben Kínában *a Baodiao* nem diáktüntetések formájában tört ki. Nem is tapasztalt disszidens politikusok vezették, akiket politikai pártok támogattak. Az eltérések a három politikai kontextusban a tekintélyelvűség különböző szintjeivel magyarázhatók, ami a hatóságok elnyomási hajlandóságában és a *bajai* aktivisták rendelkezésére álló mozgósítási struktúrákban mutatkozó különbségeket eredményez.

A három eset közül Hongkongban volt a legliberálisabb a politikai környezet. Bár a hongkongi demokratizálódás csak az 1980-as évek elején kezdődött, és annak ellenére, hogy a folyamat a végrehajtó-jogalkotó modellt követte, amely nem tartalmazta a helyi elit és a tömegek részvételének jelentős szerepét,[376] Hongkongban a demokratizálódás megkezdése előtt már élénk civil társadalom és viszonylag magas szintű sajtószabadság volt.

Ezzel szemben Tajvanon az 1970-es évek elején és Kínában a 2000-es évek elején egypárti önkényuralmi rendszer uralkodott. A tekintélyelvűség szintje azonban még mindig különbözik a két esetben. Tajvanon, bár a KMT az 1970-es évek elején szigorúan ellenőrizte az egyetemi campusokat, az 1990-es években nem volt olyan szuperérzékeny az elit egyetemi hallgatók elnyomására, mint a KKP.

A politikai tabu a két kontextusban eltérő volt. Míg a KMT-nek a konfucianizmus konzervatív kultúrájában bizonyos tiszteletet kellett tanúsítania az értelmiségiek és az elit hallgatók iránt, addig a KKP az elit egyetemi hallgatókat tekintette a rendszer legfőbb kihívójának, szem előtt tartva az 1989-es Tian'anmen-i mészárlás tapasztalatait. Ennek eredményeképpen Kínában az egyetemeken szigorúan tilos volt mindenfajta politikai mozgósítás. Az egyetlen kivétel az 1999-es Amerika-ellenes tüntetés volt, amely a belgrádi kínai nagykövetség amerikai bombázása után történt, és amely államilag engedélyezett tiltakozás volt.

[376] Siu-Kai Lau és Hsin-chi Kuan, 2000, "Partial democratization, 'Foundation Moment' and political

parties in Hong Kong", *The China Quarterly*, Vol.163, pp. 705-720.

1996-ban, amikor a *Baodiao* mozgalom virágzott Hongkongban, a Pekingi Egyetem néhány hallgatója japánellenes tiltakozási engedélyt kért, és a kialakulóban lévő internetes eszközöket használta fel arra, hogy támogatást kérjen társaitól. Ez volt az az időszak, amikor a számítógépeket és az internetet még csak most vezették be Kínában. Pekingben csak három kutatóintézet - a Pekingi Egyetem, a Csinghua Egyetem és a Kínai Tudományos Akadémia - rendelkezett egyetemi szintű internetes fórummal. Online felhívásukra mégis mindhárom intézet diákjai aktívan reagáltak.

Miután tiltakozási kérelmüket elutasították, a Pekingi Egyetem diákjai ülő demonstrációt tartottak az egyetem nagy gyepén, hogy kifejezzék nagy dühüket és elégedetlenségüket. Nem rohantak az utcára, mint a diákok idősebb generációja 1989-ben, egyszerűen azért, mert nem tehették meg. Még akkor is, amikor az utcák már tele voltak dühös Japán-ellenes tüntetőkkel, ahogyan azt 2005-ben és 2012-ben is láthattuk, a diákok részvételét szigorúan megtiltották, és az egyetemi campusokat mindenféle eszközzel elhallgattatták.

A hatóságok elnyomási hajlandósága közötti különbség hatással van a *Baodiao* mozgalom mozgósító struktúráira. Elismert tény, hogy a rezsim típusa az egyik legfontosabb változó, amely segít megmagyarázni a társadalmi mozgalmak mozgósító struktúráit. A kortárs demokráciákban a formális szerveződés a mozgósítás egyik fő struktúrája. Azokban a rezsimekben azonban, "ahol a köztes társulások fejletlenek, és az állami ellenőrzésen kívüli társulások illegálisak", az informális hálózatok, "az ökológiai és ökológiai alapú hálózatok és kommunikáció az egyetlen eszköz, amelyre a társadalmi mozgalom számíthat".[377]

Ezért látjuk, hogy 1996-ban Hongkongban, a három politikai kontextus közül a legfejlettebb demokráciapárti rendszerben, a *Baodiao* mozgósítását hivatalos szervezetek és tapasztalt politikusok támogatták. Ezzel szemben Tajvanon az 1970-es évek elején a *Baodiao* kevés szervezeti bázissal rendelkezett, és a mozgósítás informális eszközeire korlátozódott, mint például az öregdiákok, barátok, kollégák hálózataira és az egyetemi campus ökológiai bázisára.

[377] Dingxin Zhao, 1998, "Ecologies of social movements: student mobilization during the 1989 prodemocracy movement in Beijing," *American Journal of Sociology*, 103(6), pp. 1493-1529.

Kínában, amely a három közül a legelnyomóbb környezet volt, még az ilyen informális eszközök is megbénították a társadalmi mozgalmak mozgósítását.

Ezért a sikeres mozgósítás Kínában nagyobb mennyiségű erőforrást igényelt, ami paradox követelmény, mert minél tekintélyelvűbb a rezsim, annál nehezebb a mozgósítás erőforrásainak megszerzése. Ez megmagyarázza, hogy miért vallott kudarcot 1996-ban a főiskolai hallgatók *Baodiao* melletti mozgósítási kísérlete. Valójában más társadalmi csoportok szervezett Baodiao-tevékenységekre tett kísérleteit is megakadályozták a hatóságok. Amikor 1996 novemberében tizenegy kínai aktivista megpróbált részt venni a makaói United *Baodiao* konferencián, megtiltották nekik, hogy elhagyják Kínát.

Ahhoz, hogy a *Baodiao* mozgalom létrejöjjön Kínában, új mozgósító struktúrákra kellett támaszkodnia, amelyek képesek voltak megkerülni a hagyományos felügyeleti eszközöket, és több erőforrást biztosítottak a mozgósításhoz. A lehetőség végül 2003 elején jött el. 2003 első féléve ritka ablak volt a társadalmi mozgósítás számára. Egyrészt az internetes forradalom éppen akkor változtatta meg a játékszabályokat, ami lehetővé tette, hogy országszerte információkat és erőforrásokat gyűjtsenek a *Baodiao* mozgósításhoz. 2002 végén Kína internet-felhasználóinak száma meghaladta az 59 milliót.[378] Másrészt, bár a KKP elkezdte szigorítani az internet feletti ellenőrzést, az online felügyelet nem volt olyan szigorú, mint ma. A Nagy Tűzfalat, Kína internetes cenzúra- és felügyeleti rendszerét csak 2003 szeptemberében helyezték üzembe.[379] Az internetrendőrség, amelynek feladata a közvélemény irányítása volt a félrevezető információk online közzétételével, csak a 2005-ös japánellenes tüntetés után alakult meg.[380]

A nagyszámú internethasználó és a viszonylagos internetszabadság időszakában a

---

[378] China Internet Network Information Center, 2010, *Zhongguo Hulian Wangluo Fazhan Zhuangkuang Tongji Baogao* (*Statistical Report of China's Internet Development*), 2010. január, 10. o., elérés: 2011. augusztus 19., http://www.cnnic.cn/uploadfiles/pdf/2010/1/15/101600.pdf.

[379] Qinglian He, 2005, "Jindun gongcheng: weiquan zhengzhi xia de gaokeji guaitai" ("Golden Shield Project: the high-tech abnormal fetus under authoritarian politics "), *Deutsche Welle*, 2005. március 30., http://www.dw-world.de/dw/article/0,,1535010,00.html, hozzáférés: 2011. szeptember

5-én.

[380] Jonathan Watts, 2005, "China's secret internet police target critics with web of propaganda", *The Guardian*, 2005. június 14., kedd, elérés: 2011. szeptember 7. http://www.guardian.co.uk/technology/2005/jun/14/newmedia.china.

Az internet új mozgósítási struktúrát biztosított *Baodiao* számára. Az internetes hálózatokon keresztül a *Baodiao* aktivistái kapcsolatba tudtak lépni az ország minden tájáról érkező aktivistákkal, és reklámkampányokat tudtak indítani a mozgalom számára. Az országos mozgósítás eredményeként a kínai *Baodiao* aktivistái különböző társadalmi és szakmai háttérrel rendelkeztek. Míg az 1970-es évek tajvani aktivistái főként egyetemi hallgatók és értelmiségiek voltak, a kínai aktivisták többsége középosztálybeli szakember volt - például informatikai szakemberek, vállalkozók, ügyvezetők, üzletkötők, filmrendezők és könyvelők, néhány főiskolai hallgató és munkanélküli az ország minden részéből.

Közülük néhányan tapasztalt nacionalista aktivisták voltak, míg mások számára ez volt az első alkalom, hogy részt vettek egy társadalmi mozgalomban. Az interneten keresztül összekapcsolódva, a *Baodiao* aktivistáinak ez a vegyes tulajdonsága lehetővé tette számukra, hogy a források (például finanszírozás, szervezési készségek és tapasztalat) jelentős változatosságára tegyenek szert, ami kulcsfontosságú volt egy társadalmi mozgalom elindításához az önkényuralmi rendszer alatt. Az 1970-es évek elején Tajvantól eltérően Kínában a *Baodiao* mozgalom nem kapott nagy támogatást az egyetemisták és az értelmiségiek részéről. Valójában a vezető aktivisták tudatosan kizárták az egyetemistákat a mozgalomból, hogy csökkentsék a politikai kockázatot.[381]

Amikor *a Baodiao* utcai politikává alakult, a fent említett különbségek alapvető eltérésekhez vezettek. Hongkongban, mivel a mozgalmat a disszidens politikai pártok és a diákszövetség szervezte, a tiltakozásokat jól irányították. A KMT tekintélyelvű uralma alatt álló Tajvanon a *Baodiao* mozgósítás az egyetemi kampuszokon alapult, így a tüntetők viselkedését az egyetemi rendszeren keresztül tudta szabályozni. Azok a diákok, akik aktívan részt vettek a mozgalomban, féltek a tüntetések káoszától és erőszakos cselekményeitől, mert azt a KMT-kormány büntetés ürügyeként használná fel.

A KKP tekintélyelvű uralma alatt azonban sem a politikai pártok, sem a nem kormányzati szervezetek,

[381] Jinhua Feng, 2003. április 16., "Nyílt levél Kína első civil *Baodiao* tevékenységéért

(Kiegészítés)", Patriot Alliance, http://bbs.1931-9-18.org/viewthread.php?tid=10637, hozzáférés: 2011. szeptember 6.

sem a diákszervezetek, nem engedték, hogy szervezett erőként létezzenek a tiltakozás élén. Ez azt jelenti, hogy egyetlen szervezett erő sem volt képes irányítani a megmozdulást és visszaszorítani az erőszakot, amikor a lakosságot arra bátorították, hogy az utcán adjon hangot dühének. A *Baodiao* aktivistáinak egyetlen félig szervezett ereje, amely 2003-2004-ben kezdeményezte az első expedíciós és online kampányokat, túl gyenge volt ahhoz, hogy vezető szerepet vállaljon és megfékezze a tömeges erőszakot.

Ennek következtében az elmúlt években Kínában egyre nagyobb méreteket öltöttek a japánellenes nacionalizmus erőszakos kirohanásai. Ennek oka, hogy a Japán-ellenes érzelmek felerősödtek, de a közvélemény kifejezésének szabályozott csatornáit elfojtották. Ez hatalmi vákuumot teremtett, amelyet bármilyen szervezett erő elfoglalhat és kihasználhat. Ezért, mint a 2012 szeptemberi japánellenes tüntetésen láthattuk, a tüntetők olyan plakátokat emeltek, amelyeken Mao Ce-tung iránti csodálatukat fejezték ki, és Bo Xilai, a KKP elitista demagógja visszatérését követelték, aki Kína egyik legerősebb és legellentmondásosabb politikai személyisége volt. Ez új fejlemény volt a kínai japánellenes nacionalizmus mozgósításában, mégsem volt annyira meglepő.

A KKP számára ennek a fejleménynek a politikai következményei nyilvánvalóak voltak. A politikai dilemmával szemben a japánellenes nacionalizmus megfékezésére irányuló választása nagyon korlátozottá vált. Ha hagyja, hogy szervezett civil erők alakuljanak ki és vezessék *a Baodiao* és másfajta nacionalista mozgalmakat, akkor a Japánnal szembeni népharag egy napon ugyanezen szervezetek vezetésével a KKP ellen fordulhat. Mivel a *Baodiao* mozgalom alapvetően az állam és a társadalom közötti verseny a nacionalizmus követeléseinek képviseletéért és egy más külpolitikai menetrend képviseletéért, a mozgalomból kialakuló erős civil szervezet minden, csak nem az, amit a KKP szeretne látni. Ha azonban a KKP megtiltja a szervezett civil erőt, akkor hatalmi vákuum keletkezik, amelyet végül másfajta szervezett politikai erők fognak elfoglalni. Ez különösen veszélyes, amikor a politikai elitek ádáz hatalmi harcokba keverednek.

A KKP természetesen megpróbálhatja csökkenteni a kockázatot azzal, hogy nacionalista

hitvallását fitogtatja.

Azaz, hogy megmutassa a nyilvánosságnak, hogy a pártállam elég erős és elszánt ahhoz, hogy megvédje a nemzeti érdekeket és kielégítse a Japán megbüntetésére irányuló népi igényt. De egy olyan időszakban, amikor az állam-társadalom dinamika megköveteli a KKP-tól, hogy megfeleljen saját szavainak, egy ilyen választás jelentős viselkedésbeli változásokat igényel, amelyek több problémát okozhatnak, mint amit el akar fogadni.

Egyszerűen fogalmazva, ahhoz, hogy a KKP otthon elnyomja a nacionalista felhívásokat, külföldön kell fogakat és izmokat mutatnia. Ez a mechanizmus megváltoztatta és továbbra is befolyásolni fogja a KKP viselkedését a Diaoyu/Senkaku vitában, még akkor is, ha ez fokozza a feszültséget a régióban, ami ellentmond a pártállam stratégiai érdekeinek. Ennek bizonyítására a következő két fejezetben összehasonlítjuk a KKP politikáját a 2003-2005-ös *Baodiao* mozgósítás előtt és után. Elemzi továbbá e változásoknak a rezsimre gyakorolt hatásait.

Irányelvek módosítása: A puha imázs és a konzervatív politika 2003-2005 előtt

"Számos célunkat elértük. Kína megfigyelőhajói néhány napja léptek be a Diaoyu-szigetek körüli vizekre. Ez az első alkalom, hogy Kína nyilvánosan mutatott be megfigyelőhajókat a vitatott vizeken. Mi még soha nem ismertük el nyíltan, hogy a Diaoyu-szigeteken járőrözünk". Az egyik vezető *Baodiao* aktivista 2009 januárjában büszkén nyilatkozott a szerzőnek.

Az esemény, amelyre utalt, két kínai tengeri nyomozóhajó 2008. december 8-i belépése a Diaoyu/Senkaku-szigetek felségvizeire. Válaszul a japán kormány azonnal felszólította a kínai kormányt, hogy adjon magyarázatot, és adjon garanciát arra, hogy ilyen incidens nem ismétlődik meg. [382] A kínai kormány azt válaszolta, hogy a kínai felségvizeken való járőrözés normális tevékenység, és hogy Kína továbbra is fenntartja magának a jogot, hogy eldöntse, mikor küld felügyeleti hajókat.

[382] Hirofumi Nakasone külügyminiszter sajtótájékoztatója, 2008. december 9. http://www.mofa.go.jp/announce/fm_press/2008/12/1209.html, hozzáférés: 2011. augusztus 19.

újra.[383]

Hagyományos módon értelmezve az incidens csak egy újabb bizonyíték arra, hogy Kína egyre agresszívebbé válik a Csendes-óceán nyugati részén. Közelebbről megvizsgálva azonban valami érdekeset mutat, ami a korábbi tanulmányokban figyelmen kívül maradt. Azaz, hogy a kínai kormány a Kelet-kínai-tenger vitatott vizein folytatott tevékenységét a hazai nyilvánosság előtt inkább eltitkolta, mintsem bemutatta. A funkcionális logika szerint, miszerint a KKP a legitimitás erősítése érdekében célzottan szította a nacionalizmust, ez paradoxon, mivel az akciók eltussolása inkább ártana, mintsem erősítené a KKP nacionalista imázsát otthon.

A kínai *Baodzsao* mozgalom felemelkedése előtt a kínai kormány két intézkedést hozott a nemzeti érdekek védelmében a Diaojü/Szenkaku-vitában: a diplomáciai elítélést és a pragmatikus manővereket a Kelet-kínai-tengeren. Egyik intézkedés sem a KKP nacionalista imázsának erősítését célozta. Bár Japán elítélése elkerülhetetlenül szította a japánellenes nacionalizmust otthon, ez azért történt, mert az emberek úgy érezték, hogy a kormány álláspontja túl puha, nem pedig azért, mert meg voltak győződve a pártállam nacionalista hitvallásáról.

Egy ilyen diplomáciai elítélés, mint általában, passzív reakcióként történt egy olyan incidensre, amelyet a japán fél idézett elő, hogy csillapítsa a kínai belföldi haragot. A kínai közvélemény üresnek és puhánynak tekintette, amelyből hiányzott a nemzeti érdekek védelmében tett érdemi lépés. Következésképpen a feljelentés megtétele nem erősítette a KKP nacionalista imázsát, hanem széles körű elégedetlenséget váltott ki a KKP puha imázsával szemben otthon, amint azt az 1996-os Diaoyu/Senkaku-válságban tett nyílt nyilatkozatok és petíciós levelek, valamint a mozgalom egyik vezető aktivistája, Feng Csinhua által megfogalmazott *Baodiao* céljai tanúsítják.[384] A kínai diplomáciával szembeni népi felháborodás így a *Baodiao* mozgalom kiváltó oka lett Kínában.

---

[383] Zhuli Zhang, 2008, "Xunhang 300 wan pingfang gongli, zhongguo haijian jiaqiang zhengyi haiyu guanxia" (" Hárommillió négyzetkilométernyi terület járőrözése: China marine surveillance enhancing management on disputed waters"), 2008. december 15., hozzáférés: 2011. augusztus 19. http://military.people.com.cn/GB/8221/51755/141011/141119/8516728.html

http://military.people.com.cn/GB/8221/51755/141011/141119/8516728.html
[384] Lásd a 250., 251. és 271. lábjegyzetet.

A Diaoyu/Senkaku vita már korábban is a kínai kormány radarján volt. 1978-ban, a kínai-japán béke- és barátsági szerződés aláírása előtt egy fegyveres halászhajókból álló flottillát küldtek a környező vizekre, amit az akkori miniszterelnök-helyettes, Geng Biao "balesetként" magyarázott. Deng Hsziao-ping 1978 októberében Japánban tett látogatásakor tartotta híres beszédét a Diaoyu-szigetek problémájáról. "Mind Kína, mind Japán megegyezett abban, hogy a szerződés tárgyalása során nem érinti ezt a problémát, de valaki gondot akart okozni, hogy megakadályozza a kapcsolatunk kialakulását. Úgy vélem, bölcs döntés mindkét kormány részéről, hogy félretesszük a problémát. Nem számít, hogy egy időre, sőt, akár tíz évre is félretesszük. A következő generációnk elég okos lesz ahhoz, hogy kölcsönösen elfogadható megoldást találjon".[385]

Az incidenst Kína és Japán félretette, és a szerződést megkötötték. Mindazonáltal Deng pragmatizmusa nem garantálta az okosabb megoldást. Ehelyett a kínai-japán kapcsolatok az 1990-es évek közepe óta bajban vannak a szigetek miatti fokozott feszültségek miatt. 1996 nyarán, válaszul Japánnak a Diaoyu/Senkaku szigetekkel kapcsolatos lépéseire, a KKP szócsöve, *a The People's Daily* a címlapon vezércikket közölt "Japán, ne csinálj hülyeségeket!" címmel. A vezércikk megerősítette Kína szuverenitását, megvádolta Japánt a provokatív akciókkal, és figyelmeztetett a japán jingoizmus felélesztésére. [386] Szeptemberben a kínai külügyminisztérium szóvivője nyilvános válaszadásakor megismételte a vezércikkben foglaltakat.[387]

A másik oldalon azonban, ha megnézzük Kína kelet-kínai-tengeri manővereit, amelyek 2003 előtt nem jelentek meg az újságok címlapján vagy az állami sajtótájékoztatón, egy másik Kínát látunk - egy olyan Kínát, amely egyszerre volt magabiztos és pragmatikus a vitatott vizeken az anyagi érdekek érvényesítésében. Kína messze megelőzte Japánt a Kelet-kínai-tenger energiaforrásainak kiaknázásában. Ez egy érdekes paradoxont vet fel. Miért nem használta fel a KKP ezeket a pragmatikus manővereket arra, hogy növelje nacionalista imázsát a

[385] Cuiping Sun, 2009, "1978 Diaoyudao shijian de lailong qumai (Az 1978-as Diaoyu-szigeteki incidens nyomai)", *Dangshi Wenhui* (*Essays of Party History*), No.10, pp. 11-15.
[386] Szerkesztőségi cikk, 1996. aug. 30., "Riben, biegan chunshi (Japán, ne csinálj hülyeségeket)",

Renmin Ribao
(*People's Daily*), http://media.people.com.cn/GB/22114/123348/123357/7296123.html
[387] Idézi: Peter Hays Gries, 2004, *China's New Nationalism*, 122. o.

haza? Miért nem mutatta meg a hazai közönségnek, hogy milyen előnyei vannak Japánnal szemben a Kelet-kínai-tenger kiaknázásában?

Az egyetlen magyarázat az, hogy nem akarta, és nem is kellett. A két intézkedésből, amelyet a KKP a vita kezelésére alkalmazott, az derül ki, hogy a KKP inkább a hazai közvélemény és a nemzetközi közvélemény nyomásától függetlenül, szabadon akart cselekedni, mintsem a vitát a japánellenes nacionalizmus hazai szítására használni. Egy ilyen stratégia előnye nyilvánvaló. Minimálisra csökkenti a társadalom befolyását a KKP politikájának megválasztására, és maximalizálja a KKP mozgásterét a pragmatikus érdekek keresésében, ami némi nyomást gyakorol Japánra, ugyanakkor nem jár a kétoldalú kapcsolatok károsodásának jelentős kockázata nélkül.

Ezért a Diaoyu/Senkaku vita és a Kelet-kínai-tenger problémájának kezelésében az asszertivitás és a nacionalista imázs kialakítása korábban nem szerepelt a KKP napirendjén. Csak a *Baodiao* 2003-as kínai felemelkedése után volt kénytelen a KKP olyan magatartást tanúsítani, amely a belföldi közönség előtt határozottabban lép fel.

Mivel a KKP puha imázsát otthon félreértették, ami az információk eltitkolásából és a közvélemény intézményesített csatornáinak elfojtásából fakadt, az állami propagandában és a népi felhívásokban megjelenő kínai nacionalizmus intenzitása, tartalma és érzelmi kötődése tekintetében élesen különbözött egymástól *Baodiao* felemelkedése előtt. Míg az állami nacionalizmus száraz és passzív volt, addig a népi nacionalizmus lelkes, erős vonzerővel és érzelmi töltettel rendelkezett. A társadalom hangjához képest a KKP elítélése sokkal lágyabb és védekezőbb jellegű volt.

Az egyik fent említett nyílt nyilatkozat, amelyet 31 újságíró és hivatalos lapok szerkesztői írtak alá, a kínai kormányt azonnali katonai fellépésre szólította fel Japán ellen. Amikor megkérdezték tőle, hogy fél-e a politikai nyomástól, a nyílt nyilatkozat szervezője felháborodottan válaszolt, és azt kérdezte, hogy "vajon az én szeretetem a japánok iránt"?

országot bűncselekménynek?"[388] *A China Can Still Say No című* betiltott könyvben, amely az 1996-os *China Can Say No című* bestseller folytatása, a szerzők kifejezetten a "Japán megfékezésének" politikáját szorgalmazták, amely arra ösztönözte Kínát, hogy idegenítse el Japánt ázsiai szomszédaitól, használja Japánt ürügyként a katonai kiadások növelésére, és végül egyesüljön újra Tajvannal, hogy megfékezze Japánt.[389] Az ilyen magabiztos, sőt agresszív politikai ajánlások ellentmondtak mind a pártállam retorikájának, mind érdekeinek.

Az állami nacionalizmus és a népi nacionalizmus közötti hatalmas különbség volt az a társadalmi-politikai háttér, amely előtt a *Baodiao* mozgalom Kínában létrejött. A KKP üres elítélése közvetlen kiváltója volt a kínai *Baodiao* aktivisták provokatív akcióinak, akik elégedetlenek voltak a KKP puhaságával és konzervativizmusával. Ezért megpróbáltak valami drámai dolgot tenni a status quo megváltoztatása érdekében. Mindazonáltal, amit ezek az aktivisták nem láttak, az az volt, hogy a KKP nagyon határozottan maximalizálta a pragmatikus érdekeket a vitatott vizeken.

A nemzetközi jogtudósok egyetértenek abban, hogy a Diaoyu/Senkaku-vita és a Kelet-kínai-tenger határainak kijelölésének problémája szorosan összefügg.[390] Mivel a Kelet-kínai-tenger kevesebb mint 400 tengeri mérföld széles Kína és Japán között, a nemzeti érdekek maximalizálása érdekében a két ország az ENSZ 1982-es tengerjogi egyezménye alapján különböző megközelítéseket alkalmaz tengeri határaik kijelölésére. Míg Japán az egyenlő távolság elvét, addig Kína a kontinentális talapzat természetes meghosszabbításának elvét vallja. Ezen elv szerint Kína kontinentális talapzata az Okinawa-vályúig terjed. Mivel a Diaoyu/Senkaku-szigetek az Okinawa-vályúval szemben lévő kontinentális talapzat szélén helyezkednek el, a[391] weboldalon a szigetek tulajdonjoga mindkét ország tengeri érdekeinek meghatározása szempontjából kulcsfontosságú tényező.

---

[388] "Zhongguo xinwenjie yaoqiu caiqu junshi xingdong (A kínai hírügynökség katonai akciókat sürget)", 1996. szeptember 7., *Ming Pao*, összegyűjtve a *Diaoyutai-ban: Kína területe (Diaoyutai: Zhongguo de Lingtu)*.

[389] Qiang Song et al., 1996, 2. fejezet, *Zhongguo Haishi Neng Shuobu* (*Kína még mindig tud nemet mondani*), Peking: Zhongguo Wenlian Chubanshe (A Kínai Irodalmi Szövetség Kiadója).

[390] Reinhard Drifte, 2008, "Japán-kínai területi viták a Kelet-kínai-tengeren - katonai konfrontáció és

gazdasági együttműködés között". Munkadokumentum, Ázsia Kutatóközpont, London School of Economics and Political Science, http://eprints.lse.ac.uk/20881/.
[391] Ibid.

A területi viták ellenére Kína aktív szerepet vállalt a kelet-kínai-tengeri energiaforrások kiaknázásában. Drifte szerint, bár Japán de facto ellenőrzi a vitatott szigeteket, logisztikai és politikai okokból tartózkodott attól, hogy konkrét intézkedéseket tegyen a vitatott vizek erőforrásainak feltárására. Ezzel szemben Kína az 1990-es évek eleje óta megkezdte az erőforrások feltárását a Japán által követelt kizárólagos gazdasági övezetben. A Pinghu olaj- és gázmezőt 1982-ben fedezték fel. A kitermelést 1992-ben kezdték el előkészíteni, és 1998-ban már teljes mértékben működőképes volt. A Pinghu mezőt Kínával összekötő két csővezetéket is Japán finanszírozta. 1999-ben a Chunxiao gázmezőcsoportot mindössze 4,8 km-re találták meg Japán állítólagos középvezetékétől. A csoport négy gázmezőt - Chunxiao, Tianwaitian, Duanqiao és Canxue - foglal magában, amelyek közül a Chunxiao és a Duanqiao geológiai szerkezete a középvonal japán oldalára nyúlik.

Kína olaj- és gázkitermelésével párhuzamosan egyre gyakrabban lépnek be kutatóhajói Japán által követelt felségvizekre. A japán parti őrség által jelentett kínai kutatóhajók "engedély nélküli" belépésének száma az 1991-es négyről 1999-re harmincháromra nőtt, és 1996 óta egyre gyakrabban fordul elő a Diaoyu/Senkaku-szigeteket körülvevő vizeken. A kínai behatolásokból eredő feszültségek miatt Japán 2000 augusztusában felfüggesztette a Kínának nyújtott 17,2 milliárd jenes hivatalos fejlesztési segélyhitelt (ODA). Úgy tűnt, hogy a felfüggesztésnek volt némi hatása, mivel Kína beleegyezett, hogy Japánnal előzetes értesítési rendszert dolgoznak ki. Cserébe Japán szeptemberben felszabadította a kölcsönt.

A 2000 szeptembere és 2001 januárja közötti hat tárgyalási forduló után egy homályos megállapodás született, de annak végrehajtása gyenge volt, mivel mindkét oldalon eltérő értelmezéseket alkalmaztak. Kína "illegális" behatolása folytatódott a Japán által követelt vizeken, különösen Okinotorishima és a Diaoyu/Senkaku-szigetek környékén, néha dezinformációval, néha pedig minden előzetes értesítés nélkül.[392] A jelentések szerint 2003-ban nyolc esetben észleltek illegális műveletet a következő területeken

[392] Ebben a bekezdésben a "Drift szerint" című résztől kezdve idáig az információkat foglaljuk össze.

Japán igényelt kizárólagos gazdasági övezetében előzetes értesítés nélkül. A 2004 januárja és áprilisa közötti három hónapban az ilyen észlelt incidensek száma már tizenegyre emelkedett.[393]

Nemcsak az úgynevezett kutatóhajók, amelyekről azt gyanították, hogy erőforrás-kutatást végeznek, hanem a kínai hadihajók is elkezdtek a vitatott vizeken tevékenykedni az 1990-es évek óta. 1999 májusában tizenkét kínai hadihajót találtak a Diaoyu/Senkaku-szigetekkel szomszédos vizeken. 1999 júliusában, illetve 2000 márciusában Kína teljes körű tengeralattjáró-ellenes manővert hajtott végre a vizeken.[394] 2004 novemberében egy kínai nukleáris meghajtású tengeralattjáró behatolt Japán felségvizeire, és nem jött a felszínre, ami sértette a nemzetközi jogot. Japán úgy vélte, hogy ezek a kínai haditengerészeti hajók katonai gyakorlatokat tartottak vagy felderítést végeztek Japán felségvizein.[395]

Kína kelet-kínai-tengeri előretörésével ellentétben ezekről a vizsgálatokról, behatolásokról és műveletekről kevés nyilvános jelentést tettek közzé otthon, hogy segítsék a KKP-t nacionalista imázsának kialakításában. Csak 2003 nyarán jelentek meg a hazai médiában a vitatott vizeken tartózkodó kínai hajókról szóló jelentések. Mégis, az ilyen jelentések gyakorisága és diskurzusa különbözött a későbbi időszakétól.

Július 1-jén, egy héttel Kína első *Baodiao* expedíciója után számos nagy kínai hírportál idézte a KKP Hszinhua hírügynökségének alá tartozó *Reference News* (cankao xiaoxi) című újság jelentését. A "Japán P-3C repülőgépek figyelik a kínai PLAN hadihajóját Okinawán" címet viselő jelentés egy amerikai kínai újságra hivatkozva nyilvánosságra hozta, hogy a kínai PLAN hadihajói 1999 óta gyakran tevékenykednek Japán környező vizein. A jelentés azt is elismerte, szintén egy nemzetközi forrásra hivatkozva, hogy

---

Drifte, 2008, "Japán-kínai területi viták a Kelet-kínai-tengeren" című kiadványból.

[393] James J. Przystup, 2004, "Japán-Kína kapcsolatok: nem egészen a szuverenitásról szól - de közel áll hozzá",
Comparative Connections, 6(2), pp. 123-34,
http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=122534

[394] Drift, 2008, "Japán-kínai területi viták a Kelet-kínai-tengeren".

[395] Japán Védelmi Minisztérium, 2007, "3. szakasz. China, Part I Security Environment Surrounding

Japan" in *Defense of Japan 2007* (*Annual White Paper*), accessed on 19 Aug 2011
http://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/2007.html

a PLAN "Dongdiao 232" hadihajójának, amelyet 2002 szeptemberében fedeztek fel 80 km-re keletre Okinawától, az lehet a célja, hogy hírszerzési információkat gyűjtsön a Japánban lévő amerikai támaszpontokról. [396] Augusztus közepén a *Reference News* egy nemzetközi forrásra hivatkozva ismét közölt egy jelentést, miszerint Japán tiltakozott a kínai kormánynál a "Xiangyanghong 9" megfigyelőhajónak a kizárólagos gazdasági övezetébe való belépése ellen.[397]

Miközben ezek a jelentések a kínai kormány katonai és hírszerzési akcióiról kezdtek beszámolni a vitatott vizeken, az információkat állítólag nemzetközi forrásokból idézték. Ez volt az a stílus, ahogyan Kína elkezdte a médiában közvetíteni a Kelet-kínai-tengeren folytatott műveleteit. Mivel nem tartalmaztak első kézből származó interjúkat és leíró részleteket, az ilyen jelentések nem voltak túl hasznosak a KKP nemzeti érdekek védelmében tett hitvallásának erősítésében. Amint azt a következő szakaszban láthatjuk, a KKP nacionalista imázsának egyenesebb és érzelmesebb ábrázolásai hamarosan megjelennek.

Összefoglalva, a KKP tartózkodott attól, hogy a területi vitában tett magabiztos és pragmatikus lépéseket arra használja fel, hogy nacionalista imázst építsen otthon. Ennek stratégiai számítás volt az oka - elkerülni Japán feldühítését és nagyobb mozgásteret biztosítani magának a nemzetközi alkudozásban. Két eredmény következett be.

Először is, a japán felbujtás hangsúlyozásával és a kínai műveletekre vonatkozó információk visszatartásával a hazai közönség azt a fekete-fehér benyomást keltette, hogy Kína áldozat, míg Japán agresszor volt a vitában. Ez akaratlanul is erősödő nacionalizmust váltott ki, amely a kínai kormányt keményebb fellépésre sürgette a nemzetközi társadalomban.

Ez egy második eredményhez is vezetett. Mivel a kínai kormányt puhánynak és a nemzeti érdekek megvédésére képtelennek tartották, üres fenyegetőzéssel, érdemi fenyegetés nélkül...

[396] "Riben P-3C xunluoji zai chongsheng jianshi yi zhongguo haijun jianting" ("Japanese P-3C aircrafts monitors a Chinese PLAN warship in Okinawa"), 2003. július 1., hozzáférés: 2012. január

1. http://news.sina.com.cn/c/2003-07-01/10461257027.shtml.

[397] 19 Aug 2003, *Cankao Xiaoxi* (*Reference News*), elérés: 2012. január 1. http://www.ncsb.gov.cn/gongzuodongtai/2003/200308/2003082002.htm

cselekvések, inkább növelte az emberek bizalmatlanságát a pártállammal szemben, mint a pártállam támogatását. Ebben az értelemben a KKP kétarcú megközelítése a Diaoyu/Senkaku vita kezelésében inkább ártott, mint erősítette nacionalista imázsát.

Ez ellentmond annak az elefántcsonttorony-stílusú következtetésnek, hogy a KKP a japánellenes nacionalizmust és a Diaoyu/Senkaku vitát használta fel legitimitásának erősítésére. A KKP az 1980-as évek óta valóban megpróbálta a nacionalizmust legitimitásának növelésére használni, de ez csak egy általános stratégia volt. A stratégia hatásai és a KKP szándéka a különböző kérdésekben és különböző időpontokban eltérő volt. A pragmatizmus, és nem a nacionalizmus bizonyos célokra való felhasználása a KKP számításainak és cselekvésének vezérelve.

Ami igazán veszélyes, az az, hogy Kína külpolitikájáról mélyen téves képet alakítottak ki, ami a KKP-t belföldi nyomás alá helyezte, hogy a nemzetközi viták kezelése során még inkább sólyomként viselkedjen. Mivel a valóságban a KKP pragmatikus politikája nem volt olyan puha, mint a kínaiak szemében, ez ahhoz vezethet, hogy Kína a nemzetközi válságok kezelésében túlságosan is jól teljesít és túlreagál, különösen Kelet- és Délkelet-Ázsiában, ahol a kínai közvélemény úgy gondolja, hogy kormányuk túlságosan engedett.

Még Kína magabiztos katonai elitje is látta ezt a veszélyt. Ahogy Yang Yi kínai ellentengernagy aggódva kifejti, hatalmas eltérés van Kína külpolitikájának megítélésében. Míg az otthoni közvélemény a kormányt azzal vádolja, hogy túl puhány, és képtelen megvédeni a nemzeti érdekeket, addig a nemzetközi társadalom sólyomként érzékeli Kína külpolitikáját.[398] Sajnos Yang admirális és kollégái a jelek szerint nem veszik észre, hogy a KKP kétarcú megközelítése és az információk elhallgatása az elmúlt években az, ami Kínát ebbe a veszélyesen konfliktusos helyzetbe hozta.

Kína kétarcú megközelítését a diplomáciai pragmatizmus és a politikai

[398] Yi Yang, 2011, "Anquan huanjing fasheng bianhua, zhanlue siwei xu kaichuang xin tiandi" ("A biztonsági környezet megváltozott, új stratégiai gondolkodásra van szükség"), 2011. december 16., elérhető a http://news.xinhuanet.com/world/2011-12/23/c_122466222.htm honlapon.

az információk nyilvánosságtól való elzárásának hagyománya. A haszon rövid távú, vagy a stabil kínai-japán kapcsolatok fenntartása, vagy a Japánból származó gazdasági segítség megszerzése, vagy a Kelet-kínai-tenger természeti erőforrásainak kiaknázása érdekében. Ennek azonban hosszú távú ára van, amint azt a kelet-ázsiai regionális biztonsági struktúra romlásában láthattuk a 2000-es évek óta.

Irányelvek módosítása: 2003-2005 után a nacionalista imázs és az asszertív politika

A Baodiao sikeres mozgósítása 2003-2005-ben megváltoztatta a KKP politikai lehetőségeit. Míg korábban a KKP legfőbb gondja a pragmatikus rugalmasság volt, most nacionalista elkötelezettségét kell fitogtatnia, hogy megfékezze a *Baodiao* mozgalmat, és elkerülje, hogy a közvélemény növekvő elvárásaiban kritika érje.

Mindez egy kis internetes fórum kísérletével kezdődött. A Hazafias Szövetség, amelyen keresztül a kínai *Baodiao* aktivistái szerveződtek, 2002 májusában jött létre. Kezdetben nem volt semmilyen terve a *Baodiao-val kapcsolatban*. Feng Jinhua "hősies" tettein felbuzdulva egy informatikai termékmenedzser, Lu Yunfei hozta létre ezt a webes fórumot, abban a reményben, hogy kapcsolatot teremthet a hasonlóan gondolkodó személyekkel.

Kezdetben ezeknek a nacionalista aktivistáknak csak homályos elképzelésük volt a fórum céljáról - konkrét lépések megtételéről a Japánnal kapcsolatos ügyekben. Néhány tevékenység után, például a nanjingi mészárlás emlékművénél és a pekingi Marco Polo hídnál tartott megemlékezések után ezek az aktivisták csalódottak voltak. "Úgy gondoltuk, hogy messze nem elég a megemlékezések megtartása. Ez csak némi pszichológiai vigaszt hozott számunkra, de nem volt hatása a japán kormányra" - mondta Lu Yunfei a szerzőnek.

Abban a reményben, hogy valami újat és befolyásos dolgot érhetnek el, a Hazafias Szövetség 2003 elején úgy döntött, hogy a hongkongi *Baodiao* aktivistákat követve expedíciót szervez a Diaoyu/Senkaku-szigetekre. Az első expedíció sikere azonnal közfigyelmet és hírnevet hozott az aktivisták e csoportjának. Mielőtt a KKP 2004

márciusát követően határozott lépéseket tett az expedíció betiltására, lehetőség nyílt a nacionalista mozgósításra. Két figura jelezte nyilvános befolyásukat. A

első internetes kampányukban, amelyet Japánnak a Peking-Sanghaj nagysebességű vasútvonalra benyújtott pályázatának bojkottálására szerveztek, egy hét alatt összesen 87 000 aláírást gyűjtöttek össze. Egy későbbi, a Japán által elhagyott vegyi fegyverek kínai áldozataiért indított online felhívásban egy hónap alatt több mint 1,12 millió aláírás gyűlt össze.

A KKP számára *Baodiao* felemelkedése meglepetésszerű támadás volt. Az első expedíció sikere és 2004 márciusa között volt idő a helyzet megfigyelésére és a pragmatikus kiigazításra. Látva, hogy *Baodiao* felemelkedése alkupozícióként használható fel Japánnal szemben, a KKP felismerte annak kockázatát is, hogy hagyja, hogy a nacionalista mozgósítás kicsússzon a kezéből. Kényes egyensúlyt kellett fenntartani a KKP nacionalista hitvallásának kezelése, a *Baodiao* mozgalom ellenőrzése és a kínai-japán kapcsolatok kezelése között ebben az időszakban. Így a Baodiao-expedíciókat és a nacionalista mozgósítást rövid időre engedélyezték.

A tolerancia egyik lehetséges magyarázata a kínai-japán kapcsolatokban növekvő feszültség volt. Az 1990-es évek vége óta a kétoldalú kapcsolatok megromlottak. Különösen azután, hogy 2001-ben a sólyomképű Koizumi átvette a miniszterelnökséget, Japán külpolitikája provokatívabbá vált. [399] 2001 és 2006 között Koizumi minden évben egyszer meglátogatta a Jaszukuni-kegyhelyet. [400] 2001-ben a japán kormány jóváhagyott egy konzervatív tankönyvet, amely szépíti a japán inváziót és a második világháború alatti atrocitásokat. A tankönyvvita tovább élezte a Japán és kelet-ázsiai szomszédai közötti kapcsolatokat.[401]

A kínai-japán kapcsolatok növekvő feszültségét azonban nem szabad kizárólagos magyarázatnak tekinteni. Koizumi miniszterelnöksége 2006-ig tartott, míg a KKP hozzáállása a *Baodiao* mozgalomhoz 2004-ben és 2005-ben változott. Valójában Koizumi 2006-os látogatása a Jaszukuni-kegyhelyen volt a legvitatottabb, mivel ez volt az első alkalom, hogy Japán kapitulációjának évfordulóján látogatott el a szentélybe.

---

[399] Henry Laurence, 2007, "Japan's proactive foreign policy and the rise of the BRICs", *Asian Perspective*, 31(4), pp. 177-203.
[400] "Koizumi szentélylátogatása felszítja a haragot", 2006. aug. 15., http://news.bbc.co.uk/1/hi/4789905.stm

[401] "Japán tankönyv feldühíti a szomszédokat", 2001. április 3., http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/asia-pacific/1257835.stm.

a második világháborúban.

Ez azt mutatja, hogy a KKP politikája a *Baodiao* mozgalommal szemben inkább a rezsimre vonatkozó becsült politikai költségeken és fenyegetéseken alapult, mint a nemzetközi alkudozásban elért politikai előnyökön. Ez azért egyértelmű, mert a KKP két szenzációs, nagy politikai kockázatot jelentő incidens után kezdte szigorítani a *Baodiao* feletti ellenőrzést.

Az első incidens a Diaoyu/Senkaku-szigetekre irányuló negyedik expedíció során történt. Ez volt az első alkalom, hogy a kínai *Baodiao* aktivisták sikeresen partra szálltak a szigeteken. A 2004. márciusi partraszállás mégis nagy gondot okozott Kínának és Japánnak, mert a vészhelyzet mindkét kormányt arra kényszerítette, hogy határozottan fellépjen a szuverenitás igénylésével. A szigeteken partra szállt hét kínai aktivistát a japán rendőrség letartóztatta. Míg Japán először arra figyelmeztetett, hogy a letartóztatottakat a bevándorlási törvények megsértése miatt átadják az ügyészségnek, ezeket az aktivistákat végül diplomáciai nyomásra kitoloncolták. Ez azonban nem csillapította a kínaiak haragját, mivel a "kitoloncolás" "illegális belépést" feltételezett.

A kínai kormány nyíltan tiltakozott az "illegális" fogva tartás ellen, azzal vádolva Japánt, hogy megsértette Kína szuverenitását és az emberi jogokat.[402] Az incidens után azonban szigorú tilalmat vezettek be, így Kínából tilos volt bármilyen expedíció a Diaoyu/Senkaku-szigetekre. 2004 márciusa után minden, a vitatott szigetekre irányuló expedíciót erőszakkal állítottak meg. A nacionalista mozgósítás egyéb formáit is szigorúbb ellenőrzés alá vonták a hatóságok.

A második esemény a 2005-ös Japán-ellenes tömegtüntetések voltak. A tüntetéseket a Japánnak az ENSZ BT állandó tagságára irányuló pályázata elleni online kampány robbantotta ki. Peking beleegyezett a kampányba, és olyan nagy kereskedelmi portálok, mint a sina.com, engedélyezték, hogy webszervereket biztosítsanak hozzá. A kampány összesen 42 millió különböző aláírást gyűjtött össze, köztük a

[402] "Waijiaobu fayanren jiu rifang fanghuan qiming zhongguo gongmin fabiao tanhua" ("A külügyminisztérium szóvivője a hét kínai állampolgár japán szabadon bocsátásáról beszél"), 2004.

március 29., http://news.xinhuanet.com/zhengfu/2004-03/29/content_1388681.htm.

A Hazafias Szövetség csak 3,84 millióval járult hozzá.

Amikor a virtuális világban a nacionalista láz az utcára is átcsapott, az nagy félelmet keltett a politikai zavargásoktól. Március 26. és április 16. között az 1989 óta legnagyobb tüntetések több mint húsz kínai nagyvároson söpörtek végig, köztük Guangzhou, Shenzhen, Chongqing, Chengdu, Peking, Wuhan, Shanghai, Nanjing és Tianjin városokon. Minden városban először egy anonim felhívást tettek közzé a tüntetésekre, az útvonaltervvel és a kezdési időponttal együtt, amelyet széles körben terjesztettek különböző internetes fórumokon, azonnali csevegőprogramokon és mobiltelefonokon keresztül.

Bár nem a Hazafias Szövetség volt a tüntetések szervezője, ezeket az aktivistákat a rendőrség és a biztonsági szervek kihallgatták és őrizetbe vették, mivel a hatóságok nem tudták azonosítani a nacionalisták más szervezett erőit. Ezeket az aktivistákat bizonyítékok hiányában hamarosan szabadon engedték. A szerző által megkérdezett valamennyi vezető aktivista tagadta, hogy szerepet játszott volna a tüntetések szervezésében, de néhányan közülük elismerték, hogy bizonyos tevékenységek, mint például az aláírásgyűjtés néhány város központi üzleti negyedében, "várakozásainkat meghaladó fejlődéshez" vezethettek. A tüntetés a Hazafias Szövetség második kényszerű bezárását eredményezte. Néhány aktivista feketelistára került a helyi hatóságok megfigyelési listáján.

A tüntetések után a *Baodiao* mozgalom gyorsan alábbhagyott Kínában. Ugyanakkor a Diaoyu/Senkaku vita körül kialakult japánellenes nacionalizmus új diskurzusa a KKP nacionalista képét is ezen a folyamaton keresztül alakította ki. A Baodiao aktivistái által gerjesztett növekvő közvéleményi elvárások nagy nyomást gyakoroltak Pekingre, hogy mutassa meg nacionalista hitvallását.

A KKP gyorsan megtanult néhány új viselkedési módot. Ahelyett, hogy passzívan tiltakozott volna Japánnál, elkezdte nyilvánosságra hozni a vitatott szigetek feletti szuverenitás érvényesítésére irányuló erőfeszítéseit. 2004 decemberében az Állami Posta Iroda kiadta az első képeslapot a Diaoyu-szigetek lenyomatával.[403] 2005

októberében megjelent az első bélyeg.

[403] "Zhongguo shouci faxing yi diaoyudao fengguang wei zhuti de mingxinpian" (Kína először adott ki

a Diaoyu-szigetek képét is beleértve, kiadták.[404]

A tömegtájékoztatási eszközökben is nyíltan beszélni kezdett a kínai hajók rendszeres járőrözéséről a vitatott vizeken. Például 2006. február 27-én a Hszinhua hírügynökség alá tartozó *International Herald Leader* (*guoji xianqu daobao)* exkluzív interjút közölt a kínai tengerészeti felügyelő testület politikai komisszárjával. A riportot úgy lehetett olvasni, mint Peking nemzeti érdekeinek védelmében tanúsított erőfitogtatást,

> 2004. július 7-től 2005 végéig a Tengerészeti Felügyelő Hadtest 146 bevetésen át repülőgépet és 18 bevetésen át megfigyelő hajót küldött a Kelet-kínai-tengeren való járőrözésre. Ezen időszak alatt 807 percnyi videoanyagot készítettünk, 7232 fényképet készítettünk, és több mint 500 percet beszéltünk japán kollégáinkkal hajóikon, ami bizonyítja elszántságunkat és hatékonyságunkat a nemzet tengeri érdekeinek védelmében.[405]

Az ilyen, hiteles forrásokból származó, konkrét statisztikákat tartalmazó jelentések hatékonyan tájékoztatták az olvasókat arról, hogy Peking milyen jól védi a nemzeti érdekeket. Ez átformálja a kínai kormány képét, a passzív válaszadóból a nemzet magabiztos védelmezőjévé, és ennek alapján erősíti a KKP legitimitását.

Egy kínai halászhajó és két japán hadihajó 2010-es összeütközése a vitatott szigetek vizein új szemüvegen keresztül szemlélhetjük a KKP új képét a tömegmédiában. Szeptember 7-én a három hajó összeütközött, amikor a japán parti őrség megpróbálta feltartóztatni a halászhajót. A kínai kapitányt letartóztatták, és potenciális büntetőeljárás elé állították.[406] Ez az incidens azonnal egy

---

Diaoyu Islands postcard)", 2004. december 28., http://news.sina.com.cn/o/2004-12-28/08464648023s.shtml, hozzáférés: 2012. január 1.

[404] "Dui diaoyudao wenti houxu fazhan de ruogan jianyi (Javaslatok a Diaoyu-szigetek problémájának megoldására)", http://www.chinaelections.org/newsinfo.asp?newsid=187780.

[405] "Zhongguo donghai jianshi riben diaochachuan (Kína megfigyeli a japán kutatóhajót a Kelet-kínai-tengeren)", 2006. február 27., *Guoji Xianqu Daobao* (*International Herald Leader*), http://news.xinhuanet.com/world/2006-02/27/content_4233133.htm.

[406] Justin McCurry, 2010, "Japan-China row escalates over fishing boat collision", 2010. szeptember 9., http://www.guardian.co.uk/world/2010/sep/09/japan-china-fishing-boat-.

diplomáciai verseny. Abban a rövid időszakban (szeptember 7-25.), amikor a kapitányt őrizetbe vették, a kínai külügyminisztérium szóvivői nyolc sajtótájékoztatót tartottak, elítélve Japán viselkedését. Hu Zhengyue miniszterhelyettes, Song Tao miniszterhelyettes, Yang Jiechi miniszter és Dai Bingguo államtanácsos sürgősen behívta Uichiro Niwa japán nagykövetet.[407]

Az ilyen nyilvános gesztusok és médiajelentések a válság során felforgatták a KKP hagyományos arculatát és viselkedési módját. Magabiztosabbá és performatívabbá vált, a hazai közönséget megcélozva. A szeptember 17-i sajtótájékoztatón a kínai külügyminisztérium nem csak szóbeli feljelentéseket tett, hanem megerősítette, hogy mind a Tengerfelügyeleti Hadtest, mind a Halászati Igazgatóság a közelmúltban hajókat küldött Japán óceáni vizsgálatának megállítására és a kínai halászhajók védelmére a vitatott vizeken.[408]

2010. szeptember 21-én széles körben elterjedt egy online jelentés, amely szerint a kínai és a japán hadihajók órákon át álltak szemben egymással a Csunhsziao-olajmezőn. A hír egy régi, azonosítható megjelenési dátum nélküli jelentésre hivatkozva szemléletesen leírta, hogy két kínai hadihajó bátran szembeszállt negyvenkét japán repülőgéppel a Kelet-kínai-tengeren lévő olajmezőn, és hogyan tudták visszaszorítani a japánokat Kína felségvizeiről. Ráadásul ez a hír tele volt színpadias leírással, ami kétségessé tette a valóságtartalmát. Egy névtelen szemtanú árulkodó anekdotáját idézte, aki azt állította, hogy látta a kínai hadihajóflotta járőröző hadműveletét.

> Szeptember 9-én, délelőtt 11.30-kor étkeztünk és pihentünk. Hirtelen megláttuk a kínai haditengerészetünk járőrflottáját... Öt hadihajó volt a flottában... három lassan, mint egy anya gyengéden, a platform körül tevékenykedett...

ütközés?INTCMP=ILCNETTXT3487

[407] "Zhongguo zhengfu de duiri zhengce" ("A kínai kormány Japán-politikája") http://news.xinhuanet.com/ziliao/2007-03/28/content_5907524_3.htm

[408] "Waijiaobu zhengshi paiqian haijianchuan zai xiangguan haiyu jiaqiang zhifa" ("MoFA ellenőrzött tengeri felügyeleti hajókat küldött a rendfenntartás megerősítésére a kapcsolódó vizekre"), 2010. szeptember 17., http://world.huanqiu.com/roll/2010-09/1110869.html.

simogatva rémült gyermekeit! Izgalmunk szavakkal kifejezhetetlen volt! Éljen sokáig a mi hazánk! Éljen a Népi Felszabadító Hadsereg![409]

Szeptember 23-án a Halászati Igazgatóság 201. számú hajója tizenhárom napos járőrözést kezdett a vitatott szigetek vizein. A *Global Times* (huanqiu shibao), a Hszinhua hírügynökség alá tartozó KKP egyik legfontosabb szócsöve, Cheng Gang újságírót küldte a fedélzetre, hogy helyszíni riportot készítsen. Cheng visszatérése után a Kínai Központi Televízió (CCTV) külön műsort készített Cheng tapasztalatairól, Chenggel pedig a CCTV sztár talk show műsorvezetője készített interjút, és a műsort országos szinten sugározták.[410]

November 22-én, két hónappal a kínai kapitány szabadon bocsátása után a liberális *Southern Daily* (nanfang ribao) "A Diaoyu-szigetek: Doyouao szigetek: Akkor jövünk, amikor csak akarunk". A cikk a 310-es és 201-es számú halászati adminisztrációs hajó hősies történetét mesélte el, amelyek legyőzték a japán járőrhajók által okozott nehézségeket, és sikeresen tevékenykedtek a Diaoyu/Senkaku-szigetek körül.

A jelentés szerint szeptember óta ez volt a negyedik alkalom, hogy a kínai halászati hatóság járőrözött a vitatott hovatartozású szigeteken. A jelentésben a legszínpadiasabb rész a kínaiak és a japánok közötti rövid párbeszéd élénk leírása volt, amikor a tengeren szembekerültek egymással. Arra a kérdésre, hogy a kínai járőrflotta mikor hagyja el a vizeket, a kínaiak azt válaszolták,

"A Diaoyu-szigetek Kína szuverén területe. Normális járőrözést fogunk végezni a vizeken".

"Mi az a normalizált járőrözés?" - kérdezte a japán.

---

[409] "Zhongri junjian cengzai chunxiao youtian duizhi shige xiaoshi" ("Chinese and Japanese Warships Used to Confront in Chunxiao Oil Field For Ten Ours"), 21 Sep 2010, http://news.qq.com/a/20100921/001922.htm.

[410] "Woguo fu diaoyudao yuzhengchuan jizhe tan zao rifang lanjie jingli" ("A Diaoyu-szigetekre tartó halászati adminisztrációs hajó fedélzetén tartózkodó újságíró elmondta, milyen élményei voltak, amikor a japánok elfogták"), 2010. október 13,

http://military.people.com.cn/GB/42964/57826/12940793.html

"Ez azt jelenti, hogy akkor jövünk, amikor csak akarunk. Minden nap jöhetünk ide."[411]

A párbeszéd, valamint a Kína 2005 óta a Kelet-kínai-tengeren végrehajtott intézkedéseiről szóló más, figyelemfelkeltő jelentések a kínai hatóságokról a hazai közönség előtt kialakult kép változásának tendenciáját mutatják. A KKP megtanulta, és meg kell tanulnia, hogyan építsen magáról nacionalista képet a területi vitával kapcsolatos növekvő feszültségek közepette. Talán még ennél is fontosabb, hogy a *Baodiao* mozgalom nyomására meg kell változtatnia politikájának prioritását. Vagyis félre kell tennie a pragmatizmust, és hangsúlyoznia kell cselekedeteinek szimbolikus jelentését, amint azt ma láthattuk. Egy ilyen politikai változásnak van egy aggasztó része: a KKP nacionalista imázsának hangsúlyozása hosszú távon nem fogja enyhíteni a nacionalizmus belföldi nyomását. Ez csupán egy kényelmi eszköz a KKP számára a nyomás enyhítésére, de a közeljövőben sokkal nagyobb árat kényszeríthet rá.

Következtetés

A *Baodiao* mozgalom Kínában elsősorban egy civil nacionalista mozgalom, amely a politikai részvétel jogának érvényesítésére, az állam külpolitikájának befolyásolására és a pártállammal való versengésre törekszik a kínai nacionalizmus más értelmezéséért és igényéért, nem pedig a KKP számára a rendszer legitimitásának megerősítésére szolgáló célszerűségi eszköz. Ez a *Baodiao* közös jellemzője Tajvanon, Hongkongban és Kínában is a mozgalom különböző szakaszaiban.

A Baodiao fejlődése tükrözi az állam-társadalom kapcsolatokat, amelyekben a mozgalom kibontakozott. A *Baodiao* aktivisták összetételében, a mozgósítás szerkezetében és az aktivizmus következményeiben mutatkozó különbségek a mozgalom politikai kontextusából magyarázhatók. Míg Tajvanon és Hongkongban a politikai pártokra, a diákszervezetekre és az egyetemi kampuszokra támaszkodik a mozgósításban, addig Kínában a tekintélyelvű környezet magasabb szintű erőforrás-mobilizációt igényel a mozgalom számára.

[411] "Diaoyudao, women xianglai jiulai" ("Diaoyudao, akkor jövünk, amikor csak akarunk"), 2010. november 22,
Nanfang Ribao (Nanfang *Daily*),
http://epaper.nfdaily.cn/html/2010-11/22/content_6898959.htm

hogy megjelenjen. Ezért a mozgalom elindításában vezető szerepet játszó aktivisták főként középosztálybeli szakemberekből állnak, akiknek erőforrásai, kifinomultsága és szakmai szakértelme kompenzálni tudja a szervezeti támogatás hiányát.

Ez azt is megmagyarázza, hogy az elmúlt években miért tört ki erőszak a japánellenes tüntetéseken Kínában. Miközben a Japán-ellenes érzelmek fellángoltak, hiányoznak a szabályozott csatornák és szervezeti alapok a közvélemény megnyilvánulásaihoz. A KKP nem tűri, hogy létezzen egy olyan szervezett polgári erő, amely képes lenne megkérdőjelezni uralmát. A Tian'anmen-i mészárlás tapasztalatai miatt a KKP sokkal elnyomóbb az egyetemi kampuszokon történő mozgósítással szemben, mint a tajvani KMT hatóságai, amelyek a diákszervezeteken keresztül tudták megfékezni a nacionalista mozgalmat. Következésképpen a KKP-nak nincs civil szövetségese, hogy megfékezze a japánellenes nacionalizmus erőszakos és idegengyűlölő kitöréseit. Ez hatalmi vákuumot teremtett, amelyet bármilyen szervezett erő megragadhat és kihasználhat, különösen egy belpolitikai válság idején. Ezt láthattuk Bo Xilai bukása és az elit hatalmi harca közepette 2012 szeptemberében.

Az elnyomó környezet magyarázza azt is, hogy a kínai *Baodiao* aktivistái miért ügyelnek nagyon a diskurzusuk és stratégiájuk kialakítására, és miért határolják el magukat a politikai disszidens mozgalmaktól. Ahogyan ezen aktivisták szóvivője mondta a szerzőnek adott interjúban: "A polgári jogokat el kell választani *a Baodiaótól*. ... Ne keverjük össze más céllal". A kínai aktivistáknak ez a racionális reakciója, amelyet a kínai állam-társadalom kapcsolatok strukturális korlátai korlátoznak, konzervatív irányba tereli a *Baodiao* mozgalom fejlődését. Bár néhány vezető aktivista, mint Feng Jinhua nem fél attól, hogy egyenesen beszéljen az állampolgári jogokról, szavai nem utalnak arra, hogy a *Baodiao* mozgalom valószínűleg jól szervezett disszidens mozgalommá fejlődik. Ez eltér a tajvani és hongkongi mozgalom fejlődésétől.

Ennek eredményeképpen a mozgalom állami célját túlhangsúlyozták, a polgári diskurzust pedig lekicsinyelték. Ez nem jelenti azt, hogy a kínai aktivisták

a KKP agymosása. Éppen ellenkezőleg, tudatos és stratégiai választásról tanúskodik. Másrészt a *Baodiao* aktivistáinak mozgósítása a pártállam politikai döntéseit is befolyásolta. Ez egy autoriter rendszerben úgy vált lehetővé, hogy meglepetésszerű tevékenységekkel nemzetközi konfliktusokat idézett elő, a tömegmédia reflektorfényébe állította a félretett kérdést, a pártállam politikai napirendjére tolta, és végül befolyásolta az autoriter állam választási lehetőségeinek sorát.

Baodiao 2003-2005-ös felemelkedése óta a KKP megváltoztatott néhány viselkedési módot a Japánnal folytatott területi vita kezelésében. Ahelyett, hogy üres feljelentéseket tett volna, és eltussolta volna a Kelet-kínai-tengeren végrehajtott akcióit, Kína elkezdte nyilvánosságra hozni, megerősíteni és méltatni a vitatott vizeken végrehajtott akcióit, hogy nacionalista képet alakítson ki a KKP számára. A médiatudósítások stílusa is eltolódott a külföldi forrásokból származó homályos idézetekről a színpadias leírások és a hiteles forrásokból származó informátorokkal készített mélyinterjúk felé. A hagyományos, kettős üzletmenethez képest ezek a változások a KKP-nak a hazai közönség előtt kialakított képét a puha válaszadóból a kínai nemzeti érdekek határozott védelmezőjévé alakították át.

Ez a KKP-ra nehezedő nacionalista nyomás enyhítésére és az alulról szerveződő társadalmi mozgósítás legitimitásának aláásására szolgál. Ennek a változásnak a KKP-t érintő hosszú távú kimenetele azonban nem jelent optimizmust. Ami igazán veszélyes, az az, hogy a kínai emberek tudatában már kialakult egy mélyen téves kép Kína külpolitikájáról, ami a KKP kettős üzletmenetének és az információk eltitkolásának köszönhető az elmúlt években. Míg a KKP tevékenységét otthon puhának és üresnek tartják, a valóságban a KKP pragmatikus politikája nem olyan puha, mint a kínai közvélemény szemében. Ez ahhoz vezet, hogy Kína túlzásba viszi és túlreagálja a nemzetközi válságokat, különösen Kelet- és Délkelet-Ázsiában, ahol a kínaiak úgy gondolják, hogy kormányuk túl sokat engedett. A KKP-nek hosszú távon drága árat kell fizetnie.

Ez a fejezet nem azt állítja, hogy a *Baodiao* mozgalom felemelkedése az egyetlen tényező vagy

a legfontosabb, amely a változáshoz vezetett. Más tényezőket is érdemes figyelembe venni, mint például Kína növekvő aggodalmát az energiabiztonsággal kapcsolatban, a Tengerészeti Felügyeleti Hadtest, a Halászati Igazgatóság és a Népi Felszabadító Hadsereg ágazati érdekeltségét. Ez nem jelenti azt sem, hogy Japánnak nincs felelőssége a kínai nacionalizmus szításában vagy a válság súlyosbításában. Ebben a fejezetben a szerző a kínai oldalról a *Baodiaóra* összpontosít, és rámutat, hogy ez kritikus szempont a kínai nacionalizmus erősödésének és politikai következményeinek megértéséhez. A kérdés bármely más aspektusával foglalkozó jövőbeli kutatás hasznosítani fogja az ebben a fejezetben végzett kutatást.

Ez a fejezet ismét a dolgozat központi érvét bizonyítja: Egyrészt a felülről jövő kínai nacionalizmus és az alulról jövő kínai nacionalizmus szükségszerűen különbözik egymástól. A különböző alpopulációkban a népi nacionalizmust különböző jelentésekkel, értelmezésekkel és állításokkal fogják fel és képviselik. Másrészt a dolgozatban bemutatott kép nem egy autentikus és autonóm alulról jövő dinamika, mert minden alulról jövő kezdeményezés és annak minden aspektusa még mindig magán viseli a pártállam nyomait. Ezek a nyomok fontos szerepet játszhatnak az alulról felfelé irányuló kezdeményezés, a kínai nacionalizmus fejlődésének és a kínai nacionalizmus politikai következményeinek befolyásolásában. A társadalmi-politikai dinamika alakulása, nem pedig a kínai nacionalizmus tartalma (akár alulról, akár felülről) határozza meg, hogy milyen erővel fog szolgálni Kína belpolitikája és nemzetközi viselkedése szempontjából.

6. fejezet A pártvonal vagy személyes vélemény: Kína nyíltan beszélő PLA-tisztjei a tömegmédiában

A 3. és 5. fejezetben a dolgozat két szenzációs nacionalista mozgalomban autonóm módon kezdeményező és részt vevő kínai parasztok, értelmiségi aktivisták és középosztálybeli szakemberek értelmezéseit, értelmezéseit és követeléseit vizsgálta. A polgári jóvátételi mozgalom és a *Baodiao* mozgalom mélyen befolyásolta a kortárs kínai nacionalizmus és a mai kínai-japán kapcsolatok felemelkedését. A két fejezet nemcsak a kínai nacionalizmusról alkotott, szűken felülről lefelé irányuló képet cáfolja, bemutatva a népi nacionalizmus és az állami nacionalizmus közötti különbségeket, hanem a kínai nacionalizmus megértése, értelmezése és igényei tekintetében is megmutatja a résznépességek közötti különbségeket.

Továbbá megkérdőjelezi, hogy az alulról felfelé irányuló dinamika mennyire hiteles és autonóm, és feltárja, hogy a pártállam hogyan hatolt be ezekbe a dinamikákba, noha a felszínen ezeket a dinamikákat valóban társadalmi aktivisták kezdeményezték és működtették. Megállapítja, hogy a kommunista kultúra és a politikai mobilizáció történelmi hatása, valamint a tekintélyelvű rendszerbe ágyazott hatalmi viszonyok egyaránt szerepet játszottak e dinamikák folyamatainak és következményeinek alakításában. Az aktivisták szubjektivitásának kemény elnyomásán és rekonstrukcióján keresztül befolyásolta ezeket a dinamikákat. Ezért a kínai nacionalizmus ilyen alulról felfelé irányuló dinamikái és érzelmei nem olyan tisztán autentikusak és autonómok, mint ahogy azt a legtöbb létező tanulmány feltételezi. Az alulról jövő kínai nacionalizmus, annak különböző mozgósítási eszközei és következményei még mindig magán viselik a pártállam nyomait.

Ez a fejezet a kínai társadalom társadalmi hierarchiájának legfelsőbb szintjére összpontosít, és további bizonyítékokkal támasztja alá a dolgozat fő érvét. A kínai elit egyik legtitokzatosabb csoportját, a Népi Felszabadító Hadsereg (PLA) magas rangú tisztjeit veszi górcső alá, és elemzi, hogy ez a csoport miért és hogyan szította az Amerika-ellenes nacionalizmust Kínában a párt irányvonalától eltérő felfogása, értelmezése és állításai révén. Mivel az identitás a

katonai elitek és a pártállam ügynöksége között átfedés van, ez azt jelenti, hogy az államot is szétválasztva kell értelmezni az alulról jövő nacionalizmus megértéséhez.

A könyv egyedülálló módon járul hozzá a kortárs kínai nacionalizmus és a kínai hadsereg tanulmányozásához. A kínai politikáról szóló legtöbb tanulmányban a szókimondó PLA-tisztek ritkán jelentenek érdekes témát, mivel a titkos katonai intézményekbe szorultak és láthatatlanok voltak a nyilvánosság előtt. Az utóbbi években azonban a kínai katonatisztek debütáltak a tömegmédiában, és népszerűségük a nyilvánosság körében lenyűgöző. Megjelenésük a televízióban és a műsorszolgáltatásban, újságokban és magazinokban, valamint bestseller könyvek és blogbejegyzések írása minőségileg különbözik a korábbi alkalmi nyilvános szerepléseiktől. Véleményük terjesztését a pártállam szócsövei és a liberálisbarát újságok és magazinok is támogatják. Néhányan e PLA-tisztek közül még sztárközéleti értelmiségivé is emelkedtek, és a populista nacionalisták elismerését élvezik. Néhány katonatisztnek sikerül több millió látogatót számláló aktív blogot fenntartania, és a nemzetstratégiáról szóló könyveik bestsellerré váltak a kulturális piacon.

Ami még érdekesebb, az az, hogy a PLA tisztjeinek a nyílt médiában való egyre nagyobb nyilvánosságra kerülésével számos heterodox nyilatkozatot tettek, amelyek eltérnek a pártállam hivatalosan kinyilvánított irányvonalától. Különösen Kína Egyesült Államokkal szembeni politikájával és a kelet-ázsiai biztonsággal kapcsolatos kérdésekkel kapcsolatban vetettek fel aggályokat. Miközben a kínai felső vezetés egyetért abban, hogy a külvilággal (különösen az Egyesült Államokkal) való együttműködő kapcsolatok fenntartása kötelező Kína világhatalommá válásához,[412] ezek a PLA-tisztek nem haboznak az Egyesült Államokkal és Kína ezzel az országgal kapcsolatos politikájával szemben is támadni.

A hadsereget általában keményvonalasnak tekintik világszerte. Tekintettel azonban arra, hogy a kommunista Kínában szigorúan ellenőrzött médiarendszer működik, és a hagyomány szerint "a párt" a "párt".

[412] David Lampton, 2008, *A kínai hatalom három arca: Might, Money, and Minds*, Berkeley,

Kalifornia: University of California Press, pp. 27-32.

irányítja a fegyvert", ez az új jelenség mind tudományos, mind politikai szempontból érdekes, mivel e katonatisztek számos kijelentése személyes álláspontjuknak tűnik. Ráadásul ezek az álláspontok már nem korlátozódnak a párt és a hadsereg belső tájékoztatóira és megbeszéléseire, hanem kezdenek behatolni a nyilvánosságba. Mindez egy olyan politikai háttér előtt történik, ahol Kína polgári vezetése ma kevés katonai tapasztalattal rendelkezik, és törékeny legitimációra támaszkodik.

A tömegmédiában megszólaló PLA-tisztek új jelensége számos kérdést vet fel. Először is, milyen csatornákon keresztül jutnak el nézeteik a nyilvánossághoz, és mekkora tömegközönséghez jutnak el ezek a nézetek? Másodszor, mennyire vannak összhangban a hangoztatott nézetek az uralkodó pártirányvonallal? Harmadszor, miért vált lehetővé a PLA tisztjeinek ilyen heterodox nyilatkozatai megjelenése az autoriter Kína szigorúan ellenőrzött médiarendszerében? Negyedszer, milyen hatással vannak ezek a nézetek a közvéleményre, és milyen hatással van a közvélemény az elitre és a politikai döntésekre?

Ez a négy kérdés együttesen egy kiterjedt kutatási menetrendet jelent. Ez hozzájárul Kína polgári-katonai kapcsolatainak, a belpolitika külpolitikára gyakorolt hatásának és Kína változó nemzetközi stratégiájának kilátásainak megértéséhez. A dolgozat céljaira és a hely szűkössége miatt a szerző ebben a fejezetben az első két kérdéssel foglalkozik nyilvános forrásokból gyűjtött adatokkal, a másik kettőről pedig röviden elmélkedik.

A nyíltan beszélő PLA-tisztek felemelkedése és a PLA és a KKP közötti kapcsolatok változásai

Mielőtt elemeznénk a PLA tömegmédiában való megjelenését, az új jelenség és annak belső dinamikájának megértése érdekében, a fejezet hátteréül szolgáló fejezetben a PLA és a KKP közötti kapcsolatokat, valamint a meglévő érveket vizsgáljuk meg azzal kapcsolatban, hogy hogyan alakultak ki változások ezekben a kapcsolatokban. A szakirodalomban elterjedt nézet szerint a politikai-katonai pártguruk távozásával a Deng Xiaoping utáni korszakban a kínai vezetés elvesztette katonai hitelét, és a hadsereg

elvesztették a pártok döntéseibe való beavatkozási jogukat is. [413] Ezért Kína polgári-katonai kapcsolatainak jellege megváltozott.[414]

E változás egyik jellegzetes vonása, hogy a polgári és a katonai elit kettévált, aminek következtében a kínai katonai elit ma "kevésbé hajlandó és képes beavatkozni az elit politikájába, kivéve a rezsim túlélését fenyegető súlyos belpolitikai és/vagy társadalmi káosz eseteit".[415] Következésképpen a PLA szerepe az elitpolitikában jelentősen csökkent.[416] A hadsereg modernizációja és professzionalizálódása miatt általánosan elfogadott nézet, hogy most a PLA "nagyrészt kimarad a belpolitikából". "A PLA részvétele a politikában csökken; a katonák visszatérnek a katonai táborokba".[417]

Ennek ellenére nem értenek egyet egy ilyen változás hatásával. A PLA nemzetbiztonsági politika kialakításában betöltött szerepéről szóló 1998-as, előrelátó tanulmányában Swaine megállapítja, hogy a kínai hadsereg jelentős befolyással bír a külpolitikai döntéshozatalra, mind formális, mind informális módon. Azt jósolja, hogy ez a befolyás "valószínűleg növekszik", és hogy "a polgári vezetés általános képessége, hogy ellenálljon a katonai beavatkozásnak a külpolitikai alterületre... szinte biztosan csökken".[418]

---

[413] David Shambaugh, 1999, "China's post-Deng military leadership," Chapter 2 in *China's Military Faces the Future*, James Lilley and David Shambaugh (eds.), Armonk, N.Y.: Washington, D.C.: M.E. Sharpe, pp. 11-35.

[414] David Shambaugh, 2001, "Commentary on civil-military relations in China: the search for new paradigms," Chp.2 in *Seeking Truth from Facts: A Retrospektív a kínai katonai tanulmányokról a Mao utáni korszakban*, *Rand Report*, 39-49. o.; David Shambaugh, 2002, "Civil-katonai kapcsolatok Kínában: *Copenhagen Journal of Asian Studies*, 16. szám, 10-29. o., pp.

[415] Michael D. Swaine, 2005. november 2., "Civil-katonai kapcsolatok és belföldi hatalom és politika", a Kínai Vezetés, Politika és Politika Konferencián, Carnegie Endowment for International Peace, 3. oldal.
http://www.carnegieendowment.org/files/Swaine.pdf, hozzáférés: 2010. szeptember 19.

[416] Michael Kiselycznyk és Phillip C. Saunders, 2010 (augusztus), "Civil-katonai kapcsolatok Kínában: *INSS China Strategic Perspectives* 2, National Defense University (*INSS China Strategic Perspectives* 2): Assessing the PLA's role in elite politics (A PLA elitpolitikában betöltött szerepének értékelése).

[417] Qi Zhou, 2008, "Organization, structure and image in the making of Chinese foreign policy since the early 1990s," PhD Dissertation, John Hopkins University, pp.114-120.

[418] Michael Swaine, 1998, "The role of the Chinese military in national security policymaking", felülvizsgált kiadás, *Rand Report*, x. o. és 31-36. o.
http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/2007/MR782-1.pdf, hozzáférés: 2011. augusztus 7-én.

A PLA beavatkozása Kína külpolitikájába, különösen az Egyesült Államokkal szembeni politikába, nemcsak a pártvezetésben bekövetkezett generációváltás eredménye, hanem a hadsereg egyre nagyobb hajlandósága arra, hogy megváltoztassa a játékszabályokat. Van egy érdekes idézet Lampton könyvében, amely egy ilyen változást tükröz egy éles párbeszédben. Egy Lampton és egy PLA tábornok közötti interjúban az egyenruhás tiszt élénken mondta,

> Változtassunk a játékon - ne a régi módon játsszunk -, ti [az Egyesült Államok] eladhattok fegyvereket Tajvannak. Ha önök [Tajvan] vesznek egy ABM-et, mi [több rakétát] telepítünk - ugyanannyit. Az Egyesült Államok számára például eladunk olyan fegyvereket, amelyek nem tetszenek önöknek, és szankcionáljuk azokat az amerikai vállalatokat, amelyek [fegyvereket adnak el Tajvannak]. *Az én módszerem az, hogy megváltoztatom a szabályokat. Újratárgyalunk egy új megállapodást.*" (Dőlt betűvel szedve)[419]

Az elmúlt években a politikai döntéshozatal folyamata Kínában is alapvető változásokon ment keresztül. A szereplők száma megnőtt. Ezek az új szereplők új problémákat generáltak és új nyomást gyakoroltak a vezetésre, amely korábban uralta a külpolitikai döntéshozatal színterét.[420] Az új szereplők megjelenésével párhuzamosan a médiaszektorban is változás következett be, amelyet a KKP azon döntése indított el, hogy pénzügyi autonómiát biztosított számára, és nagy összegeket fektetett be az internet infrastruktúrájába.[421]

Ezeknek a változásoknak a konvergenciája növeli az új szereplők képességét arra, hogy politikai kampányokat indítsanak, és befolyást gyakoroljanak a nyilvánosság preferenciáira. Ez azért különösen érdekes, mert a kínai rendszerben az új szereplők számára nagyon korlátozottak a politikai részvétel intézményes csatornái. Ezt az új nyilvánosságteremtési eszközt a szókimondó PLA-tisztek is megragadják, akik nacionalista nézeteiket a tömegmédiában fejezik ki, szítják a soviniszta kínai nacionalizmust, és olyan közvéleményt gyártanak, amely visszahat a felső vezetésre.

[419] David Lampton, 2010 (június) "Power constrained: sources of mutual strategic suspicion in U.S.-China relations," *NBR Analysis*, 17. o.
[420] David Lampton, 2001, *The Making of Chinese Foreign and Security Policy in the Era of Reform, 1978-2000*, Stanford, Calif.: Stanford University Press, 4. o.; Linda Jakobson és Dean Knox, 2010 (szeptember), *New Foreign Policy Actors in China*, SIPRI Policy Paper.
[421] Susan Shirk (szerk.), 2011, *Changing Media, Changing China* New York: Oxford University Press

A kínai vezetés változó jellege, a PLA megnövekedett hajlandósága, valamint az új eszközök és az aktív véleménypiac megjelenése mind-mind befolyásolták a PLA és a KKP közötti kapcsolatokat. Míg e változásoknak az elitpolitikára és a külpolitikai döntéshozatalra gyakorolt hatása vitatható, e változások létezése és az a tény, hogy hatással vannak a PLA és a KKP közötti kapcsolatokra, egyértelmű.

E szakasz további részében részletesen áttekintjük a három változást, és elemezzük, hogy ezek a változások valószínűleg hogyan és miért lesznek hatással a PLA és a KKP közötti kapcsolatokra. Ezáltal társadalmi-politikai hátteret biztosít e fejezet fő érveléséhez. A meglévő szakirodalomban ez az első olyan kísérlet, amely a PLA és a KKP közötti kapcsolatokban bekövetkezett strukturális változásokat e három szempontból elemzi. Végezetül emlékeztetni kell egy fenntartásra. Ez a fejezet nem próbálja meg felmérni, hogy a szókimondó PLA-tisztek mekkora politikai befolyással rendelkeznek a kínai vezetés döntéshozatalára. A hatás felméréséhez másfajta empirikus adatokra van szükség, és az ilyen adatok gyűjtése eltér a dolgozat egészének céljától.

Vezetőcsere - a PLA új lehetősége

A KKP vezetőinek cserélődése példátlan lehetőséget biztosít a PLA számára. A politikai erős emberek korszakának végével a PLA elitje a gyenge vezetés számára politikai nyomásgyakorló eszközzé és politikai befektetéssé vált, akiknek nincs elegendő tekintélyük és törékeny alapjuk van az uralom legitimitásában. Ez viszont mozgásteret adhat a katonaságnak a politika befolyásolására, annak ellenére, hogy a párt legfőbb döntéshozó testületében (azaz a KKP Központi Bizottságának Politikai Irodájában) mindössze két tag származik a katonaságtól (a Központi Katonai Bizottság két alelnöke). Ezért korai lenne azt a következtetést levonni, hogy a hadsereg elvesztette a hatalmát az elitpolitikába és a külpolitikai döntéshozatalba való beavatkozásra.

A korábbi kínai vezetők mind katonák voltak, akik szoros kapcsolatot alakítottak ki beosztottjaikkal, és a katonaságon belül hűséget szereztek maguknak. A mai kínai felső vezetés

nem rendelkeznek katonai háttérrel rendelkező férfiakkal. Ez az egyik olyan fejlemény, amely a katonai-polgári kapcsolatok szétválását jelzi Kínában. Ez a szétválasztás azonban nem garantálja, hogy a PLA eltávolodott a politikai szférától. A PLA modernizációs és professzionalizálódási folyamata sem. Ennek két oka van.

Először is, tévhit, hogy a PLA korábban beavatkozott a politikába. A PLA Mao (például a kulturális forradalomban) és Deng (például a Tiananmen mészárlásban) idején mélyen részt vett a politikában. Ez azonban azért történt, mert az akkori pártvezetők ezt elrendelték, nem pedig azért, mert a PLA saját ágazati érdekeinek vagy ambícióinak előmozdítására törekedett.[422] Ezért a PLA a politikai erős emberek korában sem lépett ki igazán a katonai táborokból. Érdekei és ambíciói a pártvezetők utasításának voltak alárendelve, akik a kínai hadsereg alapító atyái voltak.

Másodszor, a modernizációs és professzionalizálódási folyamat kétélű kard a civil-katonai kapcsolatokra nézve. Egyrészt a folyamat elősegítheti a hadsereg és a pártszervezetek közötti szétválást. Másrészt táplálja a PLA ágazati érdekeltségét, politikai ambícióit és képzett személyzetét. Ez növelheti a PLA hajlandóságát arra, hogy beavatkozzon a politikai döntéshozatalba.

A közel-keleti "arab tavasz" nyomán, 2011 márciusában a kínai politikai vezetők azonnal megemelték a teljes hadsereg fizetését, ami a KKP gyengeségét és a legitimitásába vetett bizalom hiányát jelzi.[423] Jiang Zemin (1993-2003) és Hu Jintao (2003-2013) kínai elnökök idejében a PLA-val való személyes kapcsolatok ápolása kinevezések és előléptetések révén létfontosságú stratégia volt politikai túlélésük és politikai befolyásuk fenntartása érdekében, miután

---

[422] Ellis Joffe, 1996, "A párt és a hadsereg kapcsolatai Kínában: visszatekintés és kilátások", *The China Quarterly*, 146. kötet, 299-314. oldal.
[423] "A kínai hadsereg elkezdi emelni a fizetést, akár 40%-kal az alacsony rangú tisztek esetében (Zhongguo jundui quanmian jiaxin, shiguan zuigao zhang sicheng)", 2011. március 2., elérhető a http://www.bbc.co.uk/zhongwen/simp/china/2011/03/110302_pla_salary.shtml honlapon, hozzáférés: 2011. augusztus 7. (angol nyelven).

lemondások.[424]

Azonban "talán túl leegyszerűsítő lenne azt feltételezni, hogy ezek a katonai kinevezettek lojalitással tartoznak a CMC (Központi Katonai Bizottság) jelenlegi elnökének", aki az utolsó lépcsőben lépteti elő őket, mivel "legtöbbjük a szokásos, lépcsőzetes előléptetéseken keresztül jutott előre a karrierjében", és "erős maradványhűséggel vagy pártfogó-kliens kapcsolatokkal rendelkezhetnek" a CMC előző elnökeivel.[425] "A háborúban kötött élet-halál barátságok hiányában a kínai felső vezetés ma aligha lehet hiteles és abszolút lojális a hadsereg legfőbb parancsnokaként....A sólyomhű hadsereg és a politikai vezetés közötti viselkedésbeli eltérést lehetetlen eltüntetni. A kapcsolatuk egy hétköznapi, kölcsönös érdekeltségű kapcsolat."[426]

Mivel a mai kínai vezetésnek kevés katonai tapasztalata van, és az uralom legitimitásának fenntartásáért folytatott politikai küzdelemben a hadsereg támogatásáért kell udvarolnia, a politikai elitet a katonai elit korlátozhatja a politikai döntések meghozatalában. Ez azt jelenti, hogy a PLA szerepe az elit politikájában nem feltétlenül fog csökkenni, és a politikai döntéshozatalra gyakorolt befolyása sem feltétlenül csökken. Ahogy a PLA-tanulmányok néhai úttörője, Ellis Joffe tizenöt évvel ezelőtt élesen rámutatott, "[a]z új helyzet magában hordozza a pártvezetés összetételére és politikájára gyakorolt példátlan katonai befolyás lehetőségét".[427]

Professzionalizáció és generációváltás - a PLA új hajlandósága

A PLA hajlandósága a politikai döntéshozatalba való beavatkozásra bonyolultabb probléma. A PLA tisztjeinek emelkedő képzettségi szintje és generációváltása nagyban hozzájárul ahhoz, hogy a katonaság egyre inkább hajlandó véleményt nyilvánítani a politikáról.

---

[424] You Ji, 2001, "Jiang Zemin's command of the military," *The China Journal*, Vol.45, pp. 131-38; Zhiyue Bo, 2011 (Jan-Mar), "Hu Jintao's generals," *East Asian Policy*, pp. 45-51.
[425] Cheng Li és Scott W. Harold, 2007, "China's new military elite", *China Security*, Vol.3, No.4, p.70.
[426] Xiao Wang, 2011. aug. 4., "Political observation of the PLA (Renmin Jiefangjun de zhengzhi guancha)", http://www.21ccom.net/articles/gsbh/article_2011080442442.html, hozzáférés: 2011. aug. 7.

[427] Ellis Joffe, 1996, "A párt és a hadsereg kapcsolatai Kínában: visszatekintés és kilátások", 309. o.

A kulturális forradalom végén a PLA tisztjeinek képzettségi szintje elfogadhatatlanul alacsony volt. Deng Hsziao-ping a legsürgetőbb problémának a PLA oktatási szintjének emelését és a kínai hadsereg modern haderővé alakítását tekintette. [428] A PLA oktatási rendszerének jelentős átalakítására az 1980-as években került sor. Deng két utódja, Jiang Zemin és Hu Jintao egyaránt foglalkozott a PLA minőségének javításával, hogy az informatizált körülmények között is képes legyen helyi háborúkat nyerni.[429]

A PLA modernizációja és professzionalizálása a katonatisztek új generációját képezte ki. Váratlan eredményként az új tisztikar egyre inkább hajlandó szókimondóbb lenni, mint elődeik, mivel tudásszerkezetük és külföldi szakértelmük felzárkózik. Li és Harold tanulmánya szerint a 17.th pártkongresszus utáni időszakban a kínai katonai elit "a kínai erők élén valaha is álló legjobban képzett és legjobban felkészült szakemberek közé tartozik".[430]

A szakmaiság és a szakértelem növelte a PLA-tisztviselők önbizalmát és ambícióját a politikai döntéshozatal befolyásolására. Néhány alkalommal e szókimondó PLA-tisztek megjegyzései eltérnek, sőt ellentmondanak Kína kinyilvánított és hosszú távú politikájának. Ennek két következménye van. Először is azt jelenti, hogy nem szabad túlbecsülni a politikai döntéshozatalra gyakorolt befolyásukat. Mivel nézeteik nagyobb valószínűséggel a párton belül háttérbe szorulnak, arra ösztönzik őket, hogy szókimondó módon adjanak hangot politikai ajánlásaiknak. De a hangsúlyt itt a második következményre helyezem. A szókimondó PLA-tisztek megjelenése és a pártvonaltól való eltérésük arra utal, hogy a katonai szakemberek nagy hajlandóságot mutatnak arra, hogy beavatkozzanak a politika alakításába, mind a kül-, mind a belügyekben, akár a politikai tabuk megsértésének árán is.

2005 júliusában Zhu Chenghu vezérőrnagy, a Védelmi Ügyek Intézetének dékánja, a Védelmi Minisztérium

---

[428] June Teufel Dreyer, 1996, "The new officer corps: implications for the future", *The China Quarterly*, 146. kötet, 315-335. oldal.
[429] Thomas Skypek, 2008. február 29., "Soldier scholars: military education as an instrument of China's strategic power", *China Brief*, 8(4), elérhető: http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=4734&tx_ttnew

s%5BbackPid%5D=168&no_cache=1#.VS1dKfnF8f0, hozzáférés: 2011. október 15.
[430] Cheng Li és Scott W. Harold, 2007, "Kína új katonai elitje", 63. o.

a Nemzeti Védelmi Egyetem professzora az USA és Kína közötti kapcsolatok legrosszabb forgatókönyvéről tett megjegyzést egy hongkongi tudósítók csoportjának tartott hivatalos tájékoztatón. A megjegyzése azonnal robbanásszerű reakciókat váltott ki Kínán belül és a tengerentúlon.

> Ha az amerikaiak a rakétáikat és a helyzetvezérelt lőszereiket a kínai területen lévő célzónába vonják, úgy gondolom, hogy nukleáris fegyverekkel kell majd válaszolnunk... Mi, kínaiak felkészülünk a Hsziantól keletre fekvő összes város elpusztítására. Természetesen az amerikaiaknak is fel kell készülniük arra, hogy városok százait fogják elpusztítani a kínaiak.[431]

Zhu tábornok megjegyzései nyilvánvalóan ellentmondanak Peking régóta fennálló álláspontjának, miszerint a fegyvereket nem szabad elsőként bevetni. Peking gyorsan elhatárolódott ettől a nyers kijelentéstől[432] és megölte a bajkeverő karrierjét.[433] A szerzőnek a tábornokkal 2011 nyarán készített interjúja szerint a tábornok úgy vélte, hogy szándékát és megjegyzéseit a médiában eltorzították, és a kínai kormány nem tudott arról, hogy ilyen megjegyzéseket tesz.[434] Zhu tábornok nem ajánlott atomháborút. Nyilatkozata sem a kínai kormányt képviselte. Ez a "tompa" katona kettős beszéddel és brinkmaniával próbálta befolyásolni mind Kína amerikai politikáját, mind Amerika Kína-politikáját, amelyek mindegyike nyilvánvalóan nem volt elérhető számára.

Nemcsak Kína amerikai politikáját, hanem belpolitikáját is kritika éri a hadsereg részéről. 2011 áprilisában Liu Jüan tábornok, az Általános Logisztikai Osztály politikai komisszárja egy pekingi szellemi fórumon arra szólított fel, hogy Kína térjen vissza az apja által megalkotott "új demokráciához" (szemben a nyugati demokráciával). Liu apja, Liu Shaoqi 1959 és 1968 között Kína elnöke volt. Ő volt Mao Ce-tung felkent utódja, de Mao brutálisan megtisztította, és őrizetben meghalt.

---

[431] Joseph Kahn, 2005. július 15., "Chinese general threatens use of A-bombs if U.S. intrudes," *New York Times*, http://www.nytimes.com/2005/07/15/international/asia/15china.html, hozzáférés: 2011. augusztus 7.
[432] Stephanie Lieggi, 2005 (december), "Going beyond the stir: the strategic realities of China's no-first-use policy," http://www.nti.org/e_research/e3_70.html hozzáférés: 2011. augusztus 7.
[433] "Chinese general punished for nuclear gaffe", *The China Post*, 2005. december 23., http://www.chinapost.com.tw/asia/2005/12/23/74089/Chinese-general.htm. Hozzáférés: 2011.

augusztus 7. [434] A szerző interjúja egy ebédbeszélgetésen, 2011 nyara, Szingapúr.

a kulturális forradalom.

Az intellektuális fórumot Liu tábornok régi barátjának és politikai tanácsadójának, a baloldali értelmiséginek számító Zhang Mushengnek (Zhang Musheng) könyvéről, a *Kultúráról és történelemről alkotott nézeteink megváltoztatása* (*gaizao wo'men de wenhua lishiguan) című* könyvről tartották. A fórumon Liu nem rejtette véka alá elégedetlenségét a belpolitikával és a kortárs kínai szellemi hiúsággal kapcsolatban. A könyvhöz írt előszóban, amelyet Liu az interneten széles körben terjesztett, még egy merész kijelentést is tett, mondván, hogy "[a]z összes pártfőtitkár sok mindent elárult és visszavont - az országon belül és kívül, a közelmúltban és a múltban egyaránt".[435]

A kínai hadsereg tanulmányozása során nem szabad figyelmen kívül hagyni a "hercegi tábornokok" csoportját sem. A kulturális forradalom (1966-1976) egyik politikai következménye, hogy a forradalmi katonatisztek fiatal férfi utódai nagy számban csatlakoztak a PLA-hoz, amikor a hadseregbe való belépés kiváltságnak számított, szemben a vidékre küldéssel. Az ötvenes-hatvanas éveikbe lépő katonák e csoportjával a PLA-ban felemelkedett az úgynevezett "hercegprímás tábornokok" csoportja.[436]

A meritokrácia a nepotizmussal együtt hozzájárult ahhoz, hogy sikeresen felkapaszkodtak a hatalom ranglétráján.[437] Ez az új társadalmi-politikai jelenség tartós hatással lesz a kínai politika fejlődésére. E csoport létezése növeli a PLA elitjének a kínai politika befolyásolására való képességét és hajlandóságát. Ez nem csak azért van így, mert ezek a hercegprímás tábornokok személyes hálózatba ágyazódtak a politikai és katonai elittel, hanem azért is, mert erős "örökség-komplexusuk" van, hogy megvédjék apáik

---

[435] A fórumon lezajlott intellektuális vita teljes leirata (kínai nyelven) a következő címen érhető el: http://www.21ccom.net/articles/sxpl/sx/article_2011043034557.html, hozzáférés: 2011. augusztus 7. Az angol nyelvű idézet Jeremy Page, "'Princeling' general attracts notice with criticism of party," accessed on 7 Aug 2011. http://blogs.wsj.com/chinarealtime/2011/05/23/chinese-general-attracts-notice-with-criticism-of-kommunista-party/?mod=WSJBlog

[436] Zhiyue Bo, 2006, "Princeling tábornokok Kínában: a két karrierhatár áttörése?". *Issues & Studies*, 42(1), pp. 195-232.

[437] Zhiyue Bo, 2006 (március), "A princeling generals in China's PLA: A new cohort of princeling generals in China's PLA: meritocracy vs. professionalism (II)", *EAI Background Brief*, No.279,

hozzáférés: 2011. augusztus 7. http://www.eai.nus.edu.sg/BB279.pdf.

politikai örökség - a pártállami rendszer.

A tömegmédia és az internet - a PLA új kapacitása

Az új lehetőségek megnyílásával és a PLA növekvő hajlandóságával a politikai döntéshozatal befolyásolására, a kereskedelmi tömegmédia és az internet térhódítása lehetőséget biztosít a szókimondó PLA-tisztek számára, hogy befolyásukat a katonai laktanyákon túlra is kiterjesszék. Ez a fejezet nem tárgyalja a belső tájékoztatók, hírszerzési jelentések és párton belüli megbeszélések hagyományos eszközeit. A tömegmédia és az új média szerepére összpontosít. Nemcsak azért, mert ez egy új színtér a PLA befolyásának gyakorlására, hanem azért is, mert ez a színtér a párt, a hadsereg és a társadalom találkozási pontján van, ami egyedülálló perspektívát kínál a kínai társadalmi-politikai dinamika változó természetének megfigyelésére.

Az elmúlt években a kínai tömegmédia olyan új területté vált, ahol a politikát a párton kívüli közönség előtt vitatják meg, ami hosszú távon széleskörű hatással lehet a politikaalkotásra és a politikai átalakulásra. [438] A politikai vezetés felé történő véleménynyilvánítás hagyományos csatornáin kívül, mint például a politikai dokumentumok és a hírszerzési jelentések, a PLA tisztjei most már a tömegmédiát és az internetet is megragadhatják, hogy gondolataikat a nyilvánosság felé terjesszék. Ma a legszókimondóbb PLA-tisztek sztárkommentátorok a televízióban és a műsorszolgáltatásban, bestseller könyvek szerzői, népszerű újságok és magazinok meghívott rovatvezetői, sőt néha még népszerű bloggerek is.

Ezek a szókimondó PLA-tisztek főként katonai egyetemekről vagy agytrösztökből érkeznek. Néhányan közülük nyugalmazott katonai stratégák, de többségük aktív tiszt. Bár kevés harcoló parancsnok látható a tömegmédiában, nem tűnnek el teljesen. Összességében e katonatisztek tudományos háttere nem jelenti azt, hogy szerepük minimális lenne. A hadseregen belüli személyes kapcsolataik, a kiképzőintézetek, ahol tanítanak, és a tömegmédiában való megjelenésük révén jó helyzetben vannak ahhoz, hogy nézeteiket átadják a nyilvánosságnak.

[438] Köszönöm John Sidelnek, hogy felhívta erre a figyelmemet.

a nagyközönség, valamint a politikai elit és a civil tisztviselők számára. Néha az aktív magas rangú tisztek is megragadják a médiát, hogy kifejtsék kül- és belpolitikai ajánlásaikat.

A vezető tisztek közül néhányan a katonai szakmában dolgozó családokból származnak. Apáik harcoltak a japánellenes ellenállási háborúban és a kínai polgárháborúban. A kulturális forradalom idején a katonai laktanyák lakótelepein nőttek fel, ami közös identitást és gondolkodásmódot alakított ki bennük. E tisztek közül néhányan "hercegek", akiknek apja vagy apósa a PLA és a KKP legfelsőbb vezetői között volt. Az ilyen családi háttér kiterjedt hálózatot biztosít számukra a katonai és politikai elitben.

A középszintű tisztek többsége Kína legkiválóbb katonai intézményeiben tanít, amelyek a harcoló parancsnokok fiatalabb generációinak képzéséért felelősek. Az elmúlt években a KKP felismerte, hogy a nemzetbiztonsági ismeretekre a vezető polgári tisztek képzéséhez is szükség van. 2001 óta a Nemzeti Védelmi Egyetemet (NDU) a tartományi szintű tisztek és miniszterek képzési bázisaként jelölték ki. A 2006 és 2010 közötti időszakban évente negyven magas rangú polgári tisztet képeztek ott.[439] A PLA szókimondó tisztjei közül sokan ennek az egyetemnek a professzorai. Lehet, hogy nem vesznek részt közvetlenül a magas szintű, intézményesített külpolitikai folyamatban,[440] de a PLA következő generációs elitjének nagy része e tisztek hallgatói közül kerül ki. Kína 57 legmagasabb rangú katonatisztje közül 2007-ben majdnem mindannyian az NDU-n vagy más katonai akadémiákon szereztek diplomát vagy pályakezdő képzést.[441]

Az új média térnyerésével együtt a kínai vezetés egyre nagyobb figyelmet fordít a nyilvánosságra.

---

[439] Liang Shen és Jiangning Zhang, 2009. április 23., "Qibai shengbuji guanyuan shouxun guofang daxue beihou (700 tartományi szintű tiszt és miniszter képzése a Nemzeti Védelmi Egyetemen: mi van mögötte)", *Nanfang Zhoumo* (*Déli Hétvégék*), http://www.infzm.com/content/27423, hozzáférés: 2011. augusztus 23.

[440] Michael D. Swaine, 2012 (tél), "China's assertive behaviour part three: the role of the military in foreign policy", *China Leadership Monitor*, No.36, és 2012 (tavasz) "China's assertive behaviour part four: the role of the military in foreign crises", *China Leadership Monitor*, No.37.

[441] Cheng Li, 2010 (nyár), "China's midterm jockeying: gearing up for 2012 (part 3: military leaders)", *China Leadership Monitor*, 33. szám.

vélemény. Mivel Kína túljutott a karizmatikus vezetés korszakán, a külpolitika alakítása terén a belpolitikai tényezők váltak közbeavatkozó erővé.[442] Kína külpolitikai döntéshozói úgy vélik, hogy a média és az internet némileg hiteles közvéleményt tükröz. Ez sajnálatos tévhit. Az olyan forrásokból, mint az internet, származó információk, amelyekre a kínai vezetés remélhetőleg támaszkodik, a szélsőséges nacionalista érzelmek felé hajlanak.[443] A kínai politikának ez az új jellemzője azonban a PLA-t új képességekkel ruházza fel a döntéshozatal befolyásolására. A nacionalista és reformista nézetekre kivételesen fogékony közvélemény alakításán keresztül a katonatisztek arra számíthatnak, hogy közvetett befolyást gyakorolhatnak a politikai döntéshozatalra.

Módszertan és a fejezet áttekintése

Ez a fejezet a kínai média négy típusát vizsgálja: televíziós és televíziós műsorok, újságok és magazinok, bestsellerek, blogbejegyzések és weboldalak. A kínai hadsereggel kapcsolatos tanulmányokban az információk átláthatósága és a hírek kiszivárgásának megbízhatósága hírhedt probléma, bár a katonai elemzőkhöz való hozzáférés az 1990-es évek óta jelentősen javult. [444] A PLA-ról szóló korábbi tanulmányokkal ellentétben ez a fejezet nem támaszkodik tudományos cikkekből vagy hongkongi hírek kiszivárogtatásából gyűjtött információkra, amelyek vagy nem állnak rendelkezésre a kínai közönség nagy része számára, vagy megbízhatóságuk megkérdőjelezhető.

Ehelyett ez a fejezet olyan nyílt forráskódú anyagokra támaszkodik, amelyeket kínaiak milliói néztek, olvastak és vitattak meg, nem pedig belső jelentésekre vagy tudományos cikkekre, amelyeket csak korlátozott számú akadémikus vagy katonai személyzet terjeszt és olvas. Ezáltal a fejezetben az empirikus anyagok kiválasztása torzít, mivel a tömegmédia a legszókimondóbb felszólalókat bátorítja és emeli ki. E kutatás szempontjából azonban ez pozitív tényező, mert éppen ezeknek a legszókimondóbb PLA-tiszteknek a nézetei hatolnak be a nyilvánosságba és befolyásolják a közvéleményt.

[442] Yufan Hao, 2006, "Dilemma of openness: societal pressure in China's foreign policy making," *EAI Working Paper Series I*, http://www.eai.or.kr/data/bbs/eng_report/2009051310341545.pdf hozzáférés: 2011. aug. 7.
[443] Susan Shirk, 2007, "Változó média, változó külpolitika Kínában".
[444] Allen Whiting, 1996, "The PLA and China's threat perceptions," *The China Quarterly*, Vol.146, pp. 596-615.

vélemény. Ahogy Susan Shirk rámutat, az ilyen forrásokból gyűjtött információk torzak lehetnek, de éppen ez az információ torzasága befolyásolja a politikai döntéshozók felfogását és döntéseit.[445]

A fejezet további részében először három szakaszban ismerteti és elemzi azokat a főbb csatornákat, amelyeket a szókimondó PLA-tisztek használtak nézeteik hangoztatására. Ezek közé tartozik a televízió és a műsorszolgáltatás, az újságok és a magazinok, a bestsellerek, a blogok és a weboldalak. Ezeknek a tiszteknek az érdemi álláspontjait vizsgáljuk meg, amelyek az Egyesült Államokra és a kapcsolódó biztonsági kérdésekre összpontosítanak. Az ilyen fókusz kiválasztása nem csak azért történt, mert a
Az USA-t a kínai katonai stratégák a legfőbb riválisként azonosítják, de azért is, mert a térség legintenzívebb biztonsági problémáit, mint például a kelet-kínai-tengeri és a dél-kínai-tengeri vitát, alapvető amerikai problémának tekintik. Ezután a fejezet azt elemzi, hogy e PLA-tisztek kifejtett nézetei hogyan és miért követik vagy térnek el a párt irányvonalától. Ezt követi a következtetés.

Közönségkép kialakítása a televízióban és a műsorszolgáltatásban

A kínai katonatisztekről kialakuló közvéleménykép a televízióban és a műsorszórásban megjelenő népszerű katonai műsorok megjelenéséhez kapcsolódik. Mivel minden televízió és műsorszolgáltató állomás a pártállam ellenőrzése alatt áll, a katonatiszteknek ezekben a műsorokban való megjelenése a párt engedélyéhez vagy beleegyezéséhez kötött. Zhang Zhaozhong ellentengernagy, a Kínai Központi Televízió (CCTV) egyik sztárkommentátora 2004-ben egy interjúban őszintén beszélt arról, hogy a párt a közvéleményt kívánja irányítani. Ez egy évvel azután történt, hogy Zhang az amerikai-iraki háborúról készített talkshow-t a CCTV 4-es csatornáján.

> Amikor kitör a háború, a kormánynak olyan intézkedéseket kell hoznia, amelyeket a közvélemény nem feltétlenül ért meg. A szakértők tudományos és objektív kommentárjaival enyhíthető a kormányra nehezedő nyomás... A nyilvánosságnak joga van tudni, hogy mi történik, de a külföldi jelentések közvetlen felhasználása félrevezeti az embereket.

[445] Susan Shirk, 2007, "Változó média, változó külpolitika Kínában", 60. o.

nyilvános.[446]

Kétségtelen, hogy ezek a katonatisztek, akik a tömegmédiában, különösen az állami tulajdonú médiában megjelentek, politikai elkötelezettséggel irányítják a közvéleményt, de nem a párt által manipulált bábuk. Az információ korában egymással versengő források állnak rendelkezésre, és a közönséget nem könnyű becsapni. A PLA-tiszteknek okosan kell eladniuk a médiában álláspontjukat, tudásukat, sőt személyiségüket is, hogy valóban népszerűvé váljanak.

A szókimondó PLA-tisztek, még a legkonzervatívabbak is, akik a médiában tett megjegyzéseiket a párt irányvonalával akarják összehangolni, nagyon nehezen kapnak útmutatást a párttól. A CCTV kedvenc katonai kommentátora, Zhang Zhaozhong ellentengernagy azt állítja, hogy "a Párt iránti feltétlen politikai hűség, nem pedig a tudás a legfontosabb képesítés egy televíziós kommentátor számára". A valóságban azonban még Zhangnak sincs különösebb módja arra, hogy megismerje a párttól érkező útmutatást, és a párt szándékát csak a védelmi minisztérium vagy a külügyminisztérium képviselőinek nyilvános beszédeiből tudja felmérni. Számára "nagyon szörnyűvé" válik, hogy olyan kényes kérdésekben, mint a Diaoyu-szigetek vitája, "nincs iránymutatás felülről", ahogy azt egy nemrégiben adott interjúban elismerte.[447]

Ennél is fontosabb, hogy strukturális feszültség van a hadsereg és a polgári kormány között. Míg a kínai kormány legjobb stratégiája az, hogy az USA-ról alkotott képet a mindenkori változó igényeknek megfelelően alakítsa ki, addig a hadsereg számára nehézséget jelent, hogy időről időre megváltoztassa az USA-val szembeni kemény hangnemet, függetlenül attól, hogy ezt valódi meggyőződés, költségvetési aggály vagy politikai elkötelezettség vezérli. Ezért a PLA tisztjeinek a televízióban kifejtett nézetei nem vezethetők vissza a kínai kormányzat nézeteire.

---

[446] "Yizhan zhounian qishi: Zhang Zhaozhong zaoyu huatielu (Kinyilatkoztatás az iraki háború évfordulóján: Zhang Zhaozhong Waterloo)", 2004. március 21., *Liaowang Dongfang Zhoukan* (*Oriental Outlook*), http://news.xinhuanet.com/world/2004-03/21/content_1376747.htm hozzáférve 2011. augusztus 15.

[447] Interjú Zhang Zhaozhong admirálissal a *Zhongguo Xinwen Zhoukan* (*China Newsweek*) 579. számában, 2012. szeptember 11. http://newsweek.inewsweek.cn/magazine.php?id=5987&page=1.

A kormány változó retorikájához képest a PLA tisztjei következetesebben fejezték ki az USA-ról alkotott véleményüket a tömegmédiában. A védelmi felülvizsgálati hét (*fangwu xinguancha*) egy népszerű katonai beszélgetős műsor, amelyet minden hétvégén sugároznak a CCTV 7-es csatornáján. Annak tesztelésére, hogy a katonai kommentátorok módosítják-e nézeteiket a párt közvetlen igényeinek megfelelően, a szerző megnézte az összes USA-val kapcsolatos műsort 2011 januárjában, amikor Hu Jintao kínai elnök Washingtonba látogatott.

Míg a párt hivatalos szócsövei az amerikai-kínai barátság, a stratégiai bizalom és a kölcsönös előnyök rózsás retorikájában mutatták be Hu útját, [448] a katonai kommentátorok hangneme a Védelmi Szemle hetén nem enyhült. Arra a kérdésre, hogy az USA miért akarja csökkenteni a következő öt évben 78 milliárd dollárnyi katonai kiadást, Cheng Hu alezredes határozottan válaszolt,

> Az Egyesült Államok végső célja, hogy elegendő forrást biztosítson a csúcstechnológiai katonai K+F számára. Nem abszolút előnyre törekszik a jelenben vagy a következő tíz évben. Abszolút előnyre törekszik a következő tíz-húsz évben.[449]

Cheng után Li Li ezredes megjegyezte,

> A pénz nagy részét átcsoportosítja a NASA és a Rakétavédelmi Ügynökség számára, amelyek fontos szerepet játszanak majd az USA dominanciája szempontjából a globális stratégiai konfigurációban.[450]

Ez 2011. január 29-én történt, mindössze egy héttel azután, hogy Kína Hu elnök állami látogatása során az Egyesült Államokkal való partnerségét hirdette. A katonai kommentátorok még röviddel a látogatás előtt sem láttak okot arra, hogy az USA dicséretét zengjék. A 8-i műsorban

---

[448] "Kaichuang zhongmei huoban hezuo xinjumian zhilv (A kínai-amerikai partnerségi együttműködés új színterét megnyitó utazás)", 2011. január 22., http://politics.people.com.cn/GB/1024/13792056.html (a *People's Daily* hivatalos honlapja); "Shuxie zhongmei guanxi de xinpianzhang (A kínai-amerikai kapcsolatok új fejezetének megírása)", *Xinhua*

News Agency, 2011. január 22., http://news.xinhuanet.com/world/2011-01/22/c_121012450.htm hozzáférés: 2011. augusztus 15. [449] *Fangwu Xinguancha* (*Védelmi felülvizsgálati hét*), CCTV, 2011. január 29., http://military.cntv.cn/program/fwxgc/20110129/110874.shtml hozzáférve 2011. aug. 15.
[450] Ibid.

2011 januárjában Zhang Zhaozhong ellentengernagy a következőképpen magyarázta, hogy az Egyesült Államok miért telepít repülőgép-hordozókat,

> Az Egyesült Államok csak két célra telepít repülőgép-hordozókat - katonai elrettentés és háborúk folytatása céljából... Ha egy repülőgép-hordozó nem tudja elrettenteni az ellenfelet, akkor kettőt telepít; ha ez megint nem sikerül, akkor hármat telepít, és háborút indít. Az amerikai stratégiában nincs sok tanulmányoznivaló. Ez egyszerűen a répa és a botok trükkje.[451]

A Védelmi Szemle nem az egyetlen olyan népszerű program, amely meghívja a hadsereg tisztjeit, hogy nyilatkozzanak a nemzetközi ügyekről. A Fókusz Ma (*jinri guanzhu*) egy naponta az "arany órában" (21.30) a CCTV 4-es csatornáján sugárzott műsor.[452] Minden nap két szakértőt kér fel, hogy nyilatkozzanak külügyi és stratégiai kérdésekről. Az 1. táblázatot a szerző állította össze a Focus Today hivatalos honlapjáról származó videoanyagok megtekintésével. Az elemzéshez rendelkezésre álló műsorok teljes számát mutatja, azon napok teljes számát, amikor az egyik vagy mindkét kommentátor PLA-tiszt (szolgálatban lévő vagy nyugállományú), a PLA-tisztek összes megjelenésének számát a műsorban, valamint az egyes hónapokban az USA-val kapcsolatos műsorok teljes számát.

1. táblázat

	Programok (nap)	**PLA tisztek (nap)**	**PLA tisztek (megjelenések)**	**Egyesült Államokkal kapcsolatos programok (nap)**
május 2011	30	26	26	12
június 2011	28	23	25	14
július 2011	30	26	31	17

Forrás: a szerző a Focus Today honlapjáról állította össze és kategorizálta.

A statisztikákból láthatjuk, hogy a programban a katonatisztek megjelenésének aránya magas. A PLA tisztek száma, megjelenés szerint, nagyobb, mint az egyes

[451] *Fangwu Xinguancha* (*Védelmi felülvizsgálati hét*), CCTV, 2011. január 8., http://military.cntv.cn/program/fwxgc/20110108/107908.shtml hozzáférés: 2011. augusztus 15.
[452] Video programok elérhetőek a http://cctv.cntv.cn/lm/jinriguanzhu/index.shtml címen, elérés: 2011. augusztus 15.

nap, ami azt jelzi, hogy egyes napokon mindkét kommentátor a PLA-tól származik. A műsor vitái az aktuális nemzetközi ügyeket követik, de gyakran az Egyesült Államokkal kapcsolatos kérdések képezik a vita témáját. Az Egyesült Államokkal kapcsolatos viták tartalmának bontása rávilágít arra, hogyan épül fel az USA-ról alkotott kép egy ilyen műsorban, és hogyan kommunikálják azt a kínai közönség felé.

2. táblázat

	május 2011	**június 2011**	**július 2011**
USAbeavatkozása Dél-Dunántúlon Kínai-tenger és Kelet-Ázsia		11	11
Fegyverértékesítés Tajvan számára	1		4
Találkozás a Dalai Lámával			1
USA dollár válság			1
Terrorizmus elleni küzdelem	8		1
Az Egyesült Államok és Kína stratégiai kapcsolatai	3	4	8
USA-Oroszország kapcsolatok		1	
Fegyverek K+F	1		

Forrás: a szerző a Focus Today honlapjáról állította össze és kategorizálta.

Nem meglepő, hogy 2011 májusában a program az amerikai terrorellenes műveletek körül forgott, mivel abban a hónapban ölték meg Pakisztánban az al-Kaida vezetőjét, Oszama bin Ladent. Júniusban és júliusban a dél-kínai-tengeri vita és a kínai-amerikai stratégiai kapcsolatok Kelet-Ázsiában váltak a legtöbbet tárgyalt témává, olyan címek alatt, mint például,

- A katonai telepítés megerősítése és az ázsiai csendes-óceáni térség figyelése: Ki a USA védekezik ellene? (2011. június 4.);
- Az USA áll Vietnam dél-kínai-tengeri provokációja mögött? (2011. június 10.);
- Mi a szándéka az Egyesült Államoknak és Japánnak azzal, hogy a regionális feszültséget Kínára hárítja? (2011. június 22.);

- Az USA-Japán-Ausztrália közös hadgyakorlatok célja Kína "közös megfékezése"? (8

2011. július);

- Ismét háborús játékok a Dél-kínai-tengeren: az USA arra próbálja rávenni az ASEAN-t, hogy konfrontálódjon Kínával (2011. július 16.);
- Dél-kínai-tenger, fegyvereladások és a Dalai Láma: változik vagy sem az USA Kína-politikája? (2011. július 25.)...

E figyelemfelkeltő vitatémák lefedettsége a programban széleskörű, és a katonai kommentátorok által nyújtott információk következetesek. Vagyis az Egyesült Államok hegemón hatalom, amely veszélyezteti Kína regionális biztonságát és nemzeti törekvéseit.

Az amerikai fenyegetésről kialakult konszenzust más eszközökkel erősítik és terjesztik a tömegmédiában. A Yi'nan katonai fórum (*yinan junshi luntan*) a Kínai Nemzeti Rádióban (CNR) hetente sugárzott beszélgetőműsor, ahol Jin Jin Yi'nan vezérőrnagy stratégiai elemzést ad az aktuális katonai ügyekről Kínában és az egész világon.[453] Ez az első olyan katonai kommentárműsor Kínában, amelyet 2006-ban indítottak útjára, és amelyet egy katonatisztről neveztek el. A műsorban az Egyesült Államokról alkotott kép egyszerre kiszámított és provokatív.

> Az USA számára a Diaoyu-szigetek egy sakkfigura a Távol-Keleten. Kihasználja az értékét, de nem hagyja magát megkötni hozzá. Az USA nem is fog magas árat fizetni érte... Minél több a viszály a kínai-japán kapcsolatokban, annál több előnyt tud kijátszani az USA. Ha a szakadás a kínai-japán kapcsolatokban helyrehozható, az USA minden eszközzel megpróbálja majd szétszakítani, de nem olyan ellenőrizhetetlen mértékben, hogy az USA maga is belerángassa magát.[454]

Így kommentálta Jin tábornok az Egyesült Államok szerepét a Diaoyu/Senkaku-válságban. A oldalon.

---

[453] A program a CNR *Guofang Shikong* (*Defense Time and Space*) alprogramja. A program hivatalos honlapja: http://mil.cnr.cn/jmhd/gfsk/ A program rövid bemutatása a program blogján olvasható: http://blog.sina.com.cn/s/blog_50e39b440100om6y.html hozzáférés: 2011. augusztus 15.

[454] Yinan Jin, 2008. március 5., "Junshi zhuanjia Jin Yinan tan diaoyudao xianzhuang (Yinan Jin katonai szakértő a Diaoyu-szigetek helyzetéről)", http://blog.sina.com.cn/s/blog_50e39b4401008on3.html hozzáférés: 2011. augusztus 15.).

egy másik alkalommal Jin az Egyesült Államok *Kína katonai erejéről szóló jelentését* így bírálta,

> Amit az Egyesült Államok tesz, annak sok köze van a hidegháborús logikához, amelyet a csak egy győztes mentalitás ural. Az egyik győzelme szükségszerűen a másik vesztét jelenti, és a világ csak egy győztest tud befogadni... Ez nemcsak hidegháborús logika, hanem imperialista logika is.[455]

A televíziós kollégáikhoz hasonlóan a rádióban megszólalni meghívott katonatisztek is csoportosan jelennek meg. A Katonai őrség az esti csúcson (*wan'gaofeng guanjunqing) a* CNR napi műsora, amelyet 2009 óta sugároznak az "arany órában" (18.15). A műsor célja a katonai hírek időszerű közvetítése és elemzése. A műsor kommentátorainak csoportját 30 katonai szakértő alkotja "a hadsereg, a haditengerészet, a légierő, a második tüzérségi erő, a fegyveres rendőrség és a védelmi technológia iparából, köztük egyetemi professzorok és hivatalban lévő tábornokok egyaránt". [456] A program weboldalának gyors áttekintése azt mutatja, hogy ezek a szakértők között van Jin Yi'nan vezérőrnagy, Luo Yuan vezérőrnagy, Zhang Zhaozhong ellentengernagy, Yin Zhuo ellentengernagy, Jiang Chunliang vezérőrnagy, valamint egy tucat ezredes és vezető ezredes.[457]

Népszerűvé válás az újságokban, magazinokban és bestseller könyvekben

A szókimondó PLA-tisztek mindenütt jelen vannak az újságokban és magazinokban, a hivatalos szócsövektől kezdve a liberális újságokig és kereskedelmi magazinokig. A *Global Timesban (huanqiu shibao),* a párt nemzetközi szócsövében a katonai hang az amerikai fenyegetésről határozottan nyilatkozik. A *Global Times* 2011. április 23-i beszámolója szerint a Tsinghua Egyetemen amerikai tisztekkel folytatott párbeszéd során Yang Yi ellentengernagy kijelentette, hogy az Egyesült Államok jelenti a legnagyobb fenyegetést Kínára nézve, amikor

[455] Yinan Jin, 2009. április 2., "Mei paozhi <zhongguo junli baogao> shi dianxing de lengzhan siwei (U.S. *China Military Power Report* represents a typical Cold-War logic)", hozzáférés 2011. augusztus 15. http://www.cnr.cn/military/tebie/jyn/gjjq/200904/t20090402_505292244_3.html.

[456] *Wan'gaofeng Guanjunqing* blogja (*Katonai őrség az esti csúcson*): http://blog.sina.com.cn/s/blog_50e39b440100om75.html hozzáférés: 2011. augusztus 15.
[457] A *Wan'gaofeng Guanjunqing* (*Katonai őrség az esti csúcson*) hivatalos honlapja: http://www.cnr.cn/junshi/jmhdd/gfsk/wgf/index.html hozzáférés: 2011. aug. 15.

kérdezte egy amerikai tiszt. "Ez az USA Az USA az egyetlen hatalom, amely képes arra. Kína biztonságát teljes mértékben veszélyeztetni".[458]

A liberális újságok és kereskedelmi magazinok, mint például a *Southern China Weekly* (*nanfang zhoumo*), a *Life Week* (*sanlian shenghuo zhoukan*), a *New Beijing News* (*xinjingbao*), az *Oriental Daily* (*dongfang zaobao*) és a *China Weekly* (*zhongguo zhoukan*) szintén pezsgő érdeklődést mutattak a szókimondó katonatisztek véleményének közzététele iránt. A párt szócsövével, például a *Global Times-szal* ellentétben a liberális média talán nem szándékozik közvetlenül az Egyesült Államokat ostorozni, de az ott képviselt USA-kép is aligha pozitív.

A szókimondó PLA-tisztek képesek a liberális médiának olyan képet adni az USA-ról, mint egy rosszindulatú hegemón hatalomról, amely elfogadható az olvasók számára. A *Life* Weeknek adott interjújában Qiao Liang vezérőrnagy Kína repülőgép-hordozó és tengeri érdekeltségeinek kérdésével kezdi, de aztán áttér a globális pénzügyi rendszerrel kapcsolatos megjegyzésekre. Qiao tábornok a kérdést hitelesen akadémikus módon megfogalmazva rámutat, hogy a jelenlegi, az amerikai dollár hegemóniájára épülő pénzügyi rendszerben a vízi utak és az áruforgalom ellenőrzése sokkal kevésbé fontos, mint a tőkeáramlás ellenőrzése. Szerinte az USA egy gyarmati típusú pénzügyi birodalmat épített ki, és az összes amerikai katonai művelet ezt a célt szolgálta. Az ármeghatározás hatalmát gyakorolva és megakadályozva Kínát a csúcstechnológia és a stratégiai eszközök megszerzésében, az USA kizsákmányolja a kínai izzadságszállító munkásokat, tönkreteszi Kína környezetét és kifosztja Kína vagyonát azáltal, hogy az amerikai államkötvényeket teszi az egyetlen elérhető befektetési eszközzé Kína számára.[459] Úgy tűnik, ez az amerikai összeesküvés-elméletnek egy fejlettebb változata, mint amivel a KKP csődöt mondott ideológiája közönséget tudott volna vonzani.

---

[458] Wen Wang és Fei Huang, 2010. április 23., "Wo shaojiang jibian mei gaoguantuan, zhiyan mei shi shi zhongguo zuida weixie (Kína ellentengernagya vitázik amerikai főtisztekkel, kijelentve, hogy az USA Kína legnagyobb fenyegetése)", http://mil.huanqiu.com/Observation/2010-04/790183.html, hozzáférés: 2011. augusztus 23.

[459] Ran Zhang, 2011. jún. 17., "Haiyang liyi xuyao hangmu: zhuanfang junshi zhanlue zhuanjia Qiao Liang (Tengerészeti érdekek repülőgép-hordozót igényelnek: interjú Liang Qiao katonai stratégával, vezérőrnaggyal)", *Sanlian Shenghuo Zhoukan* (*Élet Hete*), 636. kötet,

http://www.lifeweek.com.cn/2011/0617/33650.shtml hozzáférés: 2011. aug. 23.

Az újságok és a magazinok mellett a bestseller könyvek a PLA tisztjei számára egy másik eszköz arra, hogy befolyásolják az USA-ról alkotott képet a nyilvánosság szemében. Nem újdonság, hogy a kínai katonatisztek védelmi kérdésekről és nemzeti stratégiáról szóló könyveket adnak ki, de most először fordul elő, hogy a szolgáló katonatisztek széles körben olvasott könyveik révén hihetetlenül népszerűvé válnak Kínában. Sikerük nagyrészt nem nézeteik "ideológiai helyességén", hanem műveik piaci népszerűségén múlik. Ez azt jelenti, hogy nézeteik politikai befolyása a tömegmédiában ma már a kereskedelmi sikerüktől függ. A fejezet további részében az elmúlt tíz-tizenöt év három legreprezentatívabb könyvét ismertetjük.

A legbefolyásosabb az *Unrestricted Warfare (Korlátlan hadviselés)*, amelyet a PLA légierő két akkori vezető ezredese írt. Ez a könyv, amelyet először 1999-ben adott ki a PLA Irodalmi és Művészeti Kiadó, a nemzetközi biztonságot fenyegető nem hagyományos eszközök bevetésének eljövendő korszakára figyelmeztet. A szerzők szerint a korlátlan hadviselés "olyan hadviselést jelent, amely túllép minden határt és korlátot". Egy ilyen korszakban a hadviselés célja, hogy "minden eszközt felhasználjunk... hogy az ellenséget a saját érdekeink szolgálatába kényszerítsük".[460]

> Ez a fajta háború azt jelenti, hogy minden eszköz készenlétben lesz, az információ mindenütt jelen lesz, és a csatatér mindenhol ott lesz. Ez azt jelenti, hogy minden fegyver és technológia tetszés szerint alkalmazható, ez azt jelenti, hogy a háború és a nem háború, a katonai és a nem katonai világ között húzódó határok teljesen megsemmisülnek...[461]

A könyv nem kínál konkrét menetrendet egyetlen ország vagy szereplő számára sem a korlátlan hadviselésre vagy annak ellenállásra. A könyv Egyesült Államokban történő engedély nélküli kinyomtatásának drámai kimenetele azonban ellentmondásossá tette a könyvet. Nem sokkal a szeptember 11-i tragédia után a könyv engedély nélküli angol nyelvű fordítása, "China's

---

[460] Liang Qiao és Xiangsui Wang, 2011(1999), *Chaoxian Zhan* (*Korlátlan hadviselés*), 2. fejezet "Zhanshen de miankong mohu le (A hadisten arca homályossá vált)". Az angol fordítás az FBIS fordított könyvéből származik, 50-57. oldal.

[461] Liang Qiao és Xiangsui Wang, 2011(1999), "Lun xinzhanzheng (Előszó az első részhez: az új hadviselésről)" in *Chaoxianzhan* (*Korlátlan hadviselés*). Ez az angol fordítás az FBIS által lefordított könyvből származik, 12. o. A fordítást kétszeresen ellenőriztem, amikor a FBIS-ből idéztem.

Master Plan to Destroy America" (Mesteri terv Amerika elpusztítására) című könyv, és a könyv borítóján az égő World Trade Center megdöbbentő képével, megjelent az USA-ban. A későbbi kínai kiadásokban mindkét szerző jelezte, hogy egy összeesküvés áldozatává váltak, amely a kínai katonai stratégák karrierjét próbálta tönkretenni.[462]

> Bár már érzékeltünk néhány nyomot, nagyon megdöbbentő számunkra, hogy most megerősíthetjük, hogy mi, a *Korlátlan Háború* szerzői, egy olyan korlátlan háború áldozatai lettünk, amelyet egy ország folytat ellenünk.[463]

Nyilvánvaló, hogy itt a "valamilyen ország" az USA-ra utal. Hamarosan egy cikk kezdett keringeni az interneten sokkoló címmel: "Az amerikai CIA az internet felhasználásával tervezi a kínai sólymok megölését". A cikk azt állítja, hogy a két szerző közül az egyiket, Wang Xiangsui-t, a másik szerzőt, Qiao Liangot, a könyv megjelenése miatt kényszerítették arra, hogy elhagyja a hadsereget, a másik pedig marginalizálódott.[464]

Ennek a fejezetnek nem célja és nincs információja annak megítélésére, hogy ez valóban egy korlátlan háború a kínai katonai stratégák ellen az USA vagy egy harmadik fél részéről, vagy egy korlátlan háború az USA imázsa ellen a kínai stratégák részéről, vagy a kínai-amerikai kapcsolatok ellen egy harmadik fél részéről. Az érdekes az, hogy bár a *Korlátlan hadviselés* nem az Egyesült Államokat célozza meg konkrét fenyegetésként, a könyv utóélete sikeresen konstruálta meg az Egyesült Államokat mint gonosztevőt, aki szabotálja Kína felemelkedését és veszélyezteti a nemzetbiztonságát.

2010-ben két másik, a PLA tisztjei által írt tényirodalmi könyv is megjelent.

---

[462] Lásd a 2nd és a 3rd kínai kiadás előszavait. Liang Qiao és Xiangsui Wang, "Zhonwen zaiban zixu: women de minyun bei gaibian (Előszó a 2nd kínai kiadáshoz: sorsunk megváltozott)" in *Chaoxianzhan (Korlátlan hadviselés)*, hozzáférés: 2011. augusztus 17., http://vip.book.sina.com.cn/book/chapter_155457_104004.html; "Zhongwen sanban zixu: wuchu bujian chaoxianzhan de zongji (Előszó a 3rd kínai kiadáshoz: a korlátlan hadviselés nyomai mindenütt láthatók)" in *Chaoxianzhan* (*Korlátlan hadviselés*), hozzáférve 2011. aug. 17. http://vip.book.sina.com.cn/book/chapter_155457_104005.html.

[463] Liang Qiao és Xiangsui Wang, "Zhongwen sanban zixu (Előszó a 3rd kínai kiadáshoz)"

[464] Jian Zhong, 2010, "Mei zhongqingju tumou wangluo jiaoshao zhongguo yingpai (U.S. CIA plotting to kill Chinese hawks by the Internet)", hozzáférés 2011. augusztus 17.

http://www.globalview.cn/ReadNews.asp?NewsID=21481.

szenzációs bestsellerek. 2010 elején Liu Mingfu, a Nemzeti Védelmi Egyetem vezető ezredese kiadta a *China's Dream: Nagyhatalmi gondolkodás és stratégiai magatartás az amerikai utáni korszakban*. A *Korlátlan hadviselés* első kiadásával ellentétben ezt a könyvet egy kereskedelmi kiadó adta ki, és már a kezdetektől fogva a népszerű közönséget célozta meg. Állítólag a kéziratra tucatnyi kereskedelmi kiadó tett ajánlatot, mert úgy vélték, hogy szenzációhajhász nézetei jelentős nyereséget fognak termelni.[465] "Liu ezredes szerint az Amerika-korszak távolodik, és Kína évszázada kezdődik. A század folyamán minden, ami a világban történik, az amerikai-kínai rivalizáláson múlik. Kína végső célja ezért az Egyesült Államok mint hegemón hatalom kiszorítása és egy szép új világ megteremtése hegemónia nélkül".[466]

Bár Liu retorikája nagyon is támadónak tűnik, ha közelebbről megvizsgáljuk a mögöttes indoklást, kiderül, hogy az Egyesült Államokkal szembeni ellenségeskedés inkább védekező jellegű. "A könyvben Liu egy érdekes listát mutat be arról a nyolc dologról, amit Kína nem fog megtenni az Egyesült Államokkal. Ezek a következők: 1) a kínaiak nem a japánok 1945 előtt, és nem fognak Pearl Harbor-támadást indítani az USA ellen; 2) a kínaiak nem a németek a két világháború között, és nem ők fogják leadni az első lövést az USA-ra; 3) a kínaiak nem az oroszok 1991 előtt, és nem fognak hidegháborút vívni az USA ellen; 4) a kínaiak nem az oroszok 1991 előtt, és nem fognak hidegháborút vívni az USA ellen.S.;... 7) Kína nem fog békés evolúciós hadjáratot indítani az USA ellen; és 8) Kína nem fog olyan szövetségbe lépni, amelynek feladata az USA megfékezése. A lista végén Liu azt kérdezi: "Vajon az Egyesült Államok el tudja-e érni, hogy Kína ezen a nyolc területen megnyugodjon?"".[467]

Dai Xu alezredes *C-alakú bekerítése: Kína áttörése a belföldi*

[465] Phillip C. Saunders, 2010. április, "Vajon Kína álma Amerika rémálmává válik-e?" *China Brief*, 10(7), http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=36217&cHash=2f34909bc2, hozzáférés: 2011. augusztus 17.

[466] Liu Mingfu idézett összefoglalóját Yawei Liu készítette személyes kommunikáció útján. Nagyon hálás vagyok az engedélyéért, hogy felhasználhattam. A hivatkozás a következő: Mingfu Liu, 2010, *Zhongguo Meng: Hou Meiguo Shidai de Daguo Siwei yu Zhanlue Dingwei* (*Kína álma: Major Power Thinking and Strategic Post Post-American Era*), Peking: Zhongguo Youyi Chuban Gongsi (Kínai Barátság Kiadó).

[467] Liu Mingfu idézete Yawei Liu személyes közlése alapján készült. Nagyon hálás vagyok az engedélyéért, hogy felhasználhattam.

A Plights and International Threats ugyanebben az évben került reflektorfénybe. A *China's Dream című könyvben* szereplő diskurzushoz képest Dai ezredes pesszimista Kína GDP-fetisizmusával és romlott szellemiségével szemben. Nem a GDP-növekedéstől zavartatva azt állítja, hogy nem a számok, hanem a GDP minősége az, ami végül hatalommá alakul át a nemzetközi társadalomban. Megérti, hogy az Egyesült Államok és Japán GDP-jét a csúcstechnológiai iparágak tartják fenn, mint például az informatika, a repüléstechnika, a feldolgozóipar és a biotechnológia, amelyek nyereségesek és háborús időkben katonai hatalommá alakíthatók. Ezzel szemben Kína GDP-jét az ingatlanbuborékok és a kizsákmányoló üzemekben előállított olcsó termékek tartják fenn, amelyek a kínai nép kizsákmányolásán alapulnak, és nem alakíthatók át katonai hatalommá.[468]

Véleménye szerint az USA fenyegetése ijesztően fenyegető, mivel Kínát geopolitikailag bekerítették az USA és szövetségesei, és csak egy kis kijáratot hagytak északkeletre. Az USA imperialista ambíciói előre meghatározzák, hogy stratégiai célja a világ uralása és az uralomhoz vezető út akadályainak elhárítása. "Ezért kell megfékeznie, szabotálnia és lerombolnia".[469] Továbbá: "Kína felosztásának harmadik hulláma, amelyet a Nyugat vezet... A következő 10-20 évben, körülbelül 2020 és 2030 között lesz egy mészárlás és fosztogatás, amelyet Kína ellen terveznek és célzottan Kína ellen irányítanak".[470]

A közvélemény előállítása blogokon és weboldalakon keresztül

A felsőoktatási intézményekben dolgozó egyetemi oktatók blogjaihoz képest ritkák a szolgálatban lévő vagy nyugdíjas PLA-tisztek által írt blogok. A *People's Daily által* szponzorált people.com.cn weboldalon található a katonai szakértők legnagyobb blogszövetsége.[471] Ezen a weboldalon tizenöt-húsz szolgáló és nyugalmazott katonatiszt ír rendszeresen blogbejegyzéseket, amelyek országszerte elérhetőek az olvasók számára.

---

[468] Xu Dai, 2010, *C Xing Baowei: Neiyou Waihuan xia de Zhongguo Tuwei* (*Kína áttörése a belföldi nehézségek és a nemzetközi fenyegetések terén*), Shanghai: Wenhui Publishing House. Az elektronikus példány kivonatai elérhetők a http://vip.book.sina.com.cn/book/index_120427.html honlapon, hozzáférés: 2011. augusztus 17.

[469] Ibid., 35-36. o.
[470] Ibid., 32-34. o.
[471] http://www.people.com.cn/GB/60833/71270/6054353.html hozzáférés: 2011. augusztus 19.

E tisztek között vannak a televízióban és a nyomtatott sajtóban nyilatkozó sztár katonai kommentátorok, mint például Jin Yinan vezérőrnagy, Zhang Zhaozhong ellentengernagy, Dai Xu alezredes és a *Korlátlan hadviselés* című könyv szerzője, Wang Xiangsui professzor, valamint néhány kevésbé ismert katonai értelmiségi. Őket egy ötven-hatvan katonai szakértőből álló listáról választották ki, akiknek a véleményéről gyakran beszámolnak vagy idéznek a médiában. Interjúikat, cikkeiket, sőt nyilvános előadásaik leiratát is gondosan összeállítják a honlapon.[472]

Az, hogy katonai szakértők blogokat írhatnak egy ilyen tekintélyes honlapon, és hogy erre ösztönzik őket, a közvélemény befolyásolására irányuló propagandastratégia lehet. Amikor például 2009 tavaszán a dél-kínai-tengeri vita eszkalálódott, a weboldal azonnal közzétett egy külön kiemelt témát, amelyhez e katonai bloggerek is hozzájárultak, "A Dél-kínai-tenger turbulenciában, Kína kemény kihívásokkal néz szembe" címmel.[473] A külön fókuszban ezek a szakértők többféle nézőpontból is bemutatták a kérdést, de az Egyesült Államoknak a vitában betöltött szerepéről alkotott meglátásaik megegyeztek. Vagyis az invázió a
Az Impeccable amerikai óceánfelügyelő hajó kínai vizekre való behatolása szándékos és elfogadhatatlan volt. A kínai vizeken való gyakori amerikai jelenlét megkérdőjelezte Kína szuverenitását és veszélyeztette Kína nemzetbiztonságát.

A dél-kínai-tengeri vitával kapcsolatos stratégiát illetően sokkal keményebb politikát javasoltak. "Az USA-nak jobban kellene visszafognia magát a beavatkozástól... Kína nem fog habozni, hogy szükség esetén katonai lépéseket tegyen." (Zhang Zhaozhong ellentengernagy) "A nagyobb tragédia elkerülésének leghatékonyabb eszköze a háborús energia felszabadítása kisebb konfliktusokon keresztül." (Dai Xu szenátusi ezredes)[474] Ezek a hangok, ha összegyűltek, kölcsönösen erősítették egymást, és a közvélemény egészét befolyásolhatták.

A törékeny legitimitású és a globális kereskedelemtől függő kínai állam számára a regionális fegyveres konfliktusokkal kapcsolatos bármilyen téves számítás a rendszer váratlan összeomlásához vezethet. Nehéz elképzelni, hogy a Párt egyértelmű jelzést

adott volna ki ezekre a

[472] http://military.people.com.cn/GB/8221/51756/index.html hozzáférés: 2011. augusztus 19.
[473] http://www.people.com.cn/GB/60833/72591/9018510.html hozzáférés: 2011. augusztus 19.
[474] Ibid.

katonai szakértők háborút javasolnak, ami ellentmond a békés felemelkedés állítólagos doktrínájának. Bár a vezetés remélheti, hogy a katonai szakértők szavainak elrettentő hatása van az Egyesült Államokra és a szomszédos országokra, nem szeretné, ha túl messzire mennének, és bajkeverővé válnának, vagy féktelen brinkmanizmust játszanának. Zhu Chenghu vezérőrnagy sorsa, akit 2005-ben megbüntettek, mert illetéktelenül nyilatkozott az USA-val szembeni nukleáris elrettentésről, jól mutatja a vezetés politikai akaratát.

A nyilvánosság más csatornáival ellentétben az internet viszonylag szabad platformot biztosít ezeknek az egyenruhásoknak, hogy kifejtsék személyes nézeteiket a belpolitikai kérdésekről. Egy 2009. március 14-én írt blogbejegyzésben, amelynek címe: "A két találkozó nem teaház", Ma Jun alezredes nyíltan hangot adott elégedetlenségének a Kínai Nemzeti Kongresszus képviselőivel szemben. Kínában a Két Találkozó (*lianghui) a* minden év márciusában megrendezett Országos Népi Kongresszusra és a Népi Politikai Tanácskozó Konferenciára utal. "Ezek az alacsony színvonalú javaslatok úgy hangzanak, mint a pletyka egy teaházban. De a Két Találkozónak kellene lennie a politika megvitatásának a helyének!"

Dai Xu alezredes, a PLA egyik legaktívabb USA-ellenes tisztje híres arról, hogy nem rejti véka alá éles hangját a hazai problémák bírálatakor. "Az Országos Népi Kongresszus egy kollektív képviseleti intézmény a politikák megvitatására... A legfontosabb dolog a választók képviselete és a választók véleményének kifejezése".[475] Ő a legszorgalmasabb katonai blogger is. Blogját több mint 1,1 millióan látogatják a china.com.cn oldalon,[476] több mint 4,1 millió a caogen.com,[477] és több mint 4,1 millió a sina.com.cn oldalon.[478] Ezekben a blogokban Dai ezredes verseket ír, amelyek a kínai bürokrácia korrupt és talpnyaló légkörét szatirizálják, a[479] a társadalmi igazságosság és a hatalommal való visszaélés ellenőrzése mellett érvel,[480] és

---

475 JunMa,"Lianghuibushichaguan(TheTwoMeetingsarenotteahouse)", http://blog.people.com.cn/blog/c9/s53351,w1237003022691181 hozzáférve 2011. augusztus 20.

476 http://blog.china.com.cn/daixu hozzáférés: 2011. augusztus 20.

477 http://dx.caogen.com/ hozzáférés: 2011. augusztus 20.

478 http://blog.sina.com.cn/daixu2010 hozzáférés: 2011. augusztus 20. Ezt a blogot 2010 augusztusa óta

nem frissítették.
[479] http://blog.people.com.cn/blog/c1/s48177,w1249133745902981 hozzáférés: 2011. augusztus 20.
[480] Xu Dai, "Gongzheng shi guojia qiangda de qidian (Az igazságosság a nemzeti erő kiindulópontja)", http://blog.people.com.cn/blog/c1/s48177,w1243338027255571 hozzáférve 2011. augusztus 20.

bírálja az ingatlanbuborékokat és azok pusztító hatásait az iparra, a környezetre és a nemzetbiztonságra.[481]

Azok, akiket nem hívnak meg blogot írni a people.com.cn oldalra, megnyithatják blogjukat egy kereskedelmi weboldalon, például a sina.com.cn, blshe.com vagy blog.china.com.cn oldalon. Az ilyen katonai bloggerek száma azonban csekély. A szerző kutatásai szerint kevesebb mint tíz katonatiszt tart fenn vagy tartott fenn blogokat kereskedelmi honlapokon. Közülük Qiao Liang vezérőrnagynak és Wang Xiangsui nyugalmazott szenátusi ezredesnek van aktív blogja.[482] Ez arra utalhat, hogy a *Korlátlan hadviselés* két szerzőjét valóban megtisztították szenzációs könyvük megjelenése után. Lehet, hogy azért érzik magukat szabadnak a blogok írására, mert most már nincs sok veszteniválójuk.

A katonai bloggerek másik típusa Luo Yuan vezérőrnagy és Meng Xiangqing szenátor ezredes.[483] Blogjaik 2010 óta inaktívak, amikor egy belső közleményt adtak ki, amely megtiltotta a szolgáló katonatiszteknek a blogolást.[484] Mégis van némi mozgástér, és így a katonai bloggerek harmadik típusát látjuk, akik a leginkább médiához értőek, mint például Zhang Zhaozhong ellentengernagy és Dai Xu szenátor ezredes. Dai ezredes három blogjának összesített látogatottsága a kereskedelmi weboldalakon megközelíti a 10 milliót.[485] A legmegdöbbentőbb statisztikák azonban a szupersztártól, Zhang Zhaozhong ellentengernagytól származnak. 2009 januárjától 2011 augusztusáig a qq.com-on vezetett blogját több mint 61,7 millióan látogatták meg, és több mint 23,6 millió látogató.[486] Blogjának egyes cikkeinek olvasottsága meghaladta vagy megközelítette az egymilliót. A blog, mint a tömeges megjelenés új csatornája, jelentősen megnövelte Zhang admirális befolyását.

---

[481] Xu Dai, 2007. augusztus 21., "Fangdichan zhicheng buqi zhongguo jueqi (Real estate cannot uphold China's rise)", http://blog.people.com.cn/blog/c9/s48177,w1187671793382487 hozzáférés: 2011. augusztus 20.
[482] Liang Qiao blogja: http://blog.sina.com.cn/qiaoliang99
Xiangsui Wang blogja: http://blog.china.com.cn/wangxiangsui/ hozzáférés 2011. augusztus 20.
[483] Xiangqing Meng blogja: http://mengxiangqing.blshe.com/;
Yuan Luo blogja: http://blog.sina.com.cn/zhenshanhu és http://luoyuan.blshe.com hozzáférés: 2011. augusztus 20.
[484] E rendelet létezéséről lásd Yuan Luo vezérőrnagy búcsúlevelét a blogján:

http://luoyuan.blshe.com/post/637/567019 hozzáférés: 2011. augusztus 20.
[485] Lásd a 245-247. lábjegyzeteket.
[486] Zhaozhong Zhang blogja: http://622006681.qzone.qq.com/ hozzáférés 2011. augusztus 21.

A hivatalos honlapokon és személyes blogokon közzétett cikkek mellett számos cikk, videó és a szókimondó katonatisztek előadásainak leiratai is széles körben elterjedtek Kína vibráló virtuális világában. E tisztek közül Liu Yazhou légierő tábornok, a PLA Nemzeti Védelmi Egyetem politikai biztosa és a néhai kínai elnök, Li Xiannian veje a legjelentősebb és legvitatottabb személyiség. Provokatív esszéket publikált a nemzetstratégiáról és a kínai-amerikai kapcsolatokról, valamint a kínai politikai reformokról.[487]

A PLA más stratégáihoz hasonlóan Liu tábornok is úgy látja, hogy az USA globális hegemón, amely meg akarja akadályozni Kína világhatalommá válását. Társaitól eltérően azonban nem hiszi, hogy az USA hanyatlóban van, vagy hogy Kína képes lenne kihívni az USA-t a 21. században .st

> Nem szabad azt feltételeznünk, hogy az USA azért tekinti Kínát fő ellenfélnek, mert Kína az USA-t tekinti fő ellenfélnek. Nem szabad azt feltételeznünk, hogy az USA azért tekinti Kínát fő ellenfelének az általános stratégiában, mert az USA azért tekinti Kínát fő ellenfelének az ideológiában. Az USA továbbra is Kínát tekinti egy regionális ellenfélnek.[488]

Ellentétben a stratégatársai által osztott nézettel, miszerint az Egyesült Államok stratégiai fókusza Kelet-Ázsiára helyeződött át, Liu tábornok kitart amellett, hogy Amerika stratégiai központja Európában volt és marad.[489] Miközben azt állítja, hogy ő maga "autentikus nacionalista".[490], az amerikai szellem iránti törekvése pezsgő. A kunmingi légierő bázisán a középszintű katonatiszteknek tartott beszédében Liu tábornok az USA három "félelmetes" jellemzőjét méltatta - az elit kiválasztási rendszerét, nagylelkűségét és

---

[487] Yazhou Liu, 2001, "Duitai zuozhan: zhanlue pinggu (Háború Tajvan ellen: stratégiai értékelés)"; 2001, "Da'guo'ce (A nagy nemzeti stratégia)"; 2005, "Da zhanlueguan zhi mei ri zhong sanguo yanyi (Nagy stratégiai nézet: Három királyság játéka)"; 2005, "Xinnian yu daode (Hit és erkölcs)"; 2010(2001), "Xibulun (A Nyugatról)", *Fenghuang Zhoukan* (*Phoenix Weekly)*, 2010. aug. 5.
[488] Yazhou Liu, 2001, "Duitai zuozhan (Háború Tajvan ellen)"
[489] Yazhou Liu, 2001, "Da'guo'ce (A nagy nemzeti stratégia)" és 2005, "Da zhanlueguan (Nagy stratégiai nézet)".

[490] Yazhou Liu, 2005, "Xinnian yu daode (Hit és erkölcs)"

toleranciája, valamint a szellem és az erkölcs nagy ereje.[491]

Liu tábornok tapsvihara az USA-nak szorosan összefügg a Kína felemelésére irányuló törekvésével. Ugyanebből a törekvésből, nem pedig a liberális jog követése miatt beszél provokatívan a politikai reformról.

> A reformok lendülete kimerült. Új lendületre van szükségünk. Minden probléma, amellyel Kína ma szembesül, a politikai rendszerben gyökerezik... A politikai reform lényege a demokratizálódás, különösen a párton belüli demokratizálódás.[492]

> Egy nemzet sorsát nem csak a katonai és gazdasági ereje határozza meg... A nemzeti túlélés szükségessé teszi számunkra a politikai reformok előmozdítását... A következő tíz évben elkerülhetetlenül megtörténik az átmenet a tekintélyelvű politikáról a demokratikus politikára... A politikai reform a ránk ruházott történelmi küldetés. Nincs módunk visszavonulni.[493]

Az utolsó idézet Liu tábornok tíz évvel ezelőtt írt "A Nyugatról" című értekezéséből származik. Tehát nagyra törő jóslata, miszerint a politikai reform "elkerülhetetlenül" bekövetkezik "a következő tíz évben", már csődöt mondott. Mindazonáltal az értekezés néhány részletének újranyomása a *Phoenix Weekly* (*fenghuang zhoukan) című hetilapban* 2010 augusztusában hatalmas közérdeklődést váltott ki. Úgy vélték, hogy a cikk a felső vezetés egyes elemeitől vagy a katonai sólymoktól származó jelzés volt. [494] A robbanásszerű következmények megfékezése érdekében a *Phoenix Weekly* sietett közleményt közzétenni, amelyben "tisztázta", hogy a cikket tíz évvel ezelőtt írták, és Liu tábornok nem lektorálta, amikor ezúttal megjelent.[495] Az érzékeny cikk akkori közzétételének valódi motivációja így bizarr módon kétértelműnek tűnik.

---

[491] Ibid.
[492] Yazhou Liu, 2001, "Duitai zuozhan (Háború Tajvan ellen)"
[493] Yazhou Liu, 2010(2001), "Xibulun (Nyugaton)"
[494] http://www.dw-world.de/dw/article/0,,5879758,00.html hozzáférés: 2011. augusztus 22.
[495] *Fenghuang Zhoukan* (*Phoenix Weekly*), 2010. augusztus 9., elérhető 2011. augusztus 22-én http://www.doc88.com/p-98136705877.html

Követjük vagy eltérünk a pártvonaltól?

Összefoglalva, a nyíltan beszélő PLA-tisztek álláspontja, ahogyan azt a tömegmédia különböző csatornáin keresztül kifejezik, következetes az Egyesült Államokról alkotott kép és szándék tekintetében. Az Egyesült Államokat tekintik a legfőbb riválisnak, amely rosszindulatúan meg akarja akadályozni, kisiklatni és késleltetni Kína felemelkedését, és komoly fenyegetést jelent Kína nemzetbiztonságára. Az ilyen konszenzus ellenére eltérőek a nézetek azzal kapcsolatban, hogy az új évszázadban elkerülhetetlen-e az ellentét az USA és Kína között. A nézeteltérések főként arról szólnak, hogy az USA visszaszorulóban van-e vagy még mindig fénykorát éli; hogy Kína az új évszázadban felváltja-e az USA-t, vagy a Nyugat betolakodni fog; hogy az USA Kínát veszi-e célba legfőbb fenyegetésként, ahogy Kína az USA-t; hogy az USA gonosztevő-e vagy szintén egy fejlett, utánozandó modell.

A szókimondó PLA-tisztek konszenzusa a felszínen is összhangban van Peking álláspontjával. Bár az amerikai-kínai kapcsolatok normalizálása óta egyre több a csere gazdasági, kulturális, sőt katonai téren is, a régi idők, amikor az USA-t Kína "szép imperialistának" tekintette, örökre elmúltak. Ahogy Nathan és Scobell a *Foreign Policy* című nemrég megjelent cikkében összefoglalja, Peking még mindig "elsősorban kulturalista, marxista vagy realista szemüvegen keresztül látja az Egyesült Államokat". Egy ilyen perspektívából az Egyesült Államokat "militarista, támadó szellemű, expanziós és önző", "olcsó kínai munkaerőt és hitelt arra használó" kapitalista hatalomnak, hogy "a lehetőségein felül éljen", és egy támadó realista államnak tekintik, amely "nem elégedhet meg egy erős Kína létezésével".[496] Ezért úgy tűnik, hogy ezeknek a PLA-tiszteknek a nyilvánosság elé tárt nézetei a nacionalista propaganda pártvonalát és a párt régóta tartó félelmét visszhangozzák.
Az Egyesült Államok szándéka és kapacitása.

A közelebbi vizsgálat azonban - amint azt ez a fejezet bemutatja - azt mutatja, hogy ezek a PLA-tisztviselők nagyobb valószínűséggel használják a médiacsatornákat személyes álláspontjuk vagy ágazati érdekeik kifejezésére. Az ilyen eltérések sikeres megjelenése, a kinyilvánított

[496] Andrew J. Nathan és Andrew Scobell, 2012, "How China sees America: the sum of Beijing's fears", *Foreign Affairs*, 91(5), 35-36. o., "Hogyan látja Kína Amerikát: a pekingi félelmek összege", *Foreign Affairs*, 91(5), 35-36. o.

a nyíltan kiálló PLA-tisztek nézetei és a pártvonal a szigorúan ellenőrzött kínai autoriter médiarendszerben a kortárs Kína változó társadalmi-politikai dinamikájának eredménye. Ez nem azért van, mert a Párt azért küldte ezeket a tiszteket erre a munkára, hogy neveljék és befolyásolják a közvéleményt, bár ez lehet az oka vagy ürügye a tömegmédiában való megjelenésüknek, amely a Párt engedélyét vagy legalábbis némi beleegyezését szerzi meg. Egy szóval, ezek a szókimondó katonatisztek nem a Párt bábjai, akiket arra utasítanak, hogy a "mély utat" válasszák, hogy támogassák a hivatalos pártnyilatkozatok "magas útját". A párttal való felszínes közeledés ellenére nézeteik heterodox jellegűek a párt elismert politikai irányvonalához képest.

A tömegmédiában való megjelenésük két aspektusa egyértelművé teszi ezt. Először is, a nyilvánosság előtt tett megjegyzéseikből és nyilatkozataikból nyilvánvaló, hogy nemcsak elégedetlenek, hanem egyre türelmetlenebbek Kína külpolitikájával, amely szerintük puhány és nem elég intelligens. A politika megváltoztatására vonatkozó javaslataik kreatívabbak és támadó jellegűek, gyakran eltérnek a párt hivatalosan kinyilvánított irányvonalától és a diplomáciai gyakorlattól. Másodszor, már nem elégszenek meg azzal, hogy a külpolitikai színtérre szorítkozzanak, hanem elkezdték nyilvánosan kritizálni a belpolitikát. Szókimondó PLA-tisztek könyörtelenül bírálták a kormány belpolitikáját, beleértve a féktelen korrupciót, a Nemzeti Kongresszusnak benyújtott alacsony színvonalú politikai javaslatokat, a degenerált bürokráciát és a hatalommal való visszaélést, valamint az iparpolitika kudarcát.

A PLA elit viszonylagos autonómiájának egyik mutatója az ilyen nyilvános szereplések során az, hogy a pártállam néha egyáltalán nem tud a tetteikről és megjegyzéseikről. Nagyon valószínű, hogy a KKP ellenezte vagy leállította volna őket, ha előzetesen tudott volna róluk. Az elmúlt években az "autonóm" PLA egyik legszenzációsabb akciója a 2011. januári J-20-as repülési teszt volt. Ez a "tudományos kísérlet", amelyre mindössze néhány órával Hu Jintao kínai elnök és Robert Gates amerikai védelmi miniszter találkozója előtt került sor, a PLA merész erődemonstrációja volt. A kínai polgári vezetés nyilvánvalóan nem volt tájékoztatva a

ezt a veszélyes politikai teljesítményt, amely sokkolta az amerikai látogatókat.[497]

Jon Huntsman volt amerikai nagykövet szerint, aki jelen volt a válság idején, a válság egyértelműen megmutatta a kínai polgári vezetés és a hadsereg közötti szakadékot.[498] *A China Leadership Monitorban a* párt és a PLA kapcsolatáról nemrégiben megjelent két cikkében Swaine azzal érvel, hogy a párt kollektív vezetésének oligarchikus jellege és a PLA eltávolítása a leghatalmasabb döntéshozó testületekből ellenére a PLA még mindig jelentős önállósággal rendelkezik "tisztán katonai" kérdésekben, például a katonai tesztekről és a szárazföldön kívüli katonai műveletekről való döntésben. Swaine szerint ez a mozgástér lehetővé teheti a PLA számára, hogy jelentős befolyást gyakoroljon Kína külkapcsolataira.[499]

A szerző véleménye szerint a PLA *azért,* és nem *annak ellenére, hogy az* oligarchikus kollektív vezetésben nincs erős intézményi befolyása arra, hogy akaratát a politikai döntéshozatalra rákényszerítse, az utóbbi években egyre szókimondóbbá vált a tömegmédiában, és hajlamos manipulálni az ilyen "tisztán katonai" kérdéseket, hogy kampányoljon a politikai menetrendje mellett. Paradox módon mindkét intézkedés a "gyengék fegyvere" Kína hatalmas katonai erejének, amely ellen védekezett és korlátozta, és amelyet eközben a polgári vezetés megbékített és udvarolt.

2013 végén a PLA elitje újabb elképesztő puha "puccsot" hajtott végre, amely megkérdőjelezte a párt abszolút dominanciáját a nagy stratégia kialakításában, és a hadsereg egészének érdekeiért kampányolt. A légierő tábornoka, Liu Yazhou, a politikai reformok és az amerikai szellemiség egykori lelkes kommentátora vezetésével a Nemzeti Védelmi Egyetem (NDU) 92 perces dokumentumfilmet készített *Csendes verseny* (*jiaoliang wusheng)* címmel. A film a hidegháborús stílusú diskurzust használva szigorúan figyelmeztetett az USA ideológiai beszivárgásra és politikai felforgatásra irányuló ördögi terveire.

Azt feltételezték, hogy a dokumentumfilmet egy belső katonai

[497] Elisabeth Bumiller és Michael Wines, 2011. január 11., "Test of stealth fighter clouds Gates visit to China", *New York Times*, http://www.nytimes.com/2011/01/12/world/asia/12fighter.html.

[498] Jon Huntsman előadása az Amerikai-Kínai Kapcsolatok Nemzeti Bizottságának 2012. május 23-i előadásán
[499] Michael D. Swaine, 2012 (tél), "China's assertive behaviour part three: the role of the military in foreign policy" (Kína magabiztos viselkedése, harmadik rész: a hadsereg szerepe a külpolitikában)

közönségének, de abból ítélve, ahogyan az internetre kiszivárgott, a végső célja egyértelműen politikai volt, nem pedig oktatási. A videó először október 26-án terjedt el az interneten. Október 31-én a védelmi minisztérium szóvivője nem volt hajlandó nyilatkozni, amikor a videó ellenőrzésére kérték. Azóta a hazai weboldalakon nem érhető el.[500] A film azonban továbbra is elérhető volt külföldi weboldalakon, például a YouTube-on, és nemzetközi befolyása tovább nőtt.

Mióta Hszi Csin-ping az elnöki székbe került, egyértelmű, hogy a KKP uralmának megerősítése érdekében megpróbálja megszigorítani a politikai ellenőrzést az ideológiában. A regionális viták kezelésében is konfrontatívabb álláspontot képvisel a kínai kormány. Hszi azonban tisztában van azzal, hogy a kínai-amerikai kapcsolatok stabilitása kulcsfontosságú Kína és a KKP fennmaradása szempontjából, ami a 2012 és 2014 közötti nyilvános megszólalásaiból is kitűnik, amikor magas rangú amerikai tisztviselőkkel találkozik.[501] Xi kínai-amerikai kapcsolatokra vonatkozó stratégiájának lényege nem változott.

A Silent Contest előállítása és kiszivárogtatása valószínűleg nem állami akció volt, hanem sokkal inkább a katonai elit túlkapása, amellyel a párt és a kínai közvélemény politikai tekintélyét akarták megszerezni. Liu Yazhou tábornok nézeteinek és tetteinek eltérése a 2005 óta online megjelenő demokráciapárti értekezései és a *Silent Contest* 2013-as konzervatív politikai propagandája között a politikai tábornok realizmusát, nem pedig paranoiáját tükrözi. Míg kevés bizonyíték van arra, hogy Liu tábornok korábbi értekezései más katonai elitek támogatásához kapcsolódnak, a *Silent Contest* megszületése egyértelműen jelzi, hogy ezek a szókimondó PLA elitek nem egy szervezetlen katonai értelmiségiekből álló csoport, mivel a film több katonai ág kimenete, amely horizontális együttműködést igényel az NDU-val.

A párt irányvonalától való eltérés másik fontos mutatója, hogy a kínai belpolitika kritikusai között egyre nagyobb számban vannak jelen ezek a PLA-tisztek. A reformista-

[500] Jingjing Huang, 2013. november 17., "'Silent Contest' silenced", *Global*

Times, http://www.globaltimes.cn/content/825489.shtml.

[501] Zeng Wei, 2014. július 11., "Xi Jinping zhongmei guanxi zhanlue dingwei: hujing, huxin, hezuo (A kínai-amerikai kapcsolatok stratégiai orientációja: kölcsönös tisztelet, kölcsönös bizalom és együttműködés)", http://politics.people.com.cn/n/2014/0711/c1001-25271373.html.

Liu Yazhou tábornokot szem előtt tartva Liu Yuan tábornok, az Általános Logisztikai Osztály politikai komisszárja egy másik felemelkedő véleményformáló. Alig élte túl a kulturális forradalom borzalmas üldözését, Liu tábornok, a megtisztított kínai elnök, Liu Shaoqi fia, ambiciózusan vágott bele a politikába, és kivárta az időt.

Az idő 2011 elején jött el, amikor Liu Jüant a PLA teljes rangú tábornokává léptették elő, és a belpolitikai zavarok miatt úgy vélte, hogy itt az ideje, hogy hangot adjon politikai programjának. Ez azonban rossz döntésnek bizonyult, nemcsak azért, mert alapvető hibák voltak ebben az utópisztikus programban, hanem azért is, mert rossz időpontot választott a felvetésére.

Ezért 2011 áprilisában Pekingben szellemi fórumot szerveztek, hogy megvitassák Liu közeli barátjának és személyes tanácsadójának, Zhang Musheng baloldali értelmiséginek egyik könyvét. Ez a fórum tekinthető Liu Jüan debütálásának a nyilvánosság előtt, ami ritka egy kulcspozícióban lévő, szolgálatban lévő PLA-tiszt esetében. Liu tábornok vezetésével a PLA legkiválóbb értelmiségiek egy csoportja vett részt a fórumon, köztük Zhu Chenghu vezérőrnagy, Qiao Liang és Luo Yuan. A fórumon ezek a szókimondó PLA-tisztek intenzív vitát folytattak a liberális és baloldali értelmiségiekkel.

A harmadik jelző az, hogy a PLA elitjének stratégiai gondolkodása változatosabb és offenzívabb, mint a párté volt. Egy egyre inkább konfliktusokkal terhelt régióban a Párt elkezdte beépíteni a katonai stratégák új gondolkodását, miközben a Párt saját stratégiai gondolkodása változatlanul jelen van a hivatalos propagandában.

Például a "stratégiai lehetőség időszak" fogalmát először a 16.th pártkongresszus 2002-es jelentésében javasolták. Ez a "fényesség elrejtése ésst az időhúzás" továbbfejlesztett változata, amely megköveteli, hogy Kína kihasználja a 21. század első húsz évét, a viszonylagos béke és fejlődés időszakát, hogy fejlessze gazdaságát és technológiáját. [502] Tíz év elteltével ez a koncepció továbbra is fontos stratégiai koncepció,

[502] A stratégiai lehetőség időszakának rövid meghatározását lásd a párt hivatalos honlapján:

a párt által támogatott és propagált. 2012. július 23-án Hu Csin-tao elnök egyik legfontosabb beszédében, amelyet minisztereihez és tartományi kormányzókhoz intézett, megismételte és újra hangsúlyozta ezt a stratégiai doktrínát.[503]

A PLA egyes szókimondó elitjei szerint azonban Kína "stratégiai lehetőségeinek időszaka" már elmúlt. Véleményük szerint a polgári kormány túlságosan megszállottan ragaszkodik a stratégiai lehetőségek időszakának illúziójához. [504] Ehelyett új gondolkodást javasolnak Kína nagy stratégiájáról,

> Bár Kína gazdasági és katonai hatalommá nőtte ki magát, gondolkodása messze elmarad... a nemzetközi küzdelemben bekövetkező változásoktól, sőt, még saját maga változásaitól is. Hiányzik egy átfogó terv (mind a stratégiák, mind a taktikák tekintetében) a nemzeti biztonságunk és érdekeink érdekében.
>
> A "fényesség elrejtése és az időhúzás" alatt nem azt kell értenünk, hogy toleranciával kell cselekednünk vagy a stabilitást fenntartanunk... Az ellenfél instabilitása kedvező feltétel számunkra... Meg kell tanulnunk kihasználni a bajokat, sőt, bajokat kell okoznunk a riválisoknak a nemzetközi politikában... Régóta követjük a be nem avatkozás elvét. A be nem avatkozás lehet hivatalos doktrína, de nem lehet cselekvési elv.
>
> Tudomásul kell vennünk, hogy számos eszközünk van... A háború nem az egyetlen harci eszköz. Be lehet vetni a hadsereget. Még "véletlen támadást" is indíthatunk. De képesnek kell lenned arra, hogy hibátlanná tedd magad... Ez a játék igazi mestere.[505]

Ezeket a megjegyzéseket komolyan kell venniük a kínai megfigyelőknek, mert ha lett volna,

---

http://cpc.people.com.cn/GB/134999/135000/8104208.html

[503] Lásd a beszédet a *People's Daily* című lapban http://paper.people.com.cn/rmrb/html/2012-07/24/nw.D110000renmrb_20120724_1-01.htm

[504] "Nanhai wenti yu zhongmei boyi (Dél-kínai-tengeri probléma és a kínai-amerikai játék)", Interjú Liang Qiao-val, *Guoji Xianqu Daobao* (*International Herald Leader*), megjelent 2012. július 26-án,

Liang Qiao blogján is elérhető: http://blog.sina.com.cn/s/blog_5d98f6740102dz22.html.
[505] Ibid.

nem sokkolta volna őket, hogy Kína a közelmúltban történt nemzetközi incidensek során új stratégiai gondolkodásmódot alkalmazott. Például 2012. július 12-én Jin Yi'nan vezérőrnagy rádióműsorában új politikai ajánlást tett a Diaoyu/Senkaku vitával kapcsolatban, ami azonnal robbanásszerű reakciókat váltott ki. Azt javasolta, hogy a vita kezelése során a kínai kormány kapcsolja össze azt a Ryukyu-szigetek (Okinawa) státuszával. Javasolta, hogy figyelmeztessék Japánt, hogy Okinawa megszállása még ma sincs jogilag alátámasztva.[506]

Egy másik példa erre Sansha City közelmúltbeli létrehozása az Államtanács által. Ez a manőver a dél-kínai-tengeri vitában való nagyobb befolyásszerzésre tett kísérletként aktívan bevonta a hadsereget. Kína szomszédos országai és az Egyesült Államok számára egy ilyen új stratégiai gondolkodás, ahogyan azt a PLA szókimondó elitje szorgalmazza, sokkal aggasztóbb, mint az a fajta A-bomba elrettentés, amit Zhu Chenghu vezérőrnagy véletlenül tett. Ugyanis minden körülmények között a nukleáris fegyverek első bevetésével és amerikai városok százainak elpusztításával való fenyegetés minden valószínűség szerint megmarad elrettentő eszköznek. A riválisoknak végtelen gondot okozni és szokatlan szabályok szerint sakkozni azonban könnyebben megvalósítható és nehezebben kezelhető.

Ez nem az a fajta hagyományos gondolkodás és gyakorlat, amellyel Kína az elmúlt két évtizedben a nemzetközi kapcsolatokkal foglalkozott. A kínai katonai stratégák az elmúlt évtizedben ezt táplálták. Ennek a gondolkodásnak a prototípusa már 1999-ben, ha nem korábban, akkor a *Korlátlan hadviselésben* látható volt. Most, hogy a polgári-katonai kapcsolatokban új lehetőség nyílt meg, a katonai elit egyre inkább hajlandó kiállni, és a tömegmédia új csatornákon keresztül elérhetővé vált, a nyíltan beszélő PLA-tisztek a nyilvánosság, Kína legfelsőbb vezetése és a nemzetközi társadalom előtt is bemutatják és kampányolnak azért, amit évek óta gondolnak.

Ezáltal néhány ilyen szókimondó PLA-tiszt anyagi hasznot húzott abból, hogy bestseller könyveket publikált vagy jól fizetett nyilvános előadásokat tartott, hasonló szerepben, mint a

[506] Yinan Jin, 2012. aug. 24., "Riben qiangzhan liuqiu, qi guishu ying shoudao guoji shehui guanzhu (Japán lefoglalja Rjúkju-t, amelynek birtoklása megérdemli a nemzetközi társadalom figyelmét)" http://mil.cnr.cn/jmhdd/ywj/201208/t20120824_510674958_3.html.

a közművelődési szakemberek szerepvállalása a kereskedelmi tudáspiacon. De nem ez az elsődleges motiváció, ami őket ebbe az üzletbe hajtja, ami nem feltétlenül kompenzálja az általuk vállalt politikai kockázatokat. Ez különösen igaz azokra a vezető tisztségviselőkre, akiknek kifejezett nézetei eltérnek a pártvonalaktól.

A PLA egyik legszókimondóbb tábornokaként érdemes megfontolni azt az indoklást, amellyel Jin Yi'nan vezérőrnagy magyarázza tetteit. Számára a tömegmédiában való lelepleződés politikai kockázatát csak egy dolog motiválhatja: a kínai diskurzus hegemóniájának előmozdítása iránti erős felelősségérzet, hogy felvehesse a versenyt a BBC-vel, a CNN-nel, a FOX-szal és az NHK-val.[507] Az ilyen indoklást a cinikusok kettős beszédnek tekinthetik, mert hallgatólagosan Jin tábornok pártállam iránti mélységes lojalitását mutatja.

A feljegyzések azonban azt mutatják, hogy néhány magas rangú PLA-tisztet, mint például Zhu Chenghu és Qiao Liang vezérőrnagyot, nem jutalmaztak, hanem büntettek szókimondásukért és heterodox nézeteikért. Még Zhang Zhaozhong igazi admirális is, aki a legjobban követi a párt irányvonalát, és a legtöbbet szerepel az államilag ellenőrzött médiában, panaszkodik a nyilvános megjegyzések politikai kockázatára, mivel a párt részéről nincs kifejezett iránymutatás.

Ezért a közvélemény formálására és a kínai politikai döntéshozatal befolyásolására irányuló politikai ambíció az, ami arra ösztönzi ezeket a PLA-tiszteket, hogy reflektorfénybe kerüljenek. Ez a törekvés a kínai katonai és pártkapcsolatok társadalmi-politikai változásaiból fakad. Egyrészt kifejezi a szakmai felelősség őszinte érzését az államért, a nemzeti érdekekért és a hadsereg ágazati érdekeinek előmozdításáért az újjászerveződött kínai politikai színtéren. Másrészt, ez nem minden, ami ebben a történetben van. Az ambíció a személyes előrejutás és önmegvalósítás emberi vágyából is fakad. Azzal, hogy a szókimondó katonai elit szókimondóvá és egyedivé teszi magát a tömegmédiában, példaképként állítja be magát, szemben azokkal a korrupt és középszerű párttisztviselőkkel, akiket a pártállam sírásóinak tekintenek.

[507] Yinan Jin, 2007. december 28., "Yinan junshi luntan xuyan (Prologue to *Yinan Military Forum*)",

http://www.cnr.cn/junshi/ztl/ynlt/ydyn/200908/t20090811_505427727.html hozzáférve 2011. augusztus 15.

Következtetés

A szókimondó PLA-tisztek megjelenése a kínai civil-katonai kapcsolatokban bekövetkezett alapvető változásokat tükrözi a poszt-strongman időszakban és az információs korszakban. A vezetőség cserélődése példátlan politikai lehetőséget biztosít a PLA számára. Míg a gyenge vezetésnek a PLA elitjére politikai nyomásgyakorlásként van szüksége a párton belüli tekintély megszilárdításához, addig ez a cserekapcsolat a PLA számára a politika és a politika feletti befolyásának kiterjesztéséhez adhat befolyást.

A PLA-tisztek növekvő képzettségi szintje és generációváltása hozzájárul ahhoz, hogy a PLA elitje egyre inkább hajlandó véleményt nyilvánítani és beavatkozni a politikai döntéshozatalba. A PLA modernizációja és professzionalizálódása a katonai elit egy új generációját hozta a színpadra, akik "a kínai erők élén valaha is szolgáló legjobban képzett és legjobban felkészült szakemberek közé tartoznak". A professzionalizmus és a szakértelem növelte a PLA tisztjeinek önbizalmát és ambícióit a politikai döntéshozatal befolyásolására. A kulturális forradalom és annak utóhatásai azt a véletlen egybeesést eredményezték, hogy az utóbbi években "hercegprímás tábornokok" egy csoportja emelkedik ki, akik bátran ambiciózusak és eltökéltek apáik politikai örökségének védelmében.

A politikai lehetőségekben és ambíciókban bekövetkezett változásokkal együtt a kereskedelmi tömegmédia és az internet térhódítása lehetőséget biztosít a nyíltan fellépő PLA-tisztek számára, hogy befolyásukat a katonai laktanyákon túlra is kiterjesszék. A hagyományos eszközökkel ellentétben, amelyeken keresztül a személyes nézeteket a PLA vagy a pártrendszer korlátozott számú közönségén belül terjesztik, a tömegmédia és az új média felerősítő hatással bír. A média közvetlenül kiterjeszti a PLA elit befolyását a kínai társadalomra, és a közvélemény átformálásával valószínűleg közvetve befolyásolja a vezetés politikai döntéshozatalát.

A tömegmédiában a PLA szókimondó tisztjeinek elemzéséből levonható néhány

előzetes következtetés. Először is, a szókimondó PLA-tisztek megjelenéséhez szükség volt a következőkre

a Fél engedélyével vagy legalábbis beleegyezésével. Másodszor, nézeteiket a hagyományos és az új médiumok számos eszközzel terjesztik, a legszigorúbban ellenőrzöttektől, mint a televízió és a műsorszolgáltatás, a legnyitottabbakig, mint az internet, a legkonzervatívabb médiumoktól, mint a párt szócsövei, a legliberálisabbakig, mint a legsikeresebb kereskedelmi újságok.

Harmadszor, a párttal való némi konvergencia ellenére nézeteik heterodox jellegűek a párt irányvonalához és kinyilvánított politikájához képest. Mivel számos kifejtett véleményük és cselekedetük teljesen kívül esik a Párt tudatán, megelőzi a Párt stratégiai gondolkodását, és behatol a belpolitikai szférába, valószínűbb, hogy ezek a PLA-tisztek a tömegmédia csatornáit ragadták meg, hogy kifejtsék saját nézeteiket és kampányoljanak a katonai érdekek egészéért.

Ezt a pártállam iránti felelősségérzet és a PLA politikai ambíciói vezérlik. Egyes magas rangú katonai stratégák ahelyett, hogy hallgatnának, inkább vállalják annak kockázatát, hogy büntetést kapnak a határ átlépéséért, amelyet hagyományosan a polgári vezetés szab meg. Ezt számos eset szemlélteti, például Zhu Chenghu vezérőrnagy megrovása az atombombától való elrettentésről szóló beszéde miatt, Luo Yuan vezérőrnagy megrovása a kínai Tajvan-politikával szembeni hallgatólagos kritikája miatt,[508] a két szerző megbüntetése a *Határtalan hadviselés* kiadása miatt, valamint Jin Yi'nan vezérőrnagy kinyilvánított motivációja.

Ahogyan az előző fejezetekben is hasonlóan érveltünk, a kínai nacionalizmus motivációinak, érdekeinek, értelmezéseinek és követeléseinek különbségei a kínai nacionalizmussal szemben a kínai nacionalizmus és a kínai nacionalizmus között.
Az USA mint világhegemón, amely a szókimondó PLA elitet népszerűvé teszi mind az államilag irányított, mind a kereskedelmi és liberális médiában. Az ilyen különbségek és konfliktusok *miatt*, nem pedig azok *ellenére*, ez a csoport megkülönböztethető és erőteljes a diskurzus mezejének elfoglalásában és az USA-ellenes nacionalizmus gerjesztésében a mai Kínában. A kínai belpolitikával kapcsolatos kritikáik, amelyek őszinték, ahogyan ez a fejezet mutatja, segítenek

[508] Idézi Michael D. Swaine, 2012 (tavasz), "China's assertive behaviour part four: the role of the military in foreign crises" (Kína magabiztos viselkedése, negyedik rész: a hadsereg szerepe külföldi válságokban).

népszerűségre és politikai tőkére tesznek szert, ami szükséges ahhoz, hogy növeljék befolyásukat a nyilvánosságban és a politikai döntéshozói körökben.

Másrészt, a pártvonaltól való eltérésük ellenére nyilvánvaló, hogy nézeteiket befolyásolta az a katonai és pártrendszer, amelyben nevelték, képezték és szocializálták őket. A felszínen nézeteik összhangban vannak a nacionalista propaganda pártvonalával, és mély félelmet közvetítenek a pártelitben az Egyesült Államoktól. Ez az összhang nem egyszerűen a párt akaratának udvarlására irányuló opportunista erőfeszítések eredménye. A szókimondó PLA-tisztek nézetei, ahogyan azokat a tömegmédia különböző csatornáin keresztül kifejezik, következetesek az Egyesült Államokról alkotott kép és az Egyesült Államokkal kapcsolatos szándékok tekintetében. A hasonló jellegű tudásstruktúra és társadalmi-politikai pozíció határozza meg, hogy ezek a katonatisztek milyen kereteket használhatnak politikai napirendjük és politikai ajánlásaik előmozdítására.

Mivel a szókimondó PLA elit végső célja politikai, a társadalmi-politikai dinamika alakulása, nem pedig a jelenleg kifejtett nézeteik fogják meghatározni, hogy milyen erőt fognak kifejteni Kína belpolitikájában és nemzetközi viselkedésében. Míg az USA-ellenes propagandájuk, amely meggyőzőbb és hatékonyabb, mint a párté, fokozottabb USA-ellenes nacionalizmushoz vezethet Kínában és növekvő feszültségekhez az ázsiai-csendes-óceáni térségben, ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy ezek a PLA elit paranoiás fasiszták és harcias háborús uszítók. Míg a belpolitikával kapcsolatos kritikáik, amelyek segítségével soha nem látott népszerűségre tesznek szert a közvéleményben, megkönnyíthetik a korrupcióellenes kampányokat, ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy ezek a PLA elit a jövőben Kína demokratizálódásának előfutárai lesznek. Vakmerőség lenne bármelyik következtetést is elhamarkodottan levonni.

Ezeknek a szókimondó PLA-tiszteknek a megjelenése új ablakot nyit, amelyen keresztül a kínai megfigyelők bepillantást nyerhetnek a belülről jövő finom változásokba. További kutatásokra van szükség ahhoz, hogy alátámasszunk néhány, ebben a fejezetben megfogalmazott feltételezést, és nyomon kövessük e fontos dinamika alakulását a kínai önkényuralom alatt. E fejezet zárásaként, egy olyan

időszakban, amikor a növekvő politikai felhívások a PLA új jellemzőjévé válnak, a szerző úgy találja, hogy a

A következő anekdota különösen érdekes. Arra a kérdésre, hogy a Pentagon a *The China Military Power Report (A kínai katonai hatalomról szóló jelentés)* kiadásával befolyásolni kívánja-e Obama Kína politikáját, Jin Yi'nan vezérőrnagy így válaszolt: "Ebben a tekintetben nagyobb politikai ambícióik vannak... Az amerikai katonai vezetők végső célja nem Kína, hanem az Obama-kormányzat célba vétele. Megkérdőjelezik az amerikai kormány bizonyos politikáit".[509] Az amerikai hadsereg nem a PLA tükörképe?

[509] Yinan Jin, 2009. ápr. 2., "Mei paozhi <zhongguo junli baogao> shi dianxing de lengzhan siwei (U.S. *China Military Power Report* represents a typical Cold-War logic)".

7. fejezet Következtetések és szakpolitika Fenntartások

A 3-6. fejezetben a dolgozat négy, a kínai társadalom társadalmi hierarchiájának aljától a csúcsáig terjedő esetet mutat be a kínai nacionalizmus különböző értelmezéseinek, értelmezéseinek és állításainak szerepéről a kortárs kínai nacionalizmus anyagainak alakításában. Az állam és a társadalom közötti dinamikát vizsgálva a nacionalizmus előállításában és a nacionalista felhívások állam és különböző érdekcsoportok általi használatának ösztönzésében, a dolgozat megmagyarázza, hogyan és miért vált a nacionalizmus ideológiává a kommunizmust elhagyó kínaiak számára, akik nem veszik természetesnek azt, amit a pártállam propagál.

Megmutatja, hogy a kínai nacionalizmus megértésében, értelmezésében és követelésében az állam és a társadalom, valamint a társadalom egyes alcsoportjai között fennálló különbségek *miatt, és nem annak ellenére*, hogy a kínai nacionalizmus az állam, a piac és a különböző társadalmi szereplők közötti kölcsönhatások révén erősödött meg. A kínai nacionalizmus tartalma és felhívásai szerteágazóak, képesek szimpatikus közönséget megragadni, és erőteljesek a társadalom különböző részeinek mozgósításában. Ezért a kínai nacionalizmus ereje nem az állam mint ortodox ideológia értelmezési monopóliumából és állításaiból ered, hanem a nacionalista diskurzus azon erejéből, hogy felhatalmazza a társadalmi szereplőket, és hogy hangjukat nemzeti és szimbolikus szinten is kifejezzék és meghallgassák.

A 3. fejezet bemutatja, hogy a kínai nacionalizmus különböző és néha konfliktusos értelmezései, értelmezései és követelései kölcsönhatásából hogyan alakult ki a japánellenes ellenállási háború új emlékezete. A kínai nép áldozattá válására épülő új háborús emlékezés a japánellenes nacionalizmus hajtóerejévé vált Kínában. Azzal a hagyományos vélekedéssel szemben érvelve, amely az új emlékezést az elit mítoszteremtésének vagy pusztán alulról jövő dinamikának eredményének tekinti, ez a dolgozat azt mutatja be, hogy a háborús szenvedésnek saját élete van, és sokkal tovább fennmaradhat egy társadalomban, mint azt általában feltételezik. A megőrzés, átalakítás és

A háborús szenvedés kifejezése a nemzeti diskurzusban a különböző szereplők közötti kölcsönös megerősítés és korlátozás bonyolult folyamata.

A háborús szenvedés nem múlt el a maoista időszakban. Egyrészt az áldozatok és családjaik a társadalom alján, íratlan eszközökkel, mint például a történetmesélés, az élet nehézségei, a társadalmi hálózatok elvesztése és a családok közösségi státuszának megváltozása, megőrizték, terjesztették és átalakították. Másrészt, még a maoista években is, amikor Japán nem volt a KKP politikai napirendjén szereplő idegenellenes nacionalizmus célpontja, a háborús szenvedés kifejezését a pártállam már időről időre a politikai mozgósítás erőforrásaként használta ki. A szocialista kampányok mozgósításai és technikái, mint például a "keserűség kimondása", a tömeggyűlések és gyűlések, a mintatörténetek, az amatőr drámaelőadások és a hivatalos vizsgálatok révén a megőrzött és ma is reprodukált történelmi emlékek még mindig a pártállam és annak kommunista kultúrájának nyomait hordozzák.

A maoizmus utáni időszakban a változó társadalmi-politikai körülmények lehetővé teszik a háború áldozatainak és leszármazottaiknak, hogy új lehetőségekkel adjanak hangot sérelmeiknek és szenvedéseiknek. A nacionalizmusról és a kínai-japán kapcsolatokról eltérő értelmezéseket, értelmezéseket és követeléseket valló értelmiségiekkel való szövetségük a társadalom alját erősíti, és lehetővé teszi, hogy eddig nem hallott hangjuk átlépje a helyi határokat. Ebben a folyamatban az alulról jövő kezdeményezések találkoztak a pártállam felülről lefelé irányuló hazafias projektjével, amely a kommunizmus összeomlása utáni ideológiai vákuum kitöltésére a kínai nacionalizmus diskurzusát próbálta ösztönözni és kihasználni. Így a helyi szintű háborús szenvedést a maoizmus utáni években ismét kihasználták, de ezúttal a KKP politikai programjának szolgálatába állították. Az állami nacionalizmus és a népi nacionalizmus tehát összeért, és a háború befejezése óta eltelt hat évtized után a kínai háborús áldozatok, az értelmiségiek és az állam közös erőfeszítései révén erős ellenérzéseket keltett Japánnal szemben.

Ezért nem létezik az elit mítoszteremtésének vagy az alulról felfelé irányuló dinamikának egy tisztán autentikus folyamata. A japánellenes ellenállási háború új

emlékezete

nem egy szűken felülről lefelé irányuló folyamat eredménye. Nem a kínai politikai elit kezdeményezte, és nem is a kínai politikai elit uralta. A háborús áldozatok, a helyi aktivisták, az értelmiségiek és a pártállam különböző motivációi, értelmezései és követelései, valamint a maoista időszak politikai öröksége alakította ki a háborús sérelmek kifejezését a reform utáni korszakban. Ezek bizonyos módon lehetővé teszik, más módon pedig korlátozzák a kifejezést a mai közbeszédben.

A háborús szenvedések történelmi emlékezetének megőrzéséről, átalakításáról és államosításáról szóló 3. fejezet után a 4. fejezet eredeti áttekintést nyújt a japánellenes ellenállókról a kínai filmekben, televíziós sorozatokban és internetes programokban megjelenő képekről. Az ilyen kulturális termékekben megjelenített kínai ellenállási háború narratívájában bekövetkezett változások vizsgálatával, valamint a korai KNK és a Mao utáni korszak közötti összehasonlítással a 4. fejezet kifejti, hogy a változások mint olyanok hogyan és miért következtek be és fejlődtek a változó állam-társadalom dinamikával.

A kulturális termékek a politika tükörképei a valóságban. A tömegszórakoztatásra szánt kulturális termékek fontos szerepet játszottak a modern társadalmak nagy narratíváinak felépítésében. Amint az a 4. fejezetből kiderült, a kínai nacionalizmus megértésében, értelmezésében és követelésében a résznépességek és a pártállam közötti egyenlőtlenségek és feszültségek nem csak a valóságban a politikai mozgósításban és a társadalmi aktivizmusban jelennek meg, hanem a tömegszórakoztatás kulturális termékeiben is tükröződnek. Ha a korai KNK-t vesszük időbeli referenciapontnak, nyilvánvaló, hogy a japánellenes ellenállás vizuális reprezentációjában alapvető változás következett be a Mao utáni korszakban.

A korai KNK-ban a japánellenes ellenállás narratívája teljes egészében a KKP által vezetett kommunista forradalom témája köré épül. A propagandában a japánellenes ellenállás és a kommunista forradalom iránya ugyanannak az érmének két elválaszthatatlan oldala. Míg a narratíva középpontjában a KKP közvetlen vezetése alatt álló legendás hősök állnak, addig a periférián a KKP felszabadító mozgalmának köszönhetően felnőtt hétköznapi emberek, akik bátor japánellenes ellenállókká és

forradalmárokká váltak. Az e szereplők és a KKP közötti kapcsolatok tükrözik a

a narratíva forradalmi jellege, mivel ezek a képek hierarchikus sorrendben vannak elrendezve a KKP-hez való viszonyuk szerint.

A Mao utáni korszakban a régi narratívát felváltotta az új narratíva, amely a japánellenes ellenállás harcosainak diverzifikálódását képviseli, és szétzúzza a régi narratívában szereplő hierarchikus viszonyokat. Ez a változás azért lehetséges, mert a kínai nacionalizmus különböző motivációival, értelmezéseivel és állításaival rendelkező szereplők sokasága ragadta meg a feltörekvő kulturális piac lehetőségeit, és hatolt be a filmek, televíziós sorozatok és az internet iparágaiba. A kínai államtársadalom dinamikájának ez a strukturális változása átformálta a narratívában a japánellenes ellenállókról és a KKP-hez fűződő viszonyukról alkotott képeket.

Az új narratívában mind az osztályellenség, mint például a KMT tábornokai, hadurak, kapitalisták, a helyi nemesek és földesurak tagjai, mind a nép "rossz elemei", mint például a banditák és prostituáltak, beépülnek a japánellenes ellenállókról alkotott általános képbe. A KKP szerepe is összezsugorodott, abszolút vezetőből támogatóvá, szövetségessé, sőt az ellenállás során távolmaradóvá vált. Még azokban a művekben is, amelyekben a KKP főszereplői továbbra is főszereplők maradnak, a jó KKP-s főszereplő megítélésének mércéje is megváltozott. A KKP iránti hűség és engedelmesség már nem elsődleges követelmény, ezt a japánellenes ellenállás irányításában elért eredmények váltják fel.

Ezek a változások szubverzív módon átalakították a japánellenes ellenállók és a KKP közötti kapcsolatokat, mivel e harcosok képe egyre függetlenebbé válik, és már nem rendelik alá magukat a KKP vezetésének vagy irányításának. Az új képek széles körű népszerűségre tettek szert a kínai társadalomban, és a tömegszórakoztatás iparában is jövedelmező témává váltak. Másrészt ezek az új képek nem mentesek a korai Kínai Népköztársaság és a Mao utáni korszak politikai kultúrájának és korlátainak nyomaitól. Ezek a változások nem egyszerűen a japánellenes ellenállás képeinek átpolitizálását és a történelmi hitelességhez való visszatérést jelentik, hanem az átpolitizálást, amely még mindig nem képes a történelem hitelességét képviselni.

Az 5. fejezet a kínai középosztály és a szakemberek szerepét vizsgálja a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedésében. Feltárja, hogy az állami nacionalizmustól eltérő értelmezéseik, értelmezéseik és nacionalista követeléseik miért és hogyan fokozták a Diaoyu/Senkaku vitát és szították a kínai nacionalizmust a 2000-es évek elején. Ez a fejezet összehasonlítja a *Baodiao* (a Diaoyu-szigetek védelme mozgalmat) különböző társadalmi-politikai körülmények között, és elmagyarázza, hogy a szárazföldi Kínában az állam-társadalom dinamikája miért vezetett a mozgalom a kínai nacionalizmus zászlaja alatt a tömeges erőszakhoz és a társadalmi zavargásokhoz. Ez az első olyan tanulmány, amely a *Baodiao-t* kontextusokon átívelő összehasonlításban kutatja a visszaemlékezések és interjúk gazdag forrásainak felhasználásával.

A Baodiao mozgósításának különböző fajtái léteznek a nagy-kínai térségben (Tajvan, Hongkong és Kína). Mindhárom kontextusban a *Baodiao* alulról indult, mint olyan mozgósítási eszköz, amelyen keresztül a társadalmi aktivisták a nacionalizmus különböző értelmezései és igényei miatt vitatják a hatóságokat. A *Baodiao* fejlődése tükrözi az állam-társadalom viszonyokat, amelyekben a mozgalom kibontakozott. A *Baodiao* eltérései az aktivisták összetételében, a mozgósítás struktúrájában és az aktivizmus következményeiben nem magyarázhatók a mozgalom politikai kontextusával.

Kínában a *Baodiao* mozgalom elsősorban egy civil nacionalista mozgalom volt, amelynek célja a politikai részvétel jogának érvényesítése, a pártállam külpolitikájának befolyásolása, valamint a kínai nacionalizmus különböző értelmezéseiért és igényeiért való versengés a KKP-vel, nem pedig a KKP számára a rendszer legitimitásának megerősítésére szolgáló célszerűségi eszköz. Kezdeményezéseik és sikeres mozgósításaik meggyengítették a pártállam monopóliumát a kínai nacionalizmusról szóló diskurzus felett, és befolyásolták a pártállam Japánnal kapcsolatos politikai döntéseit.

Ez azért vált lehetővé Kína autoriter rezsimje alatt, mert ezek az aktivisták kombinált stratégiát alkalmaztak arra, hogy meglepetésszerű akciókkal nemzetközi válságot

idézzenek elő, így a Diaoyu/Senkaku vita félretett kérdését a tömegmédia reflektorfényébe helyezték, és végül a vitát a pártállam politikai napirendjére kényszerítették. Mivel a

Baodiao 2003-2005-ös felemelkedése után a KKP megváltoztatta a Japánnal folytatott területi vita kezelésének módját. Ráadásul ezeket a változásokat nem lehet teljes mértékben Japán változó álláspontjának vagy Kína növekvő érdeklődésének tulajdonítani a vitatott vizek természeti erőforrásai iránt. Ezek a változások arra irányulnak, hogy a KKP képét a belföldi közönség szemében a puha válaszadóból Kína nemzeti érdekeinek határozott védelmezőjévé alakítsák át.

Ugyanakkor az elnyomó környezet miatt a kínai *Baodiao* aktivisták is nagyon óvatosak a diskurzusuk és stratégiájuk kialakításában, és elhatárolódnak a politikai disszidens mozgalomtól. Következésképpen a mozgalom polgári jellegét maguk az aktivisták is céltudatosan lekicsinylik, és a pártállam is elnyomja. Ehelyett mindkét oldal túlhangsúlyozta a mozgalom államosító célját. Ez nem azt jelenti, hogy a kínai aktivisták a KKP agymosása alatt állnak. Éppen ellenkezőleg, ez az ő tudatos és stratégiai választásuk a KNK társadalmi-politikai viszonyai között.

A 6. fejezet a pártállam legmagasabb szintjét vizsgálja. A PLA és a KKP közötti változó kapcsolatokkal szemben tanulmányozza a szókimondó PLA-tisztek felemelkedését, akik korábban a titkos katonai intézményekre korlátozódtak és láthatatlanok voltak a nyilvánosság előtt. Megmagyarázza, hogy a kínai katonai elit egy ilyen csoportja hogyan és miért képes és hajlandó médiakampányokat indítani a tömegmédiában az Amerika-ellenes kínai nacionalizmus szítása érdekében. Mivel a katonai elit identitása átfedést mutat az államhatalom ügynökségével, ez azt jelenti, hogy az államot is szétválasztva kell értelmezni az alulról jövő nacionalizmus megértéséhez.

Deng Hsziao-ping halála óta Kína civil-katonai kapcsolatainak jellege alapvetően megváltozott, mivel a civil és a katonai elit kettévált, és az erős emberek kora véget ért. A civil-katonai kapcsolatokban bekövetkezett változások példátlan politikai lehetőséget biztosítanak a PLA elitjének, amely magabiztosabb és hajlandóbb beavatkozni a politikai döntéshozatalba, mivel ők a kínai hadsereg legjobban képzett és legjobban kiképzett generációja.

A katonai ambíciók e fejlődése egybeesik a "hercegprímás tábornokok" megjelenésével, akik a kulturális forradalom idején csatlakoztak a PLA-hoz, és akik ambiciózusak és eltökéltek apáik politikai örökségének - a KKP rendszerének - védelmében. E változásokkal párhuzamosan a kereskedelmi tömegmédia és az internet térhódítása lehetőséget biztosít a nyíltan fellépő PLA-tisztek számára, hogy befolyásukat a katonai laktanyákon túlra is kiterjesszék, és befolyásukat közvetlenül a kínai társadalomba juttassák el.

Bár a szókimondó PLA-tisztek megjelenéséhez a KKP engedélye vagy legalábbis beleegyezése szükséges, a katonai elit által hangoztatott nézetek alapvetően heterodoxak és eltérnek a párt irányvonalától és a kinyilvánított politikától. Kifejezett véleményük és cselekedeteik egy része teljesen kívül esik a KKP tudtán, más részük a KKP stratégiai gondolkodását előzi meg, és megint mások a belpolitika szférájába próbálnak behatolni. Ezért valószínűbb, hogy a PLA elitje inkább a tömegmédia csatornáit ragadta meg, hogy kifejezze saját álláspontját és kampányoljon a katonai érdekek egészéért.

E katonai elitet a felelősségtudat és a politikai ambíciók vezérlik, néha annak kockázatával, hogy büntetést kapnak, ha átlépik a polgári vezetés által hagyományosan meghatározott határokat. Az előző fejezetekhez hasonlóan a kínai nacionalizmus motivációi, érdekei, értelmezései és állításai közötti különbségek e katonatisztek és az állami propaganda között azok, amelyek a szókimondó PLA elitet népszerűvé teszik mind az államilag ellenőrzött médiában, mind a kereskedelmi és liberálisbarát médiában. A belpolitikával kapcsolatos kritikáik segítenek nekik népszerűségre és politikai tőkére szert tenni, ami tovább növeli befolyásukat a nyilvánosságban.

Másrészt, a pártvonaltól való eltérésük ellenére nyilvánvaló, hogy nézeteiket befolyásolta az a katonai és pártrendszer, amelyben nevelték, képezték és szocializálták őket. A felszínen nézeteik összhangban vannak a nacionalista propaganda pártvonalával, és a pártelitben mély félelem tükröződik az USA-tól. A hasonló jellegű tudásstruktúra és társadalmi-politikai pozíció határozza meg, hogy ezek a katonatisztek milyen kereteket használhatnak fel a saját

politikai menetrend és szakpolitikai ajánlások.

A négy empirikus fejezet együttesen szisztematikus tanulmányt nyújt a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedéséről az állam-társadalom dinamikájának szemszögéből. A kínai társadalom hierarchiáján belül különböző alpopulációkat vizsgálva, valamint a kulturális piac változó dinamikájának reprezentációit kutatva ez a dolgozat azt találja, hogy a nacionalizmust nemcsak a felülről jövő és az alulról jövő nacionalizmus között, hanem a különböző alpopulációk között is különböző jelentésekkel, értelmezésekkel és állításokkal értelmezik és képviselik.

Ezután azt vizsgálja, hogy ezek a különbségek hogyan alakították a kortárs kínai nacionalizmust mint olyat. Különösen arra összpontosít, hogy az alulról jövő kezdeményezések hogyan lépnek kölcsönhatásba a tekintélyelvű állammal és a piac igényeivel, amelyek folyamatai meghatározzák a kínai nacionalizmus kifejeződésének anyagát és formáit. Azzal érvel, hogy a kínai nacionalizmus megértésében, értelmezésében és követelésében az állam és a társadalom, valamint a társadalom egyes részei között fennálló különbségek *miatt, és nem annak ellenére, hogy a* nacionalizmus olyan megragadó ideológiává vált, amely kitölti a kommunizmus csődöt mondott ideológiája által hagyott vákuumot, szimpatikus közönséget vonz, és erőteljesnek bizonyul a társadalom különböző részeinek mozgósításában.

A dolgozat bonyolult képet mutat. Egyrészt megcáfolja és bonyolítja a kínai nacionalizmusról alkotott, szűken "felülről lefelé" irányuló képet. Másrészt nem mutat be egy egyszerű képet a kínai nacionalizmus felemelkedéséhez vezető hiteles és autonóm "alulról felfelé" irányuló dinamikáról. Amint az a dolgozatból kiderül, az alulról felfelé irányuló kezdeményezések még mindig magán viselik a pártállam nyomait, a társadalmi-politikai viszonyokba ágyazott egyenlőtlen hatalmi viszonyokon, a kommunista kultúra történelmi örökségén és a társadalmi szereplők szubjektivitásának konstrukcióján keresztül. Ezek a nyomok fontos szerepet játszottak a kortárs kínai nacionalizmus kialakulásában.

Ebben a folyamatban a nacionalizmus felülről lefelé és alulról felfelé irányuló

mozgósításai különböznek egymástól, és néha egymással versengenek, de alapvetően nem rivalizálnak egymással.

A felülről lefelé irányuló mozgósítás során a pártállam megpróbálja újjáépíteni a legitimitást, és csökkenteni a társadalmi és politikai konfliktusokat a jogrendszerben. Az alulról felfelé irányuló mozgósításban, bár a társadalom különböző csoportjai igyekeznek a saját jelentéseiket, értelmezéseiket és követeléseiket a nacionalizmusba oltani, a dolgozatban vizsgált csoportok csak a nacionalizmus jelentésének felülvizsgálatára és módosítására tesznek kísérletet nemzeti és szimbolikus szinten, nem pedig a kínai nacionalizmus egészének diskurzusát igyekeznek felforgatni és feladni. Ez alapvetően különbözik a vallási és etnikai szeparatizmustól, amely az etnikai nacionalizmust a vallási és etnikai kisebbségi csoportokon belüli mozgósítás eszközeként használja.

Ebben a dolgozatban sem a vallási, sem az etnikai szeparatizmust nem vesszük figyelembe. Ez nem egyszerű stratégia, amely kizárja a felülről lefelé és alulról felfelé irányuló mozgósítások közötti rivalizáló kapcsolatokat, hanem tudományos és gyakorlati megfontolásokból. A kortárs kínai nacionalizmus felemelkedése, amely intenzív vitákat inspirált a tudósok és a politikai tanácsadók körében, a növekvő idegenellenes nacionalizmus jelenségére utal, amelyről úgy vélik, hogy ambícióval és potenciállal rendelkezik az eurocentrikus civilizáció és az amerikai hegemónia kihívására. Bár a tibeti és hszincsiangi vallási és etnikai szeparatizmus (azaz a tibeti és ujgur nacionalizmus) Kína belső stabilitása szempontjából különös figyelmet érdemel, a nemzetközi biztonságot érintő kihívása elsősorban a potenciális tovagyűrűző hatásokból ered, ha Kína a jövőben etnikai zavargásokba és zavargásokba keveredik. Tekintettel a kortárs kínai nacionalizmussal kapcsolatos fő aggodalomra a nemzetközi és tudományos kontextusban, valamint arra a gyakorlati megfontolásra, hogy egy dolgozatot egyetlen problémára kell összpontosítani, stratégiai döntés, hogy a vallási és etnikai szeparatizmust kizárjuk ebből a dolgozatból.

A kutatási témák ilyen megválasztása (azaz a vallási és etnikai szeparatizmus kizárása) azt a benyomást kelti, hogy a dolgozatban kínált magyarázat csak bizonyos eredményekre, például a dolgozat empirikus fejezeteiben kimutatott dinamikus stabilitásra vonatkozik. Ez téves benyomás. A felülről lefelé és alulról felfelé irányuló nacionalista követelések kölcsönös konstitúciójának dinamikája ugyanúgy vezethet

konfliktushoz és rendetlenséghez (pl. etnikai erőszak és polgárháborúk), mint rendhez és stabilitáshoz. Valójában az értekezés által kínált magyarázat folyamatorientált magyarázat, nem pedig eredményorientált.

Íme egy tanulságos példa. Amint azt az 1. fejezet "Miért szíthatja a nacionalizmus a nép szenvedélyét és vonzalmát" című részében tárgyaltuk, a különböző felülről lefelé és alulról felfelé irányuló nacionalista követelések kölcsönös konstitúciója polgári konfliktusok, erőszak és instabilitás kimeneteléhez is vezethet. Az emberek az ezzel járó veszélyek és költségek ismeretében nem azért vesznek részt a nagyszabású etnikai erőszakban, mert az elitek becsapják őket, akik azért provokálnak konfliktust, hogy megszerezzék, fenntartsák vagy növeljék hatalmukat. A hétköznapi emberek inkább azért követik, mert stratégiai szereplők, akiket mindenféle, nem feltétlenül etnikai nacionalista célok motiválnak (pl. a fosztogatás, a bosszúvágy vagy a megtorlástól való félelem). Ahhoz tehát, hogy az etnikai nacionalizmus a mozgósítás hasznos eszközévé váljon a nagyszabású erőszak és etnikai konfliktusok előidézésére, a felülről lefelé és alulról felfelé irányuló követelések, értelmezések és értelmezések kölcsönös konstitúciójára is szükség van, ahogyan azt ebben a dolgozatban a kortárs kínai nacionalizmus esetében részletesen leírtuk és kifejtettük. A nagyszabású etnikai erőszak és a kortárs kínai nacionalizmus forgatókönyvei esetében a fő különbség a nacionalista követelők és résztvevők összetétele. A nagyszabású etnikai erőszakban részt vevők általában fiatal férfiak, akik rosszul képzettek, munkanélküliek vagy alulfoglalkoztatottak. Ezzel szemben a jelen dolgozat által vizsgált igénylők és résztvevők a társadalom sokkal szélesebb rétegét képviselik, beleértve a középosztályt és az elitet is.

A tisztázás érdekében hadd ismételjem meg, hogy mit állított a tézis, és mit nem. A dolgozat azt állítja, hogy a felülről lefelé és alulról felfelé irányuló nacionalista követelések, értelmezések és értelmezések kölcsönös konstitúciója szimbiózisban áll az állam és a társadalom között. Ennek eredményeként a nacionalizmus a mobilizáció és a társadalmi integráció hatékony eszközévé vált, amit az állam (vagy az elit) önmagában nem tudott volna előállítani. Ez a dolgozat azonban nem állítja, hogy ezek az állítások, értelmezések és értelmezések alapvető rivalizálásban állnak egymással. A legtöbb forgatókönyv szerint különböznek, és néha versengenek egymással. Az alulról felfelé irányuló nacionalista állítások azonban nem ássák alá vagy hagyják el a felülről lefelé irányuló nacionalizmus diskurzusának egészét, bár megpróbálják megragadni és újraértelmezni az utóbbit. Ennek illusztrálására az ebben a dolgozatban vizsgált kínai

nacionalisták minden fajtája megkérdőjelezi a pártállam monopóliumát a kínai nacionalizmus állításai és értelmezései felett, de nem ássák alá vagy hagyják el a kínai nacionalizmus egészét, és nem tűrik el a vallási és etnikai szeparatizmus kihívását sem a

Kínai nemzetállam.

Ha a felülről lefelé és alulról felfelé irányuló nacionalista követelések alapvető rivalizálásban állnak egymással, akkor az alulról jövő, felforgató követelések és mozgósítások elfojtásra kerülnek. Ezt láthatjuk a tibeti vagy ujgur szeparatizmus kialakulásában a kortárs kínai nacionalizmusban. Általánosságban elmondható, hogy a nacionalizmus ezen alapvetően rivalizáló követelései nem tartják fenn a szerző érdeklődését. A lényegi rivalizálás ezen forgatókönyveiben a felülről lefelé és alulról felfelé irányuló nacionalista követelések nem illeszkednek egymáshoz, mert két párhuzamos mezőben működnek, amelyek mindegyike a kölcsönös alkalmazkodás és az ebben a dolgozatban javasolt felülről lefelé és alulról felfelé irányuló szimbiózis mechanizmusával magyarázható. Vegyük például, hogy a tibeti és ujgur száműzetésben élő elitek hogyan használják az etnikai nacionalizmust politikai programjuk előmozdítására, és hogy a Kínában élő alulról jövő tibeti és ujgur nacionalista követelők hogyan értik, értelmezik és reagálnak a tengerentúli elitek provokációira. Ebben a felülről lefelé és alulról felfelé irányuló dinamikában is megfigyelhetők szimbiózisok és kölcsönös alkalmazkodás, de nem a kínai kormány és a tibeti/ujgur szeparatista nacionalisták (akár az elitek, akár a tömegek) közötti rivális viszonyban.

Összefoglalva, a felülről lefelé és alulról felfelé irányuló nacionalista követelések közötti szimbiózis és kölcsönös alkalmazkodás vezethet etnikai erőszakhoz és polgári konfliktushoz, de társadalmi integrációhoz és dinamikus stabilitáshoz is, a felülről lefelé irányuló nacionalizmus egészének irányától függően. A felülről lefelé és az alulról felfelé irányuló nacionalista követelések gyakran nem állnak alapvető rivalizálásban, bár mindig különböznek, és néha versengenek egymással. Amikor rivalizálnak egymással, az alulról jövő, felforgató nacionalista követeléseket és mozgósításokat az állam szükségszerűen elnyomja, amíg az államnak elegendő elnyomó ereje marad. Valójában talán már nem is pontos az ilyen rivalizáló viszonyokat felülről lefelé és alulról felfelé irányuló dinamikaként definiálni, mert ahhoz, hogy ezek a rivalizáló viszonyok létrejöjjenek, legalább két elitcsoportra lenne szükség - az egyik ortodox nacionalista igényeket állít elő a nemzetállam számára, a másik pedig felforgató igényeket gyárt. Amint azt az etnikai szeparatista mozgalmak illusztrálják, nehéz lenne

elképzelni a tisztán, autentikusan, autonóm módon "alulról felfelé" irányuló szeparatista nacionalizmus képét az etnikai kisebbség elitjének provokációja és részvétele nélkül.

Ezért a nacionalizmus felülről lefelé és alulról felfelé irányuló mozgósításainak előfeltétele, hogy kölcsönös alkalmazkodásra jussanak, az alternatív elitcsoport hiánya, amely képes és hajlandó a nemzetállammal és az állami legitimitással szembeni következetes rivalizálást az állammal vagy az uralkodó elittel való kapcsolatokba bevinni. Az ebből következő probléma ezután a következővé válik: Milyen mechanizmusok révén lenne az ilyen kölcsönös alkalmazkodás több vagy kevesebb hatékonysággal járna az állam céljának elérésében? Ahogyan ez a dolgozat érvelt, az állam és a társadalom közötti szimbiózis kulcsfontosságú a nacionalizmus homogenizáló erejének előállításában. A nacionalizmus mint mobilizáló diskurzus sikere nemcsak attól függ, hogy az államnak milyen szándéka és képessége van az alulról jövő érdekek és követelések kiaknázására, hanem attól is, hogy a társadalmi csoportok által képviselt követelések és érdekek milyen mértékben autonómak és spontánok.

Ez néhány olyan működési mechanizmust tesz lehetővé, amelyek szükséges feltételei a kölcsönös alkalmazkodásnak, ha nincs olyan alternatív elitcsoport, amely versenyezni kíván az uralom legitimitásáért. Először is, az államnak rendelkeznie kell mind a nacionalizmus ösztönzésének szándékával, mind pedig a nacionalista követelések alulról történő felhasználásának és korlátozásának képességével. Ha az államnak nincs szándéka arra, hogy a nacionalizmusra építse vagy újraépítse a legitimitást, akkor nem valószínű, hogy a társadalmi csoportok nemzeti és szimbolikus szinten találnak rezonanciát, még akkor sem, ha ösztönzőik vannak arra, hogy a nacionalizmus saját értelmezései, értelmezései és követelései mellett kampányoljanak. Ez az egyik oka annak, hogy a kortárs kínai nacionalizmus a kommunista ideológia csődjéig nem jelent meg jelentős társadalmi-politikai jelenségként. Hasonlóképpen, ha az államnak erős szándéka van a nacionalizmus kihasználására, de az állami kapacitás túl alacsony ahhoz, hogy a nacionalista érdekeket és követeléseket alulról felhasználja és korlátozza, akkor az állam számára is nehéz a nacionalizmust aktív politikai erővé alakítani.

A nacionalista érdekek és követelések alulról történő hasznosításához bizonyos fokú autonómiára és spontaneitásra van szükség a társadalmi csoportok részéről nacionalista

követeléseik előmozdításához, amelyek eltérhetnek az állam eredeti tervétől a nacionalizmusért folytatott kampányokban, és lehet, hogy egyáltalán nem rendelkeznek szükséges nacionalista dimenzióval. Ez a szükséges feltétel továbbá megköveteli

bizonyos nyilvános tér és információk megléte vagy megjelenése a társadalmi szereplők számára, hogy kezdeményezzenek, szerveződjenek, megfogalmazzák és kifejezzék követeléseiket és értelmezéseiket. Amint az a polgári jóvátételi mozgalomról (3. fejezet) és a *Baodiao* mozgalomról (5. fejezet) szóló fejezetekben látható, a kínai háborús áldozatok és a polgári aktivisták egy kis csoportja már az 1990-es évek eleje előtt, amikor a pártállam megkezdte hazafias kampányát, kezdeményezte a háborús szenvedésekről való megemlékezést és a háborús jóvátétel követelését. Tevékenységük azonban nem tudott tartós hatást gyakorolni az elnyomó politikai környezetben. Hasonlóképpen, a *Baodiao* mozgalom sem alakult ki sikeresen Kínában 2003-ig, mivel a mozgalom első két hullámában (azaz az 1970-es évek elején és az 1990-es évek közepén) a szárazföldi Kínából származó *Baodiao* aktivistákat fizikailag megtisztították, és hangjukat az állam marginalizálta. A nacionalizmus alulról jövő eltérő értelmezései, értelmezései és követelései nélkül, valamint a liberalizálódó társadalom és a piac nélkül, amelyek megnyitják a nyilvános teret és új információkat gyűjtenek az alulról jövő nacionalista követelések kifejezésére és mozgósítására, az állami nacionalizmus aligha tudott széles körű népszerűséget generálni és hatékony mozgósító ideológiává válni. Sem az állami nacionalizmus indoktrinációja, sem a megtévesztettek és elcsábítottak felhívásai nem működhetnek ennek érdekében.

Mindeközben az államnak bizonyos szinten meg kell őriznie a nacionalista érdekek és követelések alulról jövő korlátozásának képességét, hogy az alulról jövő nacionalista követelések és mozgósítások fejlődése ne veszélyeztesse az állam legitimitását. A kapacitás szintje az állam társadalmi-politikai struktúrájától és történelmi-politikai örökségétől függ. Amint a dolgozatban érvelünk, nem pusztán autentikus és autonóm "alulról felfelé" irányuló dinamikák vezettek a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedéséhez. A kortárs Kína kontextusában az alulról jövő kezdeményezések elsősorban két mechanizmuson keresztül viselik a pártállam jelentős befolyását - az egyik az állam és a társadalom között beágyazott egyenlőtlen hatalmi viszonyok, a másik pedig a kommunista kultúra történelmi öröksége. Mindkét mechanizmus működik az alulról jövő nacionalizmus autonóm és spontán mozgósításainak szabályozásában és korlátozásában, ami a kortárs kínai nacionalizmust olyanná teszi, amilyennek láttuk. A fizikai elnyomás, az erőforrások elosztása, a médiacenzúra és a társadalmi szereplők

szubjektivitásának rekonstrukciója révén a kínai pártállam sikeresen behatolt az alulról jövő nacionalizmus generálásának folyamataiba.

követelések és mozgósítások, a nacionalizmus legfelforgatóbb részét alulról szűri ki, mielőtt az a nyilvános diskurzusba kerülne.

A dolgozat tanulmánya nemcsak elméleti előrelépést tesz a nemzetek és a nacionalizmus általános területén, hanem a kortárs kínai nacionalizmus tanulmányozásának új irányát is megvilágítja. Vegyes módszerekkel elemzi és magyarázza a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedését a mögötte álló kínai politikán keresztül, a társadalom alján lévő társadalmi csoportoktól a társadalmi piramis csúcsáig. A karosszékben végzett elméleti indukciókból és vázlatos empirikus felmérésekből származó javaslatokkal ellentétben a dolgozat megállapításai fontos politikai következményekkel járnak.

Mindenekelőtt óvatosnak kell lennünk, hogy a Kína-politika kialakításakor ne vonjunk le túl sok következtetést a növekvő kínai nacionalizmus jelenségéből. A kínai nacionalizmus szubsztanciáit és formáit meghatározó bonyolult dinamika azt mutatja, hogy nem az állami nacionalizmus vagy a népi nacionalizmus szubsztanciái és explicit követelései, hanem a társadalmi-politikai feltételek és az állam-társadalmi dinamika alakulása fogja meghatározni, hogy a kínai nacionalizmus milyen erőként fog fellépni Kína belpolitikájában és nemzetközi viselkedésében. A zárófejezet további része öt, a dolgozatban végzett kutatásból levezetett figyelmeztetést foglal össze a Kína-politika kialakítására vonatkozóan.

Az első figyelmeztetés

A kínai és japán államférfiak számára, akik abban reménykednek, hogy az idő végül elmossa a 2nd kínai-japán háború által okozott háborús szenvedés és gyűlölet emlékét, ez üres kívánság, és jobb, ha lemondanak róla. A háborús szenvedésnek megvan a maga élete. Nem ér véget a háborús nemzedék elmúlásával. Inkább átalakítható és államosítható az áldozatok, családtagjaik, társadalmi aktivisták, értelmiségiek és az állam közös erőfeszítései révén. Sőt, amikor a háborús szenvedés átalakult és államosított, a háború tényleges elszenvedői és családtagjaik, akik általában a legjelentősebbek a háborúban.

a társadalom alárendeltjei, már nem képesek meghatározni, hogy szenvedéseiket hogyan lehet a politikai alkudozás bonyolult folyamataiban orvosolni.

A mai Kínában az ilyen átalakítási és államosítási folyamatok már befejeződtek. Ez azt jelenti, hogy a legjobb idő a mély megbékélés elérésére és a háborús szenvedések sebhelyeinek eltüntetésére sajnos elszalasztottuk. Ennek eredményeként a kínai nép háborús szenvedései a 2nd kínai-japán háborúban politikai szimbólummá váltak a nemzet kollektív emlékezetében. Mivel a politikai szimbólum halhatatlan, ha a háborús szenvedés politikai szimbólumát nem kezelik megfelelően, irreális lenne azt várni, hogy a generációváltás vagy a Japánnal szembeni barátságosabb politika csökkenteni fogja a kínai társadalomban a Japánnal szembeni gyűlöletet és ellenszenvet.

A második figyelmeztetés

Mind a kínai, mind a japán kormány számára, ha stabilabb és megbízhatóbb kétoldalú kapcsolatokat akarnak kiépíteni, előrelátóbb, gyakorlatiasabb stratégiákat kell alkalmazni a két nemzet közötti mély megbékélés elősegítése érdekében. Az általuk elfogadott politika és diplomácia messzemenő hatással lesz a regionális biztonságra és mindkét nemzet kilátásaira. A legfontosabb tanulság, amelyet mindkét kormánynak le kell vonnia a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedéséből, a következő: Lehetetlen lenne mély megbékélést elérni a két nemzet között, ha nem alakulnának ki alulról jövő kezdeményezések, amelyek kölcsönhatásba lépnek a felülről jövő folyamatokkal. Ez az a mechanizmus, amely a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedését magyarázza. Ugyanezen mechanizmuson keresztül lehetne elérni a Kína és Japán közötti mély megbékélést és a régió hosszú távú stabilitását.

A kínai-japán kapcsolatok helyreállítása óta a háborús kártérítés problémáját diplomáciai nyomásgyakorlásra használják a két ország között. Bár a kínai kormány hivatalosan lemondott arról, hogy kártérítést követeljen, a japán kormány az ODA és az alacsony kamatozású kölcsönök révén támogatta Kína iparosítását, ami egyfajta implicit kártérítésnek tekinthető. E mechanizmusokon keresztül Japán is nyert

prioritás a kínai piachoz való hozzáférés és egyes különösen fontos iparágakhoz való hozzáférés során.

Kormányközi szinten ez a stratégia sikeres volt, mindkét kormány számára előnyös helyzetet teremtett, és mindkét nemzet elitjének gazdasági igényeit kielégítette. Ez azonban alapvetően rövid távú, célszerűségi politika, nem pedig hosszú távú, előrelátó stratégia. Ma ez a politika már nem felel meg mindkét nemzet és kormány igényeinek. Nyilvánvalóan ez a politika nélkülözi az erkölcsi alapokat. Mivel sajnálatos, hogy az erkölcsi alapokon nyugvó indoklások csak a politikusok süket fülekre találnak, engedjék meg, hogy az instrumentális racionalitás talaján állítsam meg a lényeget: Egy ilyen politika instrumentális értelemben is kontraproduktív.

Ez az oka. Egy ilyen politika nem veszi figyelembe a kínai alcsoportok növekvő felhívásait, kifejezett sérelmeit és eltérő követeléseit a kortárs kínai nacionalizmus inspirálásában. Ezért nem képes megérteni és megfelelően kezelni azokat az ok-okozati mechanizmusokat, amelyek a mai kínai nacionalizmust létrehozták. Lehet, hogy Kína és Japán tudósok számára ellenkező értelmű, de ez a brutális tény: Japán több ODA-val és alacsony kamatozású kölcsönnel járult hozzá Kína iparosításához, a kínai társadalmi szereplők és kormányuk között a kínai nacionalizmus megértésében, értelmezésében és követelésében a feszültségek súlyosbodnak. Amint ez a dolgozat feltárja, pontosan ezek a különbségek és feszültségek inspirálták a nacionalizmus felemelkedését a mai Kínában.

Nem bölcs stratégia a kormányközi gazdasági előnyöket az implicit háborús kompenzációra alapozva elérni. Végül is a két kormány közötti megbékélés nem mély megbékélés. Csak két társadalom közötti megbékélés az. A kínai háborús áldozatok iránti felelősség elhárítása és a sérelmek kompenzálásának elutasítása csak bizalmatlansághoz és gyűlölethez vezet a kínai társadalomban, ami tovább táplálja a japánellenes nacionalizmusba ágyazott sérelmeket. Akár felismerte ezt a japán kormány, akár nem, a sérelmeket és a gyűlöletet soha nem fogják kompenzálni a kormányközi szintű hivatalos segélyek és hitelek. Az ilyen politikák csak egy

célszerűség a kormányközi kapcsolatok és a nemzetgazdaság megkönnyítése érdekében. A sérelmeket orvosolni kell, és a gyűlöletet le kell csillapítani. A mély megbékélés érdekében a kínai és a japán kormánynak nem szabad figyelmen kívül hagynia a kínai nacionalizmus valódi forrását - vagyis a kínai társadalom versengő nacionalista felfogásait, értelmezéseit és követeléseit, valamint a pártállammal kapcsolatos feszültségeket.

A harmadik figyelmeztetés

A mai kínai nacionalizmus erősödésével a KKP ellenőrzése a nacionalizmus felett a maoista évekhez képest meggyengült. Ezért a nemzetközi társadalom számára irreális elvárás, hogy a kínai kormány képes lesz megfékezni a nacionalizmust otthon. A KKP egyszerűen nem tudja monopolizálni a nacionalizmus megértését, értelmezését és követeléseit az egyre inkább liberalizálódó társadalomban. Amit a KKP tehet, az a kínai nacionalizmus erőszakos kitöréseinek szabályozása és ellenőrzése, és kisebb szerepet játszhat a nacionalizmus ösztönzésében. A KKP-t időről időre fel lehet kérni arra is, hogy tegyen erőfeszítéseket a kétoldalú kapcsolatokban tapasztalható feszültségek enyhítésére, de nem lehet rá számítani a kétoldalú kapcsolatok közép- vagy hosszú távú javításában.

Tisztázzuk, hogy ez nem azt jelenti, hogy a KKP nem felelős, vagy nem játszott szerepet a kortárs kínai nacionalizmus felemelkedésében. Mindkét értelemben igen. De ma már nem tudja diktálni a fejlődés irányát, amely a kortárs Kínában kialakuló állami-társadalmi dinamikától függ. Ez nem jelenti azt sem, hogy a KKP gyenge. Lehet, hogy a KKP bizonyos szempontból meggyengült, de nem gyenge.

Valójában az állami elnyomás és a társadalmi ellenőrzés még mindig korlátozza a kínai nacionalizmus kifejezési módjait. Ha visszatekintünk a japánellenes nacionalista mozgalmak fejlődésére az 1980-as évek óta, a KKP a fizikai erőszak, a pszichológiai fenyegetés és a társadalmi marginalizáció kombinált stratégiáját alkalmazta a mobilizáció és a nacionalista aktivizmus szabályozására. Amikor az alulról felfelé irányuló mozgósítás bizonyos fajtái hatékonynak bizonyultak, a kínai kormány

hamarosan leállította őket. Ennek eredményeként a megengedett és a tiltott közötti határokat folyamatosan újrarajzolják. Ez hatékonyan megakadályozta a

a hivatásos aktivisták megjelenése a kínai társadalomban.

A negyedik figyelmeztetés

A harmadik figyelmeztetés után következik a negyedik, miszerint a KKP nacionalizmus feletti ellenőrzésének csökkenésével a pártállam valószínűleg határozottabbá válik a hazai közönség előtt, hogy megfékezze mind a liberális, mind az illiberális nacionalizmust otthon. Ez az egyik fő tényező, amely Peking kelet-kínai-tengeri politikájának megváltozásához vezetett. Ez azonban nem jelenti azt, hogy Peking hajlamosabbá válik a katonai konfrontációra. Azt jelenti, hogy Pekingnek magabiztosabban kell viselkednie, hogy aláássa a népi nacionalizmus indoklását és nyomását.

Amint azt az 5. fejezetben láttuk, *Baodiao* 2003-2005-ös felemelkedése előtt a KKP tartózkodott attól, hogy tájékoztassa a hazai közönséget a Kelet-kínai-tengeren tett magabiztos és pragmatikus lépéseiről, nem törődve azzal, hogy nacionalista képet alakítson ki otthon. Ez a stratégiai számításait tükrözi, hogy elkerülje Japán feldühítését, és nagyobb mozgásteret biztosítson magának a nemzetközi alkudozásban. Ez azonban ellentmond annak a funkcionalista felvetésnek, hogy a KKP a Diaoyu/Senkaku-vita és a Japán-ellenes nacionalizmus kihasználásával növelte legitimitását. Ez az ellentmondás odahaza a kínai külpolitikáról kialakult egy hagyományos téves képet, amely szerint Kína külpolitikája puha és engedékeny, így a KKP-t belföldi nyomás alá helyezte, hogy a nemzetközi vitákat sólyomszerűbben kezelje. Ez a fajta nyomás különösen veszélyes, mert a valóságban a KKP pragmatikus politikája nem volt olyan puha, mint amilyennek otthon tűnt. A KKP-t kevésbé puha és engedékeny magatartásra kényszerítő nyomás valójában ahhoz fog vezetni, hogy Kína a nemzetközi válságok kezelésében túlságosan is engedékeny és túlreagál, különösen olyan kérdésekben, amelyekben a kínaiak úgy látják, hogy kormányuk túlságosan engedett.

A 2003-2005 közötti *Baodiao* mozgalom tanulságos eset. Sikeres mozgósítása a szárazföldi Kínából megváltoztatta a KKP politikai lehetőségeinek sorát. Míg korábban a pártállam legfőbb gondja a pragmatikus rugalmasság volt, azóta a KKP-nak

nacionalista hitvallást kell felmutatnia a *Baodiao* megfékezése érdekében.

mozgalom, és elkerülni a kritikát a nyilvánosság növekvő elvárásaival szemben. Ez a cselekvési logika bizonytalanságot okozott a regionális stabilitásban. Ráadásul egy ilyen politikai változás hatását a KKP nem fogja tudni ellenőrizni, függetlenül a szándékától és érdekeitől.

Peking politikájának átalakulása dominóhatást indított el, és megváltoztatta a nemzetközi társadalomban Kína szándékáról és képességéről alkotott képet. Azzal, hogy Kína egyre nagyobb hatalmat és befolyást vetít ki a térségben, a nemzetközi társadalom számára valószínűbbé válik, hogy revizionista államként tekint rá, az otthoni kínaiak pedig érdemibb eredményeket várnak az állam asszertív fellépésétől. Ezért a KKP-t egyre inkább le fogja kötni saját nacionalista imázsa, hogy lecsillapítsa a hazai nacionalizmust. Eközben egyre több korlátokba ütközik majd a szomszédos országokkal fennálló viták rendezését célzó külpolitikában. Ezek a korlátok ártanak Kína alapvető érdekének - a modernizációját támogató békés és támogató nemzetközi környezet fenntartásának -. A jövőben, még ha a KKP el is kívánja kerülni a katonai konfrontációt, nagyon nehéz (ha nem lehetetlen) lesz a KKP számára a politikai dinamika ellenőrzése, amely végül konfliktusokhoz vezet. A konfrontáció vagy alkalmazkodás olyasmivé vált, amit nem csak Kína szándéka és kapacitása fog meghatározni.

Az ötödik figyelmeztetés

Az utolsó figyelmeztetés a nemzetközi biztonságra vonatkozik. A bizonyítékok nem elegendőek annak eldöntésére, hogy a kínai nacionalizmus végső soron jó vagy rossz hatással van-e a nemzetközi biztonságra. A politikai következményeiről szóló gyakorlati tanulmánynak Kína teljes portfólióját - például érdekeit, szándékait, kapacitásait, nemzetközi viselkedésének történelmi múltját, lehetőségeit és korlátait - figyelembe kell vennie, nem pedig a versengő IR-elméletek logikájából következtetni. Ezen túlmenően figyelembe kell vennie az egyes szereplők portfólióját is, amelyek befolyásolják a kínai nacionalizmust, és amelyekre a kínai nacionalizmus hatással van. Ezek közé tartoznak az állami és a nem állami szereplők. A szereplők érdekeit rövid és hosszú távon is meg kell határozni.

A dolgozat végén hadd illusztráljam három állami szereplő - az Egyesült Államok, Japán és Kína - példáját. Egy állami szereplőnek először saját nagy stratégiáját kell meghatározni ahhoz, hogy megértsük a kínai nacionalizmus politikai következményeit. Az Egyesült Államok esetében a saját nagystratégiája alakítja ki, hogy a kínai nacionalizmus hogyan befolyásolja az amerikai nemzeti érdekeket. Egy erősödő nacionalista Kína mást jelentene a
Az USA a neo-izolacionizmus, a szelektív elköteleződés vagy a primátus stratégiáját választja-e.[510]

A neo-izolacionisták szerint az USA jobban tenné, ha visszavonulna a kelet-ázsiai túlterjeszkedéstől, és csak a hazájában tartaná fenn a nemzeti védelmet a nukleáris elrettentés révén. Ezzel szemben, ha az amerikai stratégák a szelektív szerepvállalás mellett döntenek, akkor bármilyen nagyobb regionális konfliktus (pl. egy kelet-kínai-tengeri válság) kritikus lenne az USA biztonsága szempontjából. Ebben a forgatókönyvben az USA-nak komoly kötelezettségeket kellene vállalnia Japán kelet-kínai-tengeri követeléseinek védelmére. Ha szükséges, az USA-nak az erőegyensúly érdekében ösztönöznie kell Japán katonai megerősítését is. Egy ilyen nagystratégia megváltoztatná az USA Japánnal szembeni stratégiáját is - hiszen az USA-nak el kell döntenie, hogy hajlandó-e egy normalizált Japánt látni, amely már nem szorul rá az amerikai jelenlétre a területén.

Ha az Egyesült Államok az elsőbbség stratégiáját választja, és úgy véli, hogy jóindulatú hegemónként kell és lehet viselkednie a világbéke előmozdítása érdekében, akkor a szövetségesek segítéséért viselt felelőssége nagyban különbözne a fent említett két helyzethez képest. Ha az USA továbbá úgy véli, hogy felelőssége nemcsak a béke fenntartása és a szövetségesek védelme, hanem Kína demokratizálása is (ami a legtöbb realista szerint utópisztikus törekvés), akkor bonyolultabbá válna a kínai nacionalizmus politikai következményeinek kikövetkeztetése ahhoz a forgatókönyvhöz képest, hogy az USA csak a jelenlegi hatalmi struktúra fenntartásában érdekelt Kelet-Ázsiában.

[510] Az amerikai nagystratégia különböző iskoláinak áttekintését lásd Barry R. Posen és Andrew L. Ross, 1996/97, "Competing visions for U.S. grand strategy," *International Security* 21(3), pp. 5-53.

Ezért mielőtt a kínai nacionalizmus USA-ra gyakorolt politikai következményeit megvitatnánk, előfeltétel annak megállapítása, hogy milyen nagy stratégiát választana az USA, és hogy ez a stratégia rövid és hosszú távon hogyan szolgálná az USA érdekeit. Az összetett és folyamatosan változó valóságban azonban a legfőbb nehézség a következő lenne: Az USA nem tisztázott, hogy mi lenne a nagystratégiája is. Ennek következtében az USA valószínűleg más állami szereplőkre hárítja a választás terhét, és nemzeti stratégiáját más államok lépéseire reagálva alakítja ki.

A nagystratégia meghatározásában a kétértelműségnek ez a logikája Japánra is vonatkozhat. A 20.th században Japán két lehetőséget is elvesztett arra, hogy Kelet-Ázsia hegemónjává váljon: az egyiket a második világháborúban az ambiciózus túlterjeszkedés, a másikat pedig a második világháború utáni korszakban a gazdasági befolyásának túlzott visszafogása miatt. A 21st század elején egyre nagyobb a valószínűsége a közvetlen kínai-japán konfrontációnak. Japán egy harmadik próbatétel elé kerül, hogy megválassza a nemzet nagy stratégiáját.

Japán számára a legrosszabb stratégiai döntés lenne a Kínával folytatott területi vitákban az eszkaláció és a de-eszkaláció ciklikus játékát játszani. Az amerikai-japán biztonsági szövetség megbízhatósága kétséges. Az Egyesült Államok Japán iránti elkötelezettsége kétértelmű, és kérdéses az Egyesült Államok eltökéltsége, hogy Kína növekvő erejével szemben fenntartja hegemón jelenlétét a térségben. Végül is az amerikai erő aligha tudja elrettenteni Kína asszertív lépéseit a régióban, amikor a KKP a növekvő kínai nacionalizmussal néz szembe otthon. Ezért Japán legjobb stratégiája az lenne, ha megerősítené saját katonai kapacitásait és növelné saját nemzetközi státuszát, ahelyett, hogy az USA kétértelmű garanciájára támaszkodna. Azzal, hogy több felelősséget vállal Kelet- és Délkelet-Ázsiában, Japán független és megbízható hatalomként jelenhetne meg a térségben, és így keresett szövetséges lenne más országok számára Kína növekvő hegemóniájával szemben a térségben.

Egy ilyen stratégia elfogadásával nem szükséges, hogy Japán harciasabbá váljon. Valójában ez egy olyan stratégia, amely hosszú távon elkerüli a túlreagálást. Japán érdekében a kelet-kínai-tengeri vitát és az erősödő kínai nacionalizmust a Japán

nemzetközi státuszának emelését célzó eszközként kell felhasználni, nem pedig célszerűségből.

a kínaiellenes nacionalizmus és a remilitarizáció kiváltása. Japánnak magabiztosabbnak kellene és lehetne lennie a csendes-óceáni térségben a "soft power" terén. A második világháború terhe Japán puha hatalmának előnyére is válhatna, ha hatékonyabb intézkedéseket hozna az alulról jövő japánellenes nacionalizmus lecsillapítására a volt gyarmatokon és a megszállt területeken. Ennek során Japánnak át kell gondolnia a hagyományos kormányközi segélyezés és támogatás politikai következményeit, és az áldozatul esett országok civil szervezeteivel való együttműködésre kell összpontosítania. Ezen túlmenően Japánnak stratégiailag előnyös lenne, ha meg tudna győzni más országokat (különösen Dél-Koreát) arról, hogy a Kínával folytatott vitája lényegesen különbözik a többi ázsiai szomszédjával fennálló területi vitáktól. Egy ilyen biztosítéknyújtási stratégia megvalósítható lenne, ha Japán el tudná szigetelni és újra tudná definiálni a Kínával folytatott vitát a nagystratégia szintjén, és nem korlátozná azt többé területi és szuverenitási vitára.

Végezetül hadd térjek ki a Kína számára kínálkozó stratégiai lehetőségekre. A KKP uralma nagyban megnehezíti Kína stratégiai érdekeit. A térség legtöbb állami szereplőjével ellentétben (Észak-Korea kivételével) Kínának nincs szilárd legitimációs bázisa. Ezért elsődleges stratégiai érdeke, hogy egyensúlyt teremtsen a rezsim biztonsága iránti vágy és a térségben a hatalom és befolyás kivetítésére irányuló növekvő törekvés között. Kína regionális versenytársaihoz képest ezt a célt bonyolultabb elérni. Ezért elméletileg Kínának e versenytárs államokhoz képest magasabb szintű diplomáciai képességekre és hatékonyabb, meritokrácián alapuló kormányzásra van szüksége. De pontosan ez az, amiben Kína hiányt szenved. Az is valószínűtlen, hogy Kína belátható időn belül pótolni tudja ezt a hiányosságot.

Egyszerűen fogalmazva, Kínának sürgősen szüksége van tehetségekre. Kína oktatási rendszere azonban nem termel ilyen tehetségeket, és a tehetségek világpiacán egy autoriter rendszer nem rendelkezik versenyelőnnyel az ilyen tehetségek vonzásához és hasznosításához (olyan tényezők miatt, mint a bürokratikus hatékonyság hiánya, a rugalmatlan parancs- és visszajelzőrendszer, valamint a kétértelmű és igazságtalan jutalmazási rendszer). Ennek eredményeképpen Kína számára nagyon nehéz lenne olyan stratégiai tehetségekkel felszerelkezni, amelyekre sürgősen szüksége van. Ez a

gyakorlati akadály messzemenő politikai következményekkel jár. Míg a

a KKP elsődleges stratégiai érdeke, hogy egyensúlyt teremtsen a rezsim biztonsága és a regionális hatalomra és befolyásra való növekvő vágya között, elronthatja a dolgokat.

Ha a KKP képes lenne úgy irányítani a kínai társadalmat, mint a maoista korszakban, akkor ez nem jelentene nagy problémát a nemzetközi társadalom számára. Mivel azonban a KKP képességei e tekintetben meggyengültek, valamiféle pusztító lefelé tartó spirál alakulhat ki. Vagyis minél bizonytalanabbnak érzi magát a KKP otthon, annál inkább szükségesnek érzi, hogy asszertívan lépjen fel a hazai közönség előtt. Minél magabiztosabban lép fel Kína, annál súlyosabbnak tünteti fel a problémát a nemzetközi társadalom előtt, ami a feszültségek fokozódásához és a magabiztossággal kapcsolatos elvárások növekedéséhez vezet otthon. Az ördögi kör hátulütője nyilvánvaló. A KKP hosszú távú biztonsága érdekében olyan barátságos, vagy legalábbis békés nemzetközi környezetre van szüksége, amelyben Kínát tisztelettudó hatalomnak és megbízható tárgyalópartnernek tekintik. Ennek a követelménynek azonban egyre nehezebb megfelelni, mivel a rezsim legitimitása a nemzetközi társadalomban való magabiztos fellépéséhez kötődik. Elmúltak azok az idők, amikor a KKP diktálhatta a külpolitikai döntéshozatalt, és nincs felkészülve arra, hogy az új helyzetet a szükséges stratégiai előrelátással és diplomáciai képességekkel kezelje.

Bibliográfia

(Könyvek és kutatási cikkek; újságcikkek, magazinok és a legtöbb online forrás a lábjegyzetekben szerepel.)

Amin, Shahid. 1995. *Esemény, metafora, emlékezet: Chauri Chaura, 1922-1992*. Berkeley: University of California Press.

Anderson, Benedict. 1983. *Elképzelt közösségek: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, London: Verso.

Barnett, Michael és Raymond Duvall. 2005.
International Organization, 59(1), pp. 39-75.

Bernstein, Richard és Ross Munro. 1998. *A közelgő konfliktus Kínával.* New York: Vintage Books.

Berry, Michael. 2001. "A nankingi nemi erőszak filmes ábrázolásai" *Kelet-Ázsia: An International Quarterly* 19(4), pp. 85-108.

Billig, Michael. 1995. *Banális nacionalizmus*. London: Sage.

Blanchard, Jean-Marc F. 2000. "Az Egyesült Államok szerepe a Diaoyu (Senkaku) szigetek körüli kínai-japán vitában, 1945-1971", *The China Quarterly*, Vol. 161, pp. 95-123.

Bo, Zhiyue. 2006. "Hercegi tábornokok Kínában: a két karrierhatár áttörése?"
Issues & Studies, 42(1), pp. 195-232.

Bo, Zhiyue. 2011. "Hu Jintao tábornokai", *East Asian Policy, Kelet-Ázsiai politika*, szám. Jan-Mar, pp. 45-51.

Bo, Zhiyue. "A princeling tábornokok új kohorsza a kínai PLA-ban: meritokrácia vs. professzionalizmus (II)", *EAI Background Brief No. 279*, 2006. március, hozzáférés: 2011. augusztus 7. http://www.eai.nus.edu.sg/BB279.pdf.

Breuilly, John. 1993 [1982] *Nationalism and the State* (2nd ed.). Manchester: Manchester University Press.

Cai, Yongshun. 2006. *Állam és elbocsátott munkavállalók a reformkori Kínában: The Silence and Collective Action of the Retrenched*, London: Routledge.

Calhoun, Craig. 1993. "Nacionalizmus és etnicitás". *Annual Review of Sociology*, 19. kötet, 211-239. o.

Calhoun, Craig. 1994. *Sem istenek, sem császárok: Diákok és a demokráciáért folytatott küzdelem Kínában*. Berkeley: University of California Press.

Calhoun, Craig. 1997. *Nacionalizmus*, Minneapolis: University of Minnesota Press.

Callahan, William. 2006. "History, identity, and security: producing and consuming nationalism in China," *Critical Asian Studies*, 38(2), pp. 179-208.

Callahan, William. 2010. *Kína:* Oxford: Oxford University Press.

Callahan, William. 2013. *Kína álmai: 20 jövőkép a jövőről*, New York: Oxford University Press.

Capoccia, Giovanni és R. Daniel Kelemen. 2007. "The study of critical junctures: theory, narrative, and counterfactuals in historical institutionalism," *World Politics* 59(3), pp. 341-69.

Chalcraft, John. 2005. "Az állam bevonása: parasztok és petíciók Egyiptomban a gyarmati uralom előestéjén". *International Journal of Middle East Studies*, 37(3), pp. 303-325.

Chen, Guuying, 1982. "The reform movement among intellectuals in Taiwan since 1970," *Bulletin of Concerned Asian Scholars* 14(3), pp. 32-47.

Chen, Jie és Bruce J. Dickson. 2008. "Allies of the state: democratic support and regime support among China's private entrepreneurs," *The China Quarterly*, No.196, pp. 780-804.

Chen, Xi. 2011. *Social Protest and Contentious Authoritarianism in China*, Cambridge: Cambridge University Press.

Chen, Zhongping 2011. "A negyedik májusi mozgalom és a tartományi hadurak: egy újbóli vizsgálat". *Modern Kína* 37(2), pp. 135-69.

Cheng, Joseph Y.S. (szerk.), 1997. "Az 1996. július-decemberi események naptára" in *The Other Hong Kong Report 1997*, Hongkong: The Chinese University Press.

China Internet Network Information Centre, 2010, *Statistical Report of China's Internet Development* (*Zhongguo Hulian Wangluo Fazhan Zhuangkuang Tongji Baogao*), Issue January, accessed on 19 Aug 2011
http://www.cnnic.cn/uploadfiles/pdf/2010/1/15/101600.pdf.

China Internet Network Information Centre, 2012, *Statistical Report of China's Internet Development* (*Zhongguo Hulian Wangluo Fazhan Zhuangkuang Tongji Baogao*), No.29, Issue January, accessed on 6/3/2012
http://www.cnnic.cn/dtygg/dtgg/201201/W020120116337628870651.pdf.

Coble, Parks. 2007. "China's 'new remembering' of the anti-Japanese war of resistance, 1937-1945," *The China Quarterly*, Vol. 190, pp. 394-410.

Collier, Ruth Berins és David Collier, 1991, *Shaping the Political Arena: Critical Junctures, the Labor Movement, and Regime Dynamics in Latin America.* Princeton: Princeton University Press.

Dai, Xu, 2010. *C xing baowei: neiyou waihuan xia de zhongguo tuwei* (*Kína áttörése a belföldi nehézségek és nemzetközi fenyegetések terén*), Sanghaj: Wenhui Publishing House.

Deans, Phil, 2000. "Ellentétes nacionalizmusok és a Diaoyutai/Senkaku vita," *Security Dialogue*, 31 (1), pp. 119-31.

Denton, Kirk A. 2005. "Múzeumok, emlékhelyek és kiállítási kultúra a Kínai Népköztársaságban", *The China Quarterly*, 183. kötet, Culture in the Contemporary PRC, pp. 565-586.

Denton, Kirk A. 2007. "Heroic resistance and victims of atrocity: negotiating the memory of Japanese imperialism in Chinese museums," posted at *Japan Focus* on October 17, 2007. http://japanfocus.org/-kirk_a_-denton/2547.

Diamond, Larry, Francis Fukuyama, Donald L. Horowitz, Marc F. Plattner, 2014, "Reconsidering the transition paradigm", *Journal of Democracy*, 25(1), pp. 86-100.

Diaoyutai: zhongguo de lingtu (*Diaoyutai: Kína területe*), Hongkong: Ming Pao Press, 1996.

Dikotter, Frank. 2010. *Mao nagy éhínsége: The History of China's Most Devastating Catastrophe, 1958-62*, London: Bloomsbury Publishing.

Ding, Sheng. 2014. "A civil társadalmi szervezetek hatásainak elemzése Kína politikai modernizációjára", 5. fejezet in Sujian Guo (szerk.), *State-Society Relations and Governance in China*, Lanham, Md.: Lexington Books, pp. 81-101.

Dong, Guoqiang. 2012. "Studies on the 'Cultural Revolution' from the Perspective of Social History (Shehuishi shiye xia de wenhua dageming yanjiu)", *Research on the History of the CCP* (*Zhonggong Dangshi Yanjiu*), No.2, pp. 65-74.

Downs, Erica Strecker és Phillip C. Saunders, 1998-1999, "Legitimitás és a nacionalizmus határai: *International Security*, 23(3), 114- 146. o., Kína és a Diaoyu-szigetek," *International Security*, 23(3), 114- 146. o.

Dreyer, June Teufel. 1996. "The new officer corps: implications for the future," *The China Quarterly*, Vol. 146, pp. 315-335.

Drifte, Reinhard. 2008. "Japán-kínai területi viták a Kelet-kínai-tengeren - katonai konfrontáció és gazdasági együttműködés között". Munkadokumentum, Ázsia

Kutatóközpont, London School of Economics and Political Science, http://eprints.lse.ac.uk/20881/

Du, Liang. 2000. *Liang jian (Mutató kard*), Peking: Jiefangjun wenyi chubanshe): PLA Irodalmi és Művészeti Kiadó.

Esherick, Joseph W. és Jeffrey N. Wasserstrom, "Acting out democracy: political theater in modern China", 1994[1990]. Ch.2 in *Popular Protest and Political Culture in Modern China: Learning from* 1989 (2. kiadás), Jeffrey N. Wasserstrom és Elizabeth J. Perry (szerk.), 1994, Boulder, Colo.; Oxford: Westview Press.

Fearon, James D. és David D. Laitin, 2000, "Violence and the social construction of ethnic identity", *International Organization*, 54 (4), pp. 845-877.

Feng, Jinhua, "Baodiao shi weihu guojia zhuquan de minquan yundong!" ("Baodiao egy polgárjogi mozgalom az állami szuverenitás védelmében)", *Zhongguo Diaoyudao* (*Kína Diaoyu-szigetek*), elektronikus magazin.

Ferree, Myra Marx. 2005. "Soft repression: ridicule, stigma and silencing in gender-based movements," pp. 138-155 in *Repression and Mobilization*. Christian Davenport, Hank Johnston és Carol Mueller (szerk.). University of Minnesota Press.

Flath, James A. 2002. "Managing historical capital in Shandong: museum, monument, and memory in provincial China," *The Public Historian*, 24(2), pp. 41-59.

Fravel, Taylor. 2010. "Explaining stability in the Senkaku (Diaoyu) dispute," Chapter 7 in Gerald Curtis, Ryosei Kokubun and Wang Jisi (eds.), *Getting the Triangle Straight: Managing China-Japan-US Relations.* Washington, DC: The Brookings Institution Press, pp. 144-164.

Geertz, Clifford. 1963. "Az integratív forradalom: ősi érzelmek és politika az új államokban", in: Clifford Geertz (szerk.), *Régi társadalmak és új államok: The Quest for Modernity in Asia and Africa*, New York: The Free Press of Glencoe & London: Collier- Macmillan, pp. 105-157.

Gellner, Ernest. 1983. *Nemzetek és nacionalizmus*, Oxford: Blackwell.

Gellner, Ernest. 1996. "Ernest Gellner válasza: *Nemzetek és nacionalizmus*, 2(3), pp. 366-370.

Gilley, Bruce. 2011. "Paradigms of Chinese politics: kicking society back out", *Journal of Contemporary China*, 20(70), pp. 517-533.

Glaser, Charles L., Thomas U. Berger, Mike M. Mochizuki és Jennifer Lind. 2009. "Kerekasztal-beszélgetés Jennifer Lind: *Sorry States*: *Apologies in International Politics*", *Journal of East Asian Studies* 9(3), pp. 337-368.

Goodman, Bryna. 1995. *Bennszülött hely, város és nemzet: Regionális hálózatok és identitások Sanghajban, 1853-1937*. Berkeley: of California Press.

Gries, Peter Hays. 2004. *Kína új nacionalizmusa: Büszkeség, politika és diplomácia.* Berkeley: University of California Press.

Gries, Peter Hays. 2004. "Népi nacionalizmus és állami legitimáció Kínában", in Peter Hays Gries és Stanley Rosen (szerk.), *Állam és társadalom a 21. századi Kínában: Crisis, Contention, and Legitimation.* New York: Routledge.

Gries, Peter Hays. 2005. "Kínai nacionalizmus: kihívás az államnak?" *Current History*, 104(683), pp. 251-256.

Guo, Sujian. 2001. "A párt és az állam kapcsolata a Mao utáni Kínában", *China Report*, 37(3), 301-315. oldal.

Guo, Yuhua és Liping Sun. 2002. "Suku: yizhong nongmin guojia guannian xingcheng de zhongjie jizhi" (Beszélő keserűség: egy beavatkozó mechanizmus az állameszme kialakulásához a parasztok körében), *Zhongguo Xueshu (Kínai Akadémiai)*, 3(4), pp. 130- 157.

Hagt, Eric. 2015. "The rise of PLA diplomacy", 8. fejezet in Phillip Saunders és Andrew Scobell (szerk.), *PLA Influence on China's National Security Policymaking*, Stanford, California: Stanford University Press, pp. 218-247.

Handler, Richard. 1988. A *nacionalizmus és a kultúra politikája Québecben*, Madison, Wis: University of Wisconsin Press.

Hao, Yufan. 2006. "Dilemma of openness: societal pressure in China's foreign policy making", *EAI Working Paper Series I*, hozzáférés: 2011. augusztus 7. http://www.eai.or.kr/data/bbs/eng_report/2009051310341545.pdf.

Hara, Kimie. 2007. *A hidegháború határai az ázsiai-csendes-óceáni térségben: Megosztott területek a San Franciscó-i rendszerben* (London; New York: Routledge.

He, Yinan. 2007. "Emlékezés és felejtés a háborúról: az elit mítoszteremtése, a tömegek reakciója és a kínai-japán kapcsolatok, 1950-2006", *History and Memory*, 19(2), pp. 43-74.

He, Yinan. 2007. "History, Chinese nationalism and the emerging Sino-Japanese conflict," *Journal of Contemporary China*, 16(50), pp. 1-24.

He, Yinan. 2009. *A megbékélés keresése: A kínai-japán és a német-lengyel kapcsolatok a második világháború óta.* Cambridge; New York: Cambridge University Press.

He, Yinan. 2011. "A háború utáni (nyugat)német-lengyel és a kínai-japán megbékélés összehasonlítása: túl messzire vezető híd?" *Europe-Asia Studies*, 63(7), pp. 1157-1194.

Hillman, Ben. 2014. "Bevezetés: Tanulmányok a helyi államról Kínában", in *Patronage and Power: Local State Networks and Party-State Resilience in China*, Stanford, Kalifornia: Stanford University Press, pp. 1-12.

Ho, Peter és Richard Louis Edmonds (szerk.). 2007. *Kína beágyazott aktivizmusa: Opportunities and Constraints of a Social Movement*, Milton Park, Abingdon, Oxon; New York: Routledge.

Hobsbawm, Eric J. 1992 (1990). *Nemzetek és nacionalizmus 1780 óta: Program, mítosz, valóság* (2nd kiadás). Cambridge: Cambridge University Press.

Huang, Yanzhong és Dali Yang. 2002. "Bureaucratic capacity and state-society relations in China", *Journal of Chinese Political Science*, 7(1), pp. 19-46.

Huang, Yasheng. 2008. *Kapitalizmus kínai jellemzőkkel:* New York: *Vállalkozás és állam:* Cambridge University Press.

Hughes, Christopher. 2006. *Kínai nacionalizmus a globális korszakban.* London: Routledge.

Hung, Chang-tai. 2011. *Mao új világa: Politikai kultúra a korai népköztársaságban.* Ithaca, N.Y.: Ithaca, N.Y: Cornell University Press.

Huntington, Samuel. 1993. "A civilizáció összecsapása? *" Foreign Affairs,* 72(3), pp. 22- 49.

Hurst, William. 2004. "Understanding contentious collective action by Chinese laid-off workers: the importance of regional political economy", *Studies in Comparative International Development,* 39(2), pp. 94-120.

Hutchinson, John. 2005. *Nations as Zones of Conflict*, London: Thousand Oaks, Calif.: Sage.

Jacobs, Justin. 2011. "Az emberek felkészítése a tömeges kegyelemre: az 1956-os japán háborús bűnökkel kapcsolatos perek Shenyangban és Taiyuanban", *The China Quarterly*, 205. szám, 152-72. oldal.

Jakobson, Linda és Dean Knox, 2010 (szeptember). "Új külpolitikai szereplők Kínában", SIPRI Policy Paper.

Japán Védelmi Minisztérium. 2007. *Japán védelme 2007* (*éves fehér könyv*), http://www.mod.go.jp/e/publ/w_paper/2007.html.

Ji, te. 2014. "The PLA and diplomacy: unraveling myths about the military role in foreign policy making," *Journal of Contemporary China*, 23(86), pp. 236-254.

Jing, 1996. június. *Az emlékek temploma: Történelem, hatalom és erkölcs egy kínai faluban*. Stanford, Kalifornia: Stanford University Press.

Joffe, Ellis. 1996. "A párt és a hadsereg kapcsolatai Kínában: visszatekintés és kilátások", *The China Quarterly*, 146. szám, 299-314. o.

Johnson, Chalmers A. 1963. *Parasztnacionalizmus és kommunista hatalom: a forradalmi Kína kialakulása 1937-1945.* New York: Stanford University Press.

Joseph, William A., Christine P.W. Wong és David Zweig. 1991. "Bevezetés: új perspektívák a kulturális forradalomról", in William A. Joseph, Christine P.W. Wong és David Zweig (szerk.), *New Perspectives on the Cultural Revolution*, Cambridge, Mass.: Council on East Asian Studies/Harvard University.

Ju, Deyuan, 2001. *Ribenguo Qietu Yuanliu: Diaoyu Lieyu Zhuquan Bian* (*Japán területi beavatkozásának története: A Diaoyu-szigetek szuverenitásáról*). Peking: Peking: Capital Normal University Press.

Kalyvas, Stathis, 2006. *Az erőszak logikája a polgárháborúban*, Cambridge; New York: Cambridge University Press.

Karl, Terry Lynn és Philippe Schmitter. 1991. "Modes of transition in Latin America, Southern and Eastern Europe," *International Social Science Journal*, 128. szám, 269-284. o., Latin-Amerika, Dél- és Kelet-Európa.

Kertzer, David. 1988. *Rítus, politika és hatalom.* New Haven: Yale University Press.

Kiselycznyk, Michael és Phillip C. Saunders, 2010. "Civil-katonai kapcsolatok Kínában: a PLA elitpolitikában betöltött szerepének értékelése", INSS *China Strategic Perspectives* 2, National Defense University, 2010. augusztus.

Koo, Min Gyo. 2005. "Scramble for the rocks: the disputes over the Dokdo/Takeshima, Senkaku/ Diaoyu, and Paracel and Spratly Islands," PhD Dissertation, UC Berkeley.

Kotkin, Stephen. 1995. *Mágneses hegy: A sztálinizmus mint civilizáció*. London: University of California Press.

Laitin, David D. 2007. *Nemzetek, államok és erőszak*, Oxford; New York: Oxford University Press.

Lampton, David. 2001. *A kínai kül- és biztonságpolitika kialakulása a reformkorszakban, 1978-2000.* Stanford, Kalifornia: Stanford University Press.

Lampton, David. 2008. *A kínai hatalom három arca: Hatalom, pénz és elme.* Berkeley, Kalifornia: University of California Press.

Lampton, David. 2010 (június). "Power constrained: sources of mutual strategic suspicion in U.S.-China relations," *NBR Analysis*, pp. 1-25.

Lary, Diana. 1974. *Régió és nemzet: A Kwangsi Clique a kínai politikában, 1925-1937*. New York: Cambridge Univ. Press.

Lau, Siu-Kai és Kuan Hsin-chi. 2000. "Részleges demokratizálódás, "alapítási pillanat" és politikai pártok Hongkongban", *The China Quarterly*, 163. szám, 705-720. oldal.

Laurence, Henry. 2007. "Japán proaktív külpolitikája és a BRIC-országok felemelkedése". *Asian Perspective*, 31(4), pp. 177-203.

Lee, Ching Kwan. 2007. *A törvény ellen: Labor Protests in China's Rustbelt and Sunbelt*, Berkeley, Kalifornia: University of California Press.

Lee, Hong Yung. 1978. *A kínai kulturális forradalom politikája*, Berkeley: University of California Press.

Lee, Joyman. 2011. "Senkaku/Diaoyu: a konfliktus szigetei", *History Today*, 61(5), http://www.historytoday.com/joyman-lee/senkakudiaoyu-islands-conflict.

Lekas, Padelis, 1996. "A nacionalizmus osztályfeletti retorikája: bevezető megjegyzés". *East European Quarterly*. 30(3), pp. 271-282.

Li, Cheng és Scott W. Harold. 2007 (ősz). "China's new military elite", *China Security*, Vol. 3, No. 4, pp. 62-89.

Li, Cheng. 2010. "China's midterm jockeying: gearing up for 2012 (part 3: military leaders)", *China Leadership Monitor*, No.33, 2010 nyár.

Li, Lifeng, 2007, "Tugai zhong de suku: yizhong minzhong dongyuan jishu de weiguan fenxi (Speaking bitteress in land reform: a micro analysis of a mass mobilization technique)," *Nanjing Daxue Xuebao (Journal of Nanjing University)*, 44(5), pp. 97-109.

Li, Yiyuan. 1996. *Az emberek perspektívája* (*Renlei de Shiye*). Shanghai: Shanghai Literature and Arts Publishing Company (Shanghai Wenyi Chubanshe).

Lieberthal, Kenneth és Michel Oksenberg. 1988. *Politikai döntéshozatal Kínában:* Princeton: *Vezetők, struktúrák és folyamatok:* Princeton University Press.

Lieberthal, Kenneth G. 1992. "Bevezetés: Lieberthal és David M. Lampton (szerk.), *Bureaucracy, Politics, and Decision Making in Post-Mao China*, Berkeley: University of California Press, pp. 1-30.

Lieggi, Stephanie, 2005. "Going beyond the stir: the strategic realities of China's no-first-use policy," 2005 december, http://www.nti.org/e_research/e3_70.html hozzáférés: 2011. augusztus 7.

Lin, Justin Yifu. 1992. "Rural reforms and agricultural growth in China", *The American Economic Review*, 82(1), pp. 34-51.

Lin, Xiaoxin, 2010. "Baodiao lishi de yuanyuan jiqi dui haixia liang'an shehui de yiyi" ("The origin of Baodiao history and its implications for the two societies across the strait") in *Qimeng, Kuangbiao, Fansi: Baodiao Yundong Sishi Nian* (*Megvilágosodás, vihar és reflexió: A Baodiao mozgalom negyven éve*), szerkesztette Xiaocen Xie et al., Taiwan: Tsinghua University Press.

Lind, Jennifer. 2009. "Apologies in international politics", *Security Studies*, 18(3), pp. 517-556.

Linian Baodiao shijian jizai (Baodiao események krónikája) http://www.diaoyuislands.org/fwl/1.html

Liu, Mingfu, 2010. *Zhongguo Meng: Hou Meiguo Shidai de Daguo Siwei yu Zhanlue Dingwei* (*Kína álma: Major Power Thinking and Strategic Post Post- American Era*), Peking: Peking: Zhongguo youyi chuban gongsi.

Liu, Yazhou, 2001. "Duitai zuozhan: zhanlue pinggu" ("Háború Tajvan ellen: stratégiai értékelés").

Liu, Yazhou, 2001. "Da'guo'ce" ("A nagy nemzeti stratégia")

Liu, Yazhou, 2005. "Da zhanlueguan zhi mei ri zhong sanguo yanyi" ("Grand strategic view: three kingdom game").

Liu, Yazhou, 2005. "Xinnian yu daode" ("Hit és erkölcs")

Liu, Yazhou, 2010(2001), "Xibulun" ("Nyugaton"), *Fenghuang Zhoukan* (*Phoenix Weekly*), 2010. augusztus 5.

Liu, Yuanjun. 2010. "Kexue yukan yu baodiao yundong" ("*Science Monthly* and Baodiao Movement") in *Qimeng, Kuangbiao, Fansi: Baodiao Yundong Sishi Nian* (*Megvilágosodás, vihar és reflexió: a Baodiao mozgalom negyven éve*), szerkesztette Xiaocen Xie et al., Tajvan: Tsinghua University Press.

Lu, Chunlong. 2013. "Kína középosztálya: egységes vagy széttöredezett?" *Japanese Journal of Political Science*, 14(1), pp. 127-150.

Ma, Ying-Jeou, 1981, "Disputes over oily waters: a contental shelf problems and foreign oil investments in the East China Sea and Taiwan Straits (Olajos vizek feletti viták: esettanulmány a kontinentális talapzat problémáiról és a külföldi olajberuházásokról a Kelet-kínai-tengeren és a Tajvani-szorosban)".

Dissertáció, Harvard Law School.

Mahoney, James. 2001. "A rendszerváltás útfüggő magyarázatai: *Studies in Comparative International Development*, 36(1), pp. 111-141.

Mansfield, Edward és Jack Snyder, 1995, "Democratization and the danger of war", *International Security* 20 (1), pp. 5-38.

Mansfield, Edward és Jack Snyder, 1995, "Democratization and war", *Foreign Affairs* 74 (3), 79-97. o., "Demokratizáció és háború".

Mansfield, Edward és Jack Snyder, 2002, "Democratic transitions, institutional strength, and war", *International Organization* 56(2), pp. 297-337.

McAdam, Doug. 1982, *Politikai folyamatok és a fekete lázadás kialakulása, 1930-1970*. Chicago: Chicago: University of Chicago Press.

McAdam, Doug, John D. McCarthy és Mayer N. Zald. 1996. *A társadalmi mozgalmak összehasonlító perspektívái: Politikai lehetőségek, mozgósító struktúrák és kulturális keretek*. New York: Cambridge University Press.

McAdam, Doug, Sidney Tarrow és Charles Tilly. 2001. *A viták dinamikája*
Cambridge: Cambridge University Press.

Mearsheimer, John J. 2001, *A nagyhatalmi politika tragédiája*. New York: Norton.

Min, Zi. 2007. *Bainian Fengyun Diaoyudao* (*Száz év viharos története: Diaoyu-szigetek*) Hong Kong: Contemporary Literature and Arts Press.

Mitter, Rana. 2000. "A múzeum kulisszái mögött: nacionalizmus, történelem és emlékezet a pekingi Ellenállási Háború Múzeumában, 1987-1997", *The China Quarterly*, Vol. 161, pp. 279-293.

Mitter, Rana. 2003. "Régi szellemek, új emlékek: *Journal of Contemporary History*, 38(1) "Redesigning the past", 117-131. o., Kína változó hadtörténete a Mao utáni politika korában.

Nan, Xianghong. 2005. *Wang Xuan de Banian Kangzhan* (*Wang Xuan nyolcéves japánellenes háborúja*), Peking: Shiyue wenyi chubanshe (Októberi Irodalmi Kiadó).

Nathan, Andrew J. és Andrew Scobell. 2012. "How China sees America: the sum of Beijing's fears," *Foreign Affairs*, 91(5), pp. 32-47.

Nie, Lili. 2006. "Changde minzhong rijun xijunzhan shouhai jiyi de wenhua renleixue".

yanjiu (A cultural anthropological study on the victims' memory of Japanese bacterial warfare in Changde)," *Hunan Wenli Xueyuan Xuebao (Shehui Kexue Ban) (Journal of Hunan Arts and Science College (Social Science Edition))*, 31(6), pp. 22-32.

North, Douglass. 1990. *Institutions, Institutional Change, and Economic Performance*, Cambridge; New York: Cambridge University Press.

O'Brien, Kevin (szerk.). 2008. *Popular Protest in China*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press.

O'Brien, Kevin és Lianjiang Li. 2006. *Jogos ellenállás a vidéki Kínában*, Cambridge; New York: Cambridge University Press.

Hé, Jean. 1999. "A vidéki reform két évtizede Kínában: áttekintés és értékelés", *The China Quarterly*, 159. szám, különszám: The People's Republic of China after 50 Years, 58. o., 616-628. o., 616-628. o.

Özkırımlı, Umut. 2000. *A nacionalizmus elméletei: A Critical Introduction.* New York: Martin's Press.

Pei, Minxin. 1998. "A civil társadalom növekedése Kínában", 17. fejezet in James A. Dorn (szerk.), *Kína az új évezredben: Piacreformok és társadalmi fejlődés*, Washington, D.C.: Cato Institute, pp. 245-266.

Pei, Minxin. "Changing state-society relations in China", http://www.ceibs.edu/ase/Documents/EuroChinaForum/minxin.htm.

Perry, Elizabeth J. 1993. *Shanghai on Strike: the Politics of Chinese Labor*, Stanford, Kalifornia: Stanford University Press.

Perry, Elizabeth J., 1994. "Casting a Chinese 'democracy' movement: the roles of students, workers, and entrepreneurs" in *Popular Protest and Political Culture in Modern China: Learning from 1989* (2. kiadás), Jeffrey N. Wasserstrom és Elizabeth J. Perry (szerk.) Boulder, Colo.; Oxford: Westview Press.

Perry, Elizabeth J. 2008. "Chinese conceptions of 'rights': from Mencius to Mao - and now", *Perspectives on Politics*, Vol. 6(1), pp. 37-50.

Perry, Elizabeth J. 2008. "Diceng shehui yu kangzhengxing zhengzhi (Underclass society and contentious politics)", *Dong Nan Xue Shu (Southeast Academic Research)*, No. 3, pp. 4-8.

Perry, Elizabeth J. 2010. "Népi tiltakozás Kínában: a szabályok szerint játszva", 1. fejezet in Joseph Fewsmith (szerk.), *Kína ma, Kína holnap: Domestic Politics, Economy, and Society*, Lanham, Md.: Rowman & Littlefield Publishers, pp. 11-28.

Perry, Elizabeth J. és Mark Selden (szerk.). 2000. *Kínai társadalom: Change, Conflict, and Resistance*, London; New York: Routledge.

Posen, Barry R. és Andrew L. Ross. 1996/97. "Competing visions for U.S. grand strategy," *International Security* 21(3), pp. 5-53.

Przystup, James J. 2004, "Japan-China relations: not quite all about sovereignty - but close," *Comparative Connections*, 6(2), pp. 123-34, http://www.isn.ethz.ch/isn/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=122534

Qian, Qingguo, 2002. "Xinzhongguo kangzhan ticai dianying gushipian xingtai yanbian" ("Image and style change in new China's Anti-Japanese War movies") *Jiefangjun Yishu Xueyuan Xuebao* (*Journal of People's Liberation Army Arts College*), 2002(4).

Qiao, Liang és Xiangsui Wang, 2011(1999), *Korlátlan hadviselés* (*Chaoxian Zhan*), Peking: Chongwen Publishing House (chongwen shuju), angol fordítás elérhető az FBIS-től.

Qiu, Liben. 2010. "Qiaosheng shi taiwan baodiao yundong de xianfeng" ("Sojourner students were the pioneers of Taiwan's Baodiao Movement") in *Qimeng, Kuangbiao, Fansi: Baodiao Yundong Sishi Nian* (*Megvilágosodás, vihar és reflexió: A Baodiao mozgalom negyven éve*), szerkesztette Xiaocen Xie et al., Taiwan: Tsinghua University Press.

Redfield, Robert. 1956. *Paraszti társadalom és kultúra: A civilizáció antropológiai megközelítése*, Chicago: University of Chicago Press.

Reilly, James. 2004. "China's history activists and the war of resistance against Japan: history in the making," *Asian Survey* 44(2), pp. 276-294.

Reilly, James, 2008. "A közvélemény szerepe Kína Japán-politikájában: 1997-2007." Dissertáció, George Washington Egyetem.

Reilly, James. 2009. "A minjian waijiao újjászületése: China's popular diplomacy towards Japan," *Japan Policy Research Institute Working Paper*, No.115. http://www.jpri.org/publications/workingpapers/wp115.html.

Reilly, James. 2011. "Emlékezz a történelemre, ne a gyűlöletre: Kína Japánnal szembeni ellenállási háborújának kollektív emlékezete", *Modern Asian Studies*, 45(2), pp. 463-490.

Reilly, James. 2012. *Erős társadalom, okos állam: A közvélemény felemelkedése Kína japán politikájában*. New York: Columbia University Press.

Renan, Ernest. 1882. "Mi a nemzet?" (Qu'est-ce qu'une nation?), először 1882-ben tartott előadás formájában. Kivonatok számos olvasóban és a következő címen olvashatók

http://www.nationalismproject.org/what.htm

Rosen, Stanley. 1982. *A vörös gárda frakciózása és a kínai kulturális forradalom Guangzhou-ban*, Boulder: Westview.

Saich, Tony. 2000. "Negotiating the state: the development of social organizations in China", *The China Quarterly*, 161. szám, 124-141. oldal.

Saunders, Phillip C. 2010. "Vajon Kína álma Amerika rémálmává válik?" *China Brief*, 10(7), 2010. április 1., elérés: 2011. augusztus 17. http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=36217&cHash=2f34909bc2.

Saunders, Phillip és Andrew Scobell. 2015. "Bevezetés: Phillip Saunders és Andrew Scobell (szerk.), *PLA Influence on China's National Security Policymaking*, Stanford, Kalifornia: Stanford University Press, pp. 1-30.

Scott, James. 1977. "Protest és profanizáció: agrárlázadás és a kis hagyomány, I. rész", *Theory and Society*, Vol. 4, No. 1 (Spring 1977), pp. 1-38.

Shen, Simon. 2007. *A nacionalizmus újradefiniálása a modern Kínában: A kínai-amerikai kapcsolatok és a kínai közvélemény kialakulása a 21. században.* Basingstoke; New York: Palgrave Macmillan.

Shambaugh, David. 1999. "China's post-Deng military leadership," pp. 11-35. in *China's Military Faces the Future*, James Lilley and David Shambaugh (eds.), Armonk, N.Y.: China's *Military Faces the Future:* Washington, D.C.: M.E. Sharpe.

Shambaugh, David. 1999. "A Népi Felszabadító Hadsereg és a Népköztársaság 50 évesen: végre reformok", *The China Quarterly*, 159. szám, különszám: The People's Republic of China after 50 Years (A Kínai Népköztársaság 50 év után), pp. 660-672.

Shambaugh, David. 2001. "Commentary on civil-military relations in China: the search for new paradigms," pp. 39-49 in *Seeking Truth from Facts: A Retrospektív a kínai katonai tanulmányokról a Mao utáni korszakban*, Rand Report.

Shambaugh, David. 2002. "Polgári-katonai kapcsolatok Kínában: párthadsereg vagy nemzeti hadsereg?" *Copenhagen Journal of Asian Studies* Vol. 16, pp. 10-29.

Shambaugh, David. 2002. *Kína hadseregének modernizálása:* Berkeley: University of California Press.

Shambaugh, David. 2008. *Kína kommunista pártja:* Washington, D.C.: Woodrow Wilson Center Press; Berkeley: University of California Press.

Shi, Bogong, 2005. "Yizhong ticai, bieyang fengcai - zhongguo 'kangzhan ticai' dianying shuping (1932-2005)" ("Egy téma, különböző stílusok - a kínai japánellenes háborúról szóló filmek (1932-2005)"). *Dangdai Dianying* (*Kortárs filmművészet*), 2005(5), 80-86. old.

Shirk, Susan L. 1992. "A kínai politikai rendszer és a gazdasági reform politikai stratégiája", 3. fejezet in Kenneth G. Lieberthal és David M. Lampton (szerk.), *Bureaucracy, Politics, and Decision Making in Post-Mao China*, Berkeley: University of California Press, pp. 59-91.

Shirk, Susan. 2007. *Kína: Törékeny szuperhatalom* New York: Oxford University Press.

Shirk, Susan. 2007. "Változó média, változó külpolitika Kínában", *Japanese Journal of Political Science*, 8(1), pp. 43-70.

Shirk, Susan (szerk.). 2011. *Changing Media, Changing China* New York: Oxford University Press.

Siu, Helen. 1989. *Ügynökök és áldozatok Dél-Kínában: Bűnrészesek a vidéki forradalomban.*
London: Yale University Press.

Skypek, Thomas. 2008. "Soldier scholars: military education as an instrument of China's strategic power," February 29, 2008, *China Brief*, 8(4), elérhető a http://www.jamestown.org/programs/chinabrief/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=4734&tx_ttnews%5BbackPid%5D=168&no_cache=1, hozzáférés: 2011. október 15.

Smith, Anthony. 1988 [1986]. *The Ethnic Origins of Nations*, Oxford: Blackwell.

Smith, Anthony. 1989. "The origins of nations", *Ethnic and Racial Studies*, 12(3), 340-67. o., "A nemzetek eredete", *Ethnic and Racial Studies*, 12(3).

Smith, Anthony. 1996. "Nyitóbeszéd: nemzetek és múltjuk", *Nemzetek és nacionalizmus*, 2(3), 358-365. old.

Smith, Anthony. 1996. "Memory and modernity: reflections on Ernest Gellner's theory of nationalism," *Nations and Nationalism*, 2(3), pp. 371-388.

Song, Kheehong és Allison Cui. 2009. január 1. "Understanding China's middle class", *China Business Review*, http://www.chinabusinessreview.com/understanding- chinas-middle-class/, hozzáférés: 2015. szeptember 5.

Song, Qiang et al., 1996. *Zhongguo Haishi Neng Shuobu* (*Kína még mindig tud nemet mondani*), Peking: Zhongguo wenlian chubanshe (A Kínai Irodalmi Társaság Kiadója).

Straughn, Jeremy Brooke. 2005. "'Taking the state at its word': the arts of consentful contention in the German Democratic Republic", *American Journal of Sociology*, Vol. 110, No. 6, pp. 1598-1650.

Suganuma, Unryu. 2000. *Szuverén jogok és területi tér a kínai-japán kapcsolatokban: Irredentizmus és a Diaoyu/Senkaku-szigetek.* Honolulu: University of Hawaii Press.

Sun, Cuiping, 2009. "1978 Diaoyudao shijian de lailong qumai" ("Az 1978-as Diaoyu-szigeteki incidens nyomai"). *Dangshi Wenhui* (*Essays of Party History*), 2009(10), pp. 11- 15.

Sun, Liping és Yuhua Guo. 2000. "'Ruanying jianshi': zhengshi quanli feizhengshi yunzuo de guocheng fenxi ('Carrot and stick': process analysis of the informal operation of formal power)", *Qinghua Shehuixue Pinglun (Tsinghua Sociology Review)*, Special Edition, Amoy: Lujiang Publishing Company.

Suzuki, Shogo. 2007. "A "másság" jelentősége Kína nemzeti identitásában: A kínai-japán kapcsolatok mint az identitáskapcsolatok színtere," *The Pacific Review*, 20(1), pp. 23-47.

Swaine, Michael. 1998. "The role of the Chinese military in national security policymaking", átdolgozott kiadás, Rand Report. http://www.rand.org/pubs/monograph_reports/2007/MR782-1.pdf.

Swaine, Michael D. 2005. "Civil-katonai kapcsolatok és belföldi hatalom és politika", a "Kínai vezetés, politika és politika" című konferencián bemutatott előadás Carnegie Endowment for International Peace, 2005. november 2. http://www.carnegieendowment.org/files/Swaine.pdf.

Swaine, Michael D. 2012 (Winter). "China's assertive behaviour part three: the role of the military in foreign policy," *China Leadership Monitor*, No. 36.

Swaine, Michael D. 2012 (tavasz). "China's assertive behaviour part four: the role of the military in foreign crises", *China Leadership Monitor*, No. 37.

Tarrow, Sidney. 1998 (1994). *Power in Movement: Social Movements and Contentious Politics* (2nd ed.), Cambridge: Cambridge University Press;

Waldron, Arthur. 1996. "China's new remembering of World War II: the case of Zhang Zizhong", *Modern Asian Studies*, 30(4), "Special issue: War in Modern China", pp. 945- 978.

Wang, Lili. 2005. "Minzu jiyi yu yingxiang shuxie - zhongguo kangzhan ticai dianying de lishi wenhua bianqian" ("Nemzeti emlékezet és képírás - történelmi és kulturális változások a kínai japánellenes háború filmjeiben"). *Wenyi Lilun yu Piping* (*Az irodalom és a művészet elmélete és kritikája*). 2005(4), pp. 21-27.

Wang, Shaoguang. 1995. *Failure of Charisma: the Cultural Revolution in Wuhan*, Oxford University Press.

Wang, Wenqing és Liu Yiding. 2007. "Kangri zhanzhengshi yanjiu yu zhongguo shehui jinbu: fang zhongguo kangri zhanzhengshi xuehui huizhang He Li jiaoshou" ("A japánellenes háború és a társadalmi fejlődés történetének kutatása Kínában: *Bai Nian Chao* (*Száz év árapálya*), 2007 (7), 59-64. o.).

Wang, Zheng. 2008. "Nemzeti megaláztatás, történelemoktatás és a történelmi emlékezet politikája: hazafias oktatási kampány Kínában", *International Studies Quarterly* Vol. 52, pp. 783-806.

Wang, Zheng. 2012. *Soha ne felejtsük el a nemzeti megaláztatást: Történelmi emlékezet a kínai politikában és külkapcsolatokban*. New York: Columbia University Press.

Wasserstrom, Jeffrey N. 1999. "Diáktüntetések a fin-de-siècle Kínában". *New Left Review*, 237. szám, pp. 52-76.

Weiss, Jessica. 2008. "Hatalmas hazafiak: nacionalizmus, diplomácia és a külföldiek elleni tiltakozás stratégiai logikája Kínában", Dissertáció, University of California, San Diego.

Whiting, Allen. 1996. "The PLA and China's threat perceptions," *The China Quarterly*, Vol. 146, pp. 596-615.

Whitmeyer, Joseph M. 2002. "Elitek és népi nacionalizmus". *British Journal of Sociology* 53(3), pp. 321-341.

Wright, Teresa. 1999. "A diákok mozgósítása Tajvanon: a civil társadalom és elégedetlensége", "A diákok mozgósítása Tajvanon: a civil társadalom és elégedetlensége". *Asian Survey*, 39(6), pp. 986-1008.

Wright, Teresa. 2015. "Párt és állam, vagy pártállam?" Chapter 2 in *Party and State in post-Mao China*, Cambridge; Malden, MA, 2. fejezet: Polity, pp. 18-40.

Wu, Xu. 2007. *Kínai kibernacionalizmus: A kínai kínai nacionalizmus: Fejlődés, jellemzők és következmények.* Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

Wu, Yuenong, 2005. "Deng Xiaoping he Jiang Jingguo zai taiwan wenti shang de qujin" ("The convergence on Taiwan Problem between Deng Xiaoping and Chiang Ching- kuo") *Journal of Party History* (*Dangshi Wenyuan*), 2005 (5), pp. 48-52.

Xia, Ming. "The Communist Party of China and the 'party-state'", China Rises Companion, http://www.nytimes.com/ref/college/coll-china-politics-002.html.

Xu, Bin és Xiaoyu Pu. 2010. "Dinamikus államiság és emlékezetpolitika: egy esetelemzés".

a kínai háborús jóvátételi mozgalom." *The China Quarterly*, Vol. 201, pp. 156-175.

Yang, Guangbin. 2014. "Decentralizáció és központi-lokális kapcsolatok a reformkori Kínában", 8. fejezet in Kenneth G. Lieberthal, Cheng Li és Yu Keping (szerk.), *China's Political Development: Kínai és amerikai perspektívák*, pp. 254-281.

Yang, Jisheng. 2004. *Politikai küzdelmek Kína reformkorában*. (*Zhongguo gaige niandai de zhengzhi douzheng*), Hongkong: Excellent Culture Press.

Yang, Dali, 1996, *Baleset és reform Kínában:* Stanford, Kalifornia: *State, Rural Society, and Institutional Change since the Great Leap Famine*, Stanford, Calif: Stanford University Press.

Ying, Xing. 2000. "Dahe yimin shangfang de gushi: cong 'taoge shuofa' dao 'baiping lishun' (A "nyilatkozat kérésétől" a "kapcsolatok kiegyensúlyozásáig (*baiping lishui*)": egy délnyugat-kínai vízerőmű területének története)", PhD disszertáció, Kínai Társadalomtudományi Akadémia.

Yiwu Xianzhi (*Yiwu megyei évkönyvek*). 1987. Hangzhou: Zhejiang People's Press.

Te, Ji. 2001. "Jiang Zemin katonai irányítása". *The China Journal*, 45. kötet, 131-38. oldal.

Yu, Jianrong. 2008. "Gongzhi weiquan yu fazhi weiquan: zhongguo zhengzhi fazhan de wenti he chulu (A kollegialitás tekintélyelvűsége és a törvényesség tekintélyelvűsége: problémák és megoldások Kína politikai fejlődésében)", *Dangdai Shijie Shehui Zhuyi Wenti (Issues of Contemporary World Socialism)*, No.4, pp. 17-25.

Yu, Keping. 201. október 29. "Az állam, a piac és a társadalom közötti kapcsolatok átstrukturálása Kínában", hozzáférés: 2015. szeptember 5. http://www.chinausfocus.com/political-social-development/restructuring-the-relationship-between-the-state-the-market-and-society-in-china/

Zakaria, Fareed. 1997. "Az illiberális demokrácia felemelkedése", *Foreign Affairs*, 76(6), 22-43. oldal.

Zhang, Lifan. 2007. *Junzi Zhijiao Rushui* (Az *úriemberek barátsága, mint a víz*), Peking: http://vip.book.sina.com.cn/book/chapter_41885_27959.html.

Zhang, Ming. 2003 (június). "Dongyuan jiegou yu yundong moshi: huabei diqu tudi gaige yundong de zhengzhi yunzuo (1946-1949) (Mobilizációs struktúra és mozgalmi mód: politikai működés a huabei-i földreformmozgalomban (1946-1949))," *21 Shiji (wangluo ban) (21. század (internetes kiadás))*, No.15.

Zhang, Musheng, 2011. *Gaizao women de wenhua lishiguan* (A *kultúráról és a történelemről alkotott nézeteink megváltoztatása*), Peking: (junshi kexue

chubanshe).

Zhang, Shixin. 1999. *Zhejiangsheng Chongshancun Qinhua Rijun Xijun Zhanzheng Zuixing Shishi* (*Chongshan Village of Zhejiang Province: Crime Facts of Japanese Bacterial Warfare in China*). Hangzhou: Zhejiang Education Press.

Zhao, Dingxin. 1998. "Ecologies of social movements: student mobilization during the 1989 prodemocracy movement in Beijing," *American Journal of Sociology*, 103(6), pp. 1493-1529.

Zhao, Dingxin. 2001. *A Tiananmen hatalma: Állam-társadalom kapcsolatok és az 1989-es pekingi diákmozgalom*, Chicago: University of Chicago Press.

Zhao, Suisheng. 1998. "Az állam által irányított nacionalizmus: a hazafias nevelési kampány a Tiananmen utáni Kínában". *Communist and Post-Communist Studies* 31(3), pp. 287-302.

Zhao, Suisheng. 1999-2000. "Katonai kényszer és békés támadás: *Pacific Affairs*, 72(4), különszám: Taiwan Strait.

Zhao, Suisheng. 2004. *Egy épülő nemzetállam: A modern kínai nacionalizmus dinamikája.* Stanford, Kalifornia: Stanford University Press.

Zhao, Suisheng. 2005. "Kína pragmatikus nacionalizmusa: kezelhető-e?" *The Washington Quarterly*, 29(1), pp. 131-144.

Zheng, Yongnian. 1999 *A kínai nacionalizmus felfedezése Kínában: Modernizáció és nemzetközi kapcsolatok.* Cambridge; New York: Cambridge University Press.

Zhou, Qi. 2008. "Organization, structure and image in the making of Chinese foreign policy since the early 1990s," PhD Dissertation, John Hopkins University.

Zhou, Ying et al. 1991. *Xuechao Xianxiang* (*A diáktüntetések jelensége*). Chengdu: Sichuan renmin chubanshe (Szecsuáni Népi Kiadó).